

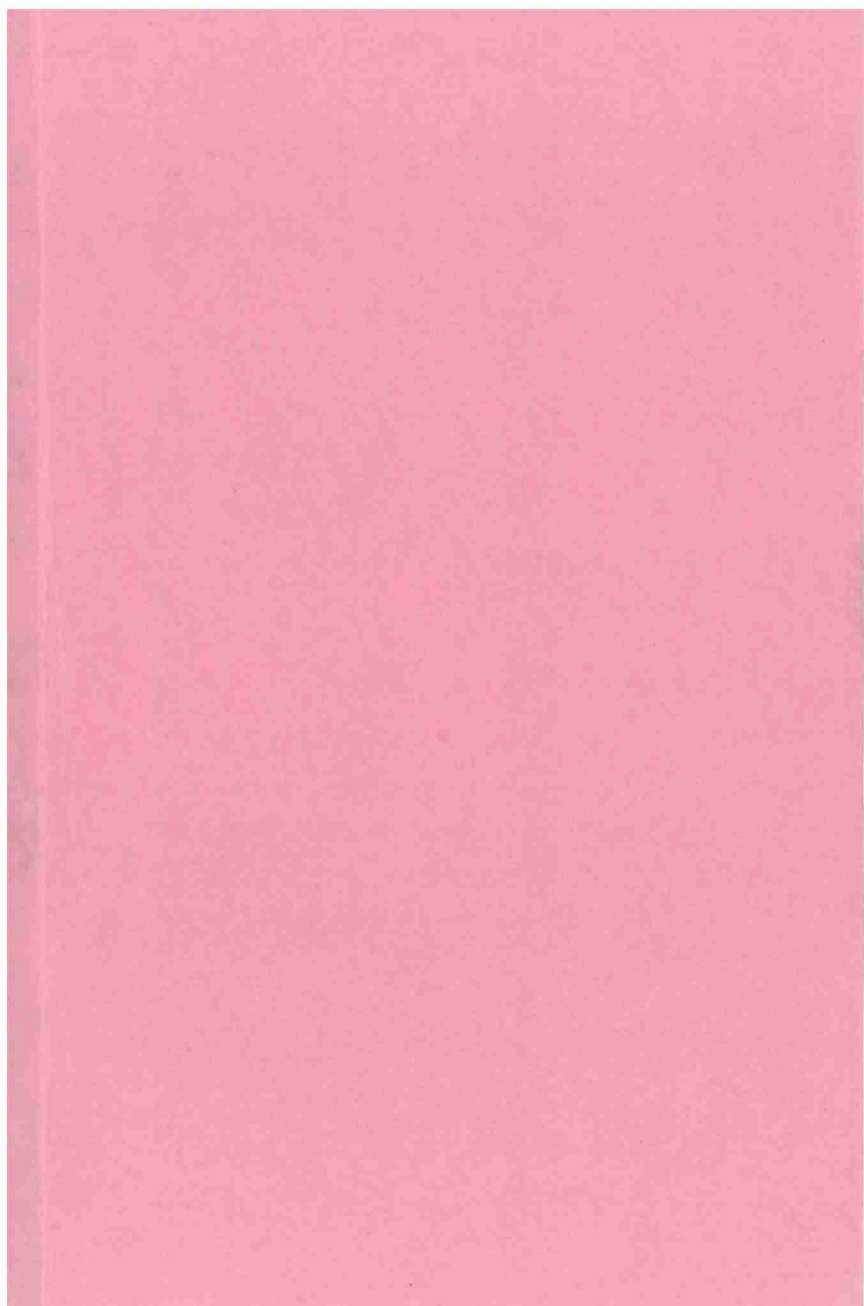
रङ्गहृदयम् ।

(स्तोत्राणि (गुजराती) सार्थ)

॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥

प्रणेता
रङ्गोऽवधूतः

रङ्ग - हृदयम्

(स्तोत्राणि - गुजराती अर्थ सार्थ)

-: काशकपूर

प्रकाशक: डॉ. लालजीलाल
छपुम
७०५६९६ : प्रकाशक - काशकपूर
६९६६९६-३३३६० : फोन

औषधं भगवान्नाम वैद्यः कारुणिको गुरुः ।

संसाररोगनाशाय पथ्यं साधुसमागमः ॥

अक्षरगीता श्लो. १३

- १०४ : प्रकाशक

-: कश्चि

प्रकाशक

प्रणेता

रङ्गोऽवधूतः
२०५५३४६-५३६० : फोन १५० ०९६ - प्रकाशक, काशकपूर

प्रकाशक :-

जयंतिलाल शं. आचार्य,

प्रमुख,

श्री अवधूत साहित्य प्रकाशन ट्रस्ट,

नारेश्वर, पोस्ट, सायर,

वाया - अंकलेश्वर : ३९३१०७

फोन : ०२६६६-२५३२९३

। : लृष्ट क्वाणल्लक्त : इर्द मालावाम् इर्वाड
जन्माष्टमी

पंचमं - संस्करणं) वि.सं. २०६० (प्रतः २०००

६ P. लि. क्वाणल्लक्त २००४.

मूल्यम् : ४०/-

मुद्रक :-

लोमेश अमीन

कर्ण अचला आर्ट्स,

९-अ, गोवर्धन कोम्पलेक्ष, खासवाडी नाका, बहुचराजी रोड,
कारेलीबाग, वडोदरा - ३९० ०१८ फोन : ०२६५-२४६११०९

(પાંચમી આવૃત્તિનું)

પૂ. શ્રી. કહેતા કે મારાં સ્તોત્રો ચિરકાળ લોકો યાદ કરશે. રંગ-હૃદયમ્ ની આ આવૃત્તિ કૉમ્પ્યુટર પર થઈ છે. પૂ. શ્રી. એ આપણને સંસ્કૃત ગાતા કર્યા છે તેની આ પ્રતીતિ છે. સંસ્કૃતના વિદ્વાન પ્રા. વર્ણકરજીએ પૂ. શ્રી.ના સ્તોત્રોની મુક્તકલમે પ્રશંસા કરી છે. લોક હૃદયમાં આ સ્તોત્રોનું અને ચિંતનનું ખૂબ ઊંચું સ્થાન છે. બોધમાલિકા ઉપર તો ડૉ. દેવદત્ત જોષી ઉપરાંત પૂ. સ્વામી તદ્રૂપાનંદજી ની પણ ટીકા પ્રાપ્ત થઈ છે. અક્ષરગીતા પર જમિયતરામ અદવર્યુએ તો પૂ. શ્રી. ની હયાતિમાં જ લખેલું ત્યાર પછી થોડા સમય પહેલાં જ પ્રશ્નોત્તર માલિકા ઉપર પ્રા. ડૉ. જયેન્દ્ર દવે એ વિશ્લેષણાત્મક ટિપ્પણ પ્રસિદ્ધ કરેલું. આમાંના ઘણાં સ્તોત્રો નારેશ્વર મંદિરે ગવાય છે જ. દત્તપ્રણતિઃ ના શ્લોકો પાદુકાપૂજન વખતે ગવાય છે. અને મુંબઈમાં એની સપ્તાહ થઈ હતી. દત્તનામ સ્મરણ ઉપર તો અભ્યાસ વર્તુળોમાં જે તે ગામે અભ્યાસપૂર્ણ પ્રવચનો પણ થાય છે. દત્તાતિકેયમ્ તો

રૂઢ થઈ છે. આટલા ટૂંકા ગાળામાં રંગ હૃદયમ્ જે સ્થાન પ્રાપ્ત કરી શક્યું છે તે અદ્વિતીય છે.

આ આવૃત્તિના ખર્ચ પેટે નીચેના દાતાઓએ સાભાર પોતાનો હાથ નિષ્કામ ભાવે લંબાવ્યો છે એ સર્વના ઉપર પૂ. શ્રી. ના શુભાશિષો ઉતરો એવી પ્રાર્થના!

દાતાઓ

સર્વશ્રી	૩૧.	
અરુણભાઈ સર્વદમન દેસાઈ	લીલોડ	૫૦૧/-
કર્દમભાઈ સર્વદમન દેસાઈ	લીલોડ	૫૦૧/-
દેવેન્દ્રભાઈ ભટ્ટ	કંથારિયા	૨૦૧/-
અરુણભાઈ પંડ્યા	મુંબઈ	૨૦૧/-
નીતીનભાઈ જયદેવ ભટ્ટ	મુંબઈ	૫૦૦૦/-
બિન્દીબેન ચંદ્રેશકુમાર પંડ્યા	વડોદરા	૧૦૦૦૦/-
એક રંગભક્ત		૫૦૧/-
અનિલભાઈ શ્રોક્	મુંબઈ	૧૦૦૧/-
એક રંગભક્ત		૧૦૦૧/-
રમેશભાઈ મ. પાઠક	વડોદરા	૧૦૫૨/-

અંતમાં પૂ. શ્રી. ના ચરણે અનેકાનેક પ્રણામ સહ.

૧૮-૭-૦૪

પ્રસ્તાવના (પહેલી આવૃત્તિની)

મનુષ્યનું જીવન અનેક રંગે રંગાએલું હોય છે. પરંતુ એ સર્વ રંગોમાં જ્યાં અન્ય સર્વ રંગ શામી જાય છે તે એક ઈશ્વરી રંગ જ શ્રેષ્ઠ છે એ 'અરંગી' રંગે રંગાએલ મનુષ્ય મનુષ્યાણાં સહસ્રેષુ એ ભગવદુક્તિ અનુસાર વિરલ જ હોય છે. એવા મનુષ્યના, શ્વાસે શ્વાસમાં ભગવત્પ્રામની અનાહત ગર્જનાનો સૂર ગર્જી રહે છે; એના વેણમાં ભગવાનની અમૃતવાણી જ બોલે છે; એની ચાલમાં પ્રભુની અચલ ચાલ જ દેખા દે છે; એનું સર્વ ભગવન્મય જ થએલું હોય છે. એને પોતાનું એવું કશું જ નથી હોતું. એ દષ્ટિ ફેંકે છે ત્યાં ત્યાં સર્વેવ અમૃત અને આનંદના મેહ વરસે છે.

આવા ઈશ્વરી જીવનનો મહામંત્ર ત્યાગ છે. એ ત્યાગની પરિપક્વ સ્થિતિનો - જેમાં એક પરમાત્મા સિવાય અન્ય સર્વ ત્યાજ્ય અત એવ ત્યકત હોય છે. તેવી સ્થિતિનો સ્વાનુભવ લેવા માટે અનેક વર્ષો સુધી, અનેક જન્મો સુધી ઉગ્ર સાધના, અખંડ તપશ્ચર્યા કરવી પડે છે. એ અનેક જન્મો થયાં સંસિદ્ધ થતી આવતી સ્થિતિ પરાકાષ્ઠાએ પહોંચે છે ત્યારે મૂર્તિમંત ત્યાગનું જગતના કલ્યાણ માટે સર્વસ્વ હોમી દઈ દિગંબર ફરતા

નિરંજન દત્તનું પ્રત્યક્ષ દર્શન થાય છે. એવા દેવીઆત્માઓ દુન્વયી મનુષ્યોની સરખામણીમાં લાખોમાં એકાદ જ હોય એમાં શી નવાઈ !

ઈશ્વરાભિમુખ વૃત્તિ વિના એવો અલોકિકે ત્યાગ શક્ય જ નથી. અડગ તીવ્ર યૈરાગ્યના વારિથી એ ત્યાગ પરિપુષ્ટ થએલો ન હોય તો એ રાજસી અથવા તામસી સ્વરૂપ ધારણ કરે છે, અને સાધકને ઘન, કીર્તિ કે સિદ્ધિ વગેરે પાછળ ફૂટાવી મારી ખાડામાં નાખે છે. આત્મકલ્યાણની સાધનામાં તો સત્પ્રધાન ત્યાગ જ સહાયક છે. આ ત્યાગ સિદ્ધ કરવા માટે નિત્યાનિત્ય વસ્તુનો સૂક્ષ્મ વિચાર શાસ્ત્રમાં જેને વિવેક કહે છે તે - કરવાની અત્યંત આવશ્યકતા છે એ વિચારને પરિણામે મનુષ્યમાં યૈરાગ્યવૃત્તિ સતેજ થાય છે. વિવેક વિનાનો યૈરાગ્ય આંધળો છે ને યૈરાગ્ય વિનાનો વિવેક પાંગળો છે. આ લોકથી માંડીને પરલોક સુધીના, તૃણથી માંડી કનકવૃક્ષ સુધીના તમામ વિષયો પ્રત્યે ઉદાસીનતા ઉદ્ભવ્યા વિના આત્મકલ્યાણ ઈશ્વર દર્શન અશક્ય જ છે.

પરંતુ દુષ્કર છતાંય આ વિવેક અને યૈરાગ્યવાળી અપૂર્વ ત્યાગભાવના યોગલ્ષ્ટ કે અવતારી દેવી જીવોમાં જન્મથી જ નજરે પડે છે. અવિરત સાધનાને પરિણામે એ ભાવના એટલી બધી સરળ અને સ્વાભાવિક બની ગઈ હોય છે કે તેમનામાં અહંભાવનું સ્ફૂરણ સરખું પણ

થવા પામતું નથી. આધ્યાત્મિક જગતમાં જે કોઈ મહાન વિભૂતિ તરીકે જાણવામાં આવ્યું છે તેમનામાં અહંભાવનું સ્ફૂરણ સરખુંય નથી જણાયું. એમના દ્વારા જગતનું જે કંઈ કલ્યાણ સઘાયું છે તેનું પ્રધાન કારણ એમની એ અહંભાવશૂન્યતા જ છે. તેઓ 'સ્વ'ભાવ મૂકી સર્વમાં ભળેલા સર્વાત્મભાવ કે પ્રભુતાને પામેલા હોય છે; ને તેમને સ્વતંત્ર ઇચ્છા જેવું કાંઈ રહેતું જ નથી. તેઓ પોતાની ઇચ્છાને પ્રભુની ઇચ્છામાં અને પ્રભુની ઇચ્છાને પોતાની ઇચ્છામાં જુએ છે. પોતાના દેહરૂપી સ્થળી લગામ વિશ્વનિયંતા પરમાત્માના હાથમાં સોંપી કેવળ ઉદાસીન રહી સહજરીત્યા યથાપ્રાપ્ત કર્મમાં પ્રવૃત્ત થાય છે અને એ રીતે કર્માપ્યકર્મ સાધી સર્વત્ર નિર્દોષ અને નિઃસંગ વિચરે છે. આવા દેવ-મનુષ્યોનું જીવન અને અહેતુક કવન ભવાટવીમાં દિશા ભૂલેલા અનેક મુસાફરોને સાચી દિશા બતાવનાર નીપડે છે અને અધ્યાત્મ માર્ગના વિષમ ડુંગરોમાં હતાશ થઈ અથડાતા અનેકને પ્રેરણા અને પ્રોત્સાહન આપે છે.

આ લઘુ પુસ્તકમાં અમે એવાજ એક દેવી જીવનના પ્રાસાદિક ઉદ્ગારો ગ્રથિત કર્યા છે. **અવધૂતી આનંદના** દષ્ટા પૂજ્ય શ્રી રંગ અવધૂત મહારાજ (વધુ મુકામ-નર્મદા તટ, લીલોડ પાસે, નારેશ્વર) નો ગુજરાતી આલમને અલ્પ પરિચય તો છે જ. તેમનાં જ સંસ્કૃત સ્તોત્રોનો આ સંગ્રહ છે. **અવધૂતી આનંદમાં** આપણે

જ્ઞાનરંગે રંગાએલા અપઘૂતનાં દર્શન કરીએ છીએ અને આ રક્ત-હૃદયમાં એજ અપઘૂતનાં સ્તોત્રોમાં - ભક્તિરંગથી રંગાએલા એમના અમાપ્ય હૃદયનાં-દર્શન કરીએ છીએ. સામાન્ય રીતે અજાણ લોકો જ્ઞાન અને ભક્તિમાં ભેદ માને છે. અને એ કૃત્રિમ ભેદને સત્ય મનાવવા પોથી - પંડિતોએ આજ સુધી કેટલીયે શાહી અને શ્વાસ બગાડ્યાં છે. પરંતુ વાસ્તવિક રીતે જોતાં બેયમાં ભેદ ભેદ નથી. ઉચ્ચ પ્રતિભા જ્ઞાની અને ઉચ્ચ પ્રતિભા ભક્ત બંને એક જ છે. એમનું અંતઃકરણ એ અભેદ આનંદથી તરબોળ હોય છે. જ્ઞાની દરેક વસ્તુમાં એક જ આત્મતત્વનો અનુભવ કરે છે. અને ભક્ત એ જ આત્મતત્વને પોતાના ઉપાસ્ય દેવતરૂપે અણુભેરુ સર્વમાં મૂર્તિમંત જુએ છે. દરેક દેવ અને દેવીની અભેદભાવે સ્તુતિ કરતા અને આંખમાં આસું આણી - નાથ તવાહં ન મામકીનસ્તવમ્ ની ષટ્પદી ગાતા જ્ઞાનીઓના સમ્રાટ ભગવાન શંકરાચાર્ય ભક્ત નહોતા એમ કોણ કહેશે ? અને 'જય રણછોડ માખણચોર' ના આનંદમાં પગે ઘુઘરા બાંધી દેહભાન ભૂલી નાંચતા ભક્તરાજ નરસિંહ મહેતાના :-

(૧૫) “નિરખને ગગનમાં કોમ ધૂમી રહ્યો !

તે જ હું તે જ હું શબ્દ બોલે !”

માં જ્ઞાનનો પરમ અનુભવ નથી એમ કહેવાની

છિપાણે ૧૧૩૦૧૧૬ ૧૧૩૦૧૧૬ ૧૧૩૦૧૧૬ ૧૧૩૦૧૧૬

કોણ હિંમત કરશે ? ખરેખર જે ભક્તિથી લોભાઈ નિરાકાર સાકારરૂપે મૂર્તિમંત થયું તેનો મહિમા અગમ્ય છે, આ જ જ્ઞાન છે. એને કોઈ પરાભક્તિ પણ કહે છે.

• એ જ અભેદભક્તિથી ભૂલી ભગવાને વ્રજાંગનાઓનાં દહીં દૂધ ચોરવામાં આનંદ માણ્યો; એ જ પરા કે એકનિષ્ઠ ભક્તિને વશ થઈ ભગવાન બાળ થઈ અચ્ચનસૂયાના પારણમાં ઝૂલ્યા; એ જ અવ્યભિચારિણી ભક્તિને પ્રતાપે ભગવાને નાતજાત પિસરી ભિલ્લસ્ત્રીનાં એંઠા બોર ખાધાં; એજ અભિન્ન જ્ઞાનભક્તિને વશ થઈ ભગવાને ચવન કબીરનાં શેલાં વણ્યાં; ને એ જ ઐકાન્તિક ભક્તિને વશ થઈ ભગવાને નામદેવને ત્યાં દૂધ પીધાં. પણ આ નાસ્તિકતાના જમાનામાં, શુષ્ક બુદ્ધિવાદની તાલીમબાજીના કાળમાં, શ્રદ્ધાના અવર્ષણના આ ચંત્રયુગમાં, આ બધું અશક્ય લાગે - વહેમ લાગે. છતાં જેણે આધ્યાત્મિક ક્ષેત્રમાં લેશ પણ પ્રગતિ કરી છે તે સહેજે સમજી શકશે કે આના જેવું નગદ સત્ય બીજું એકે નથી. અને આજે પણ એવી શ્રદ્ધા અને એવાં દશ્યનો સાક્ષત્કાર થઈ શકે તેમ છે. માત્ર સાધનને અભાવે સાધ્યનાં દર્શન અશક્ય જણાય તો નવાઈ નથી.

પ્રસ્તુત સ્તોત્રોમાં એ અભેદ લીટીએ લીટીમાં દગ્ગોચર થશે. પહેલાં, ઉપાસક પોતા ઉપાસ્ય દેવતને સર્વ દેવદેવીઓમાં અને સર્વ દેવદેવીઓને પોતાના

ઉપાસ્ય દેવતામાં નિહાળે છે, અને પછી વિશ્વની સકળ
 ચીજોમાં એનો સાક્ષાત્કાર કરી પોતાના સત્વને ઉપાસ્ય
 દેવતામાં ડુબાડી દેવ ભક્તનો ભેદ ભૂલી તદ્દ્રૂપ થાય છે.
 આમ અનેકમાં એક અને એકમાં અનેક નિહાળી એ
 એકાનેકની પાર જઈ અનુભવ, અનુભાવ્ય, અને
 અનુભવિતાની - ઉપાસના, ઉપાસ્ય અને ઉપાસકની -
 પર થઈ અનિર્વાચ્ય બને છે. આ સ્થિતિની કંઈક ઝાંખી
 તો આ સ્તોત્રોમાં જરૂર થશે. મહારાજશ્રી દત્તોપાસક
 હોવાથી દત્તસ્તોત્રોની સંખ્યા સહેજે વધુ પ્રમાણમાં છે.
 છતાં એમની દત્તની ભાવના જરાય સંકુચિત નથી એ
 કોઈપણ સ્તોત્ર વાંચવાથી તરતજ સમજાશે. એમનું
 હૃદય ભક્તિરસથી એટલું બધું ઉભરાય છે કે એ
 પરમાત્માથી 'વિભક્તિ' સહન જ કરી શકતું નથી.
 બધાંય દેવદેવીઓમાં એમને એ પરમ તત્વનો
 સાક્ષાત્કાર થાય છે, એ એમનાં અન્ય સ્તોત્રો પરથી
 જણાઈ આવે છે. એમનું હૃદય એ દિવ્ય અભેદ
 ભક્તિરસથી કેટલું બધું રંગાયું છે તેમજ જ્ઞાનાકાશમાં
 એ કેવો અને કેટલો ઊંચો વિહાર કરી રહ્યું છે તે કોઈ
 પણ સ્તોત્ર હાથમાં લેવાથી પ્રથમ દષ્ટિપાતેજ જણાય
 છે. 'શ્વાસે શ્વાસે દત્તનામ સ્મરાત્મન્' ની અભયગર્જના
 કરતા અપધૂતને 'વદ જિહ્વે જય જય શ્રીરામ' નું
 અમરગણું ગાતા જ્યારે જોઈએ, અને 'અચલ ઇવ તુ દ્વારિ

ह्यद्य मृत्योः स्थितोऽस्मि ' कही बाहु ठोकी मृत्युने
बारणे अडग अंडगो लगावता अपधूतने निहाणीअे
त्यारे अेमना ભકતહૃદયનું ઊંડાણ અને ચિદાકાશના
જ્ઞાનોહ્યનોનું કંઈક ચિત્ર સહૃદય વાચકની નજર
આગળ જરૂર ખડું થશે.

હૃદયનો આ ભાવ વિશુદ્ધ અને ઉત્કટ હોય ત્યાં
પ્રાસાદિકતા તો હોય છે. પણ આ સ્તોત્રસંગ્રહમાં
હૃદયના પ્રસાદની સાથે વૃત્તની વિવિધતા, શબ્દ અને
અર્થનું લાલિત્ય, ભાવની ગંભીરતા, રસની પ્રચરુતા વગેરે
ઉભરાઈ જાય છે, વ્યાવાહારિક સરળતા માટે ભક્તિ-
પ્રધાન સ્તોત્રો ભક્તિહૃદયમ્ અને જ્ઞાનપ્રધાન સ્તોત્રો
જ્ઞાનહૃદયમ્ નામે દ્વિવિધ ખંડમાં આપ્યા છે. કેટલાંક
સ્તોત્રોમાં તો મંત્રો સાધેલા છે. એની ઓપાસનિક
કિંમત તો કોઈ સાચો ઉપાસક જ આંકી શકે; પણ એમાં
રહેલું રચનાસૌન્દર્ય અને પ્રસાદની વિપુલતા તો હરકોઈ
જોઈ શકે તેમ છે.

આ સર્વ સ્તોત્રોનો પૂજ્ય મહારાજશ્રીએ કેટલાંક
સ્વયંસ્ફૂર્તિથી, અને કેટલાંક ભકતજનોએ કરેલી
અભ્યર્થનાના ઉત્તરમાં, પ્રસાદરૂપે મોકલેલાં. એ બધાં
જ્યાંથી ઉપલબ્ધ થઈ શક્યાં ત્યાં ત્યાંથી મેળવીને
મહારાજશ્રીના ભજન સંગ્રહ અપધૂતી આનંદના
પ્રકાશક અને અમારા પરમ સ્નેહી ભાઈ અમૃતલાલ
મોદીએ એકત્રિત કરીને અમને મેળવી ન આપ્યાં હોત

તો એ બધા આવી રીતે પુસ્તક આકારમાં પ્રકાશિત કરીને પ્રજા સમક્ષ મૂકવાનો સુયોગ અમને પ્રાપ્ત ન થયો હોત. એ સુયોગ પ્રાપ્ત કરી આપવાં માટે અમે ભાઈ અમૃતલાલ મોદીના ઋણી છીએ, અને એ સુયોગ પ્રાપ્ત થવા માટે અમારી જાતને ધન્ય ગણીએ છીએ.

આ સ્તોત્રોનાં યથાવિધિ સશ્રદ્ધ પાઠ અને પારાયણ કરવાથી, ભૌતિક ઓષધ જેમ સ્થૂલ શરીરના રોગો મટાડે છે તેમ, સ્થૂલ સૂક્ષ્મ અને કારણ ત્રણે શરીરના રોગોનું નિવારણ થાય છે. દેવી પ્રેરણાથી નિયંત્રિત થએલી વાણીમાં બ્રહ્માંડ ડોલાવે તેવી શક્તિ હોય છે. એનો રસ જેણે ચાખ્યો હોય તે જ એની યથાર્થતા સમજી શકે. આ જમાનામાં પાઠપરાયણને ખાલી વહેમ તરીકે ઠોકી બેસાડવાનો પ્રયત્ન થઈ રહ્યો છે. પણ જે જે લોકોને વર્ણમાં રહેલી દિવ્ય શક્તિનો અનુભવ થયો છે તે એનું સ્વાસ્થ્ય સમજી શકે તેમ છે. એ સિદ્ધ કરવા માટે બુદ્ધિની સાઠમારી નકામી છે.

અનેક ભક્તોએ હાથે નકલ કરી લઈ આમાંનાં અનેક સ્તોત્રોનો આજસુધી લાભ ઉઠાવ્યો છે અને એમાંનાં જૂજજૂજ અહીં તહીં છપાયાં છે પણ ખરાં. પરંતુ એ સમગ્ર એક જ સ્થળે જોવા મળે તો પૂજ્યશ્રી અવધૂતજીનાં હૃદયનો કંઈક વધુ અને નિકટ પરિચય મળે એમ વિચારી એમના હૃદયના પ્રાસદિક સૌન્દર્યનો આ શાબ્દિક કટકો સંસ્કૃતભાષારસિત ભક્તજનોના

કરકમળમાં મૂકીએ છીએ. એમાંના ભારે શબ્દો ઉપર નીચે હિંદી અર્થ આપ્યા છે. જેથી ઇતર પ્રાંતના લોકોને પણ તેનો લાભ મળે. પ્રસ્તાવના પણ હિંદી લખાઈ હોત તો ઠીક પણ હિંદીનું અમને પૂરું જ્ઞાન ન હોવાથી એ સંકલ્પ મનમાં જ શમાવી દેવો પડ્યો છે.

અમને શ્રદ્ધા છે કે અમારું આ પ્રકાશન છેક નિરર્થક તો નહિ જ નીવડે. એમાં ગ્રથિત કરેલાં સ્તોત્રોના પાઠ, પારાયણ અને પરિશીલનથી અનેક સાધકોને તો શું પણ સામાન્ય ધાર્મિક અને ભાવિક વૃત્તિવાળાં ભાઈબહેનોને પણ અનેક રીતે લાભ થશે. અને થોડી પણ વ્યક્તિઓનું પારામાર્થિક કલ્યાણ સાધનીભૂત થશે તો પણ અમારો આ પ્રયત્ન સફળ છે. ઇતિ શમ્ ॥

૫૫	પદ્મભજયંતી.	
૬૫	(ચેત્ર ૫૬ ૧૧, ૧૯૮૮)	
૬૬		૦
૫૬		૩
૫૬		૪
૬૬		૦૫
૫૪		૫૫
૫૪		૬૫
૫૫		૬૫
૬૦૫		૪૫
૬૪૫		૫૫

अनुक्रमणिका

क्रम	स्तोत्रम्	पान नं.
	पांचमी आपृत्तिनुं निवेदन	
	पहेली आपृत्तिनी प्रस्तापना	
१.	मंगलम्.....	०१
२.	गुर्वभिन्नगणेशस्तुतिः.....	०३
३.	देवतापंचकम्.....	०९
४.	दत्त प्रातःस्मरणम्.....	१२
५.	दत्तशरणाष्टकम्.....	१५
६.	दत्तसायंस्मरणम्.....	१८
७.	भुक्तिमुक्तिप्रदस्तोत्रम्.....	२२
८.	आर्तप्रार्थना.....	२५
९.	दत्तप्रार्थनाद्वादशकम्.....	३१
१०.	दत्तात्रेयपञ्चकम्.....	३८
११.	सर्वसौख्यकरस्तोत्रम्.....	४१
१२.	दत्तनामस्मरणम्.....	४५
१३.	मंत्रगर्भ दत्तात्रेयस्तोत्रम्.....	९९
१४.	दत्तनाम संकीर्तनम्.....	१०२
१५.	दत्तप्रणतिः.....	१४२

क्रम	स्तोत्रम्	पान नं.
१६.	अभिलाषष्टकम्	१५२
१७.	दत्तगीतम्	१५६
१८.	दत्तस्तवनम्	१६०
१९.	दत्तभजनम्	१६४
२०.	दत्तपद्यानि-१	१७४
२१.	दत्तपद्यानि-२	१७६
२२.	दत्तपद्यानि-३	१७७
२३.	दत्तपद्यानि-४	१७९
२४.	दत्तपद्यानि-५	१८१
२५.	गुरुकृपा हि केवलम्	१८२
२६.	दत्तात्रेय कृष्ण हरे	१८३
२७.	दत्तषोडशवतारस्तोत्रम्	१८४
२८.	श्रीस्वामिसमर्थस्तोत्रम्	१८७
२९.	श्रीपादस्तवः	१८९
३०.	दत्तमन्त्रगर्भश्रीपादस्तोत्रम्	१९२
३१.	श्रीनृसिंहसरस्वतीपादुकास्तोत्रम्	१९४
३२.	अर्बुदाभिन्नगुरुस्तुतिः	१९७
३३.	दकारादिदत्ताष्टोत्तरशतनामावलिः ...	२०२
३४.	दत्तरक्षास्तोत्रम्	२१०
३५.	दत्तार्तिक्यम्	२२१
३६.	कार्तिकादिमासक्रमेण ईशप्रणतिः ...	२२३

क्रम	स्तोत्रम्	पान नं.
३७.	श्रीवासुदेवनामसुधा	२३२
३८.	नारेश्वरस्तोत्रम्	२६५
३९.	भूतनाथस्तवः	२६९
४०.	सिद्धनाथदशकम्	२७४
४१.	श्रीनीलकण्ठेश्वर स्तोत्रम्	२८०
४२.	अरण्येश्वरस्तोत्रम्	२८४
४३.	मंत्रगर्भमृत्युंजयस्तोत्रम्	२८८
४४.	मंत्रगर्भवैजनाथस्तोत्रम्	२९३
४५.	शिवभजनम्	२९७
४६.	मंत्रगर्भश्रीरामनवकम्	३०१
४७.	मंत्रगर्भरामस्तोत्रम्	३०५
४८.	रामभजनम्	३०८
४९.	मंत्रगर्भहनुमत्स्तवः	३१३
५०.	श्रीकृष्णस्तोत्रम्	३१६
५१.	देवीस्तोत्रम्	३२०
५२.	नर्मदाष्टकम्	३२५
५३.	नर्मदापरिष्ठितिः	३३०
५४.	नर्मदागीतम्	३३५
५५.	श्रीदत्तस्तोत्रम्	३३७
५६.	गुप्तेश्वरचतुष्कम्	३४०
५७.	एकलिङ्गचतुष्कम्	३४२

क्रम	स्तोत्रम्	पान नं.
५८.	प्रपातरूपाशिवस्तुतिः	३४५
५९.	श्रीद्वारकेशस्तवः	३४८
६०.	ललिता अभ्यर्थना	३५३
६१.	ललितास्तोत्रम्	३५५
६२.	श्रीशक्त्यावाहनम्	३५८
६३.	श्रीभद्राष्टकम्	३६३
६४.	रेवागीतम्	३६५
६५.	सर्वे पूज्यन्ताम्	३६७
६६.	जगाजी-अष्टकम्	३६९
६७.	योगानन्दपंचकम्	३७२
६८.	दकारादिदत्तसहस्रनामावलिः	३७५
६९.	श्रीकृष्णनामसङ्कीर्तनम्	४५४

ज्ञानहृदयम्

१.	तत्त्वचिंतनम्	४६९
२.	प्रश्नोत्तरमाला	४७२
३.	अक्षरगीता	४८२
४.	बोधमालिका	५००
५.	मुक्तिस्तोत्रम्	५१३
६.	अन्त्यप्रार्थना	५१९
७.	कोऽहं	५२८
८.	चिदानन्दरूपः शिवः केवलोऽहं	५३९

परिशिष्टानि

क्रम	श्लोकादि	पान नं.
१.	मंगलाचरणम् (सद्बोधशतकम्)	५३४
२.	द्वै पत्रे	५३५
३.	आशीर्वादात्मकश्लोकाः	५४४
४.	प्रकीर्णश्लोकाः	५५३
५.	बहिर्लापिका	
६.	अभिनन्दनपत्रम्	५६२
७.	मानपत्रम्	५६८
८.	सूक्ष्मज्ञानम्	
९.	बिरुदावलिः	५७३
१०.	गरुडेश्वरमहिमा	५७४
११.	शुभकामना १-२	५७५
१२.	आशीर्वादवचनम्	५७७
१३.	विद्याविनोदः	५८७
१४.	सुभाषितम् सूत्राणि	५८८
१५.	विद्याविनोदः	५८९
१६.	गुणनिधिः	५९१
१७.	नित्यानन्द पत्रिकाने आशीर्वाद	५९३
१८.	श्रीगांडामहाराज-मराठी-चरित्रलेखकायाय श्रीदहिबेलकराय आशीर्वादवचनम्	५९५
१९.	आदर्शसाधुः	५९७

रङ्गहृदये भक्तिहृदयम्

॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥

रङ्गोऽवधूतः

॥ श्री दत्तः प्रसन्नोऽस्तु ॥

ॐ

॥ दत्तः प्रसन्नोऽस्तु ॥

रङ्ग - हृदयम्

१ मङ्गलम् ।

१ रमोमाननपद्मार्क - पादपद्ममुपास्महे ।

यत्सौरभं समाघ्राय धावन्ति विबुधालयः ॥ १ ॥

रमा (स्वामी महाराजनां माता) अने उमा (पार्वती)ना भुजङ्मणने विकसित करनार प. पू.

१. (i) रमा नाम रमाबाई के मुखकमल को विकसित करनेवाले तत्पुत्र भगवान् दत्तात्रेय अंशावतार सुप्रसिद्ध ब्र . श्री प प वासुदेवानन्द सरस्वती (टेम्बे) स्वामिमहाराज और उमा नाम पार्वतीजी के मुखकमल को विकसित करनेवाले तत्पुत्र श्री गणपतिजी.

(ii) रमा नाम लक्ष्मीजी के मुखकमल को विकसित करनेवाले तत्पति श्री विष्णु और उमा नाम पार्वतीजी के मुखकमल को विकसित करनेवाले तत्पति महादेवजी ।

રંગ હૃદયમ્

૫૫૩૭૫૦૧૦

ટેબેસ્વામી મહારાજ તથા ગણપતિ (અથવા રમા એટલે લક્ષ્મી અને તેના મુખકમળને વિકસિત કરનાર તેમના પતિ વિષ્ણુ અને ઉમાના પતિ શંકર) નાં ચરણકમળની અમે ઉપાસના કરીએ છીએ કે જેની સુગંધને સૂંઘવા માટે જ્ઞાનીરૂપી ભમરાઓ આમતેમ દોડે છે. ૧.

શ્રીદત્તઃ શરણં મમેતિ ગદતો દત્તં સદા ધ્યાયતો

દત્તેનાહૃતચેતસઃ કિમુ ભયં દત્તાય તુમ્યં નમઃ ।

દત્તાઝ્ઞાતમિદં ચરાચરમરં દત્તસ્ય ¹દામ્નિ સ્થિતં

દત્તે ચૈવ વિલીયતે સરભસં ભો દત્ત કસ્ત્વત્પરઃ ॥ ૨ ॥

‘શ્રી દત્તઃ શરણં મમ’ – ‘શ્રી દત્ત મારું શરણ છે’ એમ બોલતાં બોલતાં, દત્તનું સદા ધ્યાન ધરતાં, દત્ત વડે આકર્ષાયું છે ચિત્ત જેનું એવા માણસને (મને) ભય ક્યાંથી હોય ? દત્તરૂપી તમને નમસ્કાર (હજો !) દત્ત ભગવાનમાંથી જ આ સચરાચર જગતરૂપી ચક્ર ઉત્પન્ન થયું છે અને દત્તના સૂત્રમાં જ ગૂંથાએલું છે અને દત્તમાં જ એકદમ વિલીન થાય છે. હે દત્ત ! આપનાથી પર કોણ છે ? (કોઈ નથી). ૨.

પાખણડમાર્ગગિરિરાજપવિં² વદાન્યં

યોગીન્દ્રવન્દ્યમચલં ખલુ ધૈર્યવૃત્તેઃ ।

૧. સૂત્ર મેં

૨. વજ્ર

लडितहृदयम्

मोहासुरप्रमथनाय धृतावतारं

तं शङ्करं परमहं शरणं प्रपद्ये ॥ ३ ॥

पाजं५ मार्ग३पी पर्वत माटे वज्र समान, उदार,
योगीन्द्रो द्वारा पला वंदनीय, धैर्यवृत्तिना पर्वत,
मोह३पी असुरनो नाश करवा माटे जेणे अपतार धारण
क्यो छे तेवा परम (आध) शंकराचार्यने शरणे हुं जाउं
छुं. ३.

२ गुर्वभिन्नगणेशस्तुतिः ।

गुरुर्गणेशः स मिथो गुरुं तं

भजे गणेशं गुरुणा च तेन ।

सता गणशेन सदेरितः स्यां

नमश्च तस्मै गुरवे चितेऽस्तु ॥ १ ॥

२. गुरुधी अलिन्न अेवा गणेशानी स्तुति

* गुरु, गणेश अने परब्रह्म (अे त्रणे) परस्पर
अेक छे. गुरु, गणेश अने परब्रह्मने हुं लजुं छुं. (सत्

* पहले तीन श्लोको में गुरु, गणेश और तत्पदलक्ष्यार्थ
सच्चिदानन्द-स्वरूप परब्रह्म परमात्मा की एकता - सूचक
तीनों के एकचनान्त सभी आठ विभक्तिओं के रूप ग्रथित
किये हैं। यहाँ गुरु शब्द से विवक्षित दत्त और गणपति की
एकता भी अभिप्रेत है।

રંગ હૃદયમ્

સ્વરૂપ) ગણેશ, (ચિત્ સ્વરૂપ) તે પરબ્રહ્મ વડે હું
હમેશાં પ્રેરાયેલો રહું. ચિત્ સ્વરૂપ ગણેશને મનસ્કાર
હજો. ગુરુ અને પરબ્રહ્મને નમસ્કાર હજો . ૧.

નતિર્ગણેશાય ન યદ્ ગણેશાદ્

ગુરોશ્ચ તસ્માદધિકં નૃલોકે ।

હિમ્બો ગણેશસ્ય ગુરોશ્ચ તસ્ય

સ્તનન્ધયો યામિ ગુરૌ ગણેશે ॥ ૨ ॥

તસ્મિન્ શરણ્યેઽવ ગુરો ગણેશ

સુખાત્મરૂપાત્મપદં પ્રદેહિ ।

ત્રિધા ત્રિમૂર્તિં પ્રણમામિ ભક્ત્યા

ત્રિરઙ્ગનાશાય વિભક્તિમત્યા ॥ ૩ ॥

ગણેશને નમન હો ! આ જગતમાં ગુરુ, ગણેશ
અને પરબ્રહ્મથી અધિક કાંઈ નથી. ગણેશ, ગુરુ અને
પરબ્રહ્મનો ઘાવણો બાળક એવો હું ગુરુ, ગણેશ અને
શરણ આપવામાં ઉદાર એવા પરબ્રહ્મને શરણે જાઉં છું.
હે ગુરુ, ગણેશ અને પરબ્રહ્મ ! તું મારું રક્ષણ કર.
આનંદસ્વરૂપ આપનું પોતાનું પદ મને આપો. (આઠેય)
વિભક્તિવાળી ભક્તિ (સ્તુતિ) વડે હું ત્રિવિધ તાપના
નાશ માટે (એ) ત્રિમૂર્તિને ત્રણ પ્રકારે પ્રણામ કરું છું.
(૨-૩)

ભક્તિહૃદયમ્

નિરાકૃતિં ત્વાં નૃગજાકૃતિં ચ
સ્થાણુપ્રિયં સ્થાવરજઙ્ગમાત્મન્ ।
વન્દેઽવદાતં ગુરુતત્ત્વમેક -

મનન્તનામાનમચિન્ત્યરૂપમ્ ॥ ૪ ॥

આકૃતિ પિનાના છતાં મનુષ્ય અને હાથીના જેવી આકૃતિવાળા, શંકરને પ્રિય, સ્થાવર અને જંગમના આત્મસ્વરૂપ હે ગણેશ ! અનંત નામવાળા અને અચિંત્ય રૂપવાળા એવા શુદ્ધ અને એકમેવ ગુરુતત્ત્વને હું નમું છું. (૪)

ऐं एकदन्ताय च विद्महे ग्लौं

द्रां वक्रतुण्डाय नु धीमहि क्लीं ।

तन्नो ह दन्ती स प्रचोदयात् सौः

सर्वेश्वरः स्वान्तबहिः स्थितो यः ॥ ૫ ॥

॥ ૫ ॥ એં અને ગ્લૌં - એ બે બીજ સ્વરૂપ એકદંતને અમે જાણીએ છીએ. દ્રાં અને ક્લીં - એ બે બીજ સ્વરૂપ એ વક્રતુંડને ધારણ કરીએ છીએ. સર્વના ઇશ્વર અને પોતાની અંદર અને બહાર (બધે જ) રહેલા સૌઃ સ્વરૂપ તે ગણેશ અમને પ્રેરો. પ.*

रंग हृदयम्

५५३९८११९

लं-बोदरं हं-समनाद्यनन्तं

यं-तारमाद्यं तु च रं-ध्रबभ्रुम्^१ ।

वं-दारुवृन्दारक - सं - स्तुतं तम्

॥ ४ ॥ अर्चामि भक्त्या सुमनोरुहाभिः^२ ॥ ६ ॥

लं-बोदर (भोटा पेटवाणा) हं-स
(हंसस्वर्षप), अनादि, अनंत, यं-ता (नियंत्रण
करनार), आध, रं-ध्रबभ्रु (उंटरना वाहनथी सूचित
थनार), पंदाउ-पुंदाउकसंस्तुत (प्रशंशक ने उत्तम देवो
द्वारा स्तुति कराता) ते गणेशनी हुं लक्ष्मिपूर्वक दूर्वा
(सुमनोरुह) थी अर्थना करुं छुं. ५.

॥ ५ ॥ ॐ गूं नमः पासि जपन्तमन्तर्

हेरम्ब ॐ गं च सदा तथैव ।

॥ ६ ॥ कस्त्वेकदंष्ट्रास्ति कलौ त्वदन्य-

स्राता तमोब्धौ ह निमज्जतां भोः ॥ ७ ॥

* पंचम श्लोक में अनेक सिद्धिप्रद, पंच बीजात्मक गणेश
गायत्री एवं ऐं, ग्लो, द्रां ये अक्षर दत्तात्रेय बीज मंत्र हैं। छठे
श्लोक में शब्दों के गर्भ में ही मानसपूजापंचोपचार बीज
साधित है। सातवें श्लोक में चतुरक्षर हेरम्बमन्त्र और
एकाक्षर गणेशमन्त्र साधित है।

१. (i) गणपति का वाहन चूहा. (ii) वाहन से सूचित वाहक
गणेश. २. दूर्वासे.

ભકિતહૃદયમ્

ૐ ગૂં નમઃ - એમ અંતઃકરણમાં જપ કરનારને તું રક્ષે છે; હે ગણેશ ૐ ગં એ પ્રમાણે અંતઃકરણમાં જપનારનું પણ તું હમેશાં રક્ષણ કરે છે. કલિયુગમાં હે એકદંત ગણેશ ! આ અજ્ઞાનાંધકારરૂપી મહાસાગરમાં ડૂબતા (લોકોને) તારા પિના કોણ બચાવનાર છે ? ૭.

મા મે ધનં માઽસ્તુ યશઃ કુલોકે

સદ્ભક્તિરેકાઽસ્તુ સદા તવૈવ ।

કામં ભવાર્તિ વિષહેઽનુકમ્પાં

લભેય દાસ્યં યદિ તે ભવૌઘે ॥ ૮ ॥

મને ધન ન હો, આ કુલોક (ખરાબ દુનિયા-પૃથ્વી)માં યશ ન હો; પરંતુ સદા તારી એક માત્ર સદ્ભક્તિ જ રહો; આ ભવસાગરમાં જો તારું દાસ્ય મને મળશે અને અનુકંપા પ્રાપ્ત થશે તો હું સ્વેચ્છાએ ભવનાં દુઃખ સહન કરીશ. ૮.

□ માનસપૂજા મેં પંચ મહામૂતોં કે વાચક પંચ બીજોં સે નિમ્નલિખિત પંચોપચાર પૂજન કિયા જાતા હૈ :-

લં-પૃથિવ્યાત્મકં ગન્ધં પરિકલ્પયામિ । હં-આકાશાત્મકં પુષ્પં પરિકલ્પયામિ । યં-વાય્વાત્મકં ધૂપં પરિકલ્પયામિ । રં-જ્ઞાનાત્મકં દીપં પરિકલ્પયામિ । વં અમૃતાત્મકં નૈવદ્યં પરિકલ્પયામિ । સં-સર્વાત્મકાન્ રાજોપચારાન્ પરિકલ્પયામિ ॥

રંગ હૃદયમ્

વાદો વિદશ્ચેત્તુ વરં વિમૌઢ્યં

હે નાથ તેડહં ત્વિતિ મેડસ્તુ બોધઃ ।

તવ સ્મૃતેઃ સન્તતમન્તકાલે

ત્વયિ પ્રવેશોડસ્તિ સુનિશ્ચિતં મે ॥ ૯ ॥

જ્ઞાનીઓનો વાદવિવાદ મુખ્ય હોય તો (ભલે રહ્યો), મારા મતે વિમૂઢતા જ શ્રેષ્ઠ છે. હે નાથ ! હું તારો જ છું, એવું જ્ઞાન મને થજો ! અન્તકાળે તારી સતત સ્મૃતિથી તારામાં જ મારો પ્રવેશ છે, એમ મારો દઢ નિશ્ચય છે. ૯.

ગણેશસ્તુતિરેષા હિ નાનારઙ્ગસરઙ્ગિતા ।

પઠનાઙ્ગકિતો દદ્યાત્સિદ્ધિબુદ્ધિચમત્કૃતિમ્ ॥ ૧૦ ॥

અનેક રંગોથી રંગાએલી આ ગણેશની સ્તુતિ ભક્તિપૂર્વક પઠન કરવાથી સિદ્ધિ, બુદ્ધિ અને ચમત્કૃતિ (અથવા સિદ્ધિ અને બુદ્ધિના ચમત્કારો) આપશે. ૧૦.

इति श्री दत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग-

(रङ्ग अवधूत)

महाराजविरचिता गुर्वभिन्नगणेशस्तुतिः सम्पूर्णा ।

॥ श्रीगणेशाय ॥

लङ्कितहृदयम्

५४३३ १०३

३. देवतापञ्चकम् ।

गणेशो नस्त्राता भज गणेशं मनुज हे

गणेशेन व्याप्तः कुरु कुरु गणेशाय च नतिम् ।

गणेशान्नो भूतिर्भव भव गणेशस्य हि शिशु-

गणेशे लीनः स्या हर हर गणेशाघमखिलम् ॥ १॥

३. देवतापञ्चक

गणेश अमारा रक्षादाहार छे; हे मनुष्य !
गणेशनुं वारंवार लजन कर; गणेश वडे (तुं)
ओतप्रोत छे. गणेशने ज वारंवार नमस्कार कर.
गणेशथी ज आपणुं ऐश्वर्य छे; गणेशनो ज जाणक
जन. गणेशमां ज लीन था ! हे गणेश ! अमारां सकल
पापने तद्धन दूर कर. १.

श्रीदत्तः कलितारको भुवि नृणां दत्तं स्मरेद् यत्नतो

दत्तेनाप्तबलः सदा विजयते दत्ताय मे जीवनम् ।

दत्ताद्भुक्तिरथापि मुक्तिरमला दत्तस्य भर्गोऽमितं

दत्ते ब्रह्मणि लीयतां मन इदं दत्तासतः सन्नय ॥ २ ॥

श्रीदत्त आ पृथ्वी उपर मनुष्योना कलितारक
छे, (तेथी) यत्नपूर्वक दत्तनुं स्मरला करपुं जोईअे. दत्त

१. ऐश्वर्य २. स्मरति किं पदं मे हृदय

रंग हृदयम्

पडे जल प्राप्त करनार हमेशां विजयी बने छे. दत्त
लगवान माटे ज मारुं जपन (हजे !) दत्तथी मुक्ति
अने अमल अेपी मुक्ति पला मणे छे; दत्तनुं तेज
अमाप छे. दत्त३पी ब्रह्ममां मारुं आ मन लीन थाओ !
हे दत्त ! असत्मांथी सत् तरङ्ग (अमने) लई जा. २.

शिव एव परः शिवमेव भजे

सदृशं न शिवेन शिवाय नमः ।

न शिवादधिकं शिशुरस्मि शिवस्य

शिवे मन एतु सदाऽव शिव ॥ ३ ॥

शिव अेज सर्पश्रेष्ठ छे, शिवने ज हुं लजुं छुं.
शिव जेपुं जीजुं कोई (तत्त्व) नथी, शिवने नमस्कार
हजे ! शिवथी अधिक कंई नथी. हुं शिवनो जाणक छुं.
शिवमां मारुं मन प्रवेशो ! हे शिव ! तुं सदा (मारुं)
रक्षला कर ! ३.

देवी सा सुखदा सदा विजयते देवीं प्रपद्येत ना

देव्या दैत्यगणाः पुरा विनिहता देव्यै ममेदं वपुः ।

देव्याः सर्गततिः स्थितिर्नु विविधा देव्याश्च दासं जगद्

देव्यां १रज्ज्वहिवद्विभाति सकलं हे देवि मां मा जहि२

॥ ४ ॥

१. रज्जु में सर्प की तरह. २. मेरा हनन मत कर.

ભક્તિહૃદયમ્

સુખ આપનારી તે દેવી સદા વિજય પામે છે. મનુષ્યે દેવીને જ શરણે થવું જોઈએ. દેવીએ પહેલાં દેત્યોના સમૂહનો નાશ કર્યો હતો. દેવીને કાજે મારું આ શરીર છે. દેવીથી જ આ જગતનો વિસ્તાર છે અને વિવિધ સ્થિતિ પણ છે. આખું જગત દેવીનું દાસ છે. દેવીમાં દોરડામાં સાપની માફક આ બધું ભાસે છે. હે દેવી ! તું મને હણીશ નહિ. ! ૪

રવિરેવ હરી રવિમેવ નમેદ્

રવિણા સમિયાદ્રવયેઽન્જલિરામ્ ।

કિમુ નાસ્તિ રવેઃ સકલં હિ રવે-

ર્લયમેતિ રવૌ શમમેહિ રવે ॥ ૫ ॥

રવિ (સૂર્ય) એ જ હરિ છે, રવિને જ નમસ્કાર કરવા જોઈએ. રવિ સાથે મળી જવું જોઈએ. ખરેખર રવિને અંજલિ (અર્પુ છું.) રવિમાંથી શું નથી (થતું)? બધુંજ રવિનું છે. રવિમાં જ લય પામે છે. અને શાંતિ (સ્થિતિ) પામે છે. હે રવિ ! તું (અમારા તરફ) આવ. ૫.

^૧પન્નમાશ્રિતપાઠાદ્ધિ દેવતાપન્નકં ત્વિદમ્ ।

વિભક્ત્યરરઙ્ગત્વાત્ સ્વાત્મરઙ્ગૈકતાં વ્રજેત્ ॥ ૬ ॥

૧. મુક્ત આવાજ સે, પંચમ સ્વર સે.

રંગ હૃદયમ્

મોટેથી પંચમ સ્વરે આ દેવતાપંચકનો પાઠ કરવાથી જુદી જુદી વિભક્તિઓના ચમત્કારને લીધે મનુષ્ય પોતાના આત્માના આનંદની સાથે એકતા પામશે.

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग-
(રજ્જ અવધૂત)

महाराजचिरचितं देवतापञ्चकं सम्पूर्णम् ॥

૪ દત્તપ્રાતઃસ્મરણમ્ ।

પ્રાતર્નમામિ ભગવન્તમનન્તમાઘં

સદ્ધિત્સુખાત્મકશિરસ્ત્રિતયં દધાનમ્ ।

ऐश्वर्यवीर्ययशआदिभुजैर्लसन्तं

तं देवमत्रिवरदं नतदत्तसर्वम् ॥ १ ॥

૪. દત્તપ્રાતઃસ્મરણ

સત્, ચિત્ અને આનંદદેવી ત્રણ મસ્તકને ધારણ કરનાર, ઐશ્વર્ય, વીર્ય, યશ, શ્રી, જ્ઞાન અને વૈરાગ્ય-એ છ ભુજાઓથી શોભનાર, ભક્તોને કાજે સર્વસ્થ અર્પણ કરનાર, અત્રિભુનિને વરદાન આપનાર, જ્યોતિસ્વરૂપ, જેનો કદી નાશ નથી અને તે સર્વનાં મૂળ સ્વરૂપ છે એવા ભગવાન દત્તાત્રેયને પ્રાતઃકાળે પ્રણામ

ભકિતહૃદયમ્

કરું છું. ૧.

સર્વાત્મકં સકલવન્દિતપાદપીઠં

ભક્તાનુરૂપઘૃતરૂપનેકમેકમ્ ।

શાન્તં સદેકનિલયં ^૧ નિલયાદિહીનં

તં ^૨ વ્રાત્યવાતરશનં રસનાતિગં કમ્ ॥૨॥

જેના ચરણકમળમાં સૌ કોઈ વંદન કરે છે, જે ભક્તોની ભાવનાને અનુરૂપ (જુદાં જુદાં) શરીરો ધારણ કરે છે, (અને તેથી) જે એક હોવા છતાં અનેક ભાસે છે, જેને કોઈ એકજ નિવાસસ્થાન વગેરેનું બંધન નથી અને છતાં જેનું એકમેવ નિવાસસ્થાન સત્ય છે, જે શાંત છે જેનું વર્ણન યેખરી કરી શકતી નથી, જે મૂળ બ્રહ્મસ્વરૂપ હોવાથી જેના સંસ્કારાદિ નથી એવા પ્રાણી માત્રના આત્મસ્વરૂપ દિગંબર દત્ત ભગવાનને પ્રાતઃકાળે પ્રણામ કરું છું. ૨.

યસ્મિન્નિદં જગદશેષમનુપ્રવિષ્ટં

વસ્ત્રે ગુણા ઇવ ગુણાતિગમપ્રમેયમ્^૩ ।

વેદશ્ચભિઃ પ્રતિદિનં બહુ શોભમાનં

ભૂતૈઃ શ્મશાનકુહરે તમતર્ક્યલીલમ્ ॥ ૩ ॥

૧. નિવાસ સ્થાન. ૨. દિગંબર. ૩. અમાપ

રંગ હૃદયમ્

વસ્ત્રમાં તાંતણાની પેઠે આ સમસ્ત જગત જેની અંદર સમાઈ રહેલું છે, જે સત્વ, રજસ્ અને તમસ્ ત્રણે ગુણોથી પર છે, જેનું કોઈ રીતે માપ કાઢી શકાતું નથી, જે વેદરૂપી કૂતરાં સાથે અને (સંકલ્પરૂપી) ભૂતો સાથે (જ્યાં સાધકનાં કામ, ક્રોધાદિ, મડાં બળે છે એવા અંતઃકરણરૂપી) સ્મશાનમાં પ્રતિદિન અનેક રીતે કીડા કરે છે, (શોભે છે) જેની લીલાની કલ્પના પણ આવવી મુશ્કેલ છે એવા દત્તાત્રેયને પ્રાતઃકાળે-સાધનાના પ્રારંભ કાળમાં-પ્રણામ કરું છું. ૩.

માયાપતિં પતિવિહીનનિરસ્તમાયં

યં યોગિભોગિજટિમુણ્ડિન આસ્તુવન્તિ ।

નેતીતિ વેદનિવહાઃ ખલુ યત્ર મૂકાઃ

કોઽહં સ્તવે નુ ભગવન્ પ્રણતોઽસ્મ્યતો હિ ॥૪॥

જે પોતે માયાનો પતિ છે, પણ જેનો પોતાનો કોઈ પતિ-નિયંત્રણ કરનાર નથી; અનન્ય આશ્રિત ભક્તજનોની માયાનું આપરણ જે દૂર કરે છે, યોગી, ભોગી, જટી, સંન્યાસી-બધા જેની સર્વતઃ સ્તુતિ કરે છે, અનંત વેદ નેતિ નેતિ - આ નહિ, આ નહિ, એમ પુકારીને જ્યાં મૂગા થઈ જાય છે ત્યાં હે ભગવન્ ! સ્તુતિ કરવાનું મારું તે શું ગજું ? માટે હું તો માત્ર તારા પગ આગળ લાંબો થઈ નમસ્કાર કરું છું. ૪

लडितहृदयम्

रङ्गेण विहितं स्तोत्रं चतुःश्लोकसमन्वितम् ।

यः पठेत्प्रातरुत्थाय तस्याहः सुखदं भवेत् ॥ ५ ॥

रंगरथित आ यार श्लोकना स्तोत्रनो जे डोर्ध
प्रातःकाण ऒठीने तमस् आटि ङंजेरी नाभीने पाठ करशे
तेने दियसमां आनंटे आनंटे रेलाशे. प.

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिबिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग -

(रङ्ग अवधूत)

महाराजरिचितं दत्तप्रातःस्मरणं सम्पूर्णम् ।

५ दत्तशरणाष्टकम् ।

त्यज संसारं भज रे सारं सर्वाधारं श्रीदत्तम् ।

करुणापारं दीनाधारं वारंवारं मूढमते ॥ १ ॥

५. दत्तशरणाष्टक .

हे भूर्ज, संसारने छोड. सर्वना सारभूत, सर्वना
आधार, करुणााना सागर, टीनोना आधार अेवा दत्तने
वारंवार लज. १.

मा भज मा भज मिथ्यावाणीं दत्तवियोगो मा भूत्ते ।

सूते वैरं छिन्ते तत्त्वं मा कुरु वादं मूढमते ॥ २ ॥

રંગ હૃદયમ્

મિથ્યા વાણીનું તું ક્યારેય સેવન કરીશ નહિ; તને દત્તનો વિયોગ ન થાઓ ! યેર જન્માપે છે અને તત્પનો છેદ ઉડાવે છે તેથી હે મૂર્ખ ! તું વાદ કરીશ નહિ. ૨.

ત્યજ પરનિન્દાં મિથ્યારૂપાં સદ્ગૂંભજ શ્રીદત્તમ્ ।

રૂપાતીતં રૂપમરૂપં રૂપવિરૂપં મૂઢમતે ॥ ૩ ॥

મિથ્યા સ્વરૂપ પરનિન્દાને છોડ અને સત્ સ્વરૂપ શ્રીદત્તનું ભજન કર. હે મૂર્ખ ! તે રૂપથી અતીત રૂપવાળા અરૂપી અને સર્વરૂપોમાં વિશેષ રૂપે રહેલા સદ્સ્વરૂપ શ્રીદત્તનું તું ભજન કર. ૩.

ધનજનજાયાસુતપરિવારં મા સ્વજ^૧ ત્યક્ત્વા શ્રીદત્તમ્ ।

નેદં પ્રાણિન્સાકં^૨ યાતિ નષ્ટે દેહે મૂઢમતે ॥ ૪ ॥

શ્રી દત્તને છોડીને ધન, જન, પત્ની, સુત અને પરિવારમાં આસક્તિ ન રાખીશ. હે મૂર્ખ પ્રાણી ! દેહનો નાશ થતાં એ કોઈ સાથે આવનાર નથી. ૪.

જડવલ્લોકે ભ્રમ રે પ્રાણિન્ ભાવસ્વરૂપં શ્રીદત્તમ્ ।

ધ્યાયન્નિત્યં માયાતીતં ચિત્સુખરૂપં મૂઢમતે ॥ ૫ ॥

હે મૂર્ખ પ્રાણી ! ભાવસ્વરૂપ, માયાતીત અને ચિત્ સુખસ્વરૂપ ભગવાન દત્તાત્રેયનું હંમેશા ધ્યાન

૧. આસક્તિ મત રખ. ૨. સાથ મેં

ભકિતહૃદયમ્

કરતો તું આ જગતમાં જડવત્ થઈ વિચર. ૫.

લોકોડયં વ્રૂતે પુરુ કામં મા શ્રૌષીસ્ત્વં શ્રીદત્તમ્ ।

હિત્વા ચાન્યત્સર્વમસારં હ્યાર્ત શૃણુ રે મૂઢમતે ॥ ૬ ॥

લોક ખૂબ અને યથેચ્છ બબડે છે પણ તેનું તું સાંભળીશ નહિ; હે મૂર્ખ, તું આ સાંભળ (કે) શ્રીદત્તને છોડીને બીજું બધું અસાર છે અને નશ્વર છે. ૬.

^૧ આયાનાયૌ માનામાનૌ દત્તપદે ત્યજ સારતરૌ ।

પાદૌ હિત્વા મા વ્રજ પઙ્ગો ક્વ ત્વં ગન્તા મૂઢમતે ॥ ૭ ॥

લાભઅલાભ અને માન અપમાન, કલ્પવૃક્ષ સમાન દત્તના ચરણોમાં મૂકી દે, એ ચરણો છોડીને તું ક્યાંય જઈશ નહિ. હે મૂર્ખ પંગુ ! તું (તે છોડીને) ક્યાં જઈશ ? ૭.

^૨ કીશશિશુર્ભજતે ચામ્બાં યછ્રીશં દત્તં ભજ સારમ્ ।

અન્યત્સર્વં કર્તાડસૌ તે મા ભૈષીસ્ત્વં મૂઢમતે ॥ ૮ ॥

નાગું ભૂખ્યું બાળક માને ભજે છે. લક્ષ્મીના પતિ અને શ્રેષ્ઠ દત્તને ભજ. તારું બધું એ કરશે. હે મૂર્ખ, તું ગભરાઈશ નહિ. ૮.

યો વ્રૂતે શરણાષ્ટકમેતચ્છરણં ગત્વા શ્રીદત્તમ્ ।

૧. લાભાલાભ ૨. નંગામૂખા બાલક

रंग हृदयम्

योगक्षेमं तस्यादत्ते नो शङ्गा किल रङ्ग-मते १ ॥९॥

आ शरणाष्टकने, જે દત્તને શરણે જઈને બોલે છે તેના યોગક્ષેમની જવાબદારી તે લે છે. રંગના મનમાં કોઈ જાતની શંકા નથી (અથવા એમાં, હે સંસારમાં ખૂંપેલી બુદ્ધિવાળા !) કોઈ શંકા નથી. ૯.

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग -
(रङ्ग अवधूत)

महाराजविरचितं दत्तशरणाष्टकं सम्पूर्णम् ।

६. दत्तसायंस्मरणम् ।

सायं स्मरामि स्मरणातिगमात्मदेव-

मानन्दसागरमपारमनन्तवीर्यम् ।

वाङ्मानसातिगगुरुं विषयातिदूरं

वाक्शक्तिदं शमवतां शरणं वरेण्यम् ॥ १ ॥

६. દત્તસાયંસ્મરણ

મન કેટલુંચે ચિંતન કરે છતાં જેનો પૂરપૂરો ખ્યાલ આવી શકતો નથી, જેનો કોઈ પાર પામી શકતું નથી, અને જેની શક્તિનો તાગ કે છેડો નથી, એવા આનંદના સાગરસ્વરૂપ, વાણી અને મન જેને પહોંચી શકતાં

१. संसार में गढी हुई है बुद्धि जिस की ।

ભક્તિહૃદયમ્

નથી, તેમ જ વિષયમાં રચ્યાપચ્યા રહેનારા જેને સહેલાઈથી પામી શકતા નથી, જે વાક્શક્તિ આપે છે. અને મનોનિગ્રહ કરનારા પુરુષોનું જે શ્રેષ્ઠ અવલંબન છે, એવા પ્રાણીમાત્રના આત્મસ્વરૂપે પ્રકાશનાર અને તેમનો અજ્ઞાનઅંધકાર દૂર કરનાર દત્તપ્રભુનું સાચંકાલે હું ચિંતન કરું છું. ૧.

यो निर्गुणोऽपि विमलोऽपि निरीह^१ आत्मा
भक्तानुकम्पनधिया सगुणो बभूव ।

तं योगिराजमवधूतदिगम्बराख्यं

दत्ताह्वयं सततमात्मनि संस्मरामि ॥ ૨ ॥

જે પરમાત્મા નિર્ગુણ છે, નિર્મળ છે, જેને કોઈ પણ જાતની ઈચ્છા નથી છતાં કેવળ ભક્તો ઉપર અનુગ્રહ કરવા માટે જ સગુણ સ્વરૂપે પ્રગટ થાય છે એવા અવધૂત દિગંબર દત્ત નામથી ઓળખાતા યોગિરાજને મારા અંતઃકરણમાં હું અહોનિશ યાદ કર્યા કરું છું. ૨.

अध्यस्तमेतदखिलं जगदेव यस्मिं-

श्चित्रं पटे जलनिधाविव वीचयश्च ।

^૨ सर्पिर्यथा पयसि दारुणि^૩ वह्निरेव

गूढश्चराचरचये निपुणैः सुलक्ष्यः ॥ ૩ ॥

૧. इच्छारहित ૨. घी ૩. काष्ठ में

રંગ હૃદયમ્

જેવી રીતે કપડાં ઉપર ચિત્ર, સમુદ્રમાં મોજાં, દૂધમાં ધી અને લાકડામાં અગ્નિ રહેલો છે, તેવી જ રીતે આ આખું જગત્ જેની અંદર આમ બાહ્ય દૃષ્ટિએ ગૂઢ હોવા છતાં સૂક્ષ્મ દૃષ્ટિવાળાઓ જેને સારી રીતે જોઈ શકે છે, તેનું હું સતત ચિંતન કરું છું. ૩.

एको बभूव भजतामभिलाषसिद्धयै

योऽनेकरूप^१ इनचन्द्रगणेशब्रह्म -

विष्ण्वीशशक्तिप्रमुखैरिह भूरिरूपै -

स्तं ज्योतिषां प्रवरज्योतिरहं नमामि ॥ ૪ ॥

જે એક હોવા છતાં (તે તે સ્વરૂપે) ભજનારની ઈચ્છા પૂરી કરવા માટે, સૂર્ય, ચંદ્ર, ગણપતિ, બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહાદેવ, શક્તિ વગેરે વગેરે અનેકરૂપ થયો, તે અગ્નિ સૂર્યાદિ પ્રકાશોને પણ પ્રકાશ આપનાર શ્રેષ્ઠ જ્યોતિઃસ્વરૂપને હું નમન કરું છું. ૪.

गायन्ति भक्तनिवहा गलदश्रु सायं

ध्यानेन निश्चलदृशा ह्यवलोकयन्ति ।

तं धूलिधूसरतनुं धृतभक्तभारं

भास्वन्तमात्मनि सदा सततं नतोऽस्मि ॥ ૫ ॥

૧. સૂર્ય

ભકિતહૃદયમ્

ભાવભીની આંખે ભકતજનો જેનું સાચંકાળે
ગાન કરે છે, અને સ્થિર દષ્ટિથી ધ્યાન ઘરે છે, એ
ભકતોની સર્વ ચિન્તા વહન કરનાર, ધૂળથી અલંકૃત
શરીરવાળા (અર્થાત્ દેહભાનરહિત) પ્રાણીમાત્રના
અંતઃકરણમાં પ્રકાશમાન પરમ આત્મસ્વરૂપ આગળ
હું હંમેશા ઢળી પડું છું. ૫

માઽઽલસ્યમાતનુ સખે ત્વિહ ચિત્ત મૂઢ
ત્વં ચિન્તયાત્રિતનુજં તરણે મતિશ્ચેત્ ।

પ્રાણપ્રયાણસમયે શરણં સ એવ

નાન્યે ચ કેઽપ્યુદિતસૂર્યપ્રપૂજકાસ્તે ॥ ૬ ॥

હે મિત્ર, મૂઢ ચિત્ત ! જો તારે (ભવસાગરમાંથી)
પાર ઉતરવું જ હોય તો તું આ કામમાં આગસ ન કરીશ,
અત્રિનંદન ભગવાન દત્તનું ચિંતન કર; કારણકે પ્રાણ
વિખૂટા પડતાં એ એક જ તારો આશરો છે. ઊગતા સૂર્યને
પૂજનાર બીજા કોઈ પણ તે વખતે કામ નહિ લાગે. ૬.

શ્લોકષટ્કમિદં પુણ્યં રચિતં રઙ્ગપાણ્ડુના ।

યઃ પઠેઙ્ગક્રિતઃ સાયં તસ્ય દોષા^૧ સુખાવહા ॥ ૭ ॥

શ્રી પાંડુરંગ મહારાજ વિરચિત આ પવિત્ર છ
શ્લોકનો જે કોઈ શ્રદ્ધાભકિતથી સાચંકાળે (સંકટ

૧. રાત્રી

रंग हृदयम्

समये) पाठ करशे, तेनी रात्री सुभमां पसार थशे. ७

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग-
(रङ्ग अवधूत)

महाराजविरचितं दत्तसायं स्मरणं सम्पूर्णम् ।

७. भुक्तिमुक्तिप्रदस्तोत्रम् ।

सच्चित्सुखैकरूपाय भवरोगनिकर्तिने ।

१ शं नो मित्रेति गीताय दत्तात्रेय नमोऽस्तु ते ॥ १ ॥

७. लुडितमुडितप्रदस्तोत्र

हे दत्तात्रेय ! सच्चिदानंद स्वरूप भगरोगने
डापनार, 'शं नो मित्र' मंत्रथी स्तुति करायेला अेवा
तने नमस्कार हजे ! १

कर्माध्यक्षाय कान्ताय वरदानप्रदाय च ।

२ कं ब्रह्मेति विगीताय दत्तात्रेय नमोऽस्तु ते ॥ २ ॥

॥ ७ ॥ कर्मना अध्यक्ष, कमनीय, परदानने आपनार,
'कं ब्रह्म' -अेम विशेष रीते स्तुति कराअेल अेवा हे
दत्तात्रेय, तने नमस्कार हजे ! २

१. शं नो मित्र-इस मन्त्र से २. कं ब्रह्म-इस प्रकार विशेष
रूप से.

ભક્તિહૃદયમ્

લયવિક્ષેપહારાય બન્ધભંગાય ભાસ્વતે ।

લોભદારિદ્રચનાશાય દત્તાત્રેય નમોઽસ્તુ તે ॥ ૩ ॥

હે દત્તાત્રેય ! લય અને વિક્ષેપને દૂર કરનાર,
જન્મમરણના બંધનને તોડનાર, તેજસ્વી તેમજ લોભ
અને દરિદ્રતાનો નાશ કરનાર એવા તને નમસ્કાર
હજો! ૩

વિશ્વંભરાય વૈદ્યાય ધર્મસંસ્થાપકાય ચ ।

ભક્તાર્તિત્રાણદીક્ષાય દત્તાત્રેય નમોઽસ્તુ તે ॥ ૪ ॥

હે દત્તાત્રેય, વિશ્વંભર, વૈદ્ય, ધર્મસંસ્થાપક, અને
ભક્તોનું દુઃખમાં રક્ષણ કરવાના પ્રતવાળા એવા તને
નમસ્કાર હજો ! ૪

ભૂતબાધાનિરાસાય મોહશોકહરાય ચ ।

ભક્તિપ્રાપ્યાય દિવ્યાય દત્તાત્રેય નમોઽસ્તુ તે ॥ ૫ ॥

હે દત્તાત્રેય, ભૂતાદિની બાધાનું નિરાકરણ
કરનાર, મોહ શોકને હરનાર, ભક્તિમાત્રથી મેળવવા
યોગ્ય દિવ્ય એવા તને નમસ્કાર હજો ! ૫

તિગ્મતેજઃસ્વરૂપાય ચરાચરનિવાસિને ।

મનોરથૈકકલ્પાય દત્તાત્રેય નમોઽસ્તુ તે ॥ ૬ ॥

૧. સૂર્ય રૂપ.

रंग हृदयम्

५४३७७६१७

हे दत्तात्रेय, सूर्यरूप, यरअयरमां पसनारा,
मनोरथो माटे अेकमात्र कल्पपृक्ष समान अेवा तने
नमस्कार हो ! ५

दानप्रियाय दान्ताय नानारूपधराय च ।
आधिव्याधिहरायात्मन् दत्तात्रेय नमोऽस्तु ते ॥ ७ ॥

आत्मस्वरूप हे दत्तात्रेय, दानप्रिय, दान्त,
विविध रूप धारण करनार. आधिव्याधि उपाधिनी
नाश करनार अेवा तने नमस्कार हजे ! ७

यदृच्छालाभतुष्टाय यज्ञयागप्रियाय च ।
आयुःप्रज्ञायशोदाय दत्तात्रेय नमोऽस्तु ते ॥ ८ ॥

हे दत्तात्रेय, यथाप्राप्त लाभथी संतुष्ट, यज्ञयाग
जेने प्रिय छे अेवा, आयुष्य, बुद्धि अने यश आपनार
अेवा तने नमस्कार हजे ! ८

*पांसुलिप्तवराङ्गाय 'डु-कृञ् करणे' - विदारिणे^१ ।
रङ्गताराय दत्ताय ग-दाधर नमोऽस्तु ते ॥ ९ ॥

हे गदाधर दत्तात्रेय, धूणथी भरडायेल उत्तम
अंगवाणा, केपण व्याकरण आदिनी गोभणपट्टीने
डापनार, रंजणने तारनार अेवा तने नमस्कार
हजे ! ९

१. व्याकरण की सूखी रटना को काटनेवाले

लुक्तिहृदयम्

भुक्तिमुक्तिप्रदं स्तोत्रं यः पठेदिदमव्ययम् ।

प्रत्यहं यतचित्तात्मा १कं भुक्त्वा परमं व्रजेत् ॥१०॥

लुक्ति अने भुक्ति आपनार अपिनाशी आ
स्तोत्रनो सतत रोज यतचित्त (संयमीयित्ते) थध पाठ
करे छे ते सुभ भोगवीने परम पढने पामे छे. १०१७ उ हु

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग-

। पीठकि । (रङ्ग अवधूत) शास्त्र हुम्

महाराजविरचितं *भुक्तिमुक्तिप्रदस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

॥६॥ : इति पीठिणीकन्दकिम् हुक्ति

८. आर्तप्रार्थना ।

दत्तात्रेय त्रीश मातः परेश

कारुण्याब्धे दीनबन्धो प्रसीद ।

प्राणेश त्वं प्राणिनां प्राणदाता

हर्ता भर्ता ह्येक एव त्रिलोके ॥१॥

१ सुख

*इस स्तोत्र में प्रत्येक श्लोकका पहला एवं नवम अक्षर पढने
से सकलविभूतिदाय (भुक्ति)भवबन्धमोचनाय (मुक्ति) ऐसा
मंत्र नीकलता है । ९मे श्लोक में 'पाण्डुरंग' नाम ग्रथित हुआ है ।

રંગ હૃદયમ્

૫૪૩૬૭૩૧૦

૨. આર્તપ્રાર્થના

॥૦૫॥ હે દત્તાત્રેય ! ત્રણે લોકના નાથ, હે માતા, માયાના નિયંતા, કરુણાના સાગર, દીનબંધુ ! મારા પર દયા કર. હે પ્રાણનાથ ! સર્વ પ્રાણીઓને પ્રાણ આપનાર તું છે અને ત્રણે લોકમાં સર્વનું પોષણ કરનાર તું જ એક છે અને (દુઃખનો) સંહાર કરનાર પણ તું જ છે. ૧

— ક્ષત્ત્વદ્ગુણાન્નાતુમત્ર

માતું માહાત્મ્યં ત્રિલોકે ન કોડપિ ।

— કોડહં હિમ્ભો મૂઢવાગુર્બલઃ સ્યાં

સ્તોતું મૂકોડનન્તજિહ્વોપિ વેદઃ ॥૨॥

તારા ગુણોનું ગાન કરવા આ લોકમાં કોણ શક્તિમાન છે ? તારા મહિમાનું માપ કાઢવા ત્રણે લોકમાં કોઈ સમર્થ નથી. જ્યાં અનંત ગ્રહવાવાળો વેદ પણ તારું સ્તવન કરતાં મૂગો થઈ જાય છે ત્યાં મારા જેવા મૂઢ અને તૂટેલી વાણીના બાળકની શી કથા ? ૨

— નાહં જાને કોડપરાધઃ કૃતો મે

નાયાસિ ત્વં નો દદાસીહ વાચમ્ ।

— કષ્ટં ^૧ભૂમંસ્ત્વદ્વિના જીવિતં મે ^૨હાસ્ય મદ્ ^૩સસ્યસ્યેવ ^૪પ્રાવૃડમ્ભો વિનામ્બ ॥૩॥

૧ સર્વવ્યાપી પરમાત્મન્ ૨ ફસલ ૩ બરસાત કા પાની

लडितहृदयम्

में शो अपराध कर्यो छे के जेथी तुं नथी आवतो
के नथी कंठ प्रत्युत्तर आपतो, ते हुं नथी जालतो. हे
सर्वव्यापी परमात्मन् ! जेवी रीते परसाटनां पाणी
पगर पाकनी दुईशा छे तेवी रीते तारा पगर मारुं जपपुं
दुःखमय छे. ३

१जम्भोऽयं भोः कामरूपः प्रकामं
दीनं बालं निर्दयं मां निहन्ति ।

हत्वा ह्येनं स्वात्मराज्यं प्रदेहि

कोऽन्यस्त्रीश त्वद्विनास्य प्रभुः स्यात् ॥ ४ ॥

हे देव ! आ कामरूपी जंल राक्षस मने दीन
जाणकने निर्दयताथी अत्यन्त प्रहार करी रह्यो छे माटे
ऐनो संहार करी मने स्वात्मराज्य दे. हे प्रभु ! तारा
पिना ऐने सीधो करवा बीजे कोला समर्थ छे ? ४

पश्यैतं मां त्वत्पदाब्जप्रलीनं

हीनं दीनं भर्त्सयन्ति प्रवेदाः ।

वेदातीतं त्वत्पदं तत्प्रदर्श्य-

च्छिन्द्व द्वैतं दुःखमूलं ममैतत् ॥ ५ ॥

जे तो भरो, तारा थरलाकमणमां लीन थनार

१ जंगल का राक्षस २ निन्दा करते हैं

रंग हृदयम्

हीन अने हीन अेवा मने आ वेदिया पंडितो भूष निंटी
रह्या छे, माटे वेदोथी पछ अतीत अेवा तारा पदनो
साक्षात्कार करापी बधा दुःखनुं भूष अेवुं मारुं आ ब्रैत
छेटी नांज. प

भिक्षुश्चाहं द्वारि ते भैक्ष्यकाम - ६

स्तिष्ठाम्येषोऽज्ञानदारिद्र्यदुःखी ।

दत्त्वा भैक्ष्यं ज्ञानविज्ञानसारं

१भर्तस्त्र्यात्मन् सार्थकत्वं प्रयाहि ॥६॥

॥ हे आत्मस्वपुत्र देव ! अज्ञानना दारिद्र्यथी
पीडातो हुं तारे बारछे मिजारी थछ लीज मागतो ठिभो
छुं. माटे मने ज्ञान अने पिज्ञानरूपी भिक्षा आपी हे
भर्ता ! तारुं नाम सार्थक कर. ६

दीनश्चाहं निन्दितो लोकसङ्घै-

र्निःस्वो नम्रो ३निस्त्रपं त्वां प्रपद्ये ।

आपन्नार्तिच्छेदने दीक्षितात्मन्

यत्कर्तव्यं तत्कुरुष्वशुं दत्त ॥७॥

लोकनां टोनांओथी निंदित थयेलो, अकिंचन
नम्र, हीन अेवो हुं तारे शरछे आव्यो छुं. पछ तने मारी
लाज नथी. हे प्रभु ! शरछे आवेलानुं दुःख दूर करवानुं जेनुं

१. हे भर्ता २. अकिंचन ३. दीन ४. शीघ्र

ભક્તિહૃદયમ્

પ્રત છે એવા હે આત્મસ્રૂપ દત્ત ! જે કરવું ઘટે તે વિના વિલંબે
કર. ૭

રિક્તો ગચ્છેયં કદાચિત્પૃથિવ્યાં

કા મે હાનિર્હાસ્યમેવાપિ તે સ્યાત્ ।

કો વા દાતા ત્વત્પરોઽન્યો દયાલુ-

ર્દીનઃ કો વા મત્પરોઽન્યો દયાર્હઃ ॥૮॥ .

કદાચ મારે જગતમાં તારે બારણેથી ખાલી હાથે
ફરવું પડે તોપણ મારે શું નુકસાન છે ? તેમ થશે તો
હાંસી તારી જ થવાની છે. તારાથી બીજો વધારે દયાળુ
દાતા કોણ છે ? તેમ જ મારાથી વધારે દયાપાત્ર એવો
દીન પણ બીજો કોણ મળનાર છે ? ૮

શ્રાન્તોઽત્યન્તં તત્ર તત્રાટનેન

ભ્રાન્તોઽટવ્યામાગમાનાં સુખાર્થી ।

ભગ્નઃ સ્થિન્નો મર્તુકામો યદાસં

પ્રાપ્તં દિષ્ટ્યા ધામ તે દેવજુષ્ટમ્ ॥ ૯ ॥

આમતેમ ભટકીને હું થાકી ગયો છું. સુખને માટે
શાસ્ત્રોના જંગલમાં ભટક્યો પણ ખૂબ છું. છેવટે નિરાશ
થઈ ખિન્ન થિત્ત જ્યારે મરવાનો નિશ્ચય કર્યો ત્યારે હે
દેવ ! દેવોથી સેવાયેલું તારું ધામ પૂર્વપુણ્યે પ્રાપ્ત
થયું છે. ૯

રંગ હૃદયમ્

इन्द्रशायं द्वारि ते कार्तवीर्यः

प्रह्लादोऽयं पिङ्गलो विष्णुशर्मा ।

अन्येऽप्येते दृष्टुकामास्तथाहं

प्राप्ताः सर्वे नो विलम्बोऽत्र युक्तः ॥१०॥

આ ઈન્દ્ર અને કાર્તવીર્ય તારે બારણે ઊભા છે. આ પ્રહ્લાદ, પિંગલ નાગ અને વિષ્ણુશર્મા પણ ખડા છે. તેમજ બીજા કેટલાએ તથા હું પણ, દર્શનાર્થે વાટ જોઈ રહ્યા છે. માટે તું દર્શન આપવામાં ઢીલ કરે તે યોગ્ય નથી. ૧૦

श्रुत्वेवेदं दीनमाक्रन्दनं स

પ્રાદુર્ભૂતઃ શૂલખટ્વાઙ્ગધારી ।

भिन्दन्भीमं भीषणं जन्मशूलं

पायाद्देवो मौनगर्भोऽत्रिसूनुः ॥११॥

આ દીન આકંદ સાંભળીને જ હોય તેમ શૂલ અને ખટ્વાંગ ધારણ કરનાર મૌનધારી અત્રિપુત્ર દત્ત પ્રગટ થયો. ભયંકર અને બીક લાગે એવું જન્મમરણનું દુઃખ દૂર કરનાર એ મારું રક્ષણ કરો. ૧૧

रङ्गो रङ्कः प्रार्थयन्दीनमेवं

मुक्तः क्लेशान्मृत्यतीह प्रमत्तः ।

अन्येऽप्येवं श्रद्धया सानुरागं

गायन्तस्तं दुःखमुक्ता भवन्ति ॥१२॥

ભક્તિહૃદયમ્

આપી રીતે દીનતાથી પ્રાર્થના કરતાં રંક એવો રંગ બધા કલેશોથી મુક્ત થઈ જગતમાં દેહભાન ભૂલી નાચી રહ્યો છે. અને બીજા પણ એવી જ રીતે શ્રદ્ધાથી અને પ્રેમથી એનું ગાન કરતાં દુઃખથી મુક્ત થશે. ૧૨

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग-

(રૂઙ્ગ અવધૂત)

મહારાજવિરચિતા આર્તપ્રાર્થના સમ્પૂર્ણા ।

१ दत्तप्रार्थनाद्वादशकम् ।

दत्तं त्वया निखिलमेव निजं परार्थे ।

त्वां दत्तमाहुरमरा नृवराश्च सर्वे ।

त्रीश त्वमेव जगदादिज उक्तदोऽसि

त्वामेव देव प्रणमामि प्रसीद दत्त ॥ १ ॥

॥ ६ ॥ ८ दत्तप्रार्थनाद्वादशक

તેં પોતાનું સર્વસ્વ પરાર્થે આપી દીધું છે, તેથી તને દેવો અને મનુજશ્રેષ્ઠો બધાં જ 'દત્ત' કહીને પુકારે છે. હે ત્રીશ(દત્તાત્રેય) તું જ જગત વગેરેને ઉત્પન્ન કરનાર છું (અને) ઈચ્છા પૂર્ણ કરનાર છું. તને જ હે

૧. ઇચ્છાપૂર્ણ કરનેવાલે

રંગ હૃદયમ્

દેવ, હું પ્રણામ કરું છું. હે દત્ત ભગવાન, પ્રસન્ન થા. ૧

હૃચ્છુદ્ધિરેવ ભગવંસ્તવ ચારુદીક્ષા

દાનં દયા દમનમેવ તવાસ્તિ શિક્ષા ।

વિશ્વંભરોઽપિ ચ સ્વયં નુ દિગમ્બરોઽસિ

ત્વામેવ દેવ પ્રણમામિ પ્રસીદ દત્ત ॥૨॥

હે ભગવાન ! હૃદયની શુદ્ધિ એ જ તારી સુંદર
દીક્ષા છે; દાન, દયા અને દમન એ જ તારો બોધ છે.

વિશ્વનું ભરણપોષણ કરનાર છે, છતાં તું જાતે દિગંબર
છે. તને જ હે દેવ, હું પ્રણામ કરું છું. હે દત્ત ભગવાન,

પ્રસન્ન થા. ૨

^૧નક્તંચરો ^૨વિધુરસૌ ગગનં ^૩સતારં

^૪ઘસ્રેશ ણ્ણ ભગવન્ ભુવિ સમ્પસસિઃ ।

૧૧૧ ગર્જન્નસાવુદધિરીશ તવ સ્વરૂપં

ત્વામેવ દેવ પ્રણમામિ પ્રસીદ દત્ત ॥૩॥

આ રાત્રીએ પ્રકાશતો ચંદ્ર, તારાઓ સહિત
આકાશ, હે ભગવાન, આ પૃથ્વી ઉપર સાત ઘોડાઓના
સ્થવાળો સૂર્ય અને હે ઈશ, આ ગર્જના કરી ઘુઘવતો
સાગર એ તારાં જ સ્વરૂપો છે. તને જ હે દેવ હું પ્રણામ કરું

૧. રાત્રી મેં પ્રકાશમાન. ૨. ચન્દ્ર. ૩. તારા સહિત. ૪. સૂર્ય

ભક્તિહૃદયમ્

૧૯૩૭ ૧૯૬

છું. હે દત્ત ભગવાન, પ્રસન્ન થા. ૩

ગાયન્તિ કિન્નરવૃષાસ્તવ કાનનેઽસ્મિં-
સ્ત્વામર્પયન્તિ કુસુમાઞ્જલિમપ્રમેય ।

॥ વૃક્ષા અમી, સમુપતિષ્ઠતિ તોયહસ્તા

ભાગીરથી 'સકલકશ્મલનાશિનીયમ્ ॥૪॥

શ્રેષ્ઠ કિન્નરો તને જ ગાય છે; હે અપ્રમેય, (કળી
ન શકાય એવા), આ જગતમાં આ વૃક્ષો તને જ
કુસુમાંજલિ અર્પે છે અને સકળ પાપનો નાશ કરનાર
આ ભાગીરથી હાથમાં પાણી લઈ તારી સેવામાં હાજર
થાય છે. ૪

। ઇષાન્નપૂર્ણપૃથિવી તવ પાદદાસી

કિં તે દદામિ ભગવન્નશનં સુરેશ ।

॥૧॥ દત્તં મયા નિજકૃતં તવ તૃપ્તિહેતો-

સ્ત્વામેવ દેવ પ્રણમામિ પ્રસીદ દત્ત ॥૫॥

આ અન્નથી ભરેલી સમગ્ર પૃથ્વી તારાં ચરણોની
દાસી છે તો હે સુરેશ્વર ભગવાન, તને ખાવા માટે હું શું
અર્પું ? તારી તૃપ્તિને માટે મેં કરેલું સર્વ તને અર્પું છું.
તને જ હે દેવ, હું પ્રણામ કરું છું. હે દત્ત ભગવાન, તું
પ્રસન્ન થા. ૫

૧. સકલપાપનાશિની

રંગ હૃદયમ્

માતા પિતા ચ સુહૃદાદિ ત્વમેવ સર્વ

યામિ ક્વ દેવ શરણં ત્વયિ ચેદુપેક્ષા ।

વિત્તં ન મે ન ચ ગૃહં ન ચ બન્ધુવર્ગ-

સ્ત્વામેવ દેવ પ્રણમામિ પ્રસીદ દત્ત ॥૬॥

૫૫૪ (મારાં) માતા, પિતા, મિત્ર વગેરે સર્વ કાંઈ તું જ છે. તું જો ઉપેક્ષા કરે તો હે દેવ ! હું કોને શરણો જાઉં? મારી પાસે વિત્ત નથી, ઘર નથી, સગાં સહોદર નથી. તને જ હે દેવ, હું પ્રણામ કરું છું. હે દત્ત ભગવાન, તું પ્રસન્ન થા. ૬

જ્ઞાનં ન મે ન ચ તપો ન ચ ધ્યાનબોધઃ

પૂજાં ન જાન ઇતિ માં કિમુપેક્ષસે ત્વમ્ ।

અજ્ઞોઽપિ સુજ્ઞતમ ઈશ તવ પ્રસાદા-

ત્વામેવ દેવ પ્રણમામિ પ્રસીદ દત્ત ॥૭॥

૫૫૫ મારી પાસે જ્ઞાન નથી, તપ નથી, ધ્યાનનું જ્ઞાન નથી. હું પૂજા જાણતો નથી, તેથી શું તું ઉપેક્ષા કરે છે ? હે ઈશ ! તારા પ્રસાદથી અજ્ઞાની પણ સુજ્ઞોમાં ઉત્તમ થાય છે. તને જ હે દેવ, પ્રણામ કરું છું. હે દત્ત ભગવાન, તું પ્રસન્ન થા. ૭

લકિતહદયમ્

સત્યં ન કોઽપિ ભુવિ મત્સમપાતકી રે

। ભૂતો ન ચાપિ ભવિતા ન હિ હન્ત કોઽપિ ।

કોઽન્યો ભવેત્ત્વદુ વિના મમ પાપદાહી

॥૦૫॥ ત્વામેવ દેવ પ્રણમામિ પ્રસીદ દત્ત ॥૮॥

ખરેખર, મારા સમાન પૃથ્વી ઉપર કોઈ પાપી નથી. એવો કોઈ થયો નથી કે થવાનો પણ નથી. અને તારા વિના મારા પાપોનું દહન કરનાર બીજો કોણ છે ? તને જ હે દેવ, હું પ્રણામ કરૂં છું. હે દત્ત ભગવાન, તું પ્રસન્ન થા. ૮

આયાન્તિ યાન્તિ દિવસાસ્તવ દર્શનં નો

કષ્ટં ગતં વિફલમાયુરહો મમૈતત્ ।

આયાહિ દેહિ ભગવંસ્તવ સ્નિગ્ધહસ્તં

ત્વામેવ દેહ પ્રણમામિ પ્રસીદ દત્ત ॥૯॥

દિવસો આવે છે અને જાય છે પણ તારું દર્શન થતું નથી, મારું આ આયુષ્ય ખરેખર દુઃખમય અને નિષ્ફળ ગયું છે. હે ભગવાન, તું આવ અને તારો પ્રેમાળ હાથ લંબાવ. તને જ હે દેવ, હું પ્રણામ કરૂં છું હે દત્ત ભગવાન, તું પ્રસન્ન થા. ૯

રંગ હૃદયમ્

૧૫૩૬૫૬૧૦

શુષ્કોડમ્બુધિઃ કથમહો મમ ભાગ્યદોષા-

। પીટકિ ક્ષીતાંશુરુષ્ણ ઇતિ નૈવ શ્રુતં કદાચિત્ ।

૨ધાવ પ્રભો પતિતમુદ્ધર માં ભવાબ્ધે-

૧૧૩ નોં ચેત્પ્રબ્રૂહિ ભગવન્ ક ડ ચાશ્રયેત્વામ્ ॥૧૦॥

અરેરે ! શું મારા દુર્ભાગ્યના દોષથી સાગર સૂકાઈ ગયો છે ? ચંદ્ર ગરમ હોય એમ કદાપિ સાંભળ્યું જ નથી. હે પ્રભુ ! દોડ, દોડ, પતિત એવા મારો સંસારસાગરમાંથી ઉદ્ધાર કર. નહિ તો હે ભગવન્, બોલ ! તારો આશ્રય કોણ લેશે ? (અથવા કોણ તારામાં શ્રદ્ધા રાખશે ?) ૧૦

इति विलपितं ह्यार्तं श्रुत्वा हसन्ननसूयजो
जनिमृतिहरो ह्याविर्भूतो गृणन्मधुरं गिरा ।

૩વિરમ સુરુતે મા ભૈષીસ્ત્વં હ્યહં ત્વ પાર્શ્વગો

भरणनिपुणे का चिन्ता स्याच्छिशोः पितरि स्थिते ॥११॥

આવો આર્દ્ર વિલાપ સાંભળીને જન્મમરણને હણનાર, “આપું અત્યંત આર્દ્ર રુદન બંધ કર. જરાયે ડર રાખીશ નહિ. હું તારી પડખે જ છું. ભરણપોષણ કરવામાં સમર્થ એવા પિતા વિદ્યમાન હોય ત્યારે બાળકને શાની ચિન્તા હોય ?” એમ હસતો અને મધુર

૧. ચન્દ્ર ૨. દોડ. ૩. આર્દ્ર રુદન બંધ કર.

ભક્તિહૃદયમ્

વાણી બોલતો અનસૂયાપુત્ર દત્ત પ્રગટ થયો. ૧૧

સ્મૃત્વા સ્મૃત્વા રૂપમત્યદૂભુતં તત્

પીત્વા પીત્વા તન્મુખોદ્ગીતસૂમમ્^૧ ।

નૃત્યત્યેતન્માનસં મોદયુક્તં

નિર્ભીકં સત્તત્પદાલીનમેકમ્ ॥૧૨॥

તે અત્યંત અદ્ભુત સુંદર રૂપ યાદ કરી કરીને
અને તેના મુખમાંથી રણકતા શબ્દોરૂપી દૂધ પી પીને
આનંદિત થયેલું આ મારું મન નાચી ઊઠ્યું છે અને તે
ભયરહિત થઈ તેના ચરણકમલમાં લીન થયું છે. ૧૨

યઃ શ્લોકદ્વાદશકમાપઠતીહ મત્યો

નિત્યં પ્રભાતસમયે વિજિતેન્દ્રિયઃ સન્ ।

તસ્યાશુ ભક્તિસુલભો ભવભીતિહર્તા

નાકપ્રદોઽત્રિતનુજો હૃદિ ભાતિ રક્ષ ॥૧૩॥

જે મનુષ્ય આ બાર શ્લોકોનો સવારના પહોરમાં
નિત્ય જિતેન્દ્રિય થઈ પાઠ કરે છે તેની આગળ હે રંગ !
ભક્તિથી સુલભ, ભવની ભીતિ હરનાર, મોક્ષ આપનાર
અત્રિના પુત્ર દત્તાત્રેય હૃદયમાં પ્રકાશિત થાય છે. ૧૩

૧. શબ્દ રૂપ દૂધ ૨. મોક્ષપ્રદ

રંગ હૃદયમ્

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग -

(રજ્જ અવધૂત)

महाराजविरचितं दत्तप्रार्थनाद्वादशकं सम्पूर्णम् ।

१०. दत्तात्रेयपञ्चकम्

‘યો વૈ ભૂમા તત્સુખં ત્વેતિ ગીતં

ગેયાતીતં ધ્યાનગમ્યં મુનીન્દ્રમ્ ।

ભક્તૈકાર્થં ²હ્યાન્તમાનુષ્યમૂર્તિં

દત્તાત્રેયં સદ્ગુરું તં નતોઽસ્મિ ॥૧॥

१०. दत्तात्रेयपंचकम्

‘યો વૈ ભૂમા તત્સુખમ્’ (જે વિશાળ-બ્રહ્મ-છે, તે જ સુખ છે) એ પ્રમાણે જેનું ગાન થાય છે, એવા ગેયથી અતીત, કેવળ ધ્યાનથી જ ગમ્ય, મુનિઓમાં શ્રેષ્ઠ અને ભક્તો માટે જેણે મનુષ્યનું શરીર ધારણ કર્યું છે, એવા સદ્ગુરુ દત્તાત્રેયને હું નમન કરું છું. ૧

૧. આ સ્તોત્રની અંતિમ પંક્તિ ‘યોગાનન્દં તં યતીન્દ્રં નતોઽસ્મિ- (તે યતિ શ્રેષ્ઠ યોગાનંદને હું નમું છું)-’- આ તરફ બદલકર યોગાનન્દપંચકમ્ની રચનાકર કે પૂ. શ્રીને પૂ. ગાંડામહારાજની સ્તુતિની છે. ૨. ધારણ કરી

ભકિતહૃદયમ્

૧'एकोऽहं स्यां बह्विति प्रोच्य भूतं
। नानारूपं स्वप्नलीलोपकल्पम् ।

આદાવન્તે નિર્વિશેષં વિશેષં

॥૪॥ दत्तात्रेयं सद्गुरुं तं नतोऽस्मि ॥२॥

માયા બિ 'एकोऽहं बहु स्याम्' (હું એક છું તેનો બહુ થાઉં)
એમ કહીને જેણે વિવિધ રૂપ ધારણ કર્યાં, જે સ્વપ્નની
લીલા જેવા છે, અને આદિ અને અંતમાં નિર્વિશેષ છતાં
વિશેષ છે તેવા સદ્ગુરુ દત્તાત્રેયને હું નમન કરું છું. ૨

२छन्दोगीतं यत्सदेवाग्र आसी-

न्मायागर्भं बद्धमायं विमायम् ।

લોકાર્તિઘ્નં લોકરૂપં વિલોકં

दत्तात्रेयं सद्गुरुं तं नतोऽस्मि ॥३॥

'સદેવ સૌમ્ય ઇદમગ્ર આસીત્' - પહેલાં આ બધું
સત્ જ હતું એમ વેદોએ જેના વિશે ગાયું છે, માયા જેના
ગર્ભમાં છે, માયાથી વીંટળાએલો છે છતાં માયાથી રહિત
છે તે લોકોનાં દુઃખને હણનાર લોકસ્વરૂપ (વિશ્વરૂપ)
છતાં લોકરહિત સદ્ગુરુ દત્તાત્રેયને હું નમન કરું છું. ૩

દુઃખને હણનાર લોકસ્વરૂપ (વિશ્વરૂપ)

શાસ્ત્રિક કાવ્ય સામકાલ ૬ તથા ૧૪૪-શ્લોક ૫

૧. છાન્દોગ્ય ઉપનિષદ્ ૬-૨-૧ ૨. કઠ ઉપનિષદ્ ૬-૩

रंग हृदयम्

१अस्तीत्येवं लभ्यमानं पुराणं

योगिध्येयं सत्सुखैकस्वरूपम् ।

बालोन्मत्तादिप्रवेशं सुवेषं

दत्तात्रेयं सद्गुरुं तं नतोऽस्मि ॥४॥

‘अस्तीत्येवोपलब्धव्यः’ (छे अे ४ रीते प्राप्ति
थनार) पुरातन योगीओना ध्येयरूप, सत्, चित् अने
आनंद स्वरूप, बाल उन्मत्त पगेरे विविध वेषपाणा,
अत्यंत सुंदर वेषपाणा सद्गुरु दत्तात्रेयने हुं नमन करुं
छुं. ४

यं ब्रह्मेति स्तूयमानं कवीन्द्रै-

स्तेजोराशिं ज्ञानवैराग्यकाशिम् ।

३रङ्गाकारिं ३नाशितारिं ४दरारिं

दत्तात्रेयं संततं तं नतोऽस्मि ॥५॥

‘यं ब्रह्मा वरुणेन्द्र’ - पगेरे श्लोकथी कवि श्रेष्ठो
द्वारा स्तुति कराता, तेजना दगला समान, ज्ञान
वैराग्यथी ऋणहणता, रंग (आत्मज्ञान)ने उत्पन्न
करनार, कामादि शत्रुओनो नाश करनार, अने
(भवसागररूपी) भयने दूर करनार, अेपा सद्गुरु

१. अस्ति-है इस तरह २. आत्मज्ञान उत्पन्न करनेवाले.

३. षड्रिपुके विनाशक ४. (संसार) भय के शत्रु.

ભક્તિહૃદયમ્

દત્તાત્રેયને હું સદા નમન કરું છું. પઠેદ્ધિ મનુજો નતિગર્ભમ્ ।
ન વ્રજેત્પુનરયં ચલુ ગર્ભ કં વ્રજેન્ન સ પતેદકર્ગર્ભમ્ ॥૬॥

આ શ્રુતિગર્ભિત પાંચ શ્લોકો કે જે નમસ્કાર
ગર્ભિત છે તેને જે મનુષ્ય બોલે છે તે ફરીથી ગર્ભમાં
જતો નથી, સુખને પામે છે અને દુઃખના ગર્ભમાં તે પડતો
નથી. ૬

इति श्री दत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग-

(રજ્જ અવધૂત)

महाराजविरचितं दत्तात्रेयपञ्चकं सम्पूर्णम् ।

११. सर्वसौख्यकरस्तोत्रम् ।

यस्य नामश्रुतेः सद्यो मृत्युर्दूरात् पलायते ।

दुःखवार्ता विलीयेत दत्तात्रेय नमोऽस्तु ते ॥१॥

११. सर्वसौખ્યકરસ્તોત્રમ્

જેના નામના શ્રવણમાત્રથી મૃત્યુ એકદમ દૂર
ભાગી જાય છે અને દુઃખનું નામનિશાન વિલીન થાય
છે તેવા હે દત્તાત્રેય ભગવાન ! તને નમસ્કાર હજો ! ૧

રંગ હૃદયમ્

શોકો નન્દાય કલ્પેત દૈન્યં દારિદ્ર્યહેતયે ।

રોગઃ સ્વઙ્ગાપ્તયે સમ્યગ્ દિગમ્બર નમોઽસ્તુ તે ॥૨॥

(જેના નામના શ્રવણથી) શોક આનંદરૂપ,
દૈન્ય દારિદ્ર્યના નાશરૂપ તથા રોગ સુંદર અંગ પ્રાપ્ત
કરવા માટે સમર્થ બને છે તેવા હે દિગંબર દત્તાત્રેય!
તને નમસ્કાર હો ! ૨

પરચન્ત્રાદિકં કિઙ્ચિત્પ્રભવેન્નૈવ સૂરિષુ ।

કર્તા કૃતેન વધ્યેત અવધૂત નમોઽસ્તુ તે ॥૩॥

(જેના નામના શ્રવણથી) પરચંત્ર, (પરમંત્ર,
પરતંત્ર) વગેરે સહજ પણ જેના ઉપાસકોમાં
પ્રભાવશાળી થતાં નથી અને તેનો કર્તા (પ્રયોજક)
પોતાના કર્મથી અંધાર જાય છે તેવા હે અવધૂત ! આપને
નમસ્કાર હો ! ૩

કાયિકં વાચિકં વાઽપિ માનસં વા તથૈવ ચ ।

પાપં તાપશ્ચ દહ્યેત કાલકાલ નમોઽસ્તુ તે ॥૪॥

(જેના નામના શ્રવણથી) કાયિક, વાચિક અને
માનસિક પાપ અને તાપ બની જાય છે તેવા કાળના
પણ કાળ તને નમસ્કાર હજો ! ૪

વિષવાધા ભવેન્નૈવ ભૂતાદિવિપ્લવઃ કુતઃ ।

શત્રવો મિત્રતામીયુવૈઘરાજ નમોઽસ્તુ તે ॥૫॥

लडितहृदयम्

(जेना नाम श्रवणथी) ञेरनी पीडा पण थाय नहि तो पछी भूत प्रेत आदिनी पीडा तो कयांथी थाय ? शत्रुओ पण मित्रताने पामे अवा वैधराज तने नमस्कार हो ! ५

॥ ११ ॥ दुर्बुद्धिः साधुतामेति शठः शाठ्यं ^१जहात्यरम् ।
पीत्वा यन्नामपीयूषं सिद्धराज नमोऽस्तु ते ॥ ६ ॥

जेना नामनुं अमृत पीने भरान बुद्धिवाणो भाणस साधुताने पामे छे, लुर्यो लुर्याएने ञडपथी छोडे छे, अवा सिद्धराज तने नमस्कार हजे ! ६

भयं दिक्षु प्रधावेत चिन्ता ^२चुल्लिमियाद् द्रुतम् ।

वैषम्यं ^३विपिनं गच्छेद् योगिराज नमोऽस्तु ते ॥ ७ ॥

(जेना नाम श्रवणथी) लय (दशे) दिशाओमां भागी जाय छे, चिंता जलदीथी थूलाभां जाय छे अने विषमता जंगलमां जाती रहे छे अवा हे योगिराज तने नमस्कार हो ! ७

॥ ११ ॥ दुःस्वप्नदुःखदावाग्निं ग्रहार्तिघ्नं ह्यनुमत्तमम् ।

संसारभेषजं सौम्यं मृत्युञ्जय नमामि तम् ॥ ८ ॥

। तत्रांशुं शोचन्तं तु त्रिकपाद्यं तस्यै

१. शीघ्र छोड देता है २. चूले में. ३. जंगल में

રંગ હૃદયમ્

ખરાબ સ્વપ્ન સમાન દુઃખને માટે દાવાનળ જેવા, ગ્રહોની પીડા નાશ કરનાર, સર્વોત્તમ, સંસારનું ઔષધ એવા, સૌમ્ય, હે મૃત્યુંજય ! તને હું નમસ્કાર કરું છું. ૮

રોગાભિસદ્કુલે દેહે નિઃસારે ભેષજે સતિ ।
૧૧૧ ॥ ઔષધં નાર્મદં વારિ દત્તો ધન્વન્તરિઃ સ્વયમ્ ॥ ૧ ॥
જ્યારે દેહ રોગોથી ભરાઈ જાય અને ઔષધ નિઃસારરૂપ બને ત્યારે નર્મદાનું પાણી એ ઔષધ છે અને ધન્વંતરી સ્વયં દત્ત ભગવાન છે. ૯

ભેષજં નિષ્ફલં વિદ્ધિ દત્તમેકં વિહાય યત્ ।
૧૧૨ ॥ જન્મમૃત્યુજરાહન્તૃ દત્તનામામૃતં મહત્ ॥ ૧૦ ॥
એક દત્તને છોડીને (સર્વ) ઔષધ તું નિષ્ફળ જાણ. જન્મ, મૃત્યુ અને ઘડપણનો નાશ કરનાર દત્તનું નામ એ જ મોટું અમૃત છે. ૧૦

ય इदं पठति स्तोत्रं रङ्गरोगार्तिनाशनम् ।
૧૧૩ ॥ સર્વસૌખ્યકરં નૃણાં સાયંકાલે વિશેષતઃ ॥ ૧૧ ॥

त्रिसप्तं स्वापकाले तु मन्दवारे सुसंयतः ।
તસ્ય રોગભયં નાસ્તિ ત્રિઃ સત્યં નાત્ર સંશયઃ ॥ ૧૨ ॥

ભકિતહૃદયમ્

જે રંગ (ભવ) રોગના દુઃખનો નાશ કરનાર, મનુષ્યોને સર્વ પ્રકારના સુખ આપનાર, આ સ્તોત્ર ખાસ કરીને સંધ્યાકાળે બોલે છે અને પક્ષાઘાત થાય ત્યારે એકવીસ વાર બોલે છે અને શનિવારે સંચમપૂર્વક બોલે છે તેને રોગનો ભય નથી એ ત્રણે વચનો સત્ય છે એમાં અહીં જરાય સંશય નથી. ૧૧-૧૨

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग -
(रङ्ग अवधूत)

महाराजविरचितं सर्वसौख्यकरस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

૧૨. દત્તનામસ્મરણમ્ ।

शास्त्रं शस्त्रं मल्लविद्यादि सर्व

स्नानं ध्यानं योगयागादिकं च ।

पूर्तेष्ठादि प्राणवित्तापहारि

श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥ ૧ ॥

૧. પક્ષાઘાત હોવે તબ

रंग हृदयम्

५५३३३३३३

१२. श्री दत्तनामस्मरणम्

पृथा शास्त्रने शस्त्र कूटापी मारे,
वणी स्नान ने ध्यान योगादि आ रे ।

हरे वापकूपादि हा प्राणवित्त
स्मरी ले प्रतिश्वास हे यित्त दत्त ॥१॥

न त्वायासो^१ वित्तहानिर्न चैवं
प्रत्यादेशो नो कवित्वाद्यपेक्षा ।

सर्वश्रेष्ठं साधनानां वरिष्ठं^२
श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥२॥

नडे ना अहीं कष्ट ना पित्त हानि,
न भोपापणुं ना लागे काव्यवाणी ।

सहु श्रेष्ठ आ साधनोमां परिष्ठ
स्मरी ले प्रतिश्वास हे यित्त दत्त ॥२॥

कामं क्रोधं जेतुकामो यदि स्याः
शोकं मोहं त्यक्तुकामोऽथवा चेत् ।

रागद्वेषौ हातुकामोऽथ बन्धो
श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥३॥

१. कष्ट २. अत्यन्त सुन्दर. श्रेष्ठ

५५३३३३३३

यहे कामकोधादि तुं श्रुतपा जे,

। पणी शोकमोहादिथी छूटपा जे ।

थपा रागद्वेषादिथी मुक्त तात

॥३॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे थित्त दत्त ॥३॥

१बाल्यं खेलौ कामिनीषु प्रकामं

। तारुण्यं ते मूढ व्यर्थं गतं भोः ।

वृद्धत्वं हा मृत्युमार्गानुसारि

॥४॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥४॥

गथुं जेलतां बाल्य पीती जुवानी,

। पृथा संगते मूढ हा कामिनीनी ।

जताडे बूढापो अहा मृत्युपाट

॥५॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे थित्त दत्त ॥५॥

जायापुत्र^३क्षेत्रवित्तादि सर्वम्

^३अश्वस्थं तद् ध्यायते मूढ कस्मात् ।

आदावन्ते दुःखमूलं च मध्ये

॥६॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥६॥

धनक्षेत्र दारा न पुत्रादि स्थायी सिद्धिः क्विपि

। मरे यिंतने अे पृथाः केम भाई ? ।

त्रणे डाणमां दुःख हे अे समस्तः ॥१३॥

॥६॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे यित्त दत्त ॥५॥

जातं कस्माद् गम्यते कुत्र बन्धोः ॥६॥

स्थानं कस्माच्चिन्तयाहर्निशं तत् ।

सर्वं ह्यार्तं त्रीशनामैव सत्यं ॥६॥

॥४॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥६॥

कहां जाय तुं क्यां थकी आविथो रे ॥६॥

पणी जुपतो शे सदा यिंत अे रे ।

अधुं दुःखदायी हरिनाम सत्यं ॥६॥

॥४॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे यित्त दत्त ॥५॥

नाना धर्मा भ्रान्तिमूलाश्च सर्वे ॥६॥

। ह्येकं सत्यं नाशवत्सर्वमन्यत् ।

१ नाना मार्गाः कष्टमूलाश्च सर्वे ॥६॥

॥४॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥७॥

लडडडे १गे डंध ङडङड अनेक

। अघुं नडशडतु अन्य छे सतुथ अेक ।

डणी डडरुग नडनड अथडडे सडसतु

॥७॥ १डडरी ले डुरतलशुवडस हे थलतु डतु ॥७॥

डुरडतु: डूरुवडहूँ १डुरडरुहूँ ड सडडडं

। रडतुरडवेवं डूरुवरडतुरे ३नलशुीथे ।

३डुरतुडुषेडडल डुरीशडेकं वडडरुडु

॥१०ॡ॥ शुवडसे शुवडसे दतुतुनडड सुडरडतुडनु ॥ॢॢ॥

सुहडडरे अडुडुरे डणी तेड सुहडंशे

। डणी रडतडडं डधुडरडते थ सुहेशे ।

डरुडे थ डुीठी तथड अेक तडतु

॥१०ॡ॥ १डडरी ले डुरतलशुवडस हे थलतु डतु ॥ॢॢ॥

सुनडने डडने डुडेने १थडनकडले

कडरुडेडकडरुडे हूडतुथलतुं डुडडवलषुडुडु ।

सुडुडु सुवडुने डलनुतुडुडु डुरीशडेकं

॥११ॡ॥ शुवडसे शुवडसे दतुतुनडड सुडरडतुडनु ॥११॥

१. डुडडहर डें २. डधुडरडतुरलडें ३. डरुडे डें १. डडते सडडड

રંગ હૃદયમ્

૫૫૩૩૩૩૩૩

જતાં આવતાં સ્નાન કે ખાનપાને

વળી ઊઠતાં બેસતાં કામટાણે ।

સદા ઊંઘતાં તેમ સ્વપ્ને ચ મસ્તે

॥૭૭॥ સ્મરી લે પ્રતિશ્વાસ હે ચિત્ત દત્ત ॥૯॥

ત્યક્ત્વાલસ્યં તામસં પાપમૂલં

જન્માભ્યાસં રાજસં કર્મ સર્વમ્ ।

ભક્તિપ્રાપ્યં ત્રીશમેકં પ્રયાહિ

॥૮૧॥ શ્વાસે શ્વાસે દત્તનામ સ્મરાત્મન્ ॥૧૦॥

ત્યજ પાપનું મૂળ આલસ્ય ભાઈ

વળી રાજસી કર્મ જે જન્મદાયી ।

ગ્રહે એક ભક્તિથી તે દત્તપાદ

॥૮૨॥ સ્મરી લે પ્રતિશ્વાસ હે ચિત્ત દત્ત ॥૧૦॥

વિત્તં ભૂમાવશ્વયાનાદિ ^૧ગોષ્ઠે

મૈત્રં માર્ગે બાન્ધવાદિ શ્મશાને ।

દેહો વહ્નો ^૨દેહલિસ્થં ^૩કલત્રં

॥૮૩॥ શ્વાસે યાતે કોડપિ સાર્ધં ન યાતિ ॥૧૧॥

૧. પશુશાલા મેં ૨. દ્વાર તક. ૩. સ્ત્રી

रहे लूमिमां पित्त अश्वादि गोष्ठे

इरे मित्र मार्गे रमशाने सर्गां ते ।

तनु देपतामां दुपारे कलत्र

॥६१॥ १४तां श्वास कोध न आवे परत्र ॥११॥

वेदं वादं वादशूरेषु हित्वा

काव्यं भाणं भण्डवीरे विहाय ।

नृत्यं गीतं नादलुब्धे समर्प्य

॥४१॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥१२॥

दध पाद सोपी अघा वेदियाने

। पणी लांडने नाटको येटकोने ।

अले नायताने रमे नादसक्त

॥४२॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे यित्त दत्त ॥१२॥

स्वाद्वस्वादू सत्कदन्नादि भुक्त्वा

। हीने हर्म्येऽहीरघोषे शयित्वा ।

चीरं चेलं क्षौमवल्कादि धृत्वा

॥४३॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥१३॥

१. एक प्रकारका नाटक २. स्वादु + अस्वादु + उ

रंग हृदयम्

५६३७७७७७

मणे ते षष्ठं मिष्टं हो के कृष्णम् ।। ६७७७७७ ७७७

। रहेपुं पडी पाऽम्हेले असर्णम् ।

लले रीथरा रेशमी वस्त्रं सूतम् ।। ६७७७७७ ७७७

॥ १११॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे यित्त दत्त ॥ १३॥

मन्त्रं तन्त्रं यन्त्रविद्यादि सर्वं ।। ६७७७७७ ७७७

। त्यक्त्वा दूरे तीर्थयात्रादिकं च ।

पाठं पूजां पुण्ड्रमेवापि कष्टं ।। ६७७७७७ ७७७

॥ १११॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥ १४॥

अधुं मंत्रतंत्रादि यंत्रादि जे जे ।। ६७७७७७ ७७७

त्यञ्ज तीर्थयात्रादि रे'जे सहेजे ।

वणी पाठपूजादि टीलांय कष्टम् ।। ६७७७७७ ७७७

॥ १११॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे यित्त दत्त ॥ १४॥

आयुः स्वल्पं स्वल्पमत्यन्तमेव ।। ६७७७७७ ७७७

कालव्याघ्रो मर्त्यमेषं १ निहन्ति ।

तारुण्यं ते वारिपूरप्रकल्पं ।। ६७७७७७ ७७७

॥ १११॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥ १५॥

१. मनुष्यरूपी मेष + श्वासे . ६ कडाए कडाकर कए . १

अरे आयु दृंङुं करे काण हास्य ५ १०१६ ३१०

। हिलो केसरी जेम मेंढो मनुष्य ।

जुपानी नटीपूर पेरे क्षणस्थ ३१२६ ३१६

॥७१॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे थित दत्त ॥१५॥

इष्टद्रव्यं दृष्टनष्टस्वरूपं ३१२६ ३१६

कीर्तिः का सा पद्मपत्राम्बुकल्पा^१ ।

त्यक्त्वा व्यर्थं लोकनृत्यानुनृत्यं ३१२६ ३१६

॥१५॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥१६॥

थतुं जेतजेतां अहा नष्ट द्रव्यी ३१२६ ३१६

। ३ ॥ अरे पद्मपत्रांबु शुं कीर्ति लव्य ।

नयावे जनो नायपुं तेम व्यर्थ ३१२६ ३१६

॥१६॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे थित दत्त ॥१६॥

^२सार्थ सर्वे मानयन्ति प्रकामं ३१२६ ३१६

। निःस्वं कोऽपि प्रेक्षति नैव लोके ।

स्वार्थः प्रेष्ठो^३ दुर्लभो यः परार्थी ३१२६ ३१६

॥१७॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥१७॥

१. कमलपत्र पर स्थित जल २. धनवान को. ३. ज्यादा प्रिय

रंग हृदयम्

५५३३६६१०

अधे मान दे भूज श्रीमंत देभी

न नांभे ४ दृष्टि दृष्टि विलोकी ।

गणे स्वार्थ प्रेष्ठ करे को परार्थ

॥५५॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे थित दत्त ॥१७॥

यावत्स्वस्थं रोगहीनं वपुः स्याद्

। यावत्कालो १नेक्षते २सेष्यमत्र ।

तावत्कालो जागृहि त्वं प्रमादिञ्

॥३५॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥१८॥

अरे देह नीरोग ने स्वस्थ जयां आ

। पडी दृष्टि ना झूडी जयां काणनी हा ।

हजु काण छे जग मूडी प्रमाद

॥२५॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे थित दत्त ॥१८॥

निद्रासि त्वं निर्भरं देहगेहे

। चोराश्चान्तः सर्वतो हा विशन्ति ।

३मुष्णन्त्येते ह्यात्मवित्तं प्रधृष्य

॥७५॥ ह्युत्तिष्ठात्मन् ४स्वापमेतं ५जहीहि ॥१९॥

१. देखता नहीं. २. इर्षासह; बूरी. ३. हरण करते हैं ४. निद्रा
५. छोड दे.

रंग हृदयम्

५५३७१३१७

पंटे संयमी घंठ कामी ज भोगे ५१३ ५१४

महामूर्ख एने न हे क्षुद्र लागे ।

करे भक्ति अंधो न नास्तिक तात ५१५ ५१६

॥७५॥ ३ शुभे दोष दृष्टो जघे आम हन्त ॥२१॥

क्षन्तव्योऽस्माल्लोकजल्पोऽनिवार्यो ५१७

नो हातव्यो धर्ममार्गः कदाचित् ।

ग्राह्यं नित्यं दत्तनामामृतं सत् ५१८ श्रीशनि

॥७६॥ त्याज्यः सङ्गो दुःसहो दुर्जनानाम् ॥२२॥

अनिवार्य माटे सहे लोकजल्प ५१९ ५२०

कटीये न आहीं त्यजे धर्म अल्प ।

ग्रहे नित्य सत्नाम पीयूष यंग ५२१ ५२२

॥७७॥ त्यजे दुर्जनो नो अकारो ज संग ॥२२॥

माता दत्तस्त्वत्पिता दत्त एव ५२३ ५२४

स्वामी दत्तस्ते सखा दत्त एव ।

त्यक्त्वा ह्येनं वीक्षसे कुत्र चान्यं ५२५ ५२६

॥७८॥ क्षासे क्षासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥२३॥

१. देखता है

५५३७१३१७

अहा दत्त माता पिता दत्त अके

भरे दत्त स्वामी सभा दत्त देभ ।

त्यज्ज अहने कयां जुअे अन्य तात

॥१६॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे थित दत्त ॥२३॥

गन्तव्यं ते दूरमत्यन्तमेव

मार्गे मा गाः सौख्यमल्पेन तुष्टः ।

सर्वे ह्येते धूर्तपाटघरास्ते

॥३६॥ हत्वा सर्वं त्वां बहिष्कासयन्ति ॥२४॥

जपानुं घणुं दूर तारे सुदूर

। रहे ना पडी मार्गमां देभी धूण ।

मण्या सर्व आ योर डाकूज आंही

॥२६॥ हरी सर्व जे दे तने छेह लाध ॥२४॥

लब्ध्वा साङ्गं मानुषं जन्म मूढ

। विक्रीणीषे धिग्वराटार्थमेतत् ।

प्राप्यं नैतत्पुण्यकोटिं विनान्ध

॥३६॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥२५॥

२० हृदयम्

५५३३०३०३

मण्यो जन्म भोंधो तने मानपी आ ३ १३१६

पृथा कोडीमूले तुं अे वेऽके हा ।

पिना पुण्य कोटि न अे लल्य अंध ६ ७५५

॥६५॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे थित्त दत्त ॥२५॥

यावद्वित्तं ह्यर्ज्यते १पुष्कलं ते १३ १३५५

। सौख्यं तावत्पृच्छ्यते मूढ सर्वैः ।

नष्टे सारे लोक्यते सर्वतोऽङ्गं १३ १३५५

॥४६॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥२६॥

मणे द्रव्य भूथिष्ठ यापत् तने जे १३ १३५५

। पूछे भाव आभादि तापत् अघां जे ।

जतां अेह सामुंय भाणे न हन्त १३ १३५५

॥४६॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे थित्त दत्त ॥२५॥

हास्यं दृष्ट्वा हस्यते सर्वलौकैर् १३ १३५५

दुःखाश्रूणी हा न कोऽपि प्रमार्ष्टि ।

कुर्वन्मे मे किं मृतिं यासि मेष १३ १३५५

॥४६॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥२७॥

१. अतिशय

१३ १३ १३ १३ १३ १३ १३ १३ १३ १३

हसतो विलोकी हसे सर्व लोके

। १ निन दुःखाश्रु कोष्टं च लूछे विलोक ।

भरे केम में में करी भेष व्यर्थ

॥३१॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे यित्त दत्त ॥२७॥

क्षुद्ध्याध्यर्थ ह्यौषधं भैक्ष्यमुक्तं

शीताद्यार्तिध्वंसहेतोस्तु वासः ।

१अन्यस्वेच्छा तन्यते मूढ कस्मा-

॥०६॥ च्छ्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥२८॥

क्षुधा व्याधि भाटे दया भैक्ष्य आपी

। तथा वस्त्र शीतादि दुःखार्थं काङ्क्षी ।

करे अन्यस्वेच्छा तुं तोये किमर्थं

॥०६॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे यित्त दत्त ॥२८॥

काष्ठांश्वग्नीन् यो मृतस्यापि दत्ते

किं वृत्तिं^२ नो जीवयुक्तस्य तेऽसौ ।

श्रद्धायुक्तं तस्य पादौ गृहाण

॥१६॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥२९॥

१. (i) अन्न वस्त्र के सिवा अन्य द्रव्य की

(ii) अन्य के धन की. २. आजीविका

रंग हृदयम्

५५३३७७७७

अरे काष्ठ अग्न्यादि हे जे मृतोने

। न अग्नादि अशुं तने उपताने ? ।

४४ जाल श्रद्धाथी तत्पाद तात

॥७६॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे यित्त दत्त ॥२८॥

मिथ्याऽयं ते मोहमूलोऽभिमानो

। १यानश्चानस्येव कर्तुत्वमूलः । १९

२त्रीशादन्यः कः प्रभुः स्यात् त्रिलोक्यां

॥१६॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥३०॥

करुं हुं करुं हुं ४ मोहाभिमान

। द्विपृथा अतिहारो पहे यानश्चान ।

विना त्रीश ५ ब्रह्मांडमां को समर्थ ?

॥१६॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे यित्त दत्त ॥३०॥

३भीषास्यैवाकोऽपि प्रातर्हृदेति

। निम्नं चेन्दुर्निर्मलं ४खे विभाति ।

ऊर्ध्वं क्षिप्तं वस्तु ५निम्नं प्रयाति

॥१६॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥३१॥

१. बैलगाडी के नीचे चलते कुत्ते की तरह २. तीन लोक के नाथ-दत्त ३. डरकर ४. आकाश में ५. नीचे (ii)

डरी अे थकी सूर्य ढडे डुरडीते । डडडड डडडड
 । डडड डुरकलशे नले ढणुडु अे डुडडड डते ।
 डडे नलडडतलं डीडी नीडे ड डडुत डड डड डड
 ॥डड॥ डडरी ले डुरतलशुवलस हे डलत डत ॥डड॥
 इनुडुरः कलले डुरषडतल तुडकुडगडुव । डडड डडडड
 डडडडः शुषुका डससुडडूरुणल वलडडडतल ।
 डडडडड डडडड डडडड डडडड डडडड डडडड
 ॥डड॥ डडडड डडडड डडडड डडडड डडडड ॥डड॥
 नडड डडडडले ढणुडुर डडड डडडड डडडड डडडड
 । डडडड शुषुक डडडड डडड डडड डडडड डडडड
 डडड डडड डडडड डडड डडडड डडडड डडडड
 ॥डड॥ डडडड डडडड डडडड डडडड डडडड ॥डड॥
 सतुडुडु डडडड डडडड डडडड डडडड डडडड डडडड
 । डडडड डडडड डडडड डडडड डडडड डडडड डडडड
 डडडड डडडड डडडड डडडड डडडड डडडड डडडड
 ॥डड॥ डडडड डडडड डडडड डडडड डडडड डडडड ॥डड॥

१. डडडडडडडड २. डडडड डडडड ३. डडडड डडडड डडडड ॣ. वलरुडुडु

रंग हृदयम्

५३३३३३३३

सदा ब्रह्मयर्थादि सत् शौच पोष

। विपणी शान्ति श्रद्धादि सद्गुण तोष ।

करी दूर दुर्गुण जे जे विरुद्ध

॥५६॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे यित्त दत्त ॥३३॥

त्याज्यः सङ्गः सर्वथा दुःखमूलं

। नो चेच्छक्यः सद्भिरेव प्रकार्यः ।

त्यक्त्वा निन्दां योषितोऽन्यस्य चर्चा

॥५६॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥३४॥

त्यजे संग सारोय जे दुःखमूण

। न तो संतसंगे जे रे सर्व काण ।

त्यज अन्य स्त्रीनी पृथा पात निन्द

॥५६॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे यित्त दत्त ॥३४॥

त्याज्यः कामः सर्वथा जन्ममूलं

। नो चेच्छक्यस्त्रीशप्राप्त्यै विधेयः ।

त्रीशो दत्तो ह्यौषधं दुःखव्याधेः

॥५६॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥३५॥

१. स्त्री की.

रंग हृदयम्

५५३३६६१९

पृथा नाक पीड्युं करी प्राणरोध

तपी देह धूलो गयो तो न क्रोध ।

रह्यो पृक्षपे व्यर्थ टींगाई तात

॥१८६॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे थित्त दत्त ॥३७॥

मार्गे मार्गे पर्वतप्रायविघ्ना

विघ्ने विघ्ने धैर्यसारच्युतिः स्यात् ।

नो चेद्धत्तालम्बनं वज्रसारं

॥३८॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥३८॥

जहां ने तिहां मार्गमां दुंगराओ

पड्या विघ्नना जो न रे' धैर्य धाओ ।

ग्रही वज्र शुं आशरो दत्तपाद

॥३९॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे थित्त दत्त ॥३८॥

यामिन्येषा बद्धभीमान्धकारा

भूता ह्येतद्भीषयन्तो भ्रमन्ति ।

भीमारालैस्तर्जयन्तः समन्ता

॥४०॥ च्छ्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥३९॥

१. रात्री २. भयंकर नृत्य से डराते हैं

५५३३६६१९

लकितहृदयम्

छपाई जघे रात धोरान्धकारे

भमे भूत जयां त्यां ज जो अंतराणे ।

उरावे करी नृत्य हा भीम हन्त

॥५५॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे थित दत्त ॥३७॥

पश्याकाशं १ह्यम्बुदैर्व्याप्तमेतन्

मेघा ह्येते गर्जयन्तश्चरन्ति ।

विद्युद्गर्भाः कम्पयन्तोऽद्रिसानुञ्ज

॥५४॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥४०॥

अरे पादणे व्योम व्याप्युं पणे आ

इरे गर्जना जो करी भेध डेवा ।

उडाके तडित् कंपतां अद्रिप्रस्थ

॥५५॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे थित दत्त ॥४०॥

शाना ह्येते भीषणं हा भषन्ति

पादौ श्लिष्ट्वा गूढमन्तर्दशन्ति ३ ।

त्यक्त्वा ह्येतान्दूरतो याहि बन्धो

॥५४॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥४१॥

१. बादलों से २. पर्वत के शिखर पर. ३. काटते हैं

रंग हृदयम्

लसे कूतरां आ यथा बीक लागे

पडी पादमां काटतां गूढवेगे ।

त्यञ्च दूरथी चाल अे सावयेत

स्मरी ले प्रतिश्वास हे थित दत्त ॥४१॥

कूजत्युद्याने कलं कोकिलोऽसौ

रेवा सापि त्रीशगानं करोति ।

शेषे लम्बं हा कथं कुम्भकर्ण

श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥४२॥

डरे भागमां डोडिला जे टहूडो

रटे नाम रेपाय श्रीदत्तनुं डो ।

पड्यो केम तुं कुंभवत् लंभ हन्त ?

स्मरी ले प्रतिश्वास हे थित दत्त ॥४२॥

कृत्वा केकां नीलकण्ठोऽपि नौति^१

^२बर्हाण्युत्सार्य प्रभुं वीजयत्यु ।

कामं ^३तल्पे सुप्यते ते कथं धिक्

श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥४३॥

१. स्तुति करता है २. पंख फैलाकर. ३. पलंग पर;
बिछौने में

लङ्कितहृदयम्

५५३३ १६

करी मोर डेका स्तवे त्रीश नेके

धरी पीछुडां शुं न वा अेज नांभे ।

पड्यो धिक् पथारी महीं तुं ॥ ४ सुस्त ॥ ३६ ॥

॥५४॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे थित दत ॥४३॥

वाणिज्येच्छा वर्तते चेत्कुरुष्व

वाणिज्यं भो नामसंकीर्तनस्य ।

हानिः कष्टं नो कदाप्यल्पमत्र

॥३४॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥४४॥

तने होय धरुछा ॥ वेपारनी रे

लले नामवेपार तुं भेड लारे ।

नहि हानि ना वा कटी अल्प कष्ट

॥२४॥ ॥३॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे थित दत ॥४४॥

चित्तं बन्धो वर्तते कर्षणे चेत्

कामं कुर्याः सदगुणानां कृषिं भोः ।

नो भीतिः स्याद्वर्षणावर्षणस्य

॥४४॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥४५॥

१. खेती करने में.

रंग हृदयम्

५५३७७७

कटी होय जेती तणी जे भहेरछा ॥४५॥

। करे सद्गुणोनी ४ अ जेम धरछा ।

नहीं लीति पर्षा-अपर्षानी तात ॥४६॥

॥४७॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे थित दत्त ॥४५॥

सेवा बन्धो मन्यते चेद् गरिष्ठा ॥४८॥

त्यक्त्वा मानं साधुसेवां विधेहि ।

भीतिर्नो स्यादर्धचन्द्रस्य^१ चात्र ॥४९॥

॥४४॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥४६॥

पणी याकरीनो कटी भाप हेये ॥५०॥

करे संतसेवा ४ निर्मान धयेये ॥

न भो दंडनो ना मणे चंद्र अर्ध ॥५१॥

॥४४॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे थित दत्त ॥४९॥

योगेच्छा चेत्रीशयोगं प्रयुङ्क्ष्व ॥५२॥

। भोगेच्छा चेदात्मसौख्यं च भुङ्क्ष्व ।

स्वायत्तं यच्छाश्वतं तृप्तिपूर्णं ॥५३॥

॥४४॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥४७॥

१. सेवा से निकाल देने की. २. स्वाधीन ॥५३॥

लङ्कितहृदयम्

॥३३३॥ १५

रहे योगधरुषा करे त्रीशयोग ॥६७॥ १५४

यहे लोग तो लोगवे स्वात्मलोग ।

भणे तृप्ति जयां पूर्ण जे नित्य स्वाप्त ॥६८॥

॥६९॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे यित्त दत्त ॥७७॥

कायो माया मोहहेतुश्च मूढ ॥७०॥

नो स्वायत्ता वञ्चिका ह्यन्तकाले ।

एवं चेत्तत्त्वेच्छया नार्प्यते किं ॥७१॥

॥७२॥ त्रीशस्याङ्घ्र्योर्दासभावेन मूढ ॥४८॥

भरे काय आ मोहहेतु सदा रे

न रे' हाथमां टे दगो अंतकाणे ।

छतां अेम अर्पे न पोते थर्ध कां

॥७३॥ पटे दासभावे हरिना ज भूर्जा ॥४८॥

आयास्यन्ति त्वत्र दूता यमस्य

बद्ध्वा पाशैर्नेतुकामा भवन्तम् ।

को वा प्राणिन्मोचयिष्यत्यमीभ्यः २

॥७४॥ धासे धासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥४९॥

१. त्रीशपदे. २. इन सें

रंग हृदयम्

५५३३३३३३

४वा लेख आवे यदा मृत्युदूत

॥ करी अछ पाशो तने मूढ हन्त !

करे कोए रक्षा तदा अथी येत

॥७४॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे यित्त दत्त ॥४८॥

योऽदाद्वाचं त्वीक्षणादिप्रशक्तिं

। देवः कोऽसौ १मृग्यते किं कदाचित् ।

त्रीशो दत्तो जीवनं जीवसृष्टेः

॥१४॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥५०॥

अरे नेत्र पागादि जे एो ४ दीघां

करे शोध शुं को दि ते टेपनी हा !

अधो श्रवणाधार अ सृष्टितात

॥१४॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे यित्त दत्त ॥५०॥

राजाज्ञायाः पालनात्कृष्यते २सौ

। तद्वत्स्वाज्ञापालनादेव देवः ।

नूनं दासस्य त्वनन्यस्य चिन्ता

॥१४॥ भर्तुः काले नैव दासं जहाति ॥५१॥

१. शोध करता हैं. २. प्रसन्न होता है.

ભક્તિહૃદયમ્

યથા પાળતાં ભૂપ રીઝે જ સ્વાજ્ઞા

તથા પાળતાં દેવ વેદાદિ-આજ્ઞા ।

વહે ચિંત જો શેઠ સેવ્યે અનન્ય

ત્યજે દાસને ના કદીયે વદાન્ય ॥૫૧॥

ત્રીશો ધીશસ્તારકસ્તિષ્ય^૧ એકઃ

સર્વાસ્ત્યક્ત્વા તં શરણ્યં પ્રયાહિ ।

સ્રગ્વાદ્યાર્યબ્જત્રિશૂલાદિ ધૃત્વા

ભક્તાન્પાતિ પ્રેમબન્ધેન બદ્ધઃ ॥૫૨॥

કલિતાર શ્રીદત્ત એ ધીશ એક

ત્યજ્ય અન્ય તત્પાદ જા ઝાલ નેક ।

ધરી માળ શૂલાદિ જે ભક્ત પાળે

થઈ બદ્ધ પ્રેમે ન દોષો નિહાળે ॥૫૨॥

માર્ગોડયં તેડત્યન્તવૈષમ્યપૂર્ણો

હિંસ્રવ્યાપ્તઃ શૂલકીર્ણોડતિભીમઃ ।

ધીરં ધૃત્વાત્રેયદીપં પ્રયાહિ

શ્વાસે શ્વાસે દત્તનામ સ્મરાત્મન્ ॥૫૩॥

૧. કલિયુગ મેં. ૨. સ્રગ્ = માલા, વાદ્ય = ડમરુ, અરિ = ચક્ર,
અબ્જ = શંખ

रंग हृदयम्

अडो मार्ग आ भीम येषभ्यपूर्णा

धसे हिंसको कंटके पाद यूर्णा ।

जजे धैर्यथी दत्तदीवे ज तात

स्मरी ले प्रतिश्वास हे यित्त दत्त ॥५३॥

को जानीते श्वः कथं वर्तते ते

कालग्रस्ते जीवलोके समन्तात् ।

कर्तव्यं यच्छीघ्रमेवावधेहि

श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥५४॥

थशे काल शुं कोला जाणे अहीं रे

ग्रस्था जयां अघा शुप सर्वत्र काणे ।

करी ले अद्युं जेह कर्तव्य तुर्त

स्मरी ले प्रतिश्वास हे यित्त दत्त ॥५४॥

मार्गे मार्गे नूतना स्वर्णवीथिर्

वीथौ वीथौ काञ्चनं नेत्रकर्षि ।

धृत्वा बालान्स्वर्णकारास्तुदन्ति

श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥५५॥

१. बाजार में. २. बंधन में डालते हैं.

लडितहृदयम्

लर्यां ढे ञहं त्वां नपां स्पर्शा हाटो ।

यणे दृष्टि ढे लोक भूके ञ हाटो ।

ग्रही ढाण सोनी करे ढद्ध येत ।

॥७७॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे थित दत्त ॥५५॥

मार्गे मार्गे मिष्टलड्डूकगेहं ।

गेहे गेहे लड्डुकाः स्वादपूर्णाः ।

१रिञ्चन्त्यज्ञान्मोहयित्वा रसाद्यैः ।

॥५५॥ ध्वासे ध्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥५६॥

पणी देभ ञयां त्वां लर्यां लड्डुगेहो ।

गण्या लाडु ढेथे ञ केपा अहोहो ।

नीथोवे रसे भोही ढे अज्ञ हन्त ।

॥५६॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे थित दत्त ॥५६॥

मग्नप्रायो वासनावारिपूरे ।

हन्तात्मँस्ते दुस्तरे कायकोलः^२ ।

देवं दत्तं^१ कर्णधारं वृणीष्व ।

॥५७॥ नान्यः कश्चित्पारयेत्त्वां तदोघात् ॥५७॥

१. खाली करते हैं. २. कायारूप नौका ३. सुकानी

रंग हृदयम्

पहे पासनापूर जे ना तराये

। महीं कायहोडी तहारी तलाये ।

परे दत्त योगी सुकानी सभा जे

। लई जाय ना पार कोई ज नीजे ॥५७॥

कः 'कावन्यो दुःखहर्तेति चक्ष्व

। कारुण्याब्धिं दत्तमेवेहि दीन ।

श्रद्धात्सवैतद्वच्मि ते सारभूतं

॥५८॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥५८॥

हरे दुःख को अन्य के' लू महीं रे

। जनी नम्र ज दत्त कारुण्यपाये ।

उगे जे न श्रद्धा पटुं सारयुक्त

॥५९॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे यित्त दत्त ॥५९॥

माता कुप्येद्रक्षितात्रास्ति तातः

। क्रुद्धे ताते रक्षतीहास्य चाम्बा ।

क्रुद्धे रक्षेत्को नु दत्ते त्रिलोक्यां

॥६०॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥६०॥

१. दुर्नियामे अन्य २. कह दे.

लडलतलहदथडु

करे कोड डड तू करे तलत रकुषल

डडड डडतल कोडतल रकुषले डडत दकुषल ।

न कोड तुरललूके थतल दत कुकु

डडड ॥ रडडरी ले डुरतलशुवलस हे थलत दत ॥डड॥

डडतू सरुवे डडकुतुकडडड डडलनुतल

डडड नडुडुशुवरुडु ततकुषणे वलसुडरनुतल ।

सडनुडधलसुते सुवलरुथडडूलल ह डडूड

डडड ॥ शुवलसे शुवलसे दतुतनलड सुडरलतुडनु ॥डड०॥

डडणे सरुव डडडल डडरुथु डेह डडडलरे

थतल नषुत ऐशुवरुथ सरुवे वलसलरे ।

डडरुथल सुवलरुथल सडनुडध हे डडूड येत

डडड ॥ रडडरी ले डुरतलशुवलस हे थलत दत ॥डड०॥

ससुडडलकुडरुण शलदुवलल डडशुड सरुवे

डडड धलवनुतुडेतल धेनवूडडड डुरहडरुषडु ।

शुषुकं डुनेडलदुरलसडडूडड डुरडडलदल-

डडड ॥ कुकुशुवलसे शुवलसे दतुतनलड सुडरलतुडनु ॥डड१॥

१. डडधल डडड डडड नडुडल।

रंग हृदयम्

अहा हेम गायोय दौडे प्रहृष्ट

। भर्थुं घास जयां भास त्यां वेठी कष्ट ।

थतां शुष्क भूले न जोलोय जात

॥३॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे यित्त दत्त ॥५१॥

कामस्यापित्तं दुःखदोषप्रणष्टिं

निःस्वस्येष्टिं वृद्धपङ्गोस्तु यष्टिम्^१ ।

पुण्याकृष्टिं पापप्रेतप्रकृष्टिं

॥०३॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥६२॥

क्रे दौषनो नाश ने कामपूर्ति

। पणी रंकनो याग ने पंगुयष्टि ।

पणे पुण्य ने थाय पाप प्रणष्ट

॥०२॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे यित्त दत्त ॥५२॥

शक्तौ दत्तं शक्तिनाशेऽपि दत्तं

भूतौ दत्तं भूतिनाशेऽपि दत्तम् ।

बाल्ये दत्तं वृद्धभावेऽपि दत्तं

॥१३॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥६३॥

१. पंगु की लकड़ी. २. अच्छी स्थिति में.

लकितहृदयम्

छतां शक्ति ने शक्तिनाशेय दत्त

अने भूतिमां भूतिनाशेय दत्त ।

सदा बाल्य के पृङ्गलावेयं दत्त

॥५२॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे थित दत्त ॥५३॥

याने दत्तं पादयानेऽपि दत्तं

ग्रामे दत्तं दत्तमेव श्मशाने ।

गोष्ठे दत्तं मन्दिरे दत्तमेव

॥५३॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥६४॥

पणी यान के पादयानेय दत्त

तथा दत्त गाभे स्मशाऽनेय दत्त ।

धरे कोठ के मंदिरे दत्त दत्त

॥५४॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे थित दत्त ॥५४॥

लग्ने दत्तं सूतके दत्तमेव

क्षेत्रे दत्तं दत्तमेवापि पीठे ।

काले दत्तं दत्तमेवाप्यकाले

॥५५॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥६५॥

१. पशुशाला में.

१. पशुशाला में . १. पशुशाला में .

रंग हृदयम्

४तां लभ्यते सूतके दत्त दत्त
पत्नी भेतरं तीर्थं मांहेय दत्त ।

सदा दत्तं काले अकालेय दत्त

॥४२॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे यित दत्त ॥५५॥

लोके दत्तं दत्तमेव त्वरण्ये

कार्यागारे भीमकारागृहे च ।

काशीक्षेत्रे त्वन्त्याजाभीरघोषे

॥४३॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥६६॥

४ने दत्त दत्त अरुयेय दत्त

क्येरी मही केदधानेय दत्त ।

पत्नी काशी के देवपाडे य दत्त

॥४४॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे यित दत्त ॥५६॥

दत्तस्त्वेको जीवनं जीवनानां

दत्तस्त्वेको मारणं मारणानाम् ।

दत्तस्त्वेको भीषणं भीषणानां

॥४५॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥६७॥

१. कचहरी में. २. निवासस्थल में

नकी अक छे ँड अे ँडनोनो
डणी डृतुनो डृतु अे अेक दानो ।
तथा डीतलनी डीतल अे अेक दत
डुडरी ले डुरतलशुवास हे डलत दत ॥५७॥
दततुतुवेकः कारणं कारणानां
दततुतुवेको डारणं डारणानाम् ।
दततुतुवेकतुतारणं तारणानां
शुवासे शुवासे दततुतुनाड सुडरतुतुडनु ॥६ॢ॥
अरे हेतुनो हेतु अे दत अेक
तथा नलशकुनोड अे नलश छेक ।
डणी तलरकुनोड अे तलर दत
डुडरी ले डुरतलशुवास हे डलत दत ॥५ॢ॥
दततुतुवेको डेषडं डेषडानां
दततुतुवेको ह्यङुनं डलङुनलनलडु ।
दततुतुवेको ह्यडृतं डलडृतलनलडु
शुवासे शुवासे दततुतुनाड सुडरतुतुडनु ॥६ॣ॥
दडलनी दडल डूड अे दत अेक
अने दडुतल हे अंङुनोनेड देड ।

रंग हृदयम्

५५३९७१९

सुधानी सुधा अे ४ निःशंक दत्त

॥ १॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे यित्त दत्त ॥६६॥

दत्तस्त्वेको भूपतिभूपतीनां

॥७२॥ दत्तस्त्वेकस्त्वीश्वरस्त्वीश्वराणाम् ।

दत्तस्त्वेको देशिको देशिकानां

। श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥७०॥

अहा राजपीनो पणी राज दत्त

॥७३॥ अने एशानो एश ऐश्वर्ययुक्त ।

तथा देशिकोनो य आचार्य मुक्त

। स्मरी ले प्रतिश्वास हे यित्त दत्त ॥७०॥

दत्तस्त्वेको ब्राह्मणो ब्राह्मणानां

॥७४॥ दत्तस्त्वेकः क्षत्रियः क्षत्रियाणाम् ।

दत्तस्त्वेको वैश्यजो वैश्यजानां

। दत्तस्त्वेको ह्यन्त्यजस्त्वन्यजानाम् ॥७१॥

पणी विप्रनो विप्र अे अेक दत्त

॥७५॥ अने क्षत्रियोनोय अे क्षत्र भस्त ।

६६ १३ ६ ६६ १३ १११३

१. गुरु. १ १३ १६ ११४ ६ ६ १३ १६

लङ्कितहृदयम्

॥७३७॥

अहो येश्यनो येश्य कार्पाण्यमुक्त

॥६७॥ तथा अंत्यजोनोय अं अंत्य युक्त ॥७१॥

दत्तस्त्वेकः पालकः पालकानां

दत्तस्त्वेकः पोषकः पोषकाणाम् ।

दत्तस्त्वेको मोक्षदाता नराणां

॥४७॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥७२॥

नडी पालकोनेय अं दत्त पाणे

। पणी पोषकोनेय पोषे ञ् काले ।

तथा मोक्ष मोक्षार्थिने अं ञ् दत्त

॥४७॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे यित्त दत्त ॥७२॥

दत्तस्त्वेको ज्योतिषां ज्योतिरद्धा

दत्तस्त्वेकश्छन्दसां छन्द आद्यम् ।

दत्तस्त्वेकालम्बनं^१ कौ^२ कवीनां

॥४७॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥७३॥

अहो ज्योतिनी ज्योति अं दत्त अं

अने वेदनो वेद अं आद्य अं

१. आश्रय. २. पृथ्वी में

॥७३७॥

रंग हृदयम्

कपिनो कपि अे ४ आलंङ इकत ॥७३॥

॥१७॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे थित दत्त ॥७३॥

दत्तस्त्वेवेको भासको भासकानां

। दत्तस्त्वेकश्चालकश्चालकानाम् ।

दत्तस्त्वेकः पावनः पावनानां

॥१८॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥७४॥

४गे भासकोनोय छे दत्त भास

। अने दे गति थालकोनेथ भास ।

क्रे पावनोनेथ अे अेक पूत

॥१९॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे थित दत्त ॥७४॥

सर्वे देवा दत्तमेवास्तुवन्ति

। वेदाः सर्वे दत्तमावर्णयन्ति ।

सर्वे भेदा दत्तमेवानयन्ति

॥२०॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥७५॥

स्तवे देव सर्वेथ अे दत्तने रे

। पणी पण्ये वेद सर्वेथ जे रे ।

१. प्रकाश.

मं विष्णु . ६ . अक्षर . १

लडलतलहृदयडु

५५३३ १०६

लघु लेद सरुवेय ढतल डदे तत्

॥७७॥ स्डडरी ले डुरतलशुवलस हे थलत दत ॥७५॥

नलडुनल तीरुणु १रलडडगलथलकृदलदु

नलडुनल तीरुणुऽङुगलडललुऽडुडुनुतकलले ।

नलडुनल तीरुणु डलङुगलल ३डणुडडुषल

॥१७॥ शुवलसे शुवलसे दतुतनलड सुडरलतुडनु ॥७६॥

तथुु देड डलडुडुडुडु नलडे ॡ डुुणे

॥ अडडडेण नलडे ॡ अे अंतकलणे ।

तरी डलंगलल डलएथसुतुरी नलड लेत

॥१७॥ स्डडरी ले डुरतलशुवलस हे थलत दत ॥७६॥

कलडुः कलशी ३हृलतुडदेवुऽतुर दतुतु

वलडल गङुगल दकुषनलसलऽरुकुङुलऽतुर ।

डधुडलऽङुल १सल सङुगडुडु डुरहुडरनुधे

॥१७॥ सुनलतुवल धुडलतुवल डुकुडुते डुकुत एव ॥७७॥

नकुडु दत अलतुडल अहलु कलथ कलशी

॥१७॥ डहे डलड गंगलऽङुगल दकुषडलसी ।

-
१. वलडुडुडुडु. २. डणलकल. ३. वलशुवनलथ. ॡ. अरुकुङुल=डडुनल
५. सरसुवती.

रंग हृदयम्

५४३७५७१०

भणे ब्रह्मण मध्य स्नाने प्रयागे ॥३७॥

॥३७॥ तरे ब्रह्म ध्यातां गुहा मां ह्य आगे ॥७७॥

देहः सह्यो ह्यनु ^१मातापुरं स्या-

। तत्र दत्रिर्ज्ञानं भक्तिरेकाऽनसूया ।

^२विज्ञानं तन्निर्मलं दत्तनाम

॥३७॥ ध्यात्वा सन्तो जन्ममृत्यू तरन्ति ॥७८॥

पणी देह सख्याद्रि माहूर हृद् त्यां

। तथा ज्ञान अत्रि सती अेकनिष्ठा ।

नडी स्पर्श पिज्ञान ते धाम दत्त

॥३७॥ तरे जन्म ने मोत ध्यातां ज संत ॥७८॥

गेयं तिष्ये ^३ तारकं दत्तनाम

। ध्येयं स्वान्ते निर्मलं दत्तधाम ।

नेयं ह्यायुर्दत्तभक्तान्तिके भोः

॥३७॥ पेयं कर्णेर्दत्तलीलामृतं सत् ॥७९॥

अहा दत्त अे नाम सत्तार गा रे

पणी स्वान्तमां स्पर्श तद्धाम ध्या रे ।

१. माहुरगढ. २. स्वरूपानुभव. ३. कलियुग मे

भक्तिहृदयम्

पहे काण पासे ज तद्भक्तनी रे ॥१३३॥
॥१३॥ सदा कान्धी दत्तलीला ज पी रे ॥७८॥
भ्रष्टं ज्ञानं कर्ममार्गो विनष्टो
भक्तिः पङ्गुर्योगमार्गोऽपि गूढः ।
शिष्या लुब्धा देशिकाः स्वार्थसारा-
॥१३॥ स्तिष्ये त्वेकं तारकं दत्तनाम ॥८०॥
थयुं लष्ट ज्ञाने अने कर्म नष्ट
। पणी पंगु भक्ति अने योग गुप्त ।
थया शिष्य लोभी गुरु स्वार्थ साधु
॥१३॥ कलि मांघ्य दत्तेक छे नाम सीधुं ॥८०॥
यज्ञानां भो नामयज्ञोऽस्मि पार्थ
गीताप्येवं 'वक्ति नामप्रभावम् ।
त्वक्त्वा दूरे सर्वमन्यद्वयसारं
॥१३॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥८१॥
अथा यज्ञमां नाम भारी ज सत्ता
पहे नामनी ऐम गीता महत्ता ।

१. कहती हैं.

ત્યજ દે બધું અન્ય નિઃસાર તાત ૧૫૪ ૩૫
 ૧૦૭૦ ॥ સ્મરી લે પ્રતિશ્વાસ હે ચિત્ત દત્ત ॥૮૧॥

દેયં દાનં દીનનારાયણેષુ ૧૫૫ ૩૫
 । ઘેયં શીર્ષં ભક્તપાદામ્બુજેષુ ।

ચ્યેયો દત્તઃ સાધુવૃન્દાનુગેષુ ૧૫૬ ૩૫
 ૧૦૮ ॥ શ્વાસે શ્વાસે દત્તનામં સ્મરાત્મન્ ॥૮૨॥

વળી દાન દે દીનનારાયણોને ૧૫૭ ૩૫
 । અને ભક્તપાદાંબુજે શીર્ષ વે'ને ।

સદા સંતપ્તદે 'હરે દત્ત' ગાત ૧૫૮ ૩૫
 ૧૦૯ ॥ સ્મરી લે પ્રતિશ્વાસ હે ચિત્ત દત્ત ॥૮૨॥

માર્ગે માર્ગે નિર્મલં સાધુવૃન્દં ૧૫૯ ૩૫
 વૃન્દે વૃન્દે દત્તનામાનુઘોષઃ ।

'ઘોષે ઘોષે પાતકાનાં પ્રણાશો ૧૬૦ ૩૫
 ૧૧૦ ॥ નાશે નાશે મુક્તિજમ્બુપ્રસાદઃ ॥૮૩॥

દિસે જ્યાં તિહાં નિર્મળું સંતપ્તં ૧૬૧ ૩૫
 । અહા ગર્જતું હર્ષથી દત્ત દત્ત ।

ભક્તિહૃદયમ્

૫૫૩૭ ૧૬

પળે પાપ એ ગર્જના ગર્જનાએ
| પરે ભુક્તિશ્રી આવી જો આપ મેળે ॥૮૩॥

માર્ગે માર્ગે વિત્તદારાનુદાસા
||૩|| દાસે દાસે કાઞ્ચનસ્ત્રીવિવાદાઃ ।

વાદે વાદે વર્ધતે વૈરવહ્નિ-
| વૃહૌવહૌ દહ્યતે સ્નેહતન્તુઃ ॥૮૪॥

વળી જ્યાં તિહાં દ્રવ્યસ્ત્રીના જ દાસ
||૨|| લડે કાંચનસ્ત્રીવિવાદે જ ખાસ ।

વધે વાદવાદે જ એ વેરઝાળ
| બળે ઝાળમાં પ્રેમનો તંતુ ભાળ ॥૮૫॥

યો યો યદ્યત્પ્રાર્થયેતાન્ધભક્ત-
||૧|| સ્તસ્યાસ્તે તત્સંશયો નૈવ ચાત્ર ।

ભક્તા ભક્તિં કામિનઃ કામમેવ
| લઙ્ઘવા સૌખ્યં દુઃખમેવાનુયાન્તિ ॥૮૬॥

થઈ આંધળો જેહ જે જે જ માગે
||૭|| મળે તેહને તેહ શંકા ન આગે ।

લભે ભક્તિ ભક્તો અને કામ કામી
| લહી સૌખ્ય અજ્ઞાનથી દુઃખગામી ॥૮૭॥

रंग हृदयम्

मा गा^१ बन्धो दत्तमेकं विहाय^२

॥६३॥ ह्यन्यत्रात्मन् सौख्यलेशोऽपि नो ते ।

त्यक्त्वा स्रोतो ध्यायते किं मृगाम्बु^३

श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥८६॥

त्यञ्ज दत्त बीजे न ज्ञा भाध तुं रे

॥४४॥ नहीं सौंभ्यनो अंश बीजे इहीं रे ।

त्यञ्ज नीर कां द्रोऽतो देभी रेत

स्मरी ले प्रतिश्वास हे यित्त दत्त ॥८९॥

हित्वा त्वच्छं मानसं कं^४ यथाऽसौ

॥४३॥ गच्छेत्काकः पल्वलं^५ पापराशिः ।

मूर्खोऽप्पेवं स्वात्मसौख्यं विहाय

धावेद्दीनो वित्तदारादिगर्ते ॥८७॥

त्यञ्ज कागडो स्पर्श ज्ञे मानवारि

॥४५॥ जध भाऽमां लू पीअे पापथारी ।

त्यञ्ज स्वात्मसौभ्य तथा मूढ ज्ञे आ

पडे भाऽमां स्त्रीघनादि तथ। हा ॥८७॥

१. जा नहीं. २. छोड़ के ३. मृगजल. ४. मानस सरोवर का जल. ५. छोटा एवं गंदा जलाशय.

वलदुडडडड वलतुतडडड वलहडडड

॥१॥ डडडड डडडड डडडड डडडड

डडडडडडडडडडडडडडडडडडडडडडडड

॥०१॥ डडडडडडडडडडडडडडडडडडडडडड

डडडड डडडडडडडडडडडडडडडडडड

॥०२॥ डडडड डडडड डडडड डडडड

डडड डडड डडड डडड डडड डडड

॥०३॥ डडड डडड डडड डडड डडड डडड

डडड डडड डडड डडड डडड डडड

डडड डडड डडड डडड डडड डडड

डडड डडड डडड डडड डडड डडड

॥०४॥ डडड डडड डडड डडड डडड डडड

डडड डडड डडड डडड डडड डडड

डडड डडड डडड डडड डडड डडड

डडड डडड डडड डडड डडड डडड

॥०५॥ डडड डडड डडड डडड डडड डडड

दत्तस्त्वेको मङ्गलं मङ्गलानां

। दत्तस्त्वेकः सुन्दरः सुन्दराणाम् ।

दत्तस्त्वेकः कामदः कामदानां

॥११॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥१०॥

अरे दत्त मांगल्यनो मेरु

अने अे ४ छे अेक सौन्दर्यभाए ।

न दाता अहीं अे सभो डोय श्रेष्ठ

॥१२॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे थित दत्त ॥८०॥

आदौ दत्तो मध्य एवापि दत्तो

दत्तो ह्यन्ते सर्वदा दत्त एव ।

अन्यत्सर्वं नश्वरं विद्धि लोके

॥१३॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥११॥

रह्यो आदिमां दत्त मध्येय दत्त

हशे अंतमां सर्पदा दत्त दत्त ।

अधुं अे विना अन्य हा नाशपंत

॥१४॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे थित दत्त ॥८१॥

१विद्याधाद्या दत्तमेव स्तुवन्ति ।

। गन्धर्वाद्या दत्तमेकं गृणन्ति ।

नागाद्यास्ते दत्तमेकं नमन्ति ।

॥४॥ श्वासे श्वासे दत्तनाम स्मरात्मन् ॥१२॥

स्तवे दत्तने देभ विधाधरादि ।

रते दत्तने अेक गंधर्व-आदि ।

नभे अेक अेने ४ नागादि तात ।

॥५॥ स्मरी ले प्रतिश्वास हे यित्त दत्त ॥८२॥

श्रेष्ठो दत्तो दत्त एकः कनिष्ठो ।

। ३भिक्षुर्दत्तः कर्मकारोऽपि दत्तः ।

बालो दत्तः स्त्री पुमानेष दत्तः ।

॥६॥ सर्वो दत्तः सर्वरूपस्त्वरूपः ॥१३॥

नडी श्रेष्ठ दत्त डनिष्ठेय दत्त ।

। ७पणी भिक्षु दत्त भजूरेय दत्त ।

अहा बाण दत्त नरस्त्रीय दत्त ।

॥७॥ निराकार साकार सर्वेय दत्त ॥८३॥

રંગ હૃદયમ્

દણ્ડી દત્તો દત્ત એવાસ્ત્યદણ્ડો

મુણ્ડી દત્તો 'બદ્ધમૌલિસ્તુ દત્તઃ ।

જ્ઞાની દત્તો મૂર્ખરાજોઽપિ દત્તઃ

॥૬૧॥ સર્વો દત્તઃ સર્વરૂપસ્ત્વરૂપઃ ॥૧૪॥

અરે દત્ત દંડી અદંડીય દત્ત

અને દત્ત મુંડી જટી તેમ દત્ત ।

નકી દત્ત જ્ઞાની તથા મૂર્ખ દત્ત

॥૬૨॥ નિરાકાર સાકાર સર્વેય દત્ત ॥૯૪॥

ચણ્ડો દત્તઃ શાન્તરૂપોઽપિ દત્તઃ

પાપી દત્તઃ પુણ્યરૂપોઽપિ દત્તઃ ।

ચોરો દત્તો દાનશૂરોઽપિ દત્તઃ

॥૬૩॥ સર્વો દત્તઃ સર્વરૂપસ્ત્વરૂપઃ ॥૧૫॥

વળી દત્ત ક્રોધી અને શાન્ત દત્ત

તથા પુણ્યશાળી અને પાપી દત્ત ।

અહા ચોર એ દત્ત દાનીય દત્ત

॥૬૪॥ નિરાકાર સાકાર સર્વેય દત્ત ॥૯૫॥

૧. જટાધારી

શ્રીમદ્ ભગવદ્ ગીતા, અધ્યાય ૧૬, શ્લોક ૧૪

રોગી દત્તો રોગમુક્તોઽપિ દત્તો

॥૧૩॥ ભોગી દત્તો ભોગમુક્તોઽપિ દત્તઃ ।

ત્યાગી દત્તઃ સંગ્રહી દત્ત એવ

॥ સર્વો દત્તઃ સર્વરૂપસ્ત્વરૂપઃ ॥૧૬॥

અરે દત્ત રોગી અરોગીય દત્ત

॥૧૪॥ વળી દત્ત ભોગી અભોગીય દત્ત ।

નકી સંગ્રહી દત્ત ત્યાગીય દત્ત

નિરાકાર સાકાર સર્વેય દત્ત ॥૧૬॥

રાગી દત્તો રાગમુક્તોઽપિ દત્તઃ

॥૧૭॥ સજ્ઞી દત્તઃ સજ્ઞમુક્તોઽપિ દત્તઃ ।

વર્ણી દત્તો વર્ણમુક્તોઽપિ દત્તઃ

૧ સર્વો દત્તઃ સર્વરૂપસ્ત્વરૂપઃ ॥૧૭॥

વળી દત્ત રોગી અરોગીય દત્ત

॥૧૭॥ અને દત્ત સંગી અસંગીય દત્ત ।

અહા દત્ત વર્ણી અવર્ણીય દત્ત

૧ નિરાકાર સાકાર સર્વેય દત્ત ॥૧૭॥

રાજા દત્તો ભિક્ષમાણોઽપિ દત્તઃ

સ્વામી દત્તો દીનદાસોઽપિ દત્તઃ ।

रंग हृदयम्

५४३७७७७७

मौनी दत्तो वाग्वदान्योऽपि दत्तः

सर्वो दत्तः सर्वरूपस्त्वरूपः ॥९८॥

अरे दत्त राजा बिजारीय दत्त

पत्नी दत्त स्वामी गुलामेय दत्त ॥

अहा दत्त मौनी पदन्तोय दत्त

निराकार साकर सर्वेय दत्त ॥९८॥

उत्तिष्ठात्मन् मोहनिद्रां जहीहि

दत्तं देवं स्वात्मसूर्यं स्तुवीहि ।

त्यक्त्वा सर्वं तस्य सेवां विधेहि

भित्त्वा मायां मायिनं शीघ्रमेहि ॥९९॥

अरे मोहनिद्रा त्यज्जुप ओह

स्तपे स्वात्मसूर्यं महादेव दत्त ।

त्यज्जु सर्वं ज्ञे सेव ज्ञे योगिवर्य

ग्रहे शीघ्र मायेश भेटीज माय ॥९९॥

देवो दत्तो मर्त्यजन्माऽपि दत्त-

स्तिर्यङ्दत्तः कीटकीटोऽपि दत्तः ।

१. मायाको छोडकर. २. पक्षी

१सुथलणुदुतुतु डङुगडु डतुत डव

॥६०१॥ सुवुु डतुतः सुवरुडसुतुवरुडः ॥१००॥

नकु डेड डतुत डनुडुडुडु डतुत

। डरु डुतु डुरलुडु डनु डुड डतुत ।

डनु सुथलडरु डंगडु डतुत डतुत

॥६०१॥ डुरलुडु सुलुडु सुडुडु डतुत ॥१००॥

डलुडुतुतु डदुदुडुडु डुडुडुडु

। डनुडुतुतु डनुडुडुडु डतुतुतुडुडु ।

कुतुतुडुकुतुतु डुडुडुडु डुडुडुडु

॥६०१॥ सुवुु डतुतः सुवरुडसुतुवरुडः ॥१०१॥

कुडु डदुदु डलुडु डडुडु ड डतुत

। डनु डनुडुडुडु डनुडु ड डतुत ।

कुडु नल कुडु सुडु डुडुडु डतुत

॥६०१॥ डुरलुडु सुलुडु सुडुडु डतुत ॥१०१॥

नषुडु २वुलु डुरलुडुडु नु डुडुः सुलु

। कुषुणं डुडुः कुलसलडुडुडुडु ।

१. सुथलवरु. २. सुडुडु. डु डुडुडु डु डुडुडु .६ .डुडुडुडुडु .१

भक्तिहृदयम्

शाखोत्पातं मा प्रसूनं प्रभङ्गिधि^१

॥३०१॥ मूलोत्सेकं त्वाफलं मा जहीहि ॥१०४॥

तगे र्कंधशाभा यतां भूण सिकत

अने जंजु हे तापमां देभ स्निग्ध ।

कणी छुंए भा झूटी हे भूढ डाणे

॥२०१॥ रहे भूण सिंयत यापत् झणे अ ॥१०४॥

पायाद्देवो दीनबन्धुः समस्तान्

देयान्मुक्तिं भुक्तिमेवापि मुक्त्यै ।

सर्वे सौख्यं प्राप्नुवन्तु प्रकृष्टं^२

॥३०१॥ दुःखं नाल्पं निर्भयाः सन्तु सर्वे ॥१०४॥

करो दीननो देव अ सर्वरक्षा

अने भुक्ति हो भुक्ति मुक्त्यर्थ दक्षा ।

लभो सौख्य सर्वेय अत्यंत अत्र

॥३०१॥ रहो दुःख के लीति ना अल्प कुत्र ॥१०५॥

धन्यास्ते ये दत्तमेवानुयन्ति^३

धन्यास्ते ये दत्तमेकं भजन्ति ।

१. कलिको मत रोंध. २. अत्यंत ३. पास जाता है.

રંગ હૃદયમ્

૧૫૩૭૧૩૧૧

ધન્યાસ્તે યે દત્તમેકં સ્તુવન્તિ

ધન્યાસ્તે યે દત્તમેવાવિશન્તિ ॥૧૦૬॥

અરે ધન્યે તે જાય જે દત્ત પાસ

ખરે ધન્ય તે જે ભજે દત્ત ખાસ ।

અહા ધન્ય તે જે સ્તવે દત્ત દીન

નકી ધન્ય તે થાય જે દત્તલીન ॥૧૦૬॥

નેત્રે દત્તં પશ્યતં પ્રાણિમાત્રે

૧૫૩ શ્રૂયન્તાં દત્તશબ્દાઃ સમન્તાત્ ।

જિહ્વે ભદ્રે દત્તકીર્તિં સ્તુવીહિ

પાદૌ બન્ધૂ દત્તપાદં પ્રયાતમ્ ॥૧૦૭॥

જુઓ પ્રાણિમાત્રે તમે નેત્ર દત્ત

સુણો કાન સર્વત્ર શ્રીદત્તશબ્દ ।

સદા દત્તકીર્તિં જ ગા બેન જિહ્વે

જખે બંધુ હે પાદ શ્રીમત્પદે એ ॥૧૦૭॥

મૂઠો 'રક્તો' રક્તમાયાવિબદ્ધો

રક્તાતીતં દત્તમેવ પ્રપન્નઃ ।

૧. કર્ણ; કાન

लङ्कितहृदयम्

रङ्गे रागद्वेषशोकप्रपूर्णे

छित्वा रङ्गं दत्तरङ्गे विलीनः ॥१०८॥

अहो भूढ आ रंग-माया विभ्र

थतां रंगनिर्मुक्त श्रीदत्तसक्त ।

थयो रागद्वेषादि पूर्णे ४ रंगे

त्यञ्च रंग अ लीन श्रीदत्तरंगे ॥१०८॥

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग ।

(रङ्ग अवधूत)

महाराजविरचितं दत्तनामस्मरणस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

१३. मन्त्रगंभं दत्तात्रेयस्तोत्रम् ।

दत्तेष्टो दिव्यजन्माजो^१दिष्टकृद् अत्रिजो बुधः ।

तापसो गंधलिमाङ्गो गंभीरो वनवासभाक् ॥१॥

त्रेतादियुगकृद् बल्यो बलक्षो^२ धूतहन्मलः ।

यतीन्द्रो रमणीयाभो^३राजीवाक्षस् तथागतः ॥२॥

हतारिर् मुदितास्यो दिग्बस्त्राढ्यश् चिंत्यरूपवान् ।

रेवावगाहनो नेता^४गंजनस् तस्कराधिपः ॥३॥

१. भाग्यकर्ता २. (अ) गौरांग (ब) विजयी ३. कमल समान
नेत्रवाले. ४. सर्वश्रेष्ठ

रंग हृद्यम्

18335319

कृष्णातीरविहारो बाहषट्को बल्लवो नरेट् ।

^१ण्डागारप्रियो लक्ष्यो राजराजश्च श्रीधरः ॥४॥

उन्मत्तः पिकवाग्धीशः श्रीरङ्गो गुह्यकार्चितः ।

मत्तानन्दप्रदः शान्तः पाखण्डरिपुराड् रुचिः ॥५॥

तारकाजित-चन्द्रार्को दमशिक्षस्तु देशिकः ।

नंदानन्दसमो ज्ञानी बल्लकीनादराड्वरः ॥६॥

दयाब्धिर्^२नग्रिकाक्षिप्तो लध्वाशी^३दत्तसागरः ।

दानवारिस्तु साध्वीड्यो^४भगुरुस् तपसांनिधिः ॥७॥

यज्ञेशो गतसंरम्भो^५दिनकृच्छतभासुरः ।

कर्माध्यक्षो रसेशश्च^६गंजावासी गुणाकरः ॥८॥

दद्यात्सुखं सदानन्दो बहुरूपो जनार्दनः ।

कामरूपो वशीदाता राद्धेशो 'रङ्ग' संस्तुतः ॥९॥

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग ।

(रङ्ग अवधूत)

महाराज विरचितं मन्त्रगर्भं दत्तात्रेयस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

१. स्नानागार २. (अ) नग्न स्त्री (ब) वासना रहित स्थिति

३. (अ) दी है चतुर्विध मुक्ति जिसने (सागर=चार) (ब) दिया

है (उपमन्यु को दूधका) सागर जिसने. ४ (अ) भ = भ्रमर

(ब) चौबीस ५. आवेश ६. झोंपडी में निवास करनेवाले

ભક્તિહૃદયમ્

૧૩૩૩ ૧૬

૧૩. મંત્રગર્ભ દત્તાત્રેય સ્તોત્ર

ઈષ્ટ આપનાર, દિવ્યજન્મા, અજ, ભાગ્યનો
કર્તા, અત્રિનો પુત્ર, બુધ (ડાહ્યો), તપસ્વી,
સુગંધલિપ્ત અંગવાળો, ગંભીર, વનવાસી, ત્રેતા વગેરે
યુગનો કર્તા, બળવાન (અથવા બળ આપનાર),
ગૌરાંગ (અથવા વિજયી), હૃદયના મળને ફગાવી
દેનાર, યતિશ્રેષ્ઠ, રમણીય, તેજવાળા, કમળ સમાન
નેત્રવાળા, (બુદ્ધની માફક) ભિક્ષુક, શત્રુ (ષડ્રિપુ)ને
મારનાર, પ્રસન્ન મુખવાળા; દિશાઓ રૂપી વસ્ત્રવાળા,
ચિંતન કરવા યોગ્ય રૂપવાળા, રેવામાં સ્નાન કરનાર,
માર્ગદર્શક, (સર્વને) ટપી જનાર, તસ્કર (ચોર)ના
સ્વામી, કૃષ્ણા નદીના કિનારે વિહાર કરનાર, છ
હાથવાળા, ગોપાલ, મનુષ્યોમાં પૂજનાર,
સ્નાનાગારના શોખીન, લક્ષ્ય (પ્રાપ્તવ્યસ્થાન),
રાજાઓના પણ રાજા, શ્રી(લક્ષ્મી, શોભા)ને ધારણ
કરનાર, ઉન્મત્ત, કોચલના જેવી વાણીવાળા, બુદ્ધિના
ઈશ્વર, શ્રીરંગસ્વરૂપ, ગુહ્યકો (ગંધર્વો)થી પૂજાએલા,
ઉન્મત્ત આનંદને આપનાર, શાંત, પાખંડી શત્રુઓના
રાજા (શાશક), તેજેરૂપ, (આંખની) કીકીઓ વડે
ચંદ્રસૂર્યના તેજને જીતનાર, દમન (દયા, દાન)નો બોધ
આપનાર, આચાર્ય, આનંદ અને શોકને સમાન

રંગ હૃદયમ્

૫૦૩૩૬૩૧૦

માનનાર, જ્ઞાની, બંસીનાદમાં નિપુણ, શ્રેષ્ઠ, દયાનો સાગર, નમ્ર બાલિકા (અથવા વાસનારહિત સ્થિતિ)ને ભેટેલો, મિતાહારી, ચતુર્વિધ મુક્તિ આપનાર (અથવા ઉપમન્યુને દૂધનો સાગર દેનાર), દાનવોનો દુશ્મન, સજ્જનોથી પ્રશંસવા યોગ્ય, ભ્રમરને (તથા ચોવીસ) ગુરુ કરનાર, તપનો ભંડાર, યજ્ઞનો ઈશ, આવેશરહિત, સેંકડો સૂર્ય જેવી કાંતિવાળો, કર્મનો અધ્યક્ષ (સાક્ષી) રસેશ્વર (પૃથ્વી-પતિ), ઝૂંપડીમાં વાસ કરનાર, ગુણોનો ભંડાર, સદા આનંદસ્વરૂપ, અનેક રૂપો ધારણ કરનાર, આત્માને વશ કરનાર, દાનેશ્વર, માયા (ચમત્કાર) પતિ, અને 'રંગ' દ્વારા સ્તુતિ કરાયેલ (એ ભગવાન દત્તાત્રેય સર્વને) સુખ આપો. (૧-૯)

૧૪. દત્તનામસંકીર્તન

(૧૦૦૮)

(દત્તનામસંકીર્તનમાં પ્રત્યેક નામ ભગવાન દત્તાત્રેયના એક ગુણ સાથે સંકળાયેલું છે અને તે સંબોધનરૂપે દત્ત દત્ત એ શબ્દોથી સંપુટિત થયેલું છે. અને એ બધાં નામ છેલ્લા શ્લોકમાં કહ્યું છે તેમ નતિગર્ભા- નમસ્કારગર્ભિત છે. તેથી પ્રત્યેક નામ સાથે નમસ્કારનો ભાવ ગર્ભિતરૂપે રહેલો છે. આથી શબ્દશઃ

लडितहृदयम्

भाषांतर करपुं होय तो नीचे मुजब थाय :-

श्रीदत्त दत्त भवसागरपोत दत्त अटले हे दत्त
लगवान आप संसार सागरनी नौका छो, आपने
नमस्कार हो ! परंतु अहीं अनुकूलताने कारणो
भाषांतरमां केवण वयला विशेषणरूप आवेला शब्दनो
ज अर्थ कर्यो छे.)

१४. दत्तनामसङ्कीर्तनम् ।

(१००८)

श्रीदत्त दत्त भवसागरपोत^१ दत्त
श्रीदत्त दत्त सुरकिन्नरगीत दत्त ।
श्रीदत्त दत्त जनसंस्तुत दत्त दत्त
श्रीदत्त दत्त दितवाञ्छित^२ दत्त दत्त ॥१॥

संसार सागरना नौका,
देवो अने किन्नरोथी (स्तुति) कराअल,
लोको द्वारा प्रशंसा कराता,
ईच्छाओनो नाश करनार. १

श्रीदत्त दत्त कलितारक दत्त दत्त

श्रीदत्त दत्त भयहारक दत्त दत्त ।

१. नौका २. इच्छाओंका नाश किया है जिसने

रंग हृदयम्

श्रीदत्त दत्त सुखकारक दत्त दत्त
श्रीदत्त दत्त मुनिदारक^१ दत्त दत्त ॥२॥

कलियुगभां तारनार, भयहरनार,
सुख करनार, मुनिना बाण २

श्रीदत्त दत्त सुरनायक दत्त दत्त
श्रीदत्त दत्त श्रुतिगायक दत्त दत्त ।
श्रीदत्त दत्त गतिदायक दत्त दत्त
श्रीदत्त दत्त अकसायक^२ दत्त दत्त ॥३॥

देषोना नायक, पेदना गायक,
गतिदायक,
दुःखने (वींघनारुं) बाण (अर्थात् दुःख दूर करनार) ३

श्रीदत्त दत्त जननातिग^३ दत्त दत्त
श्रीदत्त दत्त श्रवणातिग दत्त दत्त ।
श्रीदत्त दत्त कवनातिग दत्त दत्त
श्रीदत्त दत्त पवनातिग दत्त दत्त ॥४॥

१. मुनिबाल. २. दुःखको (दूर करनेवाला) बाण
३. अतिग = सें परे

ભક્તિહૃદયમ્

જન્મ (મરણ)થી પર, શ્રવણથી પર,

કવન (કાવ્ય)થી પર,

પવનથી પણ આગળ જનાર ૪

શ્રીદત્ત દત્ત નિગમાગમસાર દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત ભવસાગરતાર દત્ત ।

શ્રીદત્ત દત્ત હૃતભૂતલભાર દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત મુખનિર્જિતમાર^૧ દત્ત ॥૫॥

નિગમ (વેદ) અને આગમ (શાસ્ત્રો)ના સારરૂપ

સંસારરૂપી સાગરના તારક,

દુનિયાનો ભાર હરનાર,

મુખની શોભાથી કામદેવને જીતનાર. ૫

શ્રીદત્ત દત્ત ભયમોચિતલેશ^૨ દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત હૃતદૈત્યકુલેશ દત્ત ।

શ્રીદત્ત દત્ત ધૃતબાલસુવેષ દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત વરષિઙ્ગટકેશ દત્ત ॥૬॥

ઈન્દ્રને ભયથી મુક્ત કરનાર,

દૈત્યોના કુળના રાજાઓને હણનાર,

૧. કામદેવ ૨. ઇન્દ્ર

रंग हृदयम्

बाणकनो सुंदर वेष धारण करनार,

सुंदर अने पीणयटा वाणवाणा. ५

श्रीदत्त दत्त सुकृचारिण दत्त दत्त

श्रीदत्त दत्त मलवर्जित दत्त दत्त ।

श्रीदत्त दत्त सुगुणार्जित दत्त दत्त

श्रीदत्त दत्त कलगर्जित दत्त दत्त ॥७॥

पुण्यशाणीओ पडे पूजाता,

मण (अने आवरण) विनाना,

सद्गुणोधी भेषवाता,

मधुर अवाजवाणा. ७

श्रीदत्त दत्त देवदग्धनेश दत्त

श्रीदत्त दत्त भुवनेश वनेश दत्त ।

श्रीदत्त दत्त जटिमुण्डिगणेश दत्त

श्रीदत्त दत्त अवधूतजनेश दत्त ॥८॥

(संसाररूपी) दावानणधी अणेलाने श्रेष्ठ
वादनरूप, लुपनोना एश अने वनना एश (अथवा
जणना एश), जटावाणा अने मुंडनवाणा (साधु

१. मधुर आवाजवाले २. दावानलसे दग्ध को बादलरूप

लङ्कितहृदयम्

संन्यासीओ)ना समूहना ९श,

अपधूत ४नोना ९श.

श्रीदत्त दत्त कमलायतनेत्र दत्त

श्रीदत्त दत्त श्रुतिगेयचरित्र दत्त ।

श्रीदत्त दत्त सुरनाथसुमित्र दत्त

श्रीदत्त दत्त बहुवेषविचित्र दत्त ॥९॥

४मण समान विशाण नेत्रपाणा,

वेदद्वारा गावा योग्य चरित्रपाणा,

९ण्द्वना सन्मित्र, ४ुदा ४ुदा वेपथी शोभता. ९

श्रीदत्त दत्त ^१करवीरसुभिक्ष दत्त

श्रीदत्त दत्त दमनादिसुशिक्ष दत्त ।

श्रीदत्त दत्त ^२हृदशुद्धिसुदीक्ष दत्त

श्रीदत्त दत्त ^३नयकोविद दक्ष दत्त ॥१०॥

कोल्हापुरमां सद्भिक्षा भागनार,

९म (९या, ९ान) पगेरेनो सम्यक् बोध आपनार,

अंतःकरणानी शुद्धिनी सम्यक् ९ीक्षा ९ेनार,

नीतिनिपुण अने चतुर.

१०

१. कोल्हापुर. २. गहरा तालाव (अंत-करण का निर्देशक है) ३. नीतिनिपुण

રંગ હૃદયમ્

શ્રીદત્ત દત્ત વનવીથિવિહાર દત્ત
શ્રીદત્ત દત્ત ધૃતમૌક્તિકહાર દત્ત ।
શ્રીદત્ત દત્ત કલિકલ્મષતાર દત્ત
શ્રીદત્ત દત્ત મલિનોદ્ધૃતનાર^૧ દત્ત ॥૧૧॥

જંગલની કેડીઓ પર પિહાર કરનાર,

મોતીનો હાર ધારણ કરનાર,

કલિકાળના પાપમાંથી તારનાર,

મનુષ્યોનો મળમાંથી ઉદ્ધાર કરનાર. ૧૧

શ્રીદત્ત દત્ત સુરપૂજિત દત્ત દત્ત
શ્રીદત્ત દત્ત પિકકૂજિત દત્ત દત્ત ।
શ્રીદત્ત દત્ત અલિગુઝિત દત્ત દત્ત
શ્રીદત્ત દત્ત રજરઝિત દત્ત દત્ત ॥૧૨॥

દેવો વડે પૂજાએલ, કોયલ જેવા મધુર કંઠવાળા,

ભ્રમર જેવા મધુર ગુંજનવાળા,

ધૂળથી પ્રસન્ન થતા (અથવા ધૂળથી ખરડાએલા). ૧૨

શ્રીદત્ત દત્ત મુનિનન્દન દત્ત દત્ત
શ્રીદત્ત દત્ત અઘરન્ધન^૨ દત્ત દત્ત ।

૧. જનસમૂહ ૨. પાપનાશક

लक्षितहृदयम्

श्रीदत्त दत्त धृतचन्दन दत्त दत्त
श्रीदत्त दत्त सुरमण्डन दत्त दत्त ॥१३॥

मुनिओने आनंठ आपनार
(अथवा (अत्रि) मुनिना पुत्र),
पापोनो नाश करनार,
खंठन धारण करनार, दैवोना आभूषण ३प. १३

श्रीदत्त दत्त ददनप्रिय दत्त दत्त
श्रीदत्त दत्त हतविक्रिय दत्त दत्त ६।
श्रीदत्त दत्त स्वयमक्रिय दत्त दत्त
श्रीदत्त दत्त १दितिजाप्रिय दत्त दत्त ॥१४॥

दान (आपवाना) शोभीन,
विक्रिया (क्रोध वगेरे)ने हणनार,
गते अक्रिय रहेनार, राक्षसोने अप्रिय. १४

श्रीदत्त दत्त जनकामित दत्त दत्त
श्रीदत्त दत्त वचसाडमित दत्त दत्त ।
श्रीदत्त दत्त १दनुजाजित दत्त दत्त
श्रीदत्त दत्त २मलिनोज्झित दत्त दत्त ॥१५॥

१. राक्षसों को अप्रिय २. दैत्यों से अजेय ३. मलिन मनुष्यों
सैं त्याग किये जानेवाले

રંગ હૃદયમ્

લોકો દ્વારા ઇચ્છાતા,

વાણી વડે માપી ન શકાય તેવા,

દૈત્યોથી અજેય, મલિન માણસોથી ત્યજાયેલ. ૧૫

શ્રીદત્ત દત્ત (કરુણાકર) દત્ત દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત સુજટાધર દત્ત દત્ત ।

શ્રીદત્ત દત્ત પ્રિયનિર્ઝર દત્ત દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત કકુબમ્બર^૧ દત્ત દત્ત ॥૧૬॥

કરુણા (દયા)ના ભંડાર,

સુશોભિત જટાને ધારણ કરનાર,

ઝરણાંઓના પ્રેમી,

દિશાનું વસ્ત્ર અથવા દિશાઝૂપી વસ્ત્ર ધારણ

કરનાર (દિગંબર). ૧૬

શ્રીદત્ત દત્ત વરસ્રગ્ધર દત્ત દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત ગતમત્સર દત્ત દત્ત ।

શ્રીદત્ત દત્ત વૃતકન્દર દત્ત દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત વિદુષાં વર દત્ત દત્ત ॥૧૭॥

૧. દિશાકા વસ્ત્ર; દિગંબર.

लकितहृदयम्

सुंदर भाणा धारणा करनार, मत्सर पिनाना;

गुशाने पसंठ करनार, विद्धानोमां श्रेष्ठ. १७

श्रीदत्त दत्त नतितुष्ट गणेश दत्त

श्रीदत्त दत्त कृतितुष्ट धनेश दत्त ।

श्रीदत्त दत्त धृतितुष्ट रमेश दत्त

श्रीदत्त दत्त भुवि गुप्त वनेश दत्त ॥१८॥

नमस्कारथी संतुष्ट अने श्रीगणेशरूप,

सत्कार्यथी संतुष्ट अने कुबेररूप,

धीरज पडे सेवाअेला अने रण (युद्ध अथवा
आनंदना धश),

पृथ्वी उपर गुप्त(रूपे) इरनार अने पन (अथवा
जल)ना धश.

श्रीदत्त दत्त वरवर्णित दत्त दत्त

श्रीदत्त दत्त कविकीर्तित दत्त दत्त ।

श्रीदत्त दत्त प्रियनर्तित दत्त दत्त

श्रीदत्त दत्त भयवर्जित दत्त दत्त ॥१९॥

श्रेष्ठ द्वारा पार्थवाअेला,

कविओ पडे प्रशंशित,

रंग हृदयम्

नर्तनना प्रेमी, (मय पिनाना) १९

श्रीदत्त दत्त ब्रजभूषण दत्त दत्त

श्रीदत्त दत्त दितदूषण दत्त दत्त ।

श्रीदत्त दत्त कृतमूषण^१ दत्त दत्त

श्रीदत्त दत्त अरिसूदन दत्त दत्त ॥२०॥

प्रजना भूषणार्थ,

दूषणने दूर करनार,

(भक्तोना दिलनी अथवा भाजणानी) चोरी

करनार,

शत्रुओने मारनार.

श्रीदत्त दत्त सुरपोषण दत्त दत्त

श्रीदत्त दत्त अघशोषण दत्त दत्त ।

श्रीदत्त दत्त वरघोषण दत्त दत्त

श्रीदत्त दत्त मुनितोषण दत्त दत्त ॥२१॥

देषोने पोषनार, पापने शोषनार,

सुंदर धोषण। करनार, मुनिओने संतोष

आपनार.

१. (भक्तों के हृदय की या मक्खन की) चोरी करनेवाले

लडितहृदयम्

श्रीदत्त दत्त घनकान्तिसुरभ्य दत्त
श्रीदत्त दत्त वरेदशिकगम्य दत्त ।
श्रीदत्त दत्त समकन्दरहर्म्य^१ दत्त
श्रीदत्त दत्त सुलभाऽपि अगम्य दत्त ॥२२॥

मेघ समान क्रांतिथी सुरभ्य (अत्यंत रमणीय)

॥४॥ श्रेष्ठ आचार्यथी समजाय तेवा,

गुफा अने महेलने समान माननार,

सुलभ छतां अगम्य*

श्रीदत्त दत्त (चलचित्तविदूर) दत्त

श्रीदत्त दत्त मृतचित्तजपूर^२ दत्त ।

श्रीदत्त दत्त रणकर्कशशूर दत्त

श्रीदत्त दत्त शमवन्नविदूर^३ दत्त ॥२३॥

यंचण चित्तपाणाथी अति दूर,

॥४॥ जेनी कामवासनाओनां पूर शमी (भरी) गयां छे ते,

रछामां लयंकर अने शूरपीर अथवा रछामां

१. गुफा एवं महल को समान माननेवाले २. जिसकी कामवासना के पूर मृत हो गये हैं ३. दूर नहीं ऐसे

* पाठांतरनो अर्थ : सुलभाऽपि (सुलभ) ने अत्यंत गम्य (सरण मनुष्यने) सहेलाछथी समजाय तेवा,

रंग हृदयम्

तलवार थलापवामां शूरपीर,

शम (दम आदि संपत्ति)वाणाथी दूर नहि तेवा. २३

श्रीदत्त दत्त गुरुदेव शरण्य दत्त

श्रीदत्त दत्त गुरुदेव वरेण्य दत्त

श्रीदत्त दत्त गुरुदेव वदान्य दत्त

श्रीदत्त दत्त गुरुदेव सुधन्य दत्त ॥२४॥

शरणा लेपा योग्य गुरुदेव,

उत्तमोत्तम गुरुदेव,

दानशील (उदार, मोटा मनना) गुरुदेव,

धन्यतम गुरुदेव.

श्रीदत्त दत्त मुखकञ्जिताब्ज^१ दत्त

श्रीदत्त दत्त सुरवन्द्यपदाब्ज दत्त

श्रीदत्त दत्त शरणागतभोज दत्त

श्रीदत्त दत्त नतवाञ्छितदाब्ज दत्त ॥२५॥

मुभरूपी कमण्ठी कमण्ठने अतनार,

देवोने पंढन करवा योग्य थरणाकमण्ठवाणा,

शरणे आपेलाने लोख समान (दान आपनार),

१. कमल

लङ्कितहृदयम्

शरलो आवेलाने धरिछत हेनार अने
अजन्मा. २५

श्रीदत्त दत्त ऋणमोचन दत्त दत्त
श्रीदत्त दत्त लघुभोजन दत्त दत्त ।
श्रीदत्त दत्त कलकूजन दत्त दत्त
श्रीदत्त दत्त हितपूजन दत्त दत्त ॥२६॥

ऋणमोचनी छोडावनार,

(ओछुं भोजन करनार,

अस्पष्ट मधुर कूजन करनार,

(जेछे पूजन छोडी दीछुं छे ते) अथवा (पूजनना

पुरस्कृता) अथवा हितकारक छे पूजन जेनुं. २६

श्रीदत्त दत्त मनसा स्मृत दत्त दत्त

श्रीदत्त दत्त वचसार्चित दत्त दत्त ।

श्रीदत्त दत्त शिरसा नत दत्त दत्त

श्रीदत्त दत्त वपुषाऽऽहत^१ दत्त दत्त ॥२७॥

मनथी स्मरला कराअेल, पाणीथी पूजाअेला,

मस्तकथी पंढन कराअेला,

१. शरीर से दिया है आदर जिसको

रंग हृदयम्

शरीरधी आदर अपाशेल. २७

श्रीदत्त दत्त जनिजारण दत्त दत्त

श्रीदत्त दत्त मृतिमारण दत्त दत्त ।

श्रीदत्त दत्त भववारण दत्त दत्त ।

श्रीदत्त दत्त भयदारण दत्त दत्त ॥२८॥

॥३॥ जन्मने जर्जरित करनार (अथवा जन्मना जारण),

मरणने मारनार (अथवा मृत्युना मारण),

संसारने रोकनार (अथवा संसारना पारण),

भयने डापनार. २८

श्रीदत्त दत्त सुरसिन्ध्वभिषिक्त दत्त

श्रीदत्त दत्त विदुषामतिसक्त दत्त ।

श्रीदत्त दत्त परिवर्जिततित्त दत्त ।

श्रीदत्त दत्त परिपालितभक्त दत्त ॥२९॥

गंगाभां (नित्य) स्नान करनार,

विद्वानोभां अत्यंत आसक्त;

कडवाशने छोडी देनार, लकतनुं परिपालन

करनार. २९

किलाली प्रजाद डी प्रजाद डी प्रजाद डी

लडलतलहदडतडु

५५३३ १०६

श्रीदत्त दत्त मुनलवन्दलतडडड ॥ दत्त
श्रीदत्त दत्त वरवंशनलनलद दत्त ।
श्रीदत्त दत्त डरलवलरलतवलद दत्त
श्रीदत्त दत्त डहुडडनलतसलद ॥३०॥

डुनलओथल डंडलअल यरललडडल, लल लललल
अंसीनल श्रेषुठ अखडैयल, लल लललल
डलद (डुडल ऀघडल)थल दूर रहेनलर (अथडल)
सैदुदुडलंतलक यरुथल करनलरलओथल डलंठणलअलल,
कृशलतल (अथडल शुदुधतल)ने अहुडडन अडडनलर. ३०

श्रीदत्त दत्त शरणलगतडलतुर दत्त
श्रीदत्त दत्त डहुशुडडतकलतुर दत्त ।
श्रीदत्त दत्त डरलवलरुतडतुर दत्त
श्रीदत्त दत्त अतलसुन्दरवकतुर दत्त ॥३१॥

शरलल अडलललनल डलतुर, लल लललल
थलतुरडलथलतुर (वेषथल). अतलशुडडत,
शरीरनल शरणगलर डलनलनल, अथल डलहन डलनलनल

१. कृशलतल; शुदुधतल

२. वलहन, शरणगलर, डलदुकल, डतुर (वसुतुर)

रंग हृदयम्

११३५५११

अथवा पाटुडानीय मालिकी विनाना अथवा पांढरुं
पला धारला नहीं करनार (तद्धन दिगंबर) अथवा
पलाहारनो पला त्याग करनार, *

॥०६॥ अति सुंदर भुजवाणा. ३१

श्रीदत्त दत्त १बहुशिक्षितमात्र+ दत्त

श्रीदत्त दत्त अतिपेलवगात्र दत्त ।

श्रीदत्त दत्त धृतरम्यकपात्र^२ दत्त

श्रीदत्त दत्त बहुमाननितशास्त्र दत्त ॥३२॥

०६ शब्दोमां अत्यंत पारंगत, ३२

अत्यंत सुकुमार गात्रवाणा, ३२

सुंदर कमंडल धारला करनार, ३२

शास्त्रोने बहु मान आपनार. ३२

श्रीदत्त दत्त वरमण्डन दत्त दत्त ३२

श्रीदत्त दत्त परखण्डन दत्त दत्त ।

श्रीदत्त दत्त दितबन्धन दत्त दत्त

श्रीदत्त दत्त बहुगञ्जन^३ दत्त दत्त ॥३३॥

१. शब्दों में अत्यंत पारंगत २. जलपात्र ३. जितनेवाले

* જેમણે છત્રનો પણ ત્યાગ કર્યો છે. (પત્ર ને બદલે છત્ર)

+ ખૂબ શિક્ષિત છાત્રવાળા. (માત્ર ને બદલે છાત્ર)

लडुतलहृदयडु

५५३५ ५३

शुुरेष्ठ आलुषललवलणल,

डुडरडुतनुं डुडन करुनलर,

अंधनने तुडनलर,

घललने तुतनलर.

३३

शुुरीडतुत	दतुत	डुडवडुडनुन	दतुत	दतुत
शुुरीडतुत	दतुत	डुडनसुडनुन	दतुत	दतुत
शुुरीडतुत	दतुत	सुुररनुन	दतुत	दतुत
शुुरीडतुत	दतुत	डुडरडुनुन ^१	दतुत	दतुत ॥३ॡ॥

लडुनल (ललडुत) ललंगनलर,

डुडन (डुडन३डुडल आंण)नल अंणन,

दुदुडुने आनंद आडुनलर,

डुडलणलओने शुुद्ध करुनलर.

३ॡ

शुुरीडतुत	दतुत	डुडगवनु डुडरडुडेश	दतुत	दतुत
शुुरीडतुत	दतुत	डुडगवनु हतडुडेष	दतुत	दतुत
शुुरीडतुत	दतुत	डुडगवनुननुनललेश ^२	दतुत	दतुत
शुुरीडतुत	दतुत	डुडगवनु खनुनललेश	दतुत	दतुत ॥३ॡ॥

१. अनुनडुको शुुद्ध करुनेवलु २. अनुनल = दुदुडु.

रंग हृद्यम्

उत्तम ईश्वर अेषा हे भगवन्,
अहंकार (३पी) घेटाने हलानार हे भगवन्,
देषोना स्वामी अेषा हे भगवन्, (अजल = अजर)
आकाश अने पाणीना स्वामी अेषा हे भगवन्. ३५

श्रीदत्त दत्त भगवन्नतिरम्य दत्त
श्रीदत्त दत्त भगवन्नतिधन्य दत्त ।
श्रीदत्त दत्त भगवन्नतिगण्य दत्त
श्रीदत्त दत्त भगवन्नतिजन्य^१ दत्त ॥३६॥

अतिरम्य अेषा हे भगवन्,
अति धन्य अेषा हे भगवन्,
अति गलानापात्र अेषा हे भगवन्,
जन्य (पिता)थी सवाया हे भगवन्. ३६

श्रीदत्त दत्त भगवन् प्रियदीन दत्त
श्रीदत्त दत्त भगवन् प्रियहीन दत्त ।
श्रीदत्त दत्त भगवन् धृतमीन^२ दत्त
श्रीदत्त दत्त भगवन्नजलीन^३ दत्त ॥३७॥

१. पितासे बढिया २. मत्स्यावतार ३. ब्रह्ममें लीन

ભકિતહૃદયમ્

૫૫૩૭ ૧૬

પ્રિય છે દીન જન જેને એવા હે ભગવન્,
પ્રિય છે દીન જન જેને એવા હે ભગવન્,
મત્સ્ય (અપતાર) ધારણ કરનાર હે ભગવન્,
અજ (બ્રહ્મ)માં (સદા)લીન રહેનાર હે ભગવન્. ૩૭

શ્રીદત્ત દત્ત ભગવૈંસ્ત્રિગુણેશ દત્ત
શ્રીદત્ત દત્ત ભગવન્ વિગુણેશ દત્ત
શ્રીદત્ત દત્ત ભગવન્નૃગણેશ દત્ત
શ્રીદત્ત દત્ત ભગવન્ સ્વગણેશ દત્ત ॥૩૮॥

ભગવત્સ્વરૂપ અને ત્રણ ગુણોના સ્વામી,
ભગવત્સ્વરૂપ અને ગુણોથી રહિતના સ્વામી,
ભગવત્સ્વરૂપ અને જનસમૂહના સ્વામી,
ભગવત્સ્વરૂપ અને ચંદ્રતારાદિક ગણના ઈશ. ૩૮

શ્રીદત્ત દત્ત ભગવન્ મુનિસિંહ દત્ત
શ્રીદત્ત દત્ત ભગવન્નરસિંહ દત્ત
શ્રીદત્ત દત્ત ભગવન્નૃતિસિંહ દત્ત
શ્રીદત્ત દત્ત ભગવન્ ગતિસિંહ દત્ત ॥૩૯॥

મુનિઓમાં સિંહ જેવા હે ભગવન્,

નરસિંહાવતાર અથવા નરોમાં સિંહ જેવા હે ભગવન્

रंग हृदयम्

सिंह करतां पला पधु पराकमी हे भगवन्,

सिंह जेवी गतिपाणा हे भगवन्, ७३८

श्रीदत्त दत्त भगवन् सुगुणाढ्य दत्त

श्रीदत्त दत्त भगवन् गतजाड्य दत्त ।

श्रीदत्त दत्त भगवन् सुहताढ्य दत्त ॥४०॥

श्रीदत्त दत्त भगवन् वरदाढ्य दत्त ॥४०॥

सारा गुणोथी भरपूर हे भगवन्,

॥३६॥ जडतारहित हे भगवन्,

धनमतोनी परपा न करनार हे भगवन्,

अत्यंत श्रेष्ठ दृढतापाणा हे भगवन्, ४०

श्रीदत्त दत्त भगवन् सकलाप्त* दत्त

श्रीदत्त दत्त भगवन् विकलाप्त दत्त ।

श्रीदत्त दत्त भगवन् सगुणाप्त दत्त ॥४१॥

श्रीदत्त दत्त भगवन्नगुणाप्त दत्त ॥४१॥

अधुं ज प्राप्त करनार अथवा अधाना आप्तजन

॥३६॥ अथा हे भगवन्,

विकल (अंगहीन, धैर्यहीन)ना आप्तजन

* यहाँ हे सकल, हे विकल, हे सगुण, हे निर्गुण इस प्रकार विच्छेद करके अर्थ हो सकता है ।

लङ्कितहृदयम्

५१३७ १०६

अेवा हे भगवन्)

गुलावाणाना आसृजन अेवा हे भगवन्,

नगुलााना आसृजन अेवा हे भगवन्. ४१

श्रीदत्त	दत्त	भगवन्नवधूत	दत्त
श्रीदत्त	दत्त	भगवन्नतिपूत	दत्त ।
श्रीदत्त	दत्त	भगवन्नतहूत ^१	दत्त
श्रीदत्त	दत्त	भगवन्नतिभूत ^२	दत्त ॥४२॥

अपधूत स्वरूप अेवा हे भगवन्,

अति पवित्र अेवा हे भगवन्,

लङ्कतथी जोलावाता (पुकाराता) अेवा हे भगवन्,

नमस्कारथी प्रगट थता अधवा सर्वथी पर

रहेनार अेवा हे भगवन्. ४२

श्रीदत्त	दत्त	अवधूतसुमित्र	दत्त
श्रीदत्त	दत्त	अवधूतकुमित्र ^३	दत्त ।
श्रीदत्त	दत्त	अवधूतलमित्र ^४	दत्त
श्रीदत्त	दत्त	अवधूतसुचित्र	दत्त ॥४३॥

१. भक्तसे पुकार करानेवाले हे भगवन् २. (अ) नमस्कार से प्रगट होनेवाले । (ब) सर्वसे परे रहनेवाले ३. (अ) कुमित्र का त्याग करनेवाले (ब) पृथ्वी के मित्र ४. इन्द्र के मित्र

રંગ હૃદયમ્

૧૫૩૩૫૩૧૧

અવધૂતના સન્મિત્ર (અથવા હે અવધૂત, હે
સુમિત્ર), છોડ્યો છે કુમિત્ર જેણે તે (અથવા હે
અવધૂત, હે કુ(પૃથ્વી)ના મિત્ર,

ઈન્દ્રના મિત્ર દત્ત અવધૂત (અથવા હે અવધૂત,
હે ઈન્દ્રના મિત્ર),

સુંદર સ્વરૂપવાળા અવધૂત અથવા શણગાર
(ટીલાં, ટપકાં આદિ) છોડી દેનાર. ૪૩

શ્રીદત્ત દત્ત ગિરિકેતન દત્ત દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત દમવેતન દત્ત દત્ત ।

શ્રીદત્ત દત્ત અસુચેતન દત્ત દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત અનિકેતન દત્ત દત્ત ॥૪૪॥

ગિરનાર (પર્વત) પર વસનાર,

(ઈન્દ્રિય) દમન એજ જેનું વેતન છે તે,

પ્રાણોના ચૈતન્યરૂપ, ધર વિનાના. ૪૪

શ્રીદત્ત દત્ત ગુણસાગર દત્ત દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત નટનાગર દત્ત દત્ત ।

શ્રીદત્ત દત્ત વચસાં પર દત્ત દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત ૧વિયદમ્બર દત્ત દત્ત ॥૪૫॥

૧. આકાશરૂપ વસ્ત્ર ધારણ કરનેવાલે (દિગંબર)

भक्तिहृदयम्

१९३७ १६९

गुणोना सागर, नटपर नागर, पाणीथी पर,
आकाशरूपी वस्त्र धारण करनार (दिगंबर). ४५

श्रीदत्त दत्त नतवत्सल दत्त दत्त
श्रीदत्त दत्त गतकश्मल दत्त दत्त ।
श्रीदत्त दत्त हतहृच्छल दत्त दत्त
श्रीदत्त दत्त शतकौशल दत्त दत्त ॥४६॥

भक्तपत्सल, पापरहित,
हृदयना छणने हणनार, सेकंडी यतुराधपाणा. ४६

श्रीदत्त दत्त प्रियबल्लव^१ दत्त दत्त
श्रीदत्त दत्त जितपल्लव दत्त दत्त ।
श्रीदत्त दत्त मतसल्लव^२ दत्त दत्त
श्रीदत्त दत्त प्रियकृल्लव^३ दत्त दत्त ॥४७॥

जेने गोपबाणको प्रिय छे ते,
पक्षप (डोमणपान) करतां घणा डोमण,
थोडा सत्ने (पण) मान आपनार,
थोडा पण (सत्कार्यने) घणुं माननार. ४७

-
१. गोपबालक २. तनिक सत्यको भी मान देने वाले
३. तनिक को भी बहु मानने वाले

રંગ હૃદયમ્

શ્રીદત્ત દત્ત ભગવન્ શિશુક્રીડ દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત ભગવન્ વિભુનીડ^૧ દત્ત ।

શ્રીદત્ત દત્ત ભગવન્ હતપીડ દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત ભગવન્નપનીડ^૨ દત્ત ॥૪૮॥

બાળક જેવી ક્રીડા કરનાર હે ભગવન્,

વિભુ (સર્વવ્યાપી) નીડ (માળો

નિવાસસ્થાન) છે જેનું એવા હે ભગવન્,

પીડાહરણ કરનાર હે ભગવન્,

જેને કોઈ પણ ઘર નથી એવા હે ભગવન્. ૪૮

શ્રીદત્ત દત્ત ભગવન્ વિજનેશ દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત ભગવન્ સુજનેશ દત્ત ।

શ્રીદત્ત દત્ત ભગવન્નૃવરેશ દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત ભગવન્ શબરેશ દત્ત ॥૪૯॥

ભગવત્સ્વરૂપ અને નિરાધારોનો ઈશ,

ભગવત્સ્વરૂપ અને સજ્જનોનો ઈશ,

ભગવત્સ્વરૂપ અને મનુષ્યોમાં શ્રેષ્ઠ (અર્થાત્

રાજાઓના પણ)ના ઈશ.

૧. સર્વ વ્યાપી નિવાસસ્થાનવાલે ૨. અનિકેતન

ભક્તિહૃદયમ્

ભગવત્સ્વરૂપ અને શબરો (આદિવાસીઓ) ના
ઈશ.

શ્રીદત્ત દત્ત શશિસૂર્યસુનેત્રી દત્ત
શ્રીદત્ત દત્ત અનિલેશસુપત્રી દત્ત ।
શ્રીદત્ત દત્ત શરદમ્બુજવક્ર દત્ત
શ્રીદત્ત દત્ત સહનાતિસુશસ્ત્ર દત્ત ॥૫૦॥

ચંદ્ર અને સૂર્યરૂપી સુંદર નેત્રોવાળા,
વાયુરૂપી સુંદર વાહનવાળા,
શરદઋતુના કમળસમાન (સુંદર) મુખવાળા,
સહનશીલતા એજ એનું ઉત્તમ શસ્ત્ર છે તે. ૫૦

શ્રીદત્ત દત્ત ભજતાં વરદેષ્ટ દત્ત
શ્રીદત્ત દત્ત ભજતાં દિતકષ્ટ દત્ત ।
શ્રીદત્ત દત્ત (વદતામતિસ્પષ્ટ) દત્ત
શ્રીદત્ત દત્ત તપતામતિશિષ્ટ દત્ત ॥૫૧॥

ભજનારને ઈષ્ટ પરદાન આપનાર,
ભજનારનાં કષ્ટ કાપનાર,
અતિ સ્પષ્ટ બોલનાર. અત્યુત્તમ તપ કરનાર. ૫૧

૧. વાહન

रंग हृदयम्

श्रीदत्त दत्त हतदानव दत्त दत्त

श्रीदत्त दत्त वृततानव दत्त दत्त ॥७॥

श्रीदत्त दत्त अतिमानव दत्त दत्त

श्रीदत्त दत्त बहुधा नव दत्त दत्त ॥५२॥

दानपोनो नाश करनार.

॥०॥ लघुता (कृशता) पसंष्ट करनार,

मानपोथी पर (सर्वोत्तम मानव),

अनेक रीते नपो नपो (देजातो). पर

श्रीदत्त दत्त वचसामतिक्लिष्ट दत्त

श्रीदत्त दत्त नमतां दितदिष्ट दत्त ।

श्रीदत्त दत्त स्मरतां कृतस्विष्ट दत्त

श्रीदत्त दत्त सुरकिन्नरशिष्ट दत्त ॥५२॥

अति क्लिष्ट (न समजय तेपी) वाणीवाणा,

॥१॥ नमन करनारनां दुर्भाग्यने कापनार,

स्मरला करनारनुं सारी रीते षष्ट करनार,

देषो अने किन्नरोना सलाहकार. ॥५३॥

श्रीदत्त दत्त अवधूत रसेश दत्त

श्रीदत्त दत्त अवधूत कणेश दत्त ॥५३॥

ભક્તિહૃદયમ્

૧૫૩૭ ૧૬

શ્રીદત્ત દત્ત અવધૂત ફલેશ દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત અવધૂત ઘનેશ દત્ત ॥૫૪॥

અવધૂતસ્વરૂપ અને રસના ઈશ.

અવધૂતસ્વરૂપ અને કણ (ધાન્ય)ના ઈશ,

અવધૂતસ્વરૂપ અને ફળના ઈશ,

અવધૂતસ્વરૂપ અને ઘન (મેઘ)ના ઈશ. ૫૪

શ્રીદત્ત દત્ત અવધૂત જલેશ દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત અવધૂત સ્થલેશ દત્ત ।

શ્રીદત્ત દત્ત અવધૂત મહેશ દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત અવધૂત ગ્રહેશ દત્ત ॥૫૫॥

અવધૂતસ્વરૂપ અને જલના પ્રભુ,

અવધૂતસ્વરૂપ અને સ્થળના સ્વામી,

અવધૂતસ્વરૂપ અને મહેશસ્વરૂપ,

અવધૂતસ્વરૂપ અને ગ્રહોના પતિ. ૫૫

શ્રીદત્ત દત્ત અવધૂત કલેશ દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત અવધૂત ખલેશ દત્ત ।

શ્રીદત્ત દત્ત અવધૂત બલેશ દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત અવધૂત હલેશ દત્ત ॥૫૬॥

રંગ હૃદયમ્

અવધૂતસ્વરૂપ અને કલાના સ્વામી,

અવધૂતસ્વરૂપ અને દુર્જનના સ્વામી,

અવધૂતસ્વરૂપ અને બળવાનોના પ્રભુ (અથવા
લશ્કરના અગ્રણી),

અવધૂતસ્વરૂપ અને હળના સ્વામી (હળ ધારણ
કરનાર બલરામ સ્વરૂપ). ૫૬

શ્રીદત્ત દત્ત અવધૂત ધરેશ દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત અવધૂત નરેશ દત્ત ।

શ્રીદત્ત દત્ત અવધૂત પરેશ દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત અવધૂત વરેશ દત્ત ॥૫૭॥

અવધૂતસ્વરૂપ અને પૃથ્વીના ઈશ,

અવધૂતસ્વરૂપ અને મનુષ્યોના ઈશ,

અવધૂતસ્વરૂપ અને પરબ્રહ્મ સ્વરૂપ,

અવધૂતસ્વરૂપ અને ઉત્તમ દેવ. ૫૭

શ્રીદત્ત દત્ત અવધૂત કવીશ દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત અવધૂત ગવીશ દત્ત ।

શ્રીદત્ત દત્ત અવધૂત પવીશ દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત અવધૂત રવીશ દત્ત ॥૫૮॥

लडलतलहृदडडड

अडधूतस्वडड अने कडडओनल ँश,
अडधूतस्वडड अने गलडडनल डललक,
अडधूतस्वडड अने डडनल ँश (ँडडडड),
अडधूतस्वडड अने सूडडनल ँश. ५ॢ

श्रीदतुत दतुत अवधूत कुडडेश दतुत
श्रीदतुत दतुत अवधूत दडडेश दतुत ।
श्रीदतुत दतुत अवधूत डडडेश दतुत
श्रीदतुत दतुत अवधूत रडडेश दतुत ॥५१॥

अडधूतस्वडड अने दडडनल सुडडडल,
अडधूतस्वडड अने दड (ँडडडड दडन) ँश
अडधूतस्वडड अने डडनल ँश अथडल डड
(नलडड आँद) उडर डडलुतुड धरलडनलर,
अडधूतस्वडड अने रडडनल ँश. ५ॢ

श्रीदतुत दतुत डगवनुनडरेश दतुत
श्रीदतुत दतुत डगवनुनलेश दतुत ।
श्रीदतुत दतुत डगवनुनवरेश दतुत
श्रीदतुत दतुत डगवनुनललेश दतुत ॥ॢ०॥

રંગ હૃદયમ્

૧૫૩૪૦૧૧

ભગવત્સ્વરૂપ અને દેવોના ઈશ,

ભગવત્સ્વરૂપ અને અગ્નિના ઈશ,

ભગવત્સ્વરૂપ અને દુર્ગાના ઈશ(અથવા
અધમોના માલિક),

ભગવત્સ્વરૂપ અને પવનના ઈશ, ૬૦

શ્રીદત્ત દત્ત વસુધાધિપ દત્ત દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત સુરપાદપ દત્ત દત્ત ।

શ્રીદત્ત દત્ત વિબુધાધિપ દત્ત દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત અજપાજપ દત્ત દત્ત ॥૬૧॥

પૃથ્વીના અધિપતિ. કલ્પવૃક્ષ સ્વરૂપ,

વિબુધો (ડાહ્યા અથવા દેવો)ના અધિપતિ,

અજપા જપ કરનાર. ૬૧

શ્રીદત્ત દત્ત ભગવન્નતિધીર દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત ભગવન્નતિવીર દત્ત ।

શ્રીદત્ત દત્ત ભગવન્નતિચીર દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત ભગવન્નતિનીર દત્ત ॥૬૨॥

અતિધીર એવા ભગવાન, અતિવીર એવા ભગવાન,

અત્યંત ચીથરાળાં વસ્ત્રવાળા ભગવાન,

लडितहृदयम्

(पयित्रतामां) पाणी कर्तां पला थडिथाता
लगवान. ५२

श्रीदत्त दत्त कुसुमाञ्जलितुष्ट दत्त

श्रीदत्त दत्त सुदलाञ्जलितुष्ट दत्त ।

श्रीदत्त दत्त सुफलाञ्जलितुष्ट दत्त

श्रीदत्त दत्त उदकाञ्जलितुष्ट दत्त ॥६३॥

पुष्पोनी अंजलिथी तुष्ट थनार,

सुकोमल पांटांनी अंजलिथी तुष्ट थनार,

सुन्दर इणोनी अंजलिथी तुष्ट थनार,

पाणीनी अंजलिथी संतुष्ट थनार. ५३

श्रीदत्त दत्त कमनीयस्वरूप दत्त

श्रीदत्त दत्त रमणीयस्वरूप दत्त ।

श्रीदत्त दत्त कवनीयस्वरूप दत्त

श्रीदत्त दत्त नमनीयस्वरूप दत्त ॥६४॥

कमनीय (सुंदर) स्वरूपवान,

रमणीय (रमला करवा योग्य) स्वरूपवाणा,

कवन करवा योग्य स्वरूपवाणा,

नमन करवा योग्य स्वरूपवाणा. ५४

રંગ હૃદયમ્

શ્રીદત્ત દત્ત ધૃતકમ્બલ દત્ત
શ્રીદત્ત દત્ત અતિસુન્દર દત્ત ।
શ્રીદત્ત દત્ત પ્રિયતુમ્બર દત્ત
શ્રીદત્ત દત્ત જ્ઞધુરન્ધર દત્ત ॥૬૫॥

કામળી ધારણ કરનાર, અત્યંત સુંદર,
તુંબર (ગું ગાન) જેને પ્રિય છે તે,
જ્ઞાનીઓમાં ધુરંધર (શ્રેષ્ઠ). ૬૫

શ્રીદત્ત દત્ત બલદર્પિતકાલ દત્ત
શ્રીદત્ત દત્ત હતકાલવિકાલ દત્ત ।
શ્રીદત્ત દત્ત અતિભાસુરભાલ દત્ત
શ્રીદત્ત દત્ત પરિખણિડતજાલ દત્ત ॥૬૬॥

બળગર્વિષ્ટના કાળ,
કાળ અને વિકાળને મારનાર (અર્થાત્ તેથી પર),
અતિ તેજસ્વી કપાળવાળા,
માયાજાળને સંપૂર્ણ ખંડિત કરનાર. ૬૬

શ્રીદત્ત દત્ત દહરાર્ચિત દત્ત દત્ત
શ્રીદત્ત દત્ત વિપુલાર્ચિત દત્ત દત્ત ।

ભક્તિહૃદયમ્

શ્રીદત્ત દત્ત વિમલાર્ચિત દત્ત દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત સમલાર્ચિત દત્ત દત્ત ॥૬૭॥

૬૬૨ (હૃદયના આકાશ)માં પૂજનાર,

ખૂબ જ પૂજનાર,

પુણ્યશાળીઓથી (અથવા સ્વચ્છ વસ્તુઓથી)

પૂજાએલ, પાપીઓથી પૂજાએલ. ૬૭

શ્રીદત્ત દત્ત નવનીતમરાલ દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત નગરાજકરાલ દત્ત ।

શ્રીદત્ત દત્ત જરઠાયિતબાલ દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત લઘુરૂપ વિશાલ દત્ત ॥૬૮॥

માખણ જેવા મૂઠુ, પર્વત જેવા કઠણ,

વૃદ્ધ સમાન છતાંય બાળક સમા,

લઘુરૂપ છતાંય વિશાળ (અર્થાત્ વિશ્વરૂપ). ૬૮

શ્રીદત્ત દત્ત ગુણપૂજિત દત્ત દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત વરપૂજિત દત્ત દત્ત ।

શ્રીદત્ત દત્ત બહુભોજક દત્ત દત્ત

શ્રીદત્ત દત્ત ભવયોજક દત્ત દત્ત ॥૬૯॥

રંગ હૃદયમ્

ગુણો વડે પૂજાએલ, શ્રેષ્ઠ વડે પૂજાએલ,
ખૂબ ભોજન કરનાર, ભવની યોજના કરનાર.
(અથવા સંસારમાં પ્રયોજનાર) ૬૯

શ્રીદત્ત દત્ત પ્રિયમોદક
શ્રીદત્ત દત્ત બહુશોધક
શ્રીદત્ત દત્ત ઋતબોધક
શ્રીદત્ત દત્ત ભવરોધક ॥૭૦॥

મોદક (લાડુ) પ્રિય, બહુ ઝીણવટથી શોધ કરનાર,
ઋત (સત્યનો) નો બોધ કરનાર,
ભવ(સંસાર)ને રોકનાર (અર્થાત્ મોક્ષ
આપનાર). ૭૦

શ્રીદત્ત દત્ત પ્રમદાવૃત
શ્રીદત્ત દત્ત જરઠાવૃત
શ્રીદત્ત દત્ત વિબુધાવૃત
શ્રીદત્ત દત્ત અબુધાવૃત ॥૭૧॥

પ્રમદા (તરુણ સ્ત્રીઓ) થી વીંટળાએલ,
પૃથ્વી સ્ત્રીઓથી વીંટળાએલ,

लकितहृदयम्

ज्ञानीओथी वींठणाअेल,

अज्ञानीओथी वींठणाअेल.

७१

श्रीदत्त दत्त दधितस्कर दत्त दत्त
श्रीदत्त दत्त धृतमस्कर दत्त दत्त ।
श्रीदत्त दत्त जितभास्कर दत्त दत्त
श्रीदत्त दत्त कृतभास्कर दत्त दत्त ॥७२॥

दही (भाजला) थोर, (हाथमां) दंड धारला करनार,

सूर्यने (तेज पडे) श्रुतनार,

सूर्यने उत्पन्न करनार.

श्रीदत्त दत्त मधुराक्षर दत्त दत्त
श्रीदत्त दत्त अगमाक्षर दत्त दत्त ।
श्रीदत्त दत्त सुरसाक्षर दत्त दत्त
श्रीदत्त दत्त अग अक्षर दत्त दत्त ॥७३॥

मधुर वाणीवाणा, अगम अने अक्षर उँकार,

द्वेषोमां साक्षर, अग (अगम्य) अक्षरस्वरूप,

अथवा (पर्वत समान) अथल अने अक्षर. ७३

श्रीदत्त दत्त वचसा वद भद्रजिह्वे
श्रीदत्त दत्त मनसा स्मर चितबन्धो ।

रंग हृदयम्

श्रीदत्तमेव वपुषाऽर्चय वन्द्य साधो

श्रीदत्तमेव शिरमा नम 'रङ्ग' दीन ॥७४॥

हे लली श्रुप ! श्रीदत्त दत्त अपुं पाणीथी जोल,
हे लाघ यित्त ! मनथी श्रीदत्त दत्त स्मर,
हे पंदनीय साधु ! शरीरथी श्रीदत्तनुं ज अर्थन कर,
हे दीन रंग ! श्रीदत्तने ज मस्तकथी नमन कर. ७४
नामसङ्कीर्तनं पुण्यं भक्तिभावसमन्वितम् ।
भुक्तिदं मुक्तिदं लोके किं न पायात्सदा भयात् ॥७५॥

आ पुण्यकारक लुडितलापथी लरपूर
नामसंकीर्तन लोकमां लुडित अने मुडित आपनाइं
छे. शुं ते सदा लयथी रक्षणा नहीं करे ? (अर्थात्
करशे.) ७५

दत्त दत्त स्मरन्मेऽयं देहः पततु निर्जने ।

चरन्तु परिणः सर्वे मिष्टान्नं देहजं मम ॥७६॥

दत्त दत्त स्मरतां रे निर्जने देह आ पडो,
पामे तृप्ति पशु पक्षी मिष्टान्तने देहना यथा. ७६
काषायवाससमजं कमलाक्षमेकं

मालाकमण्डलुधरं रमणीयलीलम् ।

ભકિતહૃદયમ્

ગોશ્વાનક્રીડનપરં નિગમાન્તકેલિં

દેવત્રયાત્મકમહં સતતં નતોઽસ્મિ ॥૭૭॥

કાષાય (ભગવાં) વસ્ત્રવાળા, અજન્મા, કમળસમાન નેત્રવાળા, એકમાત્ર (અદ્વિતીય), માળા કમંડલુને ધારણ કરનાર, રમણીય લીલાવાળા, ગાયકૂતરાં સાથે ક્રીડા કરનાર, વેદાંતમાં કેલિ કરનાર અને (બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહેશ એ) ત્રણ દેવમય દત્તાત્રેયને હું સતત નમન કરું છું. ૭૭

જન્મજન્માર્જિતં પુણ્યં પાપં વાપિ તથૈવ ચ ।

દત્તપાદાર્પિતં તેઽસ્તુ નાસ્તિ મે કિંચનાત્ર હ ॥૭૮॥

જન્મ જન્માંતરમાં મેળવેલું પાપ કે પુણ્ય જે કંઈ હોય તે દત્ત ! તારા ચરણકમળમાં અર્પિત હો ! મારું અહીં ખરેખર કશું જ નથી. ૭૮

કાયેન મનસા વાપિ યદ્યત્કર્મ શુભાશુભમ્ ।

કરોમ્યત્ર કરિષ્યામિ તદસ્તુ ત્વત્સમર્પિતમ્ ॥૭૯॥

શરીરથી કે મનથી જે જે શુભ-અશુભ કર્મ હું અહીં કરું છું કે કરીશ તે સર્વ તને જ સમર્પિત થાઓ ! ૭૯

દત્તનામૈવ નામૈવ નામૈવ મમ જીવનમ્ ।

કલૌ નાસ્ત્યેવ નાસ્ત્યેવ નાસ્ત્યેવ ગતિરન્યથા ॥૮૦॥

રંગ હૃદયમ્

૫૫૩૭૩૧૦

દત્તનું નામ (નામસંકીર્તન કર્યા કરવું), નામ અને નામ જ માફ જીવન છે. કળિયુગમાં બીજી કોઈ ગતિ નથી, નથી અને નથી જ. ૮૦

સદાચારો દુરાચારો યો વૈ ભક્ત્યા પ્રસેવતે ।

દત્તનામામૃતં હ્યેતત્ સ સાધુર્નોચિરાદ્ભવેત્ ॥૮૧॥

સદાચારી કે દુરાચારી જે કોઈ ભક્તિપૂર્વક આ દત્તનામરૂપી અમૃતનું સેવન કરે છે તે જલદીથી સાધુચરિત થાય છે. ૮૧

નો પાપં વિદ્યતે લોકે નામ્ના યન્નૈવ દહ્યતે ।

‘અપિ ચેત્ સુદુરાચારો’ વૃથોક્તં કિં નુ શાર્દ્ધિગણા ॥૮૨॥

(પ્રભુના) નામથી ન બળે એવું કોઈ પાપ આ લોકમાં નથી. અપિ ચેત્ સુદુરાચારો (સુદુરાચારી હોય તો પણ) એવું શ્રીકૃષ્ણે (ગીતામાં) શું ખોટું કહ્યું છે ? (અર્થાત્ સાચું કહ્યું છે.) ૮૨

શ્વાસે શ્વાસે પ્રકુર્વીત દત્તનામાનુઘોષણમ્ ।

તોષણં સાધુવૃન્દાનાં શોષણં ભવપાથસામ્ ॥૮૩॥

દત્તનામનું સંકીર્તન પ્રત્યેક શ્વાસે કરવું જોઈએ. એ સાધુઓના સમૂહને સંતોષ આપનારું અને ભવરૂપી સાગરને શોષી નાખનારું છે. ૮૩

ભક્તિહૃદયમ્

કામં કલ્પદ્વમો હ્યેષઃ સાધુવૃન્દાનુસેવિતઃ ।

દત્તાત્રેયો મહાયોગી કલૌ શ્રીપાદવલ્લભઃ ॥૮૪॥

ખરેખર એ સાધુઓના સમૂહથી સેવાએલ
મહાયોગી દત્તાત્રેયના અવતાર એવા શ્રીપાદવલ્લભ
કળિયુગમાં કલ્પવૃક્ષ છે. ૮૪

ચતુરશીતિરિયં નતિગર્ભા

ચતુરશીતિવિનાશફલૈકા ।

અહરહઃ પ્રયતેન સુસેવ્યા

ભવજલામ્બુધિપારણનૌકા ॥૮૫॥

નમસ્કારગર્ભિત એવી ચોર્યાસી સ્લોકની,
ચોર્યાસી (જન્મમરણના ફેરાઓ)ના પિનાશનું
એકમાત્ર ફળ આપનારી, સંસારરૂપ સાગરને પાર
કરવાની નોકા જેવી આ સ્તુતિને દરરોજ શુદ્ધ ધર્મને
સેવવી જોઈએ અર્થાત્ પાઠ કરવો જોઈએ. ૮૫

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग -

(રજ્જ અવધૂત)

महाराजविरचितं दत्तनामसंकीर्तनं सम्पूर्णम् ॥

રંગ હૃદયમ્

૧૫ દત્તાપ્રણતિઃ ।

યસ્મિન્નોતં પ્રોતમશેષં જગદેતદ્

યજ્જં યત્સ્થં ચાન્તે યસ્મિન્લ્લયમેતિ ।

વાચાઽગમ્યં વેદનરૂપં ત્રિગુણેશં

દત્તાત્રેયં તં હૃદિ સન્તં પ્રણતોઽસ્મિ ॥૧૧॥

૧૫ દત્તાપ્રણતિ

જેનામાં આ જગત નિઃશેષ રીતે ઓતપ્રોત થયેલું છે, જેનામાંથી જન્મે છે, સ્થિતિ પામે છે, અને અન્તે જેનામાં લય પામે છે; વાણીથી જે અગમ્ય છે, જે જ્ઞાનસ્વરૂપ છે અને જે ત્રણ ગુણોના ઈશ છે તેવા હૃદયમાં વસનારા તે દત્તાત્રેય ભગવાનને હું પ્રણામ કરું છું. ૧

પ્રાદુર્ભૂતં હ્યત્રિતપઃ કિં જગદર્થે

કિં હ્યનસૂયાપાતિવ્રત્યં ફલિતં તત્ ।

મૂર્તામૂર્તાતીતં જાતં હ્યજમેનં

દત્તાત્રેયં તં હૃદિ સન્તં પ્રણતોઽસ્મિ ॥૨॥

શું જગતના (કલ્યાણ) અર્થે અત્રિ મુનિનું તપ પ્રાદુર્ભૂત (પ્રગટ) થયું છે ? અનસૂયા માતાનું પાતિવ્રત્ય

ભકિતહૃદયમ્

ફળિભૂત થયું છે ? મૂર્ત અને અમૂર્તથી પર, અજન્મા હોવા છતાં જન્મ ધારણ કરનાર હૃદયમાં વસનારા તે દત્તાત્રેય પરમાત્માને હું પ્રણમું છું. ૨

અગ્નિર્યદ્ દત્તં તૃણમેકં ન શશાક

દઘું વાયુર્હૃત્થાપયિતું સ્વબલેન ।

॥ જ્ઞાતું ચેન્દ્રવિરોચનપ્રમુખાઃ પ્રજ્ઞાનં

દત્તાત્રેયં તં હૃદિ સન્તં પ્રણતોઽસ્મિ ॥૩॥

જેના આપેલા એક તણખલાને પણ પોતાના બળથી અગ્નિ બાળી ન શક્યો કે પવન તેને ઊડાડી ન શક્યો તથા પ્રજ્ઞાનસ્વરૂપ જેને ઈન્દ્ર અને વિરોચન વગેરે (દેવો, દાનવો) જાણી શક્યા નહીં, હૃદયમાં વસતા તે દત્તાત્રેય વિભુને હું નમન કરું છું. ૩

एकोऽहं स्यां बह्विति भूतोऽनेको यो

भक्ताधीनो भावनरूपो गुरुराद्यः ।

॥ यन्निःक्षसितं शास्त्रमखण्डं निगमादि

દત્તાત્રેયં તં હૃદિ સન્તં પ્રણતોઽસ્મિ ॥૪॥

હું એક છું અને અનેક થાઉં એમ (વિચારી) જે અનેક (રૂપે પ્રગટ) થયો; જે ભક્તને આધીન છે, ભાવ સ્વરૂપ છે, અને આદિ ગુરુ છે; નિગમ વેદ વગેરે સંપૂર્ણ

રંગ હૃદયમ્

શાસ્ત્રો જેના નિઃશ્વાસ છે, હૃદયમાં બિરાજતા તે દત્તાત્રેય પ્રભુને હું પ્રણામ કરું છું. ૪

કાન્તં કારુણ્યાબ્ધિમકામં કમનીયં

દાન્તં દેવેઙ્ગ્યં દમ્ભારિં દકદાભમ્ ।

શાન્તં સર્વેશં શમરૂપં શફરાક્ષં

દત્તાત્રેયં તં હૃદિ સન્તં પ્રણતોઽસ્મિ ॥૫॥

॥ સુંદર, કરુણાના સાગર, નિષ્કામ, કમનીય, દમનશીલ, દેવોથી વખણાએલ, દંભને હણનાર, મેઘ સમાન વર્ણવાળા, શાન્ત, સર્પના ઈશ, શમરૂપ અને માછલી સમાન આંખોવાળા, હૃદયમાં વસનાર તે દત્તાત્રેયના ચરણોમાં હું ઢળી પડું છું. ૫

અગ્નિશ્ચૈકો યત્પ્રતિકાષ્ઠે વિવિધઃ સ્યાદ્

યદ્વદ્ધ્યામ્ભઃ પાત્રવિભેદે બહુરૂપમ્ ।

તદ્વત્તત્તદ્રૂપમરૂપં વિભુમેકં

દત્તાત્રેયં તં હૃદિ સન્તં પ્રણતોઽસ્મિ ॥૬॥

॥ જેવી રીતે એક અગ્નિ પ્રત્યેક લાકડામાં વિવિધ રૂપે રહેલો છે, જેમ પાત્રના (વાસણના) ભેદથી પાણી બહુ આકારવાળું દેખાય છે, તેવી જ રીતે એક, સર્વવ્યાપક અને રૂપરહિત તે તે રૂપવાળા, હૃદયમાં વસનાર તે દત્તાત્રેયના ચરણોમાં હું પંદન કરું છું. ૬

લકિતહૃદયમ્

૫૫૩૭ ૧૬

યદ્ભાસા રવિચન્દ્રમસૌ તૌ ભાસ્વન્તૌ

। યં ભાસયિતું નો શક્તૌ તૌ સ્વબલેન ।

યં ભાન્તં હ્યનુભાતિ સમસ્તં તદિદાદિ

॥૧૧॥ દત્તાત્રેયં તં હૃદિ સન્તં પ્રણતોઽસ્મિ ॥૭॥

જેના પ્રકાશથી તે બે સૂર્ય અને ચંદ્ર પ્રકાશમાન થાય છે અને જેને પ્રકાશિત કરવા માટે પોતાના બળથી તે બે સમર્થ નથી અને જેના પ્રકાશમાન થવાથી જળ-વીજળી વગેરે બધું પ્રકાશિત દેખાય છે તેવા હૃદયમાં વસનારા તે દત્તાત્રેય હું પ્રણામ કરું છું. ૭

યત્સત્તાકં પ્રાણિતિ સર્વં પ્રાણાદિ

। શ્રોત્રં શબ્દં વૃણુતે મનુતે મન આદિ ।

एकं नाना यं कवयन्ति ज्ञविशेषा

॥૧૨॥ દત્તાત્રેયં તં હૃદિ સન્તં પ્રણતોઽસ્મિ ॥૮॥

જેની સત્તા વડે કરીને સર્વ પ્રાણ વગેરે પ્રાણ ધારણ કરે છે, કાનશબ્દ સાંભળે છે, અને મન વગેરે વિચાર કરી શકે છે તથા (જે એક હોવા છતાં તેના વિષે) એક એવા એનું વિશિષ્ટ જ્ઞાની વિવિધરૂપે કવન કરે છે એવા હૃદયમાં વસનાર દત્ત ભગવાનને હું નમું છું. ૮

૫૫૩૭ .૫

રંગ હૃદયમ્

૧૬૩૭૮૭૧૭

દૂરે ચાન્તિક ઇષ સુગુપ્તઃ સર્વાન્ત-

નિત્યઃ શુદ્ધઃ સાક્ષ્યગુણોડપીડ્^૧ ગુણમેતિ ।

ભક્તેચ્છાપરિપૂર્ત્યર્થમજો હ્યવિનાશી

॥૭૯॥ દત્તાત્રેયં તં હૃદિ સન્તં પ્રણતોડસ્મિ ॥૯॥

દૂર છતાં નજીક (રહેલા), અત્યંત ગુપ્ત રીતે રહેલા, સર્વના અંતર્યામી, નિત્ય, શુદ્ધ, સાક્ષીસ્વરૂપ, નિર્ગુણ હોવા છતાં ઇશ્વર, ભક્તોની ઇચ્છા પરિપૂર્ણ કરવા માટે સગુણ થાય છે તે અજ અને અવિનાશી અંતઃકરણમાં પસનાર દત્તાત્રેય ભગવાનને હું પ્રણામ કરું છું.

દૃષ્ટ્વા લોકાઞ્શોકનિમગ્નાન્કરુણાસો

બદ્ધ્વા સેતું જ્ઞાનમયં યશ્ચિરજીવી ।

નિન્યે નન્દં નતસન્નાર્તાન્ દિગ્વરન્નો

॥૮૦॥ દત્તાત્રેયં તં હૃદિ સન્તં પ્રણતોડસ્મિ ॥૧૦॥

લોકોને શોકમાં ડૂબેલા જોઈ જે કરુણાથી વ્યાપ્ત થયા અને જે ચિરંજીવી દિગંબરે જ્ઞાનરૂપી પૂલ બાંધીને ભક્તો, સત્પુરુષો અને આર્તો (દુઃખી)ને આનંદ આપ્યો તેવા હૃદયમાં પસનાર તે દત્તાત્રેયને હું નમન કરું છું. ૧૦

૧. ઈશ્વર

ભકિતહૃદયમ્

૧૫૩૭ ૧૬

નિસ્ત્રૈગુણ્યઃ સંસૃતિભક્તો નિઃસક્તો

બાલોન્મત્તપિશાચસુવેષો બહુરક્તઃ ।

લીલારૂપમરૂપો ધૃત્વા બહુ રેમે

દત્તાત્રેયં તં હૃદિ સન્તં પ્રણતોઽસ્મિ ॥૧૧॥

ત્રણ ગુણોથી રહિત, સંસારનો ભંગ કરનાર,
નિઃસંગ, બાલ, ઉન્મત્ત, પિશાચના છતાં સુંદર વેષને
ધારણ કરનાર બહુરંગી, જે અરૂપી હોવા છતાં લીલા
માટે અનેક રૂપ ધારણ કરીને રમમાણ થયો તેવા
હૃદયમાં પસનારા તે ભગવાન દત્તાત્રેયને હું પંદન કરું
છું. ૧૧

વાસોહીનો વાસયતીદં સકલં યો

હ્યન્તર્બાહ્યં વ્યાપ્યૈકપદે હ્યવશિષ્ટઃ ।

આત્મારામો વનવિશ્રામો વરવર્ણી

દત્તાત્રેયં તં હૃદિ સન્તં પ્રણતોઽસ્મિ ॥૧૨॥

જે પરસ્ત્રહીન હોવા છતાં સકલ (જગત)ને જે આરંભાદિત
કરે છે, અંદર અને બહાર વ્યાપ્ત થઈને એક પદથી જે
અવશિષ્ટ (બાકી) રહ્યો છે તે આત્મારામ, વનમાં
વિશ્રામ કરનાર, શ્રેષ્ઠ બ્રહ્મચારી એવા હૃદયમાં પસનારા
દત્તાત્રેયને હું પ્રણામ કરું છું. ૧૨

।

રંગ હૃદયમ્

૫૬૩૭૫૭૧૭

વર્ણાવર્ણાતીતસુવર્ણસ્ત્વતિવર્ણો

ધર્માધર્માતીતસુધર્મસ્ત્વતિધર્મા ।

કર્માકર્માતીતસુકર્મા યઃ કર્તા

દત્તાત્રેયં તં હૃદિ સન્તં પ્રણતોઽસ્મિ ॥૧૩॥

વર્ણ અને અવર્ણથી અતીત એવા સુંદર વર્ણવાળો
હોવા છતાં જે વર્ણથી પર છે, ધર્મ અને અધર્મથી પર
સદ્ધર્મવાળો હોવાં છતાં જે ધર્મથી પર છે અને કર્મ અને
અકર્મથી પર એવા સત્કર્મવાળો જે કર્તા છે તેવા હૃદયમાં
વસનાર તે દત્તાત્રેય ભગવાનને હું પ્રણામ કરું છું. ૧૩

ત્યાગી ભોગી જટિલો મુણ્ડી યો ભિક્ષુઃ

શિક્ષાર્થં કુરુતે મિતમૈક્ષ્યં મધ્યાહ્ને ।

યં હ્યવધૂતં નો જાનીતે હતભાગ્યો

દત્તાત્રેયં તં હૃદિ સન્તં પ્રણતોઽસ્મિ ॥૧૪॥

જે ત્યાગી, ભોગી, જટાધારી, મુંડનવાળો અને
ભિક્ષુક છે અને (લોકોને) બોધ દેવા માટે મધ્યાહ્ને જે
મિતાહાર કરે છે તેવા જે અવધૂત (દત્તાત્રેય) ને હતભાગી
જાણતો નથી, અંતઃકરણમાં બિરાજમાન તે દત્તાત્રેયને
હું પાચે પડું છું. ૧૪

હંસં તમસઃ પારં સારં નૃભવસ્ય

કાલં કાલાતીતમતીતં વિભવસ્ય ।

ગોકુકુરસમદૃષ્ટિં દૃષ્ટિં દૃષ્ટેર્હિં

॥૭૫॥ દત્તાત્રેયં તં હૃદિ સન્તં પ્રણતોઽસ્મિ ॥૧૫॥

હંસસ્વરૂપ, તમસ્ને પેલે પાર વસેલા, મનુષ્ય-જન્મના સારરૂપ, કાલસ્વરૂપ, કાલથી અતીત, ભિન્ન ભિન્ન જન્મોથી પર, તથા ગાય અને કૂતરાં તરફ સમદૃષ્ટિવાળા અને દૃષ્ટિની પણ દૃષ્ટિ એવા હૃદયમાં વસનાર તે ભગવાન દત્તાત્રેયને હું નમું છું. ૧૫

અન્તર્યામી યો બહિરાસ્તે ગુરુરુપો

વિષ્ણુબ્રહ્મસદાશિવરુપો બહુરુપઃ ।

દાનાદિત્રિતયં ચચ્છિક્ષા ત્વકહન્ત્રી^૧

॥૭૬॥ દત્તાત્રેયં તં હૃદિ સન્તં પ્રણતોઽસ્મિ ॥૧૬॥

અંતર્યામી છતાં જે બહાર ગુરુ સ્વરૂપે વસે છે, વિષ્ણુ, બ્રહ્મા અને સદાશિવ સ્વરૂપ જે બહુરૂપી છે, અને દાન (દયા, દમન) વગેરે ત્રણ પ્રકારનો જેનો બોધ પાપને હણનારો છે, હૃદયમાં બિરાજમાન તે દત્તાત્રેયને હું નમું છું. ૧૬

યં જ્ઞાત્વાઽન્યજ્ઞાતવ્યં નો ભુવિ કિન્ચિદ્

યં દૃષ્ટ્વાઽન્યદ્દ્રષ્ટવ્યં નો યદ્વર્જ્યમ્ ।

૧. દુઃખ મિટાનેવાલી.

રંગ હૃદયમ્

૫૫૩૭૬૧૧

દશ્યાતીતં દશ્યવિહીનં દગ્રૂપં

॥૧૫૫॥ દત્તાત્રેયં તં હૃદિ સન્તં પ્રણતોઽસ્મિ ॥૧૭॥

જેને જાણ્યા પછી આ જગતમાં બીજું કંઈ પણ જાણવા જેવું બાકી રહેતું નથી, જેને જોઈને એના સિવાય (આ જગતમાં) બીજું કંઈ જોવા જેવું રહેતું નથી એ દશ્યથી અતીત, દશ્યવિહીન, દષ્ટિસ્વરૂપ હૃદયમાં વસનાર તે દત્તાત્રેયને હું પ્રણમું છું. ૧૭

શુદ્ધં બુદ્ધમનન્તં નિશ્ચલમનવદ્યં

। ગેયં ધ્યેયં જ્ઞેયમજસ્રં સમ્રાજમ્ ।

શબ્દામેયં શબ્દસ્ફોટં સન્માત્રં

॥૩૫॥ દત્તાત્રેયં તં હૃદિ સન્તં પ્રણતોઽસ્મિ ॥૧૮॥

શુદ્ધ, બુદ્ધ, અનંત, નિશ્ચલ, અનવદ્ય (પ્રશંસનીય), હમેશાં ગાવા (ભજન કરવા) યોગ્ય, હમેશાં ધ્યાન કરવા યોગ્ય, હમેશાં જાણવા યોગ્ય, સમ્રાટ, શબ્દોથી અમાપ, શબ્દમાં સ્ફોટરૂપે રહેલા, સત્તામાત્ર એવા હૃદયમાં વસનાર તે દત્તાત્રેય ભગવાનને હું વંદન કરું છું. ૧૮

ભાવાતીતં ભાવિતભક્તં ભવદાવં

વન્દ્યં વાદવિવર્જિતવેદ્યં વનિવર્જ્યમ્^૧ ।

૧. નિરિચ્છ.

ભકિતહૃદયમ્

૧૫૩૭ ૧૦૬

સ્ત્રીપુંભેદવિહીનમભેદં સુખરૂપં

|| ૧૧૬ || દત્તાત્રેયં તં હૃદિ સન્તં પ્રણતોઽસ્મિ || ૧૧૧ ||

ભાવથી પર, ભકતોને લાડ લડાવનારા, સંસારના દાવાનળ, વંદન કરવા યોગ્ય, વાદ છોડીને જ જે જાણી શકાય છે એવા ઇચ્છારહિત, (જેની દષ્ટિમાં) સ્ત્રી, પુરુષ વગેરે ભેદ નથી એવા ભેદરહિત, સુખસ્વરૂપ હૃદયમાં વસનાર તે દત્તાત્રેય ભગવાનને હું નમન કરું છું. || ૧૯ ||

જાગરસ્વપ્નસુષુપ્તિવિહીનો યો નિત્યો

|| ૧૧૭ || ભક્તાર્તિઘ્નો જાગર્તીહ પ્રત્યક્ષમ્ |

બાહ્યાભ્યન્તરપૂર્ણવરેણ્યો વરકીર્તિ -

|| ૧૧૮ || દત્તાત્રેયં તં હૃદિ સન્તં પ્રણતોઽસ્મિ || ૧૨૦ ||

જાગ્રત, સ્વપ્ન અને સુષુપ્તિ વિનાના નિત્ય, ભકતોનાં દુઃખ દૂર કરનાર અને પ્રત્યેક ઇન્દ્રિયમાં (આ લોકમાં) જે જાગતો છે, અંદર અને બહાર પૂર્ણરૂપે ભરેલો છે, પસંદ કરવા યોગ્ય છે, અને ઉત્તમ કીર્તિવાળો છે તેવા હૃદયમાં વસનારા તે દત્તાત્રેય પ્રભુને હું પ્રણામ કરું છું. ૨૦

|| ૧૧૯ || ત્રીશં તિષ્ઠ્યે તારકમાઘં તત્પદદં

દેહે દેહાતીતમભેદં ભક્તેષ્ટમ્ |

रंग हृदयम्

१५३७१७

आदावन्ते ह्येकमभङ्गं वर'रङ्ग'

॥११॥ दत्तात्रेयं तं हृदि सन्तं प्रणतोऽस्मि ॥२१॥

॥७५॥ त्रया देवमय (अथवा त्रि-त्रया देवो, त्रया गुणो,
त्रया अवस्थाओ-ना एव स्वरूप), कलियुगमां तारक,
आद्य अने तत्पद (परमात्मपद, मोक्ष) ने देनार, सर्व
देहमां देहृथी अतीत, अभेद्य अने अकतो नो घृष्ट
(पहालो) तथा आदि अने अंतमां अक अभाग अवा
श्रेष्ठ रंगरूप हृदयस्थ भगवान दत्तात्रेयना यत्रामां हुं
प्रणाम कर्तुं २१

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग ।

- (रङ्ग अवधूत)

महाराजविरचिता दत्तप्रणतिः सम्पूर्णा ॥

१६. अभिलाषषट्कम्

जटाकिरीटधिकृतार्कज्योतिषं सुज्योतिषं

स्फुटारविन्दचन्दिराननं नतार्तिनाशनम् ।

सुपुष्टमांसलोरगरस्फुरत्करं च षट्करं

कदा विवाससं दृशा विलोकयामि सद्भरम् ॥१॥

૧૬. અભિલાષષટ્કમ્

જટા ઉપર રહેલા મુકુટ (ના તેજ) થી સૂર્યના તેજને જેમણે ઝાંખું પાડ્યું છે તેવા સુંદર જ્યોતિષાળા, ખીલેલા કમળ જેવા સુંદર મુખવાળા; ભક્તજનોના દુઃખનો નાશ કરનાર, તથા અત્યંત પુષ્ટ, માંસલ, છાતી ઉપર પ્રકાશમાન કિરણવાળા અને છ હાથવાળા, નિર્વસ્ત્ર, સત્સ્વરૂપ શ્રેષ્ઠ (દત્તભગવાને) (મારી) નજરે ક્યારે જોઈશ ? ૧

ભવાટવીવિલુપ્તવીથિમાર્ગદં દરાગદં

વિરક્તસક્તભક્તવૃન્દવેષ્ટિતં વિચેષ્ટિતમ્ ।

શ્મશાનકાનનાદ્રિકન્દરાસ્થિતં દરાસ્થિતં

ગુણાતિગં ગુણસ્થિતં ગૃણાનિ જિહ્વયા કદા ॥૨॥

સંસારરૂપી જંગલમાં ભૂલા પડેલાને માર્ગ બતાવનાર, ભયનું ઓષધ (ભય દૂર કરનાર), વિરાગી અને રાગી ભક્તવૃંદોથી વીંટળાએલા; જાતજાતની ચેષ્ટાઓ કરનાર, શ્મશાન, જંગલ, પર્વતોની કંદરાઓમાં અને ગુફાઓમાં રહેતા, ગુણોથી પર છતાં ગુણોમાં રહેલા (એવા દત્ત ભગવાન)ની પ્રશસ્તિ જીભથી હું ક્યારે ગાઈશ ? ૨

रंग हृदयम्

१५३३११११

क्वचिज्जडोपमं पिशाचकादिवेषधारकं

क्वचित्सुवर्णिनं हताश्रमादिवर्णकर्मकम् ।

सुभोगिनं वियोगिवृन्दस्वर्चिताङ्घ्रियुग्मकं

कदा पदा नु संव्रजेयमच्युतं हतच्युतिम् ॥३॥

कवयित् ४५ जेवा, कवयित् पिशाच वगेरे वेषने धारण करनार, कवयित् सुंदर वर्ण (रंग, जाति)वाणा, कवयित् आश्रम अने वर्णना कर्मथी पर, सुंदर भोगवाणा, वियोगी (विशिष्ट योगीओ)ना समूहद्वारा पूजाता थरणकमणवाणा, अच्युत, पतनरहित दत्तात्रेय भगवान पासो पग वडे थालीने क्यारे ४४श ? ३

गलेऽक्षदामधारिणं विहङ्गमार्गचारिणं

सुवेणुमञ्जुलस्वनं सदागमादिकस्वनम् ।

अलर्कपिङ्गलार्जुनादिसेविताङ्घ्रपङ्कजं

शिरःसुमेन^१ पूजयेयमीश्वरं कदा ह्यजम् ॥४॥

गणामां रुद्राक्षनी भाणा धारण करनार, पक्षीओना मार्गमां (अर्थात् आकाशमार्गे) वियरनार, सारी वेणुना मंजुल स्वर जेवा अवाजवाणा, सदाथ आगम वगेरेना गानार, अलर्क, पिंगल, (सहस्र)

१. पुष्पसे

ભકિતહૃદયમ્

અર્જુન, વગેરે દ્વારા સેવાતા ચરણકમળવાળા, અજન્મા
ઈશ્વર (દત્તાત્રેય)ને મસ્તકરૂપી પુષ્પથી હું ક્યારે
પૂજીશ ? ૪

અમૂર્તમૂર્તસુન્દરં શ્રિયા પરાસ્તસુન્દરં
તદિત્પતીશશ્યામલં હતોપસન્નહન્મલમ્ ।

દુરક્ષવિદ્વિષં વિષાર્તિનાશનં સુધાશનં

કદા સ્મરામિ ચેતસા મનોતિગં નુ હ્યન્નસા ॥૫॥

અમૂર્ત છતાં સુંદર મૂર્તિવાળા, શોભાથી સુંદરમાં
સુંદરને પણ હરાવનાર, મેઘ (વીજળીના પતિ) જેવા
શ્યામ અંગવાળા, શરણે આવેલાના હૃદયના મળને
હરનાર, ઈન્દ્રિયો ઉપર કાબુ નહીં રાખનારના દુશ્મન,
(સંસારરૂપી) વિષના દુઃખનો નાશ કરનાર, (જ્ઞાન)
સુધાનું પાન કરનાર અને મનથી પર (એવા ભગવાન
દત્ત)નું ચિત્ત વડે સાચી રીતે ક્યારે સ્મરણ કરીશ ? ૫
દિગ્ન્તવિશ્રુતાભિધં નિરસ્તત્રસ્તસદ્વિદમ્

અલભ્યદેશિકોક્તિલભ્યમુક્ત્યલભ્યમુક્તિદમ્ ।

જગત્સદેકકારણં ભવાભવૌઘવારણં

કદા નુ 'રજ્જ્'રજ્જ્મુક્તમજ્જ્મુક્તમાશ્રયે ॥૬॥

જેનું નામ દિગંતમાં વિખ્યાત છે, ત્રસ્ત થયેલા
સત્પુરુષોના ભયને દૂર કરનાર, દુર્લભ આચાર્યોની

રંગ હૃદયમ્

ઉક્તિથી પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય, ઉક્તિથી પર, મુક્તિને
આપનાર, જગતની સત્તાનું એક માત્ર કારણ, તથા ભવ
(જન્મ) અને અભવ (મરણ)ના ઓઘ (પ્રવાહ)ને
ખાળનાર, (સંસારી) રંગના રંગથી મુક્ત (નિરાકાર)
અંગરહિત એવા દત્તાત્રેય પ્રભુનો હું ક્યારે આશ્રય
લઈશ ? ૬

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग ।

(રજ્જુ અવધૂત)

महाराजविरचितम् अभिलाषषट्कम् सम्पूर्णम् ।

૧૭ દત્તગીતમ્

गुरुदेवदत्तदिग्म्बरं भज भक्तिगम्यमकेश्वरम् ।

सितभूतिलिप्तवराङ्गमसितोदकदश्यामलसुन्दरम् ॥धृ०॥

૧૭. દત્તગીતમ્

ભક્તિ પડે ગમ્ય, દુઃખનું નિયંત્રણ કરનાર, સફેદ
ભસ્મથી લિપ્ત સુંદર શરીરવાળા અને શ્યામ મેઘ સમાન
સુંદર એવા ગુરુદેવ દત્ત દિગંબરનું તું ભજન કર ॥ટેક.॥

लडितहृदयम्

वरवर्तिमूर्तिमरिन्दमं नतजूतिनाशनमव्ययम् ।

भुजषट्कयुतमत्रिजमजं विभुमच्युतं परमं परम् ॥१॥

श्रेष्ठ मूर्तिपाणा, शत्रुओ (कामादि)ने दमनारा,
लकतजनोना संसार-तापनो नाश करनार, अप्यथ, छ
हाथपाणा, अत्रिना पुत्र, अजम्भा, विलु, अर्युत अने
परम परमात्मा स्वरूप गुरुदेव दत्त दिगंबरनुं तुं लजन
कर. १

अलकोल्लसच्छिरमण्डितं^१ सुरकिन्नरासुरवन्दितम् ।

*निगमागमागमपण्डितं दरखण्डितं चन्दिरमुखम् ॥२॥

सुंदर पाणथी शोभता भस्तकपाणा, देवो, किन्नरो
अने दानपोथी वंदन कराअेल, निगम (वेदो), न
समजय तेवा आगमो (शास्त्रो)ना पंडित, लयनो नाश
करनार, सुंदर भुजपाणा गुरुदेव दत्त दिगंबरनुं तुं लजन
कर. २

शरदम्बुजेक्षणतारकं^३ वृन्दारबिम्बाधरधरम् ।

^३वृधसानवृन्दारकवृतं^४ वृन्दारुवेष्टितमन्दिरम् ॥३॥

शरदकाणना कमणसमान आंजोनी डीडीपाणा,

१. बाल. (*) निगमाश्च आगमाश्च ते आगमाश्चेति

निगमागमागमा : २. (अ) आकर्षक; मोहक (ब) विशाल.

३. मनुष्य और देवोंसे परिवृत. ४. भाट.

रंग हृदयम्

मोहक लाल होठने धारण करनार, मनुष्यो अने देवोथी
पींठणाअेला, स्तुति करनार (भाट) लोकोथी
पींठणाअेल मंदिरवाणा गुरुदेव दत्त दिगंबर तुं भजन
कर. ३

मन्दाकिनीकृतमज्जनं परिव्राजकं शिक्षापरम् ।
सहाचलाश्रममस्करीशं शङ्करं दर्शितपरम् ॥४॥

गंगा नदीमां स्नान करनार, परिघ्राजक (यारे
बाजु इरनार), बोध देनार, सहायल आश्रममां
दंडधारी, शिव करनार, परब्रह्मने भतापनार गुरुदेव
दत्त दिगंबरनुं तुं भजन कर. ४

गोक्षानक्रीडनकौतुकं कन्दर्पदर्पदवानलम् ।
शून्यालये गिरिगह्वरे दाहस्थले कृतकन्दरम् ॥५॥

गाय, झूतरा साथे रमवानी लीला करनार,
डामदेवना अभिमानने माटे दावानण समान, निर्जन
स्थानमां, गिरिनी कण्ठरामां, रमशानभूमिमां निवास
करनार गुरुदेव दत्त दिगंबरनुं तुं भजन कर. ५

^१स्वसुहितकृतं स्वान्तस्थितं सच्चित्सुखात्मकविग्रहम्^२ ।

^३हतविग्रहं धृतविग्रहं ग्रहपीडनार्तिहरं हरम् ॥६॥

१. भक्तों का अति कल्याण करनेवाला २. शरीर ३. युद्ध.

लङ्कितहृदयम्

लङ्कितोनुं उत्तम कल्याण करनार, पोताना
अंतःकरणां स्थित, सखिदानंदस्वरूप शरीर धारण
करनार, युद्ध टाणनार, सगुण स्वरूप धारण करनार,
ग्रहोनां नडतरनां दुःखने हणनार शिवस्वरूप गुरुदेव
दत्त दिगंबरनुं तुं लङ्कन कर. ५

वनवलकलाच्छादिततनुं तनुमध्यकोमलवरतनुम् ।
तनुमुक्तमुक्तनृनुततनुं तनुभृन्नृतं तनुमन्दिरम् ॥७॥

वनना वल्कलोथी आरुछादित शरीरवाणा,
पातणी केडवाणा, कोमल अने सुंदर शरीरवाणा,
शरीररहित, मुक्त पुरुषो पडे स्तुति कराता शरीरवाणा,
शरीरधारीथी प्रशंसित अने नाना धरवाणा (अथवा
शरीररूपी मंदिरवाणा) गुरुदेव दत्त दिगंबरनुं तुं लङ्कन
कर. ७

वरवर्णिनं वर्णुत्विषं^१ वर्णातिगं वर्णिप्रियम् ।

वरवर्णित वर्णितवरं वरवर्ण्यलिप्तशरीरकम् ॥८॥

श्रेष्ठ ब्रह्मचारी, सूर्य समान कांतिवाणा, वर्ण
(रंग, जति)थी पर, वर्णी (चारे वर्णोना प्रिय, श्रेष्ठ
लोको)थी वर्णन करायेला, श्रेष्ठ (ब्रह्म)नुं वर्णन
करनारा, उत्तम केसर पगेरेथी लिप्त शरीरवाणा गुरुदेव

१. सूर्य के समान है कान्ति जिसकी

रंग हृदयम्

एत एदिगंभरनुं तुं भजन कर. ८

दरशूलडमरुरथाङ्गमालाऽमत्रशोभितकरतलम् ।

भुक्तिप्रदं मुक्तिप्रदं 'रङ्गा'ग्रितोयदसद्वरम् ॥९॥

शंभ, त्रिशूल, ऽमरु, यक्र, माला अने कंमंऽलुथी शोभित हाथपाणा, लुक्ति आपनार, मुक्ति आपनार, संसारना एावाग्निने (शमाववामां) पाएण समान, सत् स्वरूप, वरेण्य गुरुदेव एत एदिगंभरनुं तुं भजन कर. ९

इति श्रीदत्तपादाविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग ।

(रङ्ग अवधूत)

महाराजविरचितं दत्तगीतं सम्पूर्णम् ।

१८ दत्तस्तवनम् ।

दत्त दत्ताखिलश्रेष्ठ देहि मे दत्तमद्वयम् ।

अद्वयाचिन्त्य मा देहि दरारिकर मे द्वयम् ॥१॥

१८. दत्तस्तवनम्

सर्वस्व आपीने सर्वश्रेष्ठ हे दत्त ! मने अद्वैतनुं एान कर; हे अद्वय ! अचिन्त्य ! हाथमां शंभपाणा मने द्वैत आपीश नहीं. १

ભકિતહૃદયમ્

નમસ્ત્વગ્રે પૃષ્ઠે પરિત ઉત તે સર્વગ નમો

દિવાનક્તં નક્તંચરદલન તે દાદદ નમઃ ।

કિમાયાચે ત્વાં ભો યતિવર તવાસ્તાં મયિ દયા

વદાન્યસ્ત્વાદૃક્ કઃ ક ઇહ વદ મત્તો વનિવશઃ ॥૨॥

હે સર્વ ઠેકાણે ગમન કરનાર ! આપને આગળ પાછળ અને ચારે બાજુથી નમસ્કાર હો ! રાત્રી દિવસ રાક્ષસોનો સંહાર કરનાર, રક્ષણ આપનાર આપને નમસ્કાર હો ! આપની પાસે હે યતિવર, હું શું માગું ? મારા ઉપર તારી દયા હો ! તારા જેવો, દાની અહીં કોણ છે અને મારા જેવો કહે, બીજો કોણ માગનાર (વનિવશઃ = ઇચ્છાઓને વશ) છે ? ૨

વને વનચરૈર્વૃતં પુરવરે પુરન્ધીનુતં

હસન્તમનિશં મુદા શિશુપિશાચકોન્મત્તકમ્ ।

ઉદુમ્બરતલસ્થિતં બુધવરાવધૂતં કદા

સદા સ્વજનશેવદં^૧ વરરુચિં નુ વીક્ષે દૃશા ॥૩॥

વનમાં વનચરોથી વીંટળાએલા, સુંદર નગરમાં ગૃહસ્થ સ્ત્રીઓથી પ્રશંસા પામનાર, અહર્નિશ આનંદથી હસતા, બાળક, પિશાચ અને ઉન્મત્ત સ્વરૂપ, ઓઢુંબર તળે ઊભા રહેલા, જ્ઞાનીઓમાં શ્રેષ્ઠ અવધૂતરૂપ,

૧. ભક્તોંકો સુખ દેનેવાલા.

रंग हृदयम्

भक्तोने सुभ आपनार, उत्तम रुचि (प्रकाश, मूर्ति)वाणा (दत्त भगवानने) हुं क्यारे सदा सर्वदा आंभोथी जेवाने समर्थ थर्था ? ३

वन्दे योगिवरं परात्परतरं वन्देऽनसूयात्रिजं

वन्दे बालजडोपमं निरुपमं वन्देऽवधूतं नुतम् ।

वन्दे कञ्जपदं मदं हतगदं वन्दे निरस्तापदं ।

वन्दे भक्तहृदम्बुजार्कममलं वन्दे त्र्यरिष्टानलम् ॥४॥

परथी पण अधिक पर अेवा योगिश्रेष्ठने हुं नमुं छुं, अनसूयाना पुत्रने हुं पंहुं छुं; बाण अने जडनी उपमा आपी शकाय तेवा अनुपमने हुं पंहुं कइं छुं; अपधूतस्वप, प्रशंसा करी शकाय तेवा दत्तने हुं नमन कइं छुं; कमण समान थरलोवाणा, मडरूपी रोगने मारी हटापनारने हुं प्रणामुं छुं. आपदाओने दूर करनारने हुं नमुं छुं, भक्तोना हृदयरूपी कमणने जीलपनारने सूर्य समान निर्मण दत्तने हुं प्रणामुं छुं अने त्रिविध अरिष्ट (ताप)ना नाशक दत्तना थरलो हुं प्रणाम कइं छुं. ४

श्रीदत्तः शरणं ममेति गदतो दत्तं सदा ध्यायतो

दत्तेनाहतचेतसः किमु भयं दत्ताय तुम्यं नमः ।

दत्ताज्जातमिदं चराचरमरं दत्तस्य दाम्नि स्थितं

दत्ते चैव विलीयते सरभसं भो दत्त कस्त्वत्परः ॥५॥

ભક્તિહૃદયમ્

‘શ્રીદત્ત એજ માફ શરણ છે’ એમ બોલતાં બોલતાં દત્તનું સદા ધ્યાન ઘરતાં દત્તથી ખેંચાએલા અંતઃકરણવાળાને ભય ક્યાંથી ? હે દત્ત આપને નમસ્કાર હો ! દત્તથી જ આ ચર અને અચર સર્વ તરત જ જન્મ્યું છે, દત્તના આધારે જ સ્થિત છે અને દત્તમાં જ અંતે શીઘ્રતાથી વિલીન થાય છે. દત્ત આપનાથી પર કોણ છે ? (અર્થાત્ કોઈ નથી). ૫

શ્રીદં ધીદં સુદંતં હતનતતતતં તારકં રમ્યરમ્યં
નૌમિ શ્રીમિત્રમિત્રં સુરનરવરદં દેશિકં શિષ્યશિષ્યમ્ ।
શાધિ સ્વં ધિષ્ણ્યધિષ્ણ્યં હર દરમરસં માત્યજ ત્યક્ત્યક્તં
માંબાલં બાહ્યબાહ્યં સુતસુત તત હે તારયોંરક્ક-‘રક્કમ્’ ॥૬॥

શ્રી આપનાર, બુદ્ધિ આપનાર, સુંદર દંતપંક્તિવાળા, ભક્તોના વિષયાધ્યાસનો વિસ્તાર રોકનાર, તારનાર, સુંદરમાં સુંદર, કુબેરના મિત્ર (શ્રીમિત્ર), દેવો અને મનુષ્યોને વરદાન આપનાર, આચાર્ય (છતાં) શિષ્યોના પણ શિષ્યને હું નમન કરું છું. ત્યજાએલથી પણ ત્યક્ત, બાહ્યમાં પણ બાહ્ય એવા પુત્રરૂપ બાળકને હે તત ! તું ત્યજશ નહીં. હે પ્રભુ આ રંક રંગનો ઉદ્ધાર કર. ૬

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग -
(रङ्ग अवधूत) महाराजविरचितं दत्तस्तवनं सम्पूर्णम् ।

રંગ હૃદયમ્

૫૫૩૩૩૩૩૩

૧૧૯. દત્તભજનમ્

શ્રી અનસૂયાનન્દન દત્ત । ભક્તકામકલ્પદ્રુમ દત્ત ।
વિઘ્નામ્બુધિશતભાસ્કર દત્ત । ધૂલ્યઙ્કિતતનુધૂસર દત્ત ।
સુરનરમુનિકિત્તરનુત દત્ત । યજ્ઞયાગજપતોષિત દત્ત ।

૧૯. દત્તભજનમ્

શ્રી અનસૂયાના પુત્ર દત્તાત્રેય ભગવાન, ભક્તોની
કામનાઓના કલ્પવૃક્ષ, વિઘ્નોના સેંકડો દરિયાઓને
સૂકવી નાખવામાં સૂર્ય સમાન, ધૂળથી અંકિત થએલ
શરીરને લીધે રાખોડિયા રંગવાળા, દેવો, મનુષ્યો,
મુનિઓ, કિત્તરોથી પ્રશંસા કરાયેલા, યજ્ઞ, યાગ અને
જપ વડે સંતુષ્ટ કરાએલા. ૬

દળ્ડકમળ્ડલુશોભિત દત્ત । મુક્તિમુક્તિસૌખ્યપ્રદ દત્ત ।
સંસારામ્બુધિપારણ દત્ત । કલિકલ્મષસુવિદારણ દત્ત ।

(હાથમાં) દંડ કમંડલુથી શોભાયમાન,
ભોગ અને મોક્ષના સુખને આપનાર,
સંસારરૂપી સમુદ્રમાંથી પાર કરનાર,
કળિકાળનાં પાપોને દૂર કરનાર (વિદારણ = કાપી
નાખનાર) ૧૦

ભક્તિહૃદયમ્

૧૫૩૭ ૧૬

ભાગીરથ્યવગાહન દત્ત । કોલ્હાપુરભિક્ષાટન દત્ત ।

ગિરિવરસાનુકૃતાલય દત્ત । માતાપુરશયનાલય દત્ત ૧૪

ગંગામાં ડૂબકી મારનાર.

કોલ્હાપુરમાં ભિક્ષા માટે ફરનાર.

પર્વતોના શિખરો ઉપર નિવાસ કરનાર.

માહુરગઢ (રેણુકામાતાનું સ્થાન) છે શયનનું સ્થાન
જેમનું તે ૧૪

સુરનરમુનિવરદેશિક દત્ત । સર્વસુધર્મવિનાયક દત્ત ।

ગીતરાગનૃત્યપ્રિય દત્ત । સર્વકર્મસાક્ષ્યક્રિય દત્ત ૧૮

દેવો, મનુષ્યો, મુનિશ્રેષ્ઠોના આચાર્ય
(દેશિક=ગુરુ, ઉપદેશક)

બધા જ સારા (શ્રેષ્ઠ) ધર્મોના વિશિષ્ટ નાયક
(ધર્માધિકારી)

ગીત, રાગ અને નૃત્ય જેને પ્રિય છે એવા.

સર્વ ધર્મોના સાક્ષીસ્વરૂપ અને અક્રિય (ઉદાસી) ૧૮

સ્વધર્મપાલનરતનુત દત્ત । બાહ્યાડમ્બરવર્જિત દત્ત ।

ભૂતપ્રેતવિદ્રાવક દત્ત । નિત્યસત્યપ્રચારક દત્ત ૨૨

પોતાના ધર્મનું પાલન કરવામાં રત એ રીતે બધાથી
સ્તુતિ કરાએલ, બાહ્ય આડંબર (ઢોંગ) રહિત.

રંગ હૃદયમ્

૫૪૩૭૫૧૦

ભૂત અને પ્રેત આદિને ભગાડનાર. ૨૨
હંમેશા સત્યનો જ પ્રચાર કરનાર. ૨૨
કર્પટકન્થાધારક દત્ત । વિદ્યાવારિધિમૌક્તિક દત્ત ।
જારણમારણમારણ દત્ત । ઉઘાટનસંનાશન દત્ત ૨૬
કપડાંનાં ચીંથરાંની કંથા (ગોદડી) ધારણ કરનાર
વિદ્યારૂપી સમુદ્રના મોતીસ્વરૂપ (એટલે સમસ્ત
વિદ્યાઓના સારરૂપ).

જારણ મારણ (વગેરે મેલી વિદ્યા) ના પણ મારણ (નાશ
કરનાર).

ઉચ્ચાટનો સારી રીતે નાશ કરનાર. ૨૬

ગ્રહપીડનવિનિવારણ દત્ત । આધિવ્યાધિવિદારણ દત્ત ।
દારિદ્યર્ણવિમોચન દત્ત । આનન્દાબ્ધ્યુન્મજ્જન દત્ત ૩૦
ગ્રહોની પીડાનું વિશેષ નિવારણ કરનાર
આધિ, વ્યાધિ (અને ઉપાધિને) ટાળનાર
દારિદ્ય રૂપી દેવામાંથી છોડાવનાર
આનંદસાગરમાં ડૂબકી મારી ઉપર આવનાર. ૩૦
જર્જરવન્ધ્યાસુતપ્રદ દત્ત । દીન 'રક્ત'શાન્તિપ્રદ દત્ત ।
દાહભૂમિશ્વક્રીડન દત્ત । નૂતનભસ્મવિભૂષિત દત્ત ૩૪

ભક્તિહૃદયમ્

જર્જરિત થયેલ (વૃદ્ધ) વંદ્યાને પુત્ર આપનાર
દીન 'રંગ'ને શાંતિ આપનાર સ્મશાનમાં કુરકુરિયાં સાથે
રમનાર.

નિત્ય નવીન (તાજી ચિતા) ભસ્મથી વિભૂષિત
(શોભતા) ૩૪

અવધૂતાભિધસંસ્તુત દત્ત । નિગમાગમસારસ્વત દત્ત ।
દયાદાનદમશિક્ષક દત્ત । વિશ્વંભરસુદિગમ્બર દત્ત ૩૮

'અવધૂત' એ નામે સારી રીતે સ્તુતિ કરાએલા

નિગમ અને આગમ (વેદો વગેરે)ના પંડિત
દયા, દાન અને દમન કરવાનું શીખવનાર.

વિશ્વનું પોષણ કરનાર એવો સર્વવ્યાપક દિગંબર
(દિગંબર=દિશાઓનું અંબર; દિશા જેનું અંબર (વસ્ત્ર)
છે તે; અંદર બહાર વ્યાપી રહેનાર) ૩૮

લાભાલાભસમપ્રિય દત્ત । ચેલકુચેલસમપ્રિય દત્ત ।
બાલોન્મત્તપિશાચક દત્ત । રેવાતીરપરિક્રમ દત્ત ૪૨
લાભ અને અલાભ બંને સમાન રીતે છે પ્રિય જેને તે,
રેશમી કે ખરાબ વસ્ત્ર બંને સમાન રીતે છે પ્રિય જેને તે,
બાલસ્વરૂપ, ઉન્મત્ત (ઉન્મત્તની અવસ્થામાં રહેનાર,
ગાંડો) અને પિશાચવત્ આચરણ કરનાર નર્મદાના

रंग हृदयम्

किनारे किनारे परिक्रमा करनार ४२

परमहंसपरिव्राजक दत्त । नग्नोन्मत्तक्षपणक दत्त ।

आत्मशास्त्रविशारद दत्त । आशापाशविनिर्गत दत्त ॥४६॥

परमहंस स्वरूप संन्यासी

नग्न (दिगंबर), उन्मत्त अने क्षपणक (जैन या जौद्ध साधुनो अेक प्रकार) स्वरूप.

आत्माना शास्त्र (वेदांत)मां संपूर्ण पारंगत.

आशाना पाशमांथी संपूर्ण रीते नीकणी गअेल (मुक्त बनेल) ४५

सदा सर्वदा निर्मल दत्त । धूतोच्चित्तनिरामय दत्त ।

कर्मबाह्यकर्मप्रिय दत्त । धर्मबाह्यधर्मप्रिय दत्त ॥५०॥

हर हंमेश निर्मल

धोर्ध नाभेला (पवित्र) चित्तपाणा अने रोगरहित (संपूर्ण तदुरस्त)

कर्मथी रहित (बाह्यकर्म विनानो) छतां कर्मप्रिय

धर्मथी रहित (बाह्य धर्म विनानो) छतां धर्मप्रिय ५०

कर्माकर्मविवर्जित दत्त । धर्माधर्मविवर्जित दत्त ।

मानामानाकम्पित दत्त । रागद्वेषावञ्चित दत्त ॥५४॥

ભક્તિહૃદયમ્

કર્મ અને અકર્મથી તદ્દન વર્જિત.
ધર્મ અને અધર્મથી તદ્દન વર્જિત.
માન અને અપમાનથી ચલિત ન થનાર, રાગ અને
દ્વેષથી ન છેતરાનાર. ૫૪

મેઘાહમ્બરશ્યામલ દત્ત । શ્રીપાદશ્રીવલ્લભ દત્ત ।
દૂરીકૃતસુરપતિભય દત્ત । ગુરુશુશ્રૂષારતપ્રિય દત્ત ॥૫૮॥
વર્ષાની (શરૂઆતમાં) છવાયેલા મેઘ સમાન શ્યામ
(કાળા), શ્રીપાદ શ્રીવલ્લભ સ્વરૂપ
ઈન્દ્ર (સુરપતિના) ભયને દૂર કરનાર

ગુરુની સુશ્રુષા (સેવા)માં રત રહેનારના પ્રિય (અથવા
ગુરુસેવામાં રત રહેનાર પ્રિય છે જેને તે) ૫૮

વિષ્ણુદ્વિજવરસન્નુત દત્ત । કાર્તવીર્યમુક્તિપ્રદ દત્ત ।
પિંગ્લનાગસુપૂજિત દત્ત । નિર્મલ નિશ્ચલ નિષ્ક્રિય દત્ત ॥૬૨॥

વિષ્ણુશર્મા નામના બ્રાહ્મણાશ્રેષ્ઠ દ્વારા સારી રીતે
પ્રશંસા કરાએલ

કાર્તવીર્ય (સહસ્રાર્જુન)ને મુક્તિ આપનાર

પિંગલ નામના નાગ દ્વારા સારી રીતે પૂજાએલ

નિર્મળ, અચલ અને નિષ્ક્રિય ૬૨

રંગ હૃદયમ્

ઔદુમ્બરતલકેતન દત્ત । શુદ્ધપ્રેમસુવેતન દત્ત ।
દામ્બિકનાસ્તિકનિન્દિત દત્ત । સાધુવૃન્દસુવન્દિત દત્ત ॥૬૬॥
ઓદુંબરના ઝાડ તળે નિવાસ કરનાર
શુદ્ધ પ્રેમ એજ જેનું સમ્યક્ વેતન છે તે
દંભ કરનારા અને નાસ્તિકો દ્વારા નિંદા કરાએલ
સાધુઓના સમૂહ દ્વારા સારી રીતે વંદન કરાએલ ૬૬
પાપપુણ્યપરિવર્જિત દત્ત । નિત્યાનન્દસમન્વિત દત્ત ।
મિતમાધૂકરભોજન દત્ત । વેદૈકાક્ષરકૂજન દત્ત ॥૭૦॥
પાપ અને પુણ્યથી સર્વપ્રકારે વર્જિત
હંમેશ આનંદથી જ યુક્ત
માફકસર મધુકરી (ભિક્ષા) માગી ભોજન કરનાર
વેદના એક અક્ષર (ૐકાર)નું રટન ૭૦
વાદવિવાદતિરોહિત દત્ત । સુખસંવાદપ્રકાશિત દત્ત ।
રાજરાજસંપૂજિત દત્ત । હીનદીનસંપૂજિત દત્ત ॥૭૪॥
વાદ અને વિવાદથી તિરોહિત (દૂર રહેનાર)
સુખ આપે તેવા સંવાદ દ્વારા પ્રકાશિત થનાર
રાજાઓના પણ રાજા (કુબેર) દ્વારા સારી રીતે પૂજાએલ
હીન (કચડાએલ) અને દીન (ગરીબ, દુઃખી)થી પણ

ભક્તિહૃદયમ્

સારી રીતે પૂજાએલ. ૭૪

સંન્યાસાશ્રમબહુમત દત્ત । નૈષ્ઠિકવાડવબહુમત દત્ત ।
સુરનરમુનિગણપ્રાર્થિત દત્ત । બાહષ્ટકસુષમાન્વિત દત્ત ॥૭૮॥
સંન્યાસ આશ્રમને બહુમાન આપનાર
નેષ્ઠિક બ્રહ્મચારી અને બ્રાહ્મણો દ્વારા બહુમાન કરાએલ
દેવો મનુષ્યો અને મુનિઓ દ્વારા પ્રાર્થના કરાએલ
છ હાથની શોભાથી યુક્ત ૭૮

મુખશશિજિતરજનીકર દત્ત ।

રવિવિધુતારકભાસ્કર દત્ત ।

ત્ર્યાયુધમણ્ડિતવરનુત દત્ત ।

નાનારૂપવિભૂષિત દત્ત ॥૮૨॥

મુખરૂપી ચંદ્રથી ચંદ્રને જીતનાર (એટલે ચંદ્ર કરતાં પણ
સુંદર મુખવાળા). સૂર્ય, ચંદ્ર અને તારાઓને પ્રકાશિત
કરનાર, ત્રણે દેવોના આયુધોથી શોભતા અને શ્રેષ્ઠોથી
પ્રશંસા પામેલા, અનેક પ્રકારના રૂપોથી શોભતા. ૮૨

આત્રેયાનન્દપ્રદ દત્ત । મન્ત્રતન્ત્રસુવિશારદ દત્ત ।

વૈદિકધર્મપ્રચારક દત્ત । નાસ્તિકવાદવિદૂષક દત્ત ॥૮૬॥

અત્રિના પુત્ર અને આનંદ આપનાર

મંત્ર ને તંત્રમાં સંપૂર્ણ પારંગત

રંગ હૃદયમ્

યૈદિકધર્મના પ્રચારક.

નાસ્તિકવાદની મશ્કરી કરનાર (વિદૂષક) ૮૬

પાદમઘ્નજિતપદ્મજ દત્ત । અનિલાશ્વારૂઢાત્રિજ દત્ત ।

પન્ચમકારસુદૂર્ગ^૧ દત્ત । વિધ્વંસિતસંસૃતિનગ દત્ત ॥૧૦॥

ચરણરૂપ કમળથી કમળને જીતનાર

પવનરૂપી ઘોડા ઉપર આરૂઢ થયેલ અને અત્રિના પુત્ર

પાંચ પ્રકારના મકારથી દૂર સુદૂર જનાર (માંસ મદિરા

મૈથુન, મત્સ્ય, અને તમ મુદ્રા)

સંસારરૂપ પર્વતને તોડનાર. ૯૦

વાગર્થપ્રતિપાદક દત્ત । સત્યાર્થપ્રવિબોધક દત્ત ।

પણ્ડિતગુણિજનમણ્ડિત દત્ત । દુર્જનદુર્મુખદણ્ડિત દત્ત ॥૧૪॥

વાણી અને અર્થને પ્રતિપાદન કરનાર (=બોલેલું

આચરનાર, સત્ય અર્થનો ખૂબ બોધ કરનાર

પંડિતો અને ગુણીજનોથી શોભિત

દુર્જનો અને દુષ્ટ મુખવાળાને દંડ દેનાર. ૯૪

વિષયવિદગ્ધવિદૂષિત દત્ત । સજ્જનહરિજનસંસ્તુત દત્ત ।

નાનાતર્કપ્રમચ્છન દત્ત । નિર્મલ નિત્ય નિરચ્છન દત્ત ॥૧૮॥

૧. માંસ, મદિરા, મૈથુન, મત્સ્ય ઓર (તમ) મુદ્રા.

ભકિતહૃદયમ્

વિષયોમાં રચ્યાપચ્યા રહેનાર લોકો વડે દૂષિત કરાએલ,
સજ્જનો અને હરિજનો દ્વારા સ્તુતિ કરાએલ, વિવિધ
તર્કનું ખંડન કરનાર. નિર્મળ નિત્ય અને નિરંજન. ૯૮

પાખણ્ડપ્રિયખણ્ડિત દત્ત । સદ્ધર્માચરણાવૃત્ત દત્ત ।

સ્વેચરભૂચરમાર્ગદ દત્ત । બ્રહ્મક્ષત્રવિદ્શૂદ્રપ દત્ત ॥૧૦૨॥

પાખંડ જેને પ્રિય છે એવાઓનું ખંડન કરનાર

સારા ધર્મનું આચરણ કરનારથી વીંટળાએલ

દેવો (ખેચર) અને મનુષ્યો (ભૂચર)ને માર્ગ બતાવનાર

બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્ય અને શૂદ્રનું પાલન

કરનાર. ૧૦૨

બ્રહ્મચારિગૃહિવનસ્થ દત્ત । દેશિકવરસંપૂજિત દત્ત ।

નારદતુમ્બરકીર્તિત દત્ત । સાધુવૃન્દપરિનર્તિત દત્ત ।

બ્રહ્માનન્દપરિપ્લુત દત્ત । કૈવલ્યામૃતપાનદ દત્ત ॥૧૦૮॥

બ્રહ્મચારી ગૃહસ્થ અને વનસ્થ (વાનપ્રસ્થી) સ્વરૂપ,

આચાર્ય શ્રેષ્ઠથી પણ પૂજાએલ

નારદ, તુંબર વગેરે ઋષિઓ દ્વારા કીર્તન કરાએલ,

જેની ચારે બાજુ સાધુઓ વીંટળાએલા છે તે

(પરિનર્તિત-નાયતા વીંટળાએલા)

બ્રહ્માનંદમાં સારી રીતે તરનાર

ભકિતહૃદયમ્

શાબ્દિક પાંડિત્ય (પાણિનીના ડુકૃજ્ કરણે જેવાં સૂત્રોની કેવળ ગોખણપટ્ટી કરવી)એ શ્રેષ્ઠ માર્ગ નથી, તે તો સમયને વેડફનાર છે અને કષ્ટદાયક છે. હે માનવો, ભુક્તિ અને મુક્તિનું સુખ આપવાવાળા (દત્તાત્રેય)નું ભજન કરો. ૧

રંગરાગદોષહરં પાપહરં પુણ્યસરમ્ ।

શૂલ્કમરુશંખધરં યાત શંકરમ્ ॥પાંસુ૦॥૨॥

રંગ અને રાગના દોષને હરનાર, પાપનો નાશ કરનાર, પુણ્યનું સરોવર, ત્રિશૂલ, ડમરુ અને શંખને ધારણ કરનાર એ કલ્યાણકારી (દત્તાત્રેયને શરણે) જાઓ. ૨

ગગનકુસુમવિષયવશં મૈહિ મનઃ સર્વહરમ્ ।

૧આવૃતાક્ષમન્તરજં ધ્યાયતાત્રિજમ્ ॥પાંસુ૦॥૩॥

હે મન ! બધું જ હરી લેનાર અને આકાશ કુસુમ જેવા (મિથ્યા) વિષયોને તું વશ થઈશ નહીં. ઇન્દ્રિયોને અંતર્મુખ કરી અંદર રહેલા (અંતર્યામી) અત્રિના પુત્ર દત્તાત્રેયનું ધ્યાન કર. ૩

૧. ઇન્દ્રિયોંકો અન્તર્મુખ કરકે.

રંગ હૃદયમ્

૨૧ (ચાલ-ભાવ ધરા રે૦)

દત્તગુરું ત્વં ભજ મન એકમનેકમ્ ॥ધુ૦॥

દુર્લભમાનુષદેહમવાપ્ય । કર્તવ્યં ખલું નિજહિતમાઘમ્ ।
સ્મર્તવ્યં ગુરુધામ સદૈવમ્ । ભવજલતારમ્ ॥ભજ૦॥૧॥

૨૧.

હે મન ! તું અનેકરૂપ ધારી (છતાં) એક એવા
દત્તગુરુને ભજ. ધુ૦

દુર્લભમનુષ્ય દેહને પ્રાપ્ત કરીને પોતાનું હિત પ્રથમ
કરી લેવું જોઈએ. ભવસાગરમાંથી તારનાર ગુરુનું ધામ
સદા સર્વદા યાદ કરવું જોઈએ. ૧

સુરનરમુનિજનવન્દિતપાદમ્ । ભક્તકામકલ્પદ્રુમમીઙ્ગ્યમ્ ।
તાપત્રયદાવાનલમેકમ્ । પાપહુતાશમ્ ॥ભજ૦॥૨॥

દેવો, મનુષ્યો, મુનિજનો દ્વારા વંદાએલા
ચરણવાળા ભક્તોની ઈચ્છા પૂર્ણ કરનાર કલ્પવૃક્ષ,
સ્તુતિ કરવા લાયક, ત્રિવિધ તાપના દાવાનળ, એક
માત્ર, પાપને (બાળનાર) અગ્નિસ્વરૂપ દત્તગુરુનું હે
મન ! તું ભજન કર. ૨

કર્તવ્ય હૃદયમ્ (કર્તવ્ય) ૧

ભક્તિહૃદયમ્

૧૫૩૭ ૧૬૬
ઔદુમ્બરતલકૃતવાસ્તવ્યમ્ । નિત્યજાહ્નવીસ્નાતશુભાન્ગમ્ ।
દણ્ડકમણ્ડલુશોભિતહસ્તમ્ । ૧મસ્કરિનાથમ્ ॥ભજ૦॥૩॥

ઔદુંબરની નીચે વાસ કરનાર, પોતાના શુભ
અંગોને ગંગામાં નિત્ય સ્નાન કરાવનાર અને
દંડકમંડલુથી શોભિત હસ્તવાળા સંન્યાસી દત્તગુરુનું હે
મન ! તું ભજન કર. ૩

ભક્તજનાર્પિતમુક્તિસરોજમ્ । બોધામૃતનાશિતભવરોગમ્ ।
આનન્દાપ્લવપ્લાવિતશોકમ્ । 'રઙ્ગ' સખાયમ્ ભજ૦ ॥૪॥

ભક્તજનોને જે મુક્તિરૂપી કમળ અર્પે છે,
બોધામૃત પાઈને જે ભવરોગનો નાશ કરે છે અને
આનંદમાં ડૂબકી મરાવીને શોકને ઘોઈને નાખે છે તેવા
રંગનાં સખાસ્વરૂપ દત્તનું ભજન કર. ૪

૨૨ (ચાલ-ઇસ તન ધનકિ)

દત્તગુરું ત્વં ભજ મન એકમ્ । 'રઙ્ગ' ભક્તકાન્ત

નાસ્તિ દ્વિતીયં તે શરણં કૌ ॥ધૃ૦॥

૧. મસ્કારિન્ - સંન્યાસી.

लडितहृदयम्

२३ (चाल-उद्धवा शांतवन०) ॥११॥

भज दत्तं दण्डितजम्भं कलिकालं त्वत्रिसुतं तम् ॥धृ॥

दिग्वस्त्रविभूषितकायं दमिताक्षं त्वेकमनेकम् ।

भक्तार्चितदिव्यपदाब्जं मुनिराजं मोक्षतरुं तम् ॥

शरणागतदुःखहुताशं करुणाब्धिं शान्तिसरोजम् ।

मृगमदतिलकाङ्कितभालं ^१मौल्यङ्कितमूर्धसुरेशम् ॥

भस्माङ्कितसर्वतनुं तं शिशुमत्तपिशाचसुवेषम् ॥भज० १॥

२३.

जंभेदेत्यने दंडेनार, कणिना काणस्वइप ते अत्रि
सुत दत्तात्रेयने तुं भज. ध्रु०

दिशाओना वस्त्रथी शरीरने विभूषित करनार,
धन्त्रियोनुं दमन करनार, अक छतां अनेक इपधारी, लकतो
पडे पूजाता दिव्य चरलाकमणवाणा, मुनिराज ते मोक्ष (इपी
इण आपनार) पृक्षने भज. शरणे आवेलाना दुःखनो
(नाश करनार), अत्रि (स्वइप), इरुलासागर, शांतिइपी
कमण (धारण करनार), कस्तुरीथी कपाण उपर तिलक
करनार, जटाजूटथी भस्तकने अंकित करनार, सुरेश्वर,
आजा शरीरने भस्त्रमथी अंकित करनार, ते बाण, उन्मत्त

१. मौलिना-जटाजूटेन, अङ्कितो मूर्धा यस्य सः=मौल्यङ्कितमूर्धा,
स चासौ सुरेशश्चेति कर्मधारयः ।

રંગ હૃદયમ્

૫૫૩૩૩૩૩૩

અને પિશાચના સુંદર વેષ ધારણ કરનાર દત્તને તું
ભજ. ૧

શ્વક્રીડનકૌતુકખેલં ભક્તાર્પિતકામકુબેરમ્ ।
નિગમાન્તવિપિનશાર્દૂલં ભવસિન્ધુતરણવરનાવમ્ ।
સ્રગ્ભાજનવાદ્યત્રિશૂલશંખારિસનાથમનાથમ્ ॥
સૌન્દર્યસમુદ્રસ્ફૂર્તિમ્ । દેવત્રયમૂર્તિપ્રપૂર્તિમ્ ।

કામાન્તકજૂર્તિમમૂર્તિમ્ । રજ્જાર્પિતશાન્તિસુખાબ્ધિમ્ । ભજ૦
કૂતરાઓથી કીડા કરી કોતુકમથ ખેલ ખેલનાર, ભક્તોને
પોતાની કામના અર્પવામાં કુબેર જેવા, ઉપનિષદોરૂપી
વનમાંના શાર્દૂલ (વાઘ), સંસારસિન્ધુને તરવા માટેની
શ્રેષ્ઠ નાવ જેવા, માળા, કમડલુ, ડમરુ, ત્રિશૂલ શંખ
અને ચક્રને ધારણ કરનારા અને જેનો કોઈ નાથ નથી
(અથવા જે શ્રેષ્ઠ નાથ સ્વરૂપ છે), સૌન્દર્યના સમુદ્રમાં
કંપનસ્વરૂપ, ત્રણે દેવોની મૂર્તિનું પૂર્ણસ્વરૂપ, કામરૂપ
જવરનો અંત કરનાર, અમૂર્તસ્વરૂપ અને રંગને શાંતિ
અને સુખનો સમુદ્ર આપનાર દત્તને તું ભજ. ૨

૨૪ (ચાલ-શિવદર્શન મજલા૦)

ભજ સદ્ગુરુમજમવિનાશમ્ ॥૬૦॥

અજ અને અવિનાશી સદ્ગુરુને ભજ.

૧. જૂર્તિ = જ્વર.

ભકિતહૃદયમ્

૫૭૩૩ ૧૬

પાપતાપદૈન્યાન્તકમેકં સદ્ધિત્સુખમવિલાસમ્ ॥ભજ૦૧॥

૨૪.

પાપ, તાપ અને દૈન્યના અંત કરનાર, એક, સચ્ચિત્સુખસ્વરૂપ અને વિલાસ રહિત તે સદ્ગુરુને ભજ. ૧

ભક્તકામકલ્પિતનરદેહં જન્મજરાન્તકમીશમ્ ॥ભજ૦૨॥

ભકતોની કામના (પૂરી કરવા) માટે નર દેહ ધારણ કરનાર, જન્મ અને જરાનો અંત કરનાર ઈશ્વરસ્વરૂપ સદ્ગુરુને ભજ. ૨

યોગિધ્યેયમઘારિમજસ્રં^૧ કરુણાકરપરમેશમ્ ॥ભજ૦૩॥

યોગીઓના પણ ધ્યેય, પાપના શત્રુ, કરુણા કરનાર, પરમેશ્વર સ્વરૂપ સદ્ગુરુને તું નિત્ય ભજ. ૩

બાલોન્મત્તપિશાચસુવેષં સુરનરનુતપદમેશમ્^૨ ॥ભજ૦૪॥

બાળ, ઉન્મત્ત અને પિશાચનો ઉત્તમ વેષ ધારણ કરનાર, દેવો અને મનુષ્યોથી પ્રશંસાએલા પદવાળા અને માયા-પતિ તે સદ્ગુરુને ભજ. ૪

'રજ્જ' રજ્જસજ્જન્ઘં ધીશં વાસનવિપિનહુતાશમ્ ॥ભજ૦૫॥

૧. અજસ્રમ્ = નિત્ય. ૨. મેશ: = માયાપતિ:

રંગ હૃદયમ્

રંગના સંસાર સાથેના સંગનો નાશ કરનાર,
બુદ્ધિશાળી, વાસનાવનના દાવાનળ જેવા અવિનાશી
સદ્ગુરુને તું ભજ.

૨૫ ગુરુકૃપા ।

ગુરુકૃપા હિ કેવલમ્ ।

શિષ્યપરમમજ્જલમ્ ॥૬૦॥

૨૫. ગુરુકૃપા

ગુરુની કૃપા જ કેવળ શિષ્યને માટે પરમ મંગળકારી છે. ધુન્ન
દેહબલં ગેહબલં વિક્તબલં ચિક્તબલમ્ ।

તદ્વિના તુ સર્વબલં વિદ્વચસારનિષ્ફલમ્ ॥ગુરુ૦॥૧॥

દેહનું બળ, ઘરનું બળ, પૈસાનું બળ, ચિત્તનું બળ અરે, સર્વ
બળો તે ગુરુકૃપા વિના અસાર અને નિષ્ફળ જાણા. ૧

સદ્ગુરુ ચ બ્રહ્મ પરં વ્યક્તમત્ર નૃતનુધરમ્ ।

યઃ સ્મરેદ્ધિ તસ્ય ^૧વરં કિન્તુ સ્યાત્સુદુષ્કરમ્ ॥ગુરુ૦૨॥

આ જગતમાં વ્યક્ત (સ્પષ્ટ જોઈ શકાય તેવા)
મનુષ્યનું શરીર ધારણ કરનાર પરબ્રહ્મરૂપી સદ્ગુરુનું
જે માણસ સ્મરણ કરે છે તેને કઈ શ્રેષ્ઠ વસ્તુ દુષ્કર
હશે ? ૨

૧. શ્રેષ્ઠવસ્તુ. તિગણાન = :૧૪૧. ૬. ડાનિ = સુભાગ્ય. ૧૫

ભકિતહૃદયમ્

૫૫૩૩ ૧૦૩

एकमुखोऽपि स हि विधिर्नो चतुष्करोऽपि हरिः ।

विना त्रिनेत्रमत्र हरो 'रङ्ग' -नर्तकोप्यलम् ॥गुरु०॥३॥

એક મુખવાળા હોવા છતાં (સદ્ગુરુ) બ્રહ્મા (ચાર-મુખવાળા) છે, અને ચાર હાથ નથી છતાં વિષ્ણુ (ચતુર્ભુજ) છે અને ત્રણ નેત્ર ન હોવા છતાં તે અહીં શંકર (ત્રિનેત્રવાળા) છે અને તે બધાંને સંસારમાં નયાવવા સમર્થ છે.

॥६०॥
२६ दत्तात्रेय कृष्ण हरे

दत्तात्रेय कृष्ण हरे, पाहि पाहि माम् (२) ॥धृ०॥

२६. दत्तात्रेय कृष्ण हरे

દત્તાત્રેય, કૃષ્ણ, હરે ! મારું રક્ષણ કર, રક્ષણ કર. ધ્રુ૦

तत्पदेऽसि-त्वमसि व्याप्त त्वं पदेऽपि त्वमिह आस;

तत्वमसि-बोधप्राप्त, पाहि पाहि माम्(२) ॥दत्तात्रेय०॥१॥

તત્ત્વમસિ એ (વાક્યના) તત્ પદમાં તુંજ પ્રાપ્ત થાય છે, ત્વં પદમાં પણ અહીં તુંજ પ્રાપ્ત થાય છે., તત્ત્વમસિ (વાક્ય)ના જ્ઞાનથી પ્રાપ્ત થતા હે દત્ત ! મારું રક્ષણ કર, રક્ષણ કર.

रंग हृदयम्

। जटाशीर्षशंखकरा, शूलहस्त योगिवरा,
॥ दयादानदमनपरा, पाहि पाहि माम् (२) ॥दत्तात्रेय०२॥
माथा उपर ४टा अने हाथमां शंभू अने जीजे
हाथे त्रिशूल धारण करनार हे योगीवर, दया, दान
अने दमनमां तत्पर हे दत्त ! मारुं रक्षण कर, रक्षण
कर.

दत्त-दत्त-जप्यपरम्, एकत्वत्पजाब्जचरम्;

रङ्ग-रङ्ग-नामधरं, पाहि पाहि माम् (२) ॥दत्तात्रेय०३॥

दत्त, दत्तनो जप करनार, अेक मात्र ताराज
धरणकमणमां आणोठनार रंग नाम धारण करनार
ते आ गरीबनुं हे दत्त ! रक्षण कर, रक्षण कर, ३

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग
अवधूत) महाराज विरचितम् श्रीदत्तपद्यानि सम्पूर्णानि ॥

२७ ॥ दत्तषोडशावतारस्तोत्रम् ।

प्रणम्य सद्गुरुं देवं वासुदेवं त्र्यधीश्वरम् ।

दत्ताविर्भावनामानि क्रमशः षोडश ब्रुवे ॥ १ ॥

प्रथमं योगिराजं च ततोऽत्रिवरदं पुनः ।

दत्तात्रेयं तृतीयं च कालाग्निशमनं ततः ॥ २ ॥

अडितहृदयम्

योगिजनवल्लभं स्यात् पञ्चमं योगिनां प्रियम् ।
लीलाविश्वम्भरं षष्ठं सिद्धर्षिगणवन्दितम् ॥३॥

सप्तमं सिद्धराजं च ह्यष्टमं ज्ञानसागरम् ।

विश्वम्भरावधूतं तु नवमं मुक्तिदं स्मृतम् ॥४॥

मायामुक्तावधूतं च दशमं परिकीर्तितम् ।

मायायुक्तावधूतं हि प्रोक्तं ह्योकादशं पुनः ॥५॥

आदिगुरुं द्वादशं च शिवरूपं त्रयोदशम् ।

देवदेवावतारं तु ज्ञानदं स्याच्चतुर्दशम् ॥६॥

दिगम्बरं पञ्चदशं भक्तदैन्यापहारकम् ।

श्यामकमललोचनं षोडशं चान्तिमं स्मृतम् ॥७॥

एतच्छोडशनामानि यः पठेच्छृणुयादपि ।

त्रिकालं ह्येककालं वा स सर्वत्र सुखी भवेत् ॥८॥

धर्मार्थी धर्ममाप्नोति ह्यर्थार्थी चार्थमाप्नुयात् ।

कामार्थी च लभेत्कामं मोक्षार्थी मोक्षमाप्नुयात् ॥९॥

विद्यार्थी वा भवेद् विद्वान् पुत्रार्थी पुत्रवान्भवेत् ।

रुग्णो ह्यारोग्यमाप्नोति जयार्थी विजयी भवेत् ॥१०॥

संकटे विषमस्थो वा पठन्मुच्येत नोऽचिरात् ।

षोडशावृत्तिमात्रेण प्रत्यक्षं दर्शनं भवेत् ॥११॥

રંગ હૃદયમ્

દૈવતેષુ પ્રસુપ્તેષુ કલૌ હ્યન્યેષુ 'રક્ત'રાટ્ ।
एको जागर्ति दत्तोऽयं देवदेवः सनातनः ॥ ૧૨ ॥

। પ્રાગભવાદ સ્વ ઉપાસનાકાન્દ પાન ૧૪૭

॥૪॥

૨૭. દત્તધોડશાવતાર સ્તોત્ર

ત્રણ લોકના નાથ (દત્તાત્રેય) સ્વરૂપ સદ્ગુરુદેવ
વાસુદેવાનંદસરસ્વતીને પ્રણામ કરીને દત્તાત્રેયના
અવતારનાં સોળ નામો ક્રમ પ્રમાણે કહું છું.

પ્રથમ યોગિરાજ અને વળી પછી અત્રિવરદ
બીજું, દત્તાત્રેય ત્રીજું અને પછી ચોથું કાલાગ્નિશમન
છે. યોગીઓને પ્રિય એવું પાંચમું યોગીજનવદ્ધભ છે.
(અને) છઠ્ઠું સિદ્ધ અને ઋષિઓથી વંદન કરાએલ,
લીલાવિશ્વંભર છે. સાતમું સિદ્ધરાજ અને આઠમું
જ્ઞાનસાગર છે. નવમું મુક્તિ આપનાર વિશ્વંભરાધૂત
કહેવાયું છે. માયા મુક્તાવધૂત એ દસમું કહેવાયું છે અને
માયાચુકતાવધૂત અગિયારમું કહેવાયું છે. બારમું
આદિગુરુ અને શિવરૂપ તેરમું અને જ્ઞાન આપનાર
દેવદેવાતાર ચૌદમું છે. ભક્તોના દૈન્યને દૂર કરનાર
દિગંબર પંદરમું છે. અને શ્યામ કમલલોચન એ છેલ્લું તે
સોળમું નામ છે. આ સોળ નામોના જે કોઈ ત્રણ વાર કે
એક વાર પાઠ કરશે અથવા સાંભળશે તે સર્વત્ર સુખી

रंग हृदयम्

डायावाणा, अेकमात्र स्नेहनुं ४ शुल्क (भटलो) ३
लेनार, समर्थ नामवाणा तमने नमस्कार हो ! १

प्रपन्नकल्पद्रुम पापदाव

स्फुल्लिङ्गनेत्रोदकशीलम साधो ।

आजानुबाहोऽगमलील योगिन्

ज्ञ स्वैरचारिन्नतितुष्ट तिष्ये ॥२॥

शरणे आवेलाने माटे कल्पवृक्ष जेवा, पापना
दावानण, अग्निना तलाभा समान तेजस्वी
आंभवाणा, उदकशील (पाणी समान पवित्र
चारित्र्यवाणा), साधुपुरुष, आजानुबाहु (ढींयला
सुधी विस्तरेला हाथवाणा), अगम्य लीलावाणा,
योगी, ज्ञानी, स्वेच्छाये इरनार, कलियुगमां नमन
मात्रथी संतुष्ट थनार अेवा तमने नमस्कार ! २

दिग्वस्त्रभूष प्रविदग्धपूषन्

कारुण्यसिन्धो नतदीनबन्धो ।

मां बालरङ्गं कृपयोद्धर त्वं

जहीह मां मा भवसिन्धुपोत ॥३॥

दिशाओ ३पी वस्त्रथी विलूषित (दिगंबर)
विद्धानोमां सूर्यस्व३प, कुरुलासागर, शरणे आवेला

ભકિતહૃદયમ્

૫૫૩૭ ૧૦૬

દીનના બંધુ તું કૃપા કરીને મુજ બાળરંગનો ઉદ્ધાર કર.
હે સંસાર સાગરના નાવસ્વરૂપ તું મને છોડીશ નહિ. ૩

સ્તોત્રં સ્વામિસમર્થસ્ય ચતુર્વિંશતિનામભૂત્ ।

યઃ પઠેત્પ્રયતો ભક્ત્યા નિર્ભયઃ સ સુખી ભવેત્ ॥૪॥

સ્વામી સમર્થના ચોવીસ નામવાળા સ્તોત્રનો જે સંચમી
થઈને પાઠ કરે છે તે નિર્ભય અને સુખી થાય છે. ૪

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत)
महाराजविरचितं श्रीस्वामिसमर्थस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

૨૯. શ્રીપાદસ્તવઃ ।

यो वै पूर्वं दत्तनामाऽत्रिसूनु -

स्तीर्णो भक्तत्राणमात्रैकहेतुः ।

श्रीपादश्रीवल्लभः सोऽयमेव

चक्रे लीलां कुर्वपुर्या सुदिव्याम् ॥१॥

૨૯. શ્રીપાદસ્તવઃ

જે પૂર્વે ભકતોની રક્ષાના એકમાત્ર હેતુથી અત્રિ
પુત્ર દત્તાત્રેય નામથી અવતીર્ણ થયા તેજ આ શ્રીપાદ-
શ્રીવલ્લભે કુવરપુરમાં સુદિવ્ય એવી લીલાઓ કરી. ૧

રંગ હૃદયમ્

મૂર્ખ વિપ્રં વિજ્ઞમેવં ચકાર

શૂદ્રાયાદાદ્રાજ્યમેવ પ્રતુષ્ટઃ ।

પ્રાણાન્ પ્રાપચ્છ્રેષ્ઠિવર્યઃ સ ધન્યો

યલીલાતઃ કૃત્તશીર્ષશ્ચ ચોરૈઃ ॥૨॥

મૂર્ખ વિપ્રને જ્ઞાની કર્યો અને સંતુષ્ટ થઈને શૂદ્રને રાજ્ય આપ્યું, ચોરો વડે કપાએલા માથાવાળા તે શ્રેષ્ઠીવર્યે જેની લીલાથી પ્રાણો મેળવ્યા તે શ્રીપાદ-શ્રીવલ્લભ ધન્ય છે.

દત્વાડમ્બાયૈ સ્વાત્મદાનં સુતૂર્ણ

પ્રાદુર્ભૂતો ય કરચ્છે નૃસિંહઃ ।

તેને કીર્તિ ગાણગાદૌ પ્રકામં

વન્દે તં ત્વાં દીનબન્ધો પ્રસીદ ॥૩॥

અંબાને પોતાનું દાન આપીને જે જલદીથી કરંજનગરમાં નૃસિંહસરસ્વતીરૂપે પ્રાદુર્ભૂત થયો અને ગાણગાપુર વગેરેમાં પુષ્કળ કીર્તિ પ્રસારી તેને હું વંદન કરું છું. હે દીનબંધુ તું પ્રસન્ન થા.

નાન્યદ યાચે મેડસ્તુ તે સત્સમૃતિર્ભો

યેનાહં સ્યાં ત્વત્સ્વરૂપે વિલીનઃ ।

ભક્તિહૃદયમ્

૫૫૩૪ ૧૬

નાનાત્મૈક્યં ચાનુભૂયૈવ સઘઃ

સોઠહં-ભાવેન પ્રભો વિશ્વમૂર્તે ॥૪॥

હું બીજું કંઈ માગતો નથી. તારી સત્સ્મૃતિ જ મને
હો કે જેથી અનેકવિધતામાં આત્માનું એક્ય અનુભવીને
જલદીથી સોહંભાવથી હે પ્રભો, હે વિશ્વમૂર્તે હું તારા
સ્વરૂપમાં વિલીન થાઉં. ૪

બદ્ધા મુક્તિં પ્રાપ્નુયૂ 'રજ્જ' મોહા-

દાર્તાઃ પાઠાદ્ દુઃખમુક્તા ભવેયુઃ ।

નિઃસ્વા વિત્તં વંશહેતું હ્યપુત્રા

જ્ઞાનં ચાજ્ઞાઃ પ્રાપ્તકામા લભેરન્ ॥૫॥

બંધનમાં રહેલા રંગ (સંસાર)-મોહથી મુક્તિ
પ્રાપ્ત કરો, આર્ત લોકો પાઠ વડે કરી દુઃખથી મુક્ત
થાઓ, નિર્ઘન ઘન પ્રાપ્ત કરો અને અપુત્ર વંશના
કારણરૂપ પુત્ર મેળવો, અજ્ઞાની જ્ઞાન મેળવો એમ સૌ
પોતપોતાની ઈચ્છા મુજબ મેળવો. ૫

સુપ્તેષ્વન્યેષ્વત્ર તિષ્ઠ્યે ત્વમેકો

જાગર્ષીત્થં ત્વાં પ્રપદ્યે સુદીનઃ ।

મા મે બન્ધોઠહંકૃતઃ સ્ચાત્કદાચિદ્

આસ્તાં તે કે શ્રીકરઃ સંતતં મે ॥૬॥

રંગ હૃદયમ્

જ્યારે બીજા સૂઈ રહે છે ત્યારે તું જ એક હે કલ્યાણદાતા,
આ કલિયુગમાં જાગતો બેઠો છે. અત્યંત દીન એવો હું
તારે શરણે આવું છું. તમારો પવિત્ર કર મારા મસ્તક ઉપર
હમેશાં રહો. ૬

શ્લોકષટ્કાન્વિતં પુણ્યં શ્રીપાદસ્તવમુત્તમમ્ ।

પઠન્નાધિભયં હિત્વા રક્ષમુક્તશ્ચરેદ્ ભુવિ ॥૭॥

આ પુણ્યકારક શ્રીપાદના ઉત્તમ શ્લોકોવાળા
સ્તવનનો પાઠ કરનાર આધિ (વ્યાધિ, ઉપાધિ)ના
ભયને છોડીને રંગ (સંસાર) મુક્ત થઈને પૃથ્વી ઉપર
વિચરણ કરશે. ૭

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत)
महाराज विरचितः श्रीपादस्तवः सम्पूर्णः ।

૩૦ દત્તમન્ત્રગર્ભશ્રીપાદસ્તોત્રમ્ ।

दत्तात्रेयो दयासिन्धुर्दिव्यदृष्टिर्दमप्रियः ।

हरिर्हारी हिरण्याभः श्रीपादः शरणं मम ॥१॥

૩૦. દત્તમન્ત્રગર્ભશ્રીપાદસ્તવઃ

દત્તાત્રેય, દયાસાગર, દિવ્યદૃષ્ટિવાળા,
દમનપ્રિય, હરિ, સુંદર, સુપર્ણસમાન, કાંતિવાળા

લકિતહૃદયમ્

શ્રીપાદ મારું શરણ છે.

કૃષ્ણઃ કમલપત્રાક્ષઃ કર્પૂરાભઃ કલિક્ષતિઃ ।

ઉન્મત્ત ઉડુપાધ્યક્ષ ઉન્નિદ્ર ઉરસિ સ્થિતઃ ॥૨॥

કૃષ્ણ, કમલપત્ર સમાન નેત્રવાળા, કર્પૂરગૌર, કલિનો ક્ષય કરનાર, ઉન્મત્ત, ચંદ્રના અધ્યક્ષ (મોટાભાઈ), નિદ્રારહિત, હૃદયમાં વસનાર, (શ્રીપાદ મારું શરણ છે.)

આનન્દદાયકશ્વાસ આર્તત્રાણસુદીક્ષિતઃ ।

દિગંબરો દિવ્યતેજા દાતા દ્રાં-બીજતોષિતઃ ॥૩॥

આનંદદાયક, આસજન, દુઃખીઓનું રક્ષણ કરવાની સારી રીતે દીક્ષા લેનાર, દિગંબર, દિવ્ય તેજવાળા, દાતાર, દ્રાં-બીજથી સંતુષ્ટ થનાર (શ્રીપાદ મારું શરણ છે.)

મુનિર્મહામના માયી મન્ત્રેશો મજ્જલપ્રભુઃ ।

બાલો બાલપ્રિયો બન્ધુર્બલાહકદ્યુતિર્બલિઃ ॥૪॥

મુનિ, મહામના, માયાપતિ, મન્ત્રના જાણકાર, મંગલકારક પ્રભુ, બાળ, બાળપ્રિય, બન્ધુ, મેઘસમાન ક્રાંતિવાળા બલવાન (શ્રીપાદ મારું શરણ છે.)

रंग हृदयम्

पिशाचः पांसुलिप्ताङ्गः पुण्याकृष्टः पुमान् परः ।

ज्ञानसागरज्ञप्त्यात्मा ज्ञराड् ज्ञानिजनप्रियः ॥५॥

पिशाच रूपरूप, धूणथी ऋडाथेला
शरीरपाणा, पुण्यथी भेयाता, परमपुरुष,
ज्ञानसागर, ज्ञानात्मा, ज्ञानीओना सभ्राट,
ज्ञानीजनोना प्रिय (श्रीपाद मारुं शरणा छे.)

द्विचत्वारिंशदेतानि नामानि श्रीपादः प्रभोः ।

प्रतिश्वासे पठन्मर्त्यो 'रङ्गमुक्तो भवेदरम् ॥६॥

श्रीपाद प्रभुनां आ जेताणीस नामनो प्रत्येक श्वासे
पाठ करनार मनुष्य रंग (संसारना)मांथी जलदीथी
मुक्त थाय छे.

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत)
महाराजविरचितं दत्तमन्त्रगर्भश्रीपादस्तोत्रं सम्पूर्णम् ॥

३१ श्रीनृसिंहसरस्वतीपादुकास्तोत्रम् ।

श्रीपादश्रीनृसिंहाख्यम् औदुम्बरनिकेतनम् ।

नृमणिं सद्गुरुं वन्दे नरभावविमुक्तये ॥१॥

ભક્તિહૃદયમ્

૩૧. શ્રીનૃસિંહસરસ્વતીપાદુકાસ્તોત્રમ્

શ્રીપાદ અને શ્રીનરસિંહ નામના, ઓઠુંબર તળે
નિવાસ કરતા, મનુષ્યોમાં મહિા સમાન સદ્ગુરુને
સંસારભાવમાંથી મુક્તિ મેળવવા માટે હું પંદન કરું છું. ૧

સિન્ધુકાન્તં દયાસિન્ધું પાદુકારૂપિણં યતિમ્ ।

હરન્તં ભક્તજાડચં કં કૃષ્ણાવેણીયુતિસ્થિતમ્ ॥૨॥

સમુદ્ર સમાન (ગંભીર) કાંતિવાળા, દયાના
સાગર, પાદુકાસ્વરૂપ, સંન્યાસી, ભક્તની જડતાને
હરનાર, સુખ સ્વરૂપ, કૃષ્ણા અને વેણીના સંગમ ઉપર
વસનાર (સદ્ગુરુને હું પંદન કરું છું.) ૨

સઘિત્સુખૈકદાતારં સંવિન્માત્રૈકવિગ્રહમ્ ।

રહસ્યખ્યાયિનં દેવં નાનાત્મૈક્યપ્રબોધિનમ્ ॥૩॥

એકમાત્ર સચ્ચિત્સુખને આપનાર, જ્ઞાનમાત્ર છે
શરીર જે નું એવા, રહસ્યનો બોધ કરનાર, દેવ,
નાનાપિઘ આત્માની એકતાનો બોધ કરનાર (સદ્ગુરુને
હું પંદન કરું છું.) ૩

સ્વતન્ત્રં સ્વૈકવરદં સ્વપ્રકાશં સ્વસ્વસ્તરૂમ્ ।

તીર્થતીર્થ તિગ્મરશ્મિં તિષ્ઠ્યતારં ત્રયીમુખમ્ ॥૪॥

रंग हृदयम्

स्वतंत्र, पोताना लकतोना ऐकमात्र परदान
आपनार, स्वप्रकाश स्वरूप, स्वजनोना कल्पवृक्ष
समान, तीर्थोना पला तीर्थरूप, सूर्यसमान, अत्यंत
तेजस्वी, कलियुगमां तारक, त्रला वेदना भुजवाणा,
(सद्गुरुने हुं पंढन करुं छुं.) ४

श्रीखण्डभूतिलिप्ताङ्गं श्रीकण्ठकृतसौहृदम् ।

पाथोदश्यामलं शान्तं शर्वरीश-सहोदरम् ॥५॥

यंढन अने लरुभथी लिप्त थयेल अंगवाणा, शिव
साथे सभ्य भाववाणा, मेघश्याम, शांत, यंढ्रना भाई
(ऐवा सद्गुरुने हुं पंढन करुं छुं.) ५

दुर्दैवद्वमदावाग्निं दुर्लभेक्षं दुरासदम् ।

कामरूपं काकनिद्रं कामचारं कविप्रियम् ॥६॥

दुर्दैव रूप वृक्षना दावानण, दुर्लभ
कृपाकटाक्षवाणा, दुरासद (दुःभथी भेणवी शकाय
तेवा), कामना प्रमाणे स्वरूप धारण करनार, काक
समान (ओछी) निद्रावाणा, स्वेच्छायात्री,
कविजनोना प्रिय (सद्गुरुने हुं पंढन करुं छुं.)

नतितुष्टं नयाकृष्टं योगिनीराजितं विभुम् ।

मायामाणवकं मत्तं मण्डलेश्वरमण्डितम् ॥७॥

लङ्कितहृदयम्

१९३७ १९३

नमन पडे संतुष्ट, नीतिथी आकृष्ट,
योगिनीओ पडे आरती उतारता. विभु, मायापी
वामन, उन्मत्त, भंडलेश्वरोथी शोभता (सद्गुरुने हुं
पंडन करुं छुं.) ७

मीनदृष्टिं मनोवेगं मनःसंतापहारिणम् ।

तिमिताक्षं तपोम्भोधिं 'रङ्ग'प्लोषणशान्तये ॥८॥

श्रीनृसिंहसरस्वती पादुकास्तोत्रमुत्तमम् ।

पठन् विघ्नैर्न बाध्येत सद्भक्त्या संयतेन्द्रियः ॥९॥

मत्स्थ समान आंभवाणा, मनोवेगी, मनन
संतापो हरनार, करुणाथी आर्द्र दृष्टिवाणा, तपनो
भंडार (सद्गुरुने हुं पंडन करुं छुं.) संसार (रंग)ना
परितापनी शांति माटे संयत इन्द्रियवाणो, आ
नृसिंहसरस्वती पादुकाणा उत्तम स्तोत्रनो सद्भक्तिथी
पाठ करतां विघ्नोथी पीडाशे नहि. ८- ९

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत)

महाराजविरचितं श्रीनृसिंहसरस्वतीपादुकास्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

३२ अर्बुदाभिन्नगुरुस्तुतिः

वायुर्वाति सुशीतलं ह्यहरहर्बाधेत नोष्मा यथा

वृक्षाः सौरभमावहन्ति सततं यस्मै सुदिव्यं मुदा ।

रंग हृदयम्

मेघा अम्बुकराः सदैव समया तिष्ठन्ति यत्तुष्टये
तस्मै ते गिरिराज अर्बुद नमो गीर्वाणक्रीडाङ्गण ॥१॥

३२. अर्बुदाभिन्न गुरुस्तुति

જ્યાં દરરોજ વાયુ ઠંડકપૂર્ણ વાય છે જેથી ગરમી પીડાકારી ન બને; જેને માટે વૃક્ષો આનંદથી સતત સુદૃઢ્ય સુગંધ વહેવડાવે છે; જેની તુષ્ટિ માટે પાણીવાળાં વાદળાં હંમેશ તહેનાતમાં હાજર રહે છે તેવા દેવોના ક્રીડાંગણ હે ગિરિરાજ આબુ ! તને નમસ્કાર હો !

नमामि गुरुपादुके सुखकरे शुभे शान्तिदे
सदर्बुदगिरौ स्थिते मुनिजनैः सदा सेविते ।
समुच्छ्रितसुगह्वरे गगनचुम्बिसानौ वरे
विधीशहरिमूर्तिभे विमलदत्तपादाङ्किते ॥२॥

ઊંચા અને શ્રેષ્ઠ ગુફાઓવાળા ગગનચુંબી પર્વતના શ્રેષ્ઠ શિખર ઉપર વિદિ, હરિ અને હરની મૂર્તિ સમાન વિમલ દત્તાત્રેયના ચરણકમળથી અંકિત એવી સુખકારક, શુભકારી, શાંતિપ્રદ, સુંદર આબુ પર્વતના (ગુરુશિખર) ઉપર આવેલી, મુનિજનોથી સદા સેવાતી શ્રેષ્ઠ ગુરુપાદુકાને હું વંદન કરું છું.

ભક્તિહૃદયમ્

નિકટવિકટદુર્ગે શોભતે યાઽત્રિજાયા

ત્રિભુવનસૂતકીર્તિર્યા વરેણ્યા વિમાયા ।

હરતિ ભવગદાધિં યા નિજાનાં સતીશા

પ્રણતિરતિવિનમ્રા મેઽસ્તુ તસ્યૈ સુકમ્રા ॥૩॥

બાજુના પિકટ દુર્ગમાં જે અત્રિપત્ની અનસૂયા શોભી

રહી છે, જેની કીર્તિ ત્રિભુવનમાં પ્રસરી છે અને જે વરેણ્ય

અને માયારહિત છે અને સતીઓમાં શ્રેષ્ઠ એવી જે

પોતાના ભક્તોના સંસારરૂપી દુઃખોની આધિને હરે છે

તેને મારા અતિ વિનમ્ર સુંદર પ્રણામ હો ! ૩

વશિષ્ઠાશ્રમાદૈશ્ચ સન્મણ્ડિતં તં

જિનેશાલયૈરઙ્કિતં તં સુરમ્યૈઃ ।

જનાધીશહમ્યૈર્ઙ્ગરૈશ્ચાપિ વન્યૈ-

ર્ભજે ભક્તિભાવેન કામ્યં સુરૈસ્તમ્ ॥૪॥

વશિષ્ઠાશ્રમ વગેરેથી સુંદર રીતે શોભિત અને

સુરમ્ય એવાં જેન મંદિરોથી અંકિત, વળી રાજાઓના

મહેલોથી અને જંગલી ઝરણાંઓથી જે શોભિત છે, અને

જે દેવો દ્વારા પણ ઇચ્છા કરાય છે તેવા આબુ પર્વતને હું

ભક્તિભાવથી ભજું છું.

ગૌરા: શ્યામા વિવિધવિષયા દર્શને યસ્ય નિત્યં

ધાવન્ત્યેતે હ્યબુધવિબુધા દૂરતોઽદૂરતોઽપિ ।

रंग हृदयम्

कूजन्त्यन्तः प्रभुदिततराः पेक्ष्य राजीश्व वन्द्याः
कीर्णाश्वित्राः खगमृगनगैस्ते प्रणौम्येव मूकः ॥५॥

आ गोरु अने डाणा, विबुध अने अबुध,
दूरथी अने नजकथी जूदा जूदा देशथी जेना दर्शने नित्य
दोडी आवे छे अने पक्षी, मृग अने हाथीओथी युक्त
थित्र-विथित्र जंगली वनराज जोधने तेओ अत्यंत
प्रभुदित अंतःकरलावाण थधने प्रशंसा करे छे ते
गिरिराजने हुं मूगो बनीने प्रलाम करुं छुं. ५

श्रीरङ्गोऽयं वराकः प्रभुदितहृदयो नृत्यतीत्यं च वीक्ष्य
शैलानां ते सुपङ्क्तिं वनविटपिततिं स्वर्गसोपानमूर्तिम्
स्थाणुस्त्वं स्थावरान्तः सुसरलगतिदो भक्तिगम्यो विराट्
कः

साक्षात् त्रीशेह कस्त्वां गुरुवरगिरिराड्भो नमेत्रो मनुष्यः ॥६॥

तारा शिखरोनी सुंदर हार अने स्वर्गनी सीडी
समान वनना पृक्षोनी डाणीओनी हार जोधने आनंदित
हृदयवाणो बनीने आ बियारो श्रीरंग आ रीते नाथी
ठिठे छे. तुं शिवस्वरूप, स्थावरमां रहेलो, अत्यंत
सरणने गति आपनार, लडितथी गम्य, विराट,
विष्णुस्वरूप छे. हे साक्षात् त्रीश, गुरुवर गिरिराज ! तमने

ભકિતહૃદયમ્

કયો મનુષ્ય ન નમન કરે ?

ગુરુર્મે સર્વસ્વં ગુરુમિહ ભજે તેન ગુરુણા
સદા સચ્ચં મે સ્યાત્પરમપિ નમો મેઽસ્તુ ગુરવે ।
ગુરોસ્તત્ત્વં નાન્યદ્ ભવભયહરં નામ ચ ગુરો -
ર્ગુરૌ ચિન્તં મે દ્રાગ્ વિશતુ હ્યભયં મે કુરુ ગુરો ॥૭॥

ગુરુ માંડું સર્વસ્વ છે, અહીં ગુરુને હું ભજું છું, તે
ગુરુ સાથે માંડું સદા પરમ સપ્ચ થાઓ. તે ગુરુને મારા
નમસ્કાર હો ! ગુરુથી બીજું કોઈ તત્ત્વ નથી. ગુરુનું નામ
ભવના ભયને હરનાંડું છે. મારું ચિન્ત ગુરુમાં એકદમ
પ્રવેશો. હે ગુરો ! મને અભય આપો. ૭

રક્ષો * રક્ષો ગુરુશિખરગઃ સ્તૌતિ ત્વામેકભક્ત્યા
एहि स्वान्तं शरणमिह नो किञ्चिदन्यद्विना त्वाम् ।
तिष्ठस्येवं जड इव बहिर्नित्यचैतन्यगर्भो
वन्दे वन्दे पुनरपि पुनर्व्यक्तमव्यक्तमत्र ॥૮॥

ગુરુશિખર ઉપર ગએલ રંક રંગ તારી એક
ભકિતથી સ્તુતિ કરે છે. મારા અંતઃકરણમાં પધારો.
તારા વિના મને બીજું અહીં શરણ નથી. જાણે બહારથી
જડ છતાં અંદર નિત્ય ચૈતન્યપૂર્ણા તું ખડો છે. વ્યક્ત અને
અવ્યક્ત સ્વરૂપે રહેલા તને હું ફરી ફરી વંદન કરું છું. ૮

રંગ હૃદયમ્

૫૫૩૩૩૩૩૩

યો વૈ પટેત્સ્તુતિમિમાં દૃઢભાવયુક્તો
મુચ્યેત જાડચત્ત્વર પ્રભુતામુપેયાત્ ।
બ્રહ્મૈવ સર્વમિતિ ¹બોધમાવાપ્ય સમ્યગ્
મુક્તશ્ચરન્ ભુવિ ભવેત્તનુભાગ્ધિ બ્રહ્મ ॥૧૧॥

જે દૃઢભાવથી યુક્ત આ સ્તુતિનો પાઠ કરશે તે જડતાથી મુક્ત થશે અને અહીં પ્રભુતાને પામશે. સર્વ બ્રહ્મ છે એવો સમ્યક્ અનુભવ પ્રાપ્ત કરીને મુક્ત બનીને પૃથ્વી ઉપર શરીરધારી સાક્ષાત્ બ્રહ્મરૂપ થશે. ૯

इति श्रीदत्तपादाविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत)

महाराजविरचिता अर्बुदाभिन्नगुरुस्तुतिः सम्पूर्णा ।

૩૩ અકારાદિદત્તાષ્ટોત્તરશતનામાવલિઃ ।

अत्रिवरदाय नमः । अनसूयानन्दवर्धनाय नमः ।

॥૧॥ अवधूताय नमः । आजीविने नमः । ૪

૩૩. અકારાદિદત્તાષ્ટોત્તરશતનામાવલિ

अत्रिने परदान आपनारने नमस्कार

अनसूयानो आनंद पधारनारने नमस्कार

૧. અનુભવ

लडडतहदथडु

डडडड १०३

अडधूतने नडरुडर

अेड डंडधररने नडरुडर (अेडुं ॡ डधे लेडुं).

आडडुडरदुडडे नडः । आतुरेडरड नडः ।

आहलतुणुडकडरड नडः । इऑडरड नडः ।

आडंडरनर शरतुरने, आतुरेड (अतुरलनर डुतुर)ने,

डहलन ॡदुडरने, डूऑनीडने

इदुडरड नडः । इडररलडधुडरड नडः ।

ईषुडरनुतकडरड नडः । उतऑरसलने नडः ।

अतुडंत तेऑरसुडने, सलंह सडरन केडडरणने,

कडडडेड (कडडनर)नू नरश करनरने,

रूडडडीडरं रहेनरने

उतुकललतेकुषणरड नडः । उतुतनशरडलने नडः ।

रूऑरसुवलरड नडः । रूधुवररेतसे नडः ।

डीलती कणी सडरन आंडुडरणने,

(आकडरश तरदु नऑर ररडी) डतुत डूनरने,

डहलन शकुतलशरणीने, संडूरुडु अरुहडररुथ डरणनरने

रूषुडडरड नडः । रूणडूकनरड नडः ।

रूतंतडररड नडः । रूदरड नडः ॥

રંગ હૃદયમ્

ગુસ્સાને પી જનારને (અથવા ઊષ્મપાયનું
પિતૃસ્વરૂપ ધારણ કરનારને), ત્રણામાંથી
છોડાવનારને, સત્યના ધારકને, ગતિ આપનારને ૨૦
ઋવન્દ્યાય નમઃ । લૃસ્થગીતાય નમઃ ।
એકવીરાય નમઃ । એકાક્ષરસ્વરૂપાય નમઃ ॥ ૨૪
દેવો અને દાનવોની માતા દ્વારા વન્ધને,
પૃથ્વી (અથવા પર્વત) ઉપર વસતા માનવો
(ઋષિઓ) થી ગવાતા (સ્તુતિ કરાતા)ને,
ખ્યાત નામ વીરને,
(દ્રાં રૂપી) એક અક્ષરના સ્વરૂપવાળાને ૨૪
એનાઙ્કબન્ધવે નમઃ । એકાન્તિકસુખાય નમઃ ।
એનાસનાય નમઃ । ઓજસ્વિને નમઃ ।
ચંદ્રના ભાઈને, કેવળ સુખસ્વરૂપને,
મૃગચર્મના આસન ઉપર બેસનારને, ઓજસવંતને ૨૮
ઓદનપ્રિયાય નમઃ । ઔદુમ્બરાય નમઃ ।
ઔર્ધ્વસ્યાન્નાય નમઃ । ઔરૂપિણે નમઃ ।
ઓદન (ભાત, પાચસ) જેને પ્રિય છે તેને,
ઔદુમ્બર સ્વરૂપીને, ૩૨

ભક્તિહૃદયમ્

દૂધ એજ જેનો ખોરાક છે તેવાને,

ઓ (બીજ, શેષનાગ, અનંત) સ્વરૂપીને

કજેક્ષણાય નમઃ । કદ્રુકેશાય નમઃ ।

કન્થાધારિણે નમઃ । કર્પાલપાણયે નમઃ ।

કમળ સમાન આંખોવાળાને, ભૂખરા વાળવાળાને,

કંથા ધારણ કરનારને,

હાથમાં ભિક્ષાપાત્રવાળાને (અથવા શિવ સ્વરૂપને) ૩૬

ચટધરાય નમઃ । ચર્વટનિવાસિને નમઃ ।

ચલારાતયે નમઃ । ગગનાધ્વગાય નમઃ ।

પરશુ (હળ) ધારણ કરનારને (અથવા મિજાજ હંડો

રાખનારને) પર્યતની તળેટીમાં પસનારને, દુષ્ટોના

દુશ્મનને, આકાશ માર્ગે વિચરનારને, ૪૦

ગણિકાગતિદાય નમઃ । ગહ્વરગેહાય નમઃ ।

ઘનશ્યામાય નમઃ । ધર્માશવે નમઃ ।

ગણિકાને ગતિ આપનારને,

ગુફા રૂપી (કોઈ જઈ ન શકે તેવા) ઘરવાળાને,

મેઘશ્યામને, સૂર્ય સ્વરૂપીને, ૪૪

રંગ હૃદયમ્

હૃદેવાય નમઃ । ચક્રધરાય નમઃ ।

ચરાચરસ્વરૂપિણે નમઃ । છન્દોગીતાય નમઃ ।

ઈચ્છાઓના સ્વામીને, ચક્ર ધારણ કરનારને,

ચર અને અચર સ્વરૂપીને, વેદો વડે ગવાએલાને,

છમળનાથાય નમઃ । જગન્મિત્રાય નમઃ ।

જટિલાય નમઃ । જન્માતીતાય નમઃ ।

અનાથના નાથને, જગતના મિત્રને,

જટાવાળાને, જન્મ (મરણ)થી પરને,

ઝરસનાયિને નમઃ । ઝણાઝૂંદાહિને નમઃ ।

ઝવિવર્જિતાય નમઃ । ટજિતાય નમઃ ।

ઝરણાંમાં સ્નાન કરનારને, કામદેવને ભસ્મ કરનારને,

વામગતિ (કુટિલતા) રહિતને, કામ જીતનારને,

ટટ્ટરીટ્ટહે નમઃ । ઠક્કુરાય નમઃ ।

ડમરુકરાય નમઃ । ડમાકદારિણે નમઃ ।

ઢકા મશ્કરીનો દ્રોહ કરનારને,

ઠાકોર (સ્વામી)ને, હાથમાં ડમરુ ધારણ કરનારને,

યાંડાલના અક (દુઃખ)ને વિદારણ કરનારને

ભક્તિહૃદયમ્

૫૬૩૩ ૧૬

ઢક્કવાસિને નમઃ । ઢક્કાનાદપ્રિયાય નમઃ ।
પ્યસ્નાયિને નમઃ । તટસ્થાય નમઃ । ૬૪
નાદ બ્રહ્મમાં પસનારને,
ડમરુનો નાદ જેને પ્રિય છે તેને,
સત્ય લોકના તળાવમાં સ્નાન કરનારને,
નદી કિનારે રહેનારને (અથવા ઉદાસીન, તટસ્થને), ૬૪
તત્ત્વજ્ઞાય નમઃ । તપોનિધયે નમઃ ।
તમોનુદે નમઃ । થવાસિને નમઃ । ૬૮
તત્પના જાણકારને, તપના ભંડારને,
(અજ્ઞાન) અંધકારના ભગાડનારને,
પર્વત ઉપર રહેનારને,
દત્તાત્રેયાય નમઃ । દયાઘનાય નમઃ ।
દરવરાર્ચિતાય નમઃ । દરીગેહાય નમઃ । ૭૨
દત્તાત્રેય ભગવાને, દયાપૂર્ણને,
શ્રેષ્ઠ શંખથી અર્ચિત થનારને,
ગુફા એજ જેનું ઘર છે તેને, ૭૨
ધૃટ્ટીવસ્ત્રાય નમઃ । ધન્યાય નમઃ ।
ધર્માધર્માતિગાય નમઃ । નગ્નાય નમઃ । ૭૬

રંગ હૃદયમ્

લંગોટીનું વસ્ત્ર ધારણ કરનારને,
ઘન્ય થએલને, ધર્મ અને અધર્મથી પરને,
નગ્ન (દિગંબર) ને (અથવા વાસનાવસ્ત્રથી રહિતને), ૭૬
નટવરાય નમઃ । નગ્નાઙ્ગચઙ્ગાય નમઃ ।
પક્ષાપક્ષરહિતાય નમઃ । પંક્તિપાવનાય નમઃ ।
નટપરને, નગ્ન સ્ત્રી જેના ખોળામાં છે તેને,
પક્ષ અને અપક્ષથી રહિતને,
પંક્તિને પાપન કરનાર (પવિત્ર, અગ્રભોજ)ને, ૮૦
પતિતોદ્ધારકાય નમઃ । ફટાછત્રાય નમઃ ।
ફલાશનાય નમઃ । બટુવેષાય નમઃ ।
પતિતનો ઉદ્ધાર કરનારને,
નાગની ફેલાનું જેને છત્ર છે તેને,
ફળાહાર કરનારને, બટુકનો વેષ ધારણ કરનારને, ૮૪
બહૂદકાય નમઃ । ભગુરવે નમઃ ।
મટ્ટારકાય નમઃ । ભસ્મોદ્ધૂલિતાઙ્ગાય નમઃ ।
ભિક્ષા માગીને રહેનાર (બહૂદક સન્યાસી)ને,
ચોપીસ ગુરુઓ કરનારને (અથવા ભમરીને ગુરુ
માનનારને), પૂજનીય વિદ્વાનને (સંતને, દેવને.)

લકિતહદયમ્

ભસ્મ યોગેલા દેહવાળાને, ૮૮

મઝ્જુભાષિણે નમઃ । મનીષિણે નમઃ ।

યતિવેષાય નમઃ । યદૃચ્છાલાભસન્તુષ્ટાય નમઃ । ૯૨

પ્રિય બોલનારને, બુદ્ધિશાળીને,

યતિવેષધારીને, જે મળે તેથી સન્તુષ્ટ થનારને, ૯૨

'રક્ત' - તારકાય નમઃ । રણશૂરાય નમઃ ।

રમ્યાય નમઃ । લઘ્વાહારાય નમઃ । ૯૩

રંગને તારનારને, રણમાં શૂરવીરને, ૫૬

રમ્ય સ્વરૂપને, ઓછો આહાર લેનારને, ૯૬

લઘ્વવર્ણાય નમઃ । લમ્બહસ્તાય નમઃ ।

વજ્રદેહાય નમઃ । વનાશ્રમિણે નમઃ । ૧૦૦

વિક્રાન (પ્રસિદ્ધ)ને, (ઢીંચણ સુધી) લાંબા હાથવાળાને,

વજ્ર સમાન દેહવાળાને, વનમાં આશ્રમ બાંધનારને, ૧૦૦

શકુન્તલક્રીડાય નમઃ । શરણ્યાય નમઃ ।

ષડ્બાહવે નમઃ । સંયમિને નમઃ । ૧૦૪

પક્ષીઓ સાથે ગેલ કરનારને, શરણું લેવા યોગ્યને,

છ હાથવાળાને, સંયમીને, ૧૦૪

રંગ હૃદયમ્

૫૬૩૭૭૧૭

સત્યયજ્ઞાય નમઃ । સરસિજાકાય નમઃ ।

હૃદયોગવિશારદાય નમઃ । હંસાય નમઃ । ૧૦૮

સત્યને યજ્ઞ માનનારને, કમળ સમાન આંખવાળાને,

હૃદયોગમાં પારંગતને, (૫૨મ) હંસને, ૧૦૮

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत)
महाराजविरचिता अकारादिदत्ताष्टोत्तरशतनामावलिः सम्पूर्णा ।

। मन् प्राप्रुक्षण् । मन् प्राकप्रान् - 'ङ्ग'

૬૧

। मन् प्राप्रुक्षण् । मन् प्राकप्रान्

૩૪ શ્રીદત્તરક્ષાસ્તોત્રમ્ ।

શ્રીદત્તરક્ષાસ્તોત્રસ્ય ઋષિરવ્યક્ત ઈરિતઃ ।

છન્દોઽનુષ્ટુપ્ તથૈવાસ્ય દેવતા દત્તયોગિરાટ્ ॥૧॥

૩૪ શ્રીદત્તક્ષાસ્તોત્રમ્ ।

દત્તરક્ષાસ્તોત્રનો આ ઋષિ અવ્યક્ત છે સુધી,

અનુષ્ટુપ છંદ છે તેનો દેવતા દત્ત યોગીરાટ્ ॥૧॥

બીજમેકાક્ષરં દ્રાં હીં શક્તિઃ કલીં કીલકં મહત્ ।

ધર્માર્થકામમોક્ષેભ્યો વિનિયોગસ્તુ પુણ્યદઃ ॥૨॥

બીજદ્રાં શક્તિ હીં કલીં છે કીલક પજ શું મહાન,

ધર્મઅર્થકામ મોક્ષે વિનિયોગ કહ્યો તિહાં.

રંગ હૃદયમ્

પૃથ્વીતત્વે કરું ટીલું લં-બીજે હરખે તિહાં,

હં-બીજે વ્યોમતત્વે ત્યાં અર્પુ પુષ્પો યથામતિ. ૫

ધૂપં યં-વાયુબીજેન દીપં રં-તેજસા તથા ।

વં-બીજેનામૃતાત્મા ચ નૈવેદ્યાર્થેઽર્પિતો મયા ॥૬॥

ચં-બીજે ધૂપ વાતાત્મા અગ્ન્યાત્મા દીપ રં વળી,

નેવેદ્યાર્થે અમૃતાત્મા વં-બીજે સાદર કર્યો. ૬

નત્યાદ્યન્યોપચારાશ્ચ સં-બીજેનાર્પિતાશ્ચ તે ।

સર્વાર્પણબલિં દત્વા દાસ્યે દેહં તુ મર્દયે ॥૭॥

સર્વાત્મા સં થકી કલ્પ્યા રહ્યા અન્યોપચાર જે,

સર્વાર્પણ બલિ અર્પી દાસ્યે દેહ દમું મુદા. ૭

દત્તાત્રેચઃ શિરો રક્ષેદ્બ્રાહ્મણમત્રિસુતર્ષભઃ ।

નાસિકાં યોગિરાડ્ રક્ષેદ્બ્રહ્મણેત્રે હ્યનન્તદૃક્ ॥૮॥

રક્ષે દત્તાત્રેય માથું ભાલ અત્રિસુર્ષભ,^૧

નાસિકા યોગિરાડ્ રક્ષે રક્ષે નેત્ર અનંતદૃક્^૨ ૮

સર્વભક્ષી મુખં રક્ષેદોષ્ઠૌ રક્ષેજ્જનાર્દનઃ ।

શારદાત્મા ચ જિહ્વાં મે રક્ષેદ્વન્તાન્દયાનિધિઃ ॥૯॥

૧. શ્રેષ્ઠ ૨. જેની આંખોનો પાર નથી એવા

ભકિતહૃદયમ્

રક્ષે મોહું સર્વભક્ષી હોઠ રક્ષે જનાર્દન,

|| રક્ષે જિહ્વા શારદાત્મા રક્ષે દંત દયાનિધિ. || ૯

કેશાન્ વનસ્પતીનાથઃ કર્ણો વાતાશ્વવાહનઃ ।

રક્ષેદ્ધનું શૂલપાણી રક્ષેત્કણ્ઠં કલાનિધિઃ ॥૧૦॥

વનસ્પતીશ કેશોને ^૧વાતાશ્વારૂઢ કર્ણને,

|| રક્ષે હૃદયથી શૂલી^૨ રક્ષે કંઠ કલાનિધિ. || ૧૦

સ્કન્ધૌ ચંદ્રહારૂપાત્મા મણિબન્ધૌ કૃપામ્બુધિઃ ।

હસ્તૌ હારી હૃદ્ગુલીશ્ચ રક્ષેદારણ્યવાસકઃ ॥૧૧॥

ખભા ખં બ્રહ્મરૂપી જે કાંડાં કૃપાંબુધિ તથા,

|| હાથ ^૩હારી અંગુલીઓ રક્ષે આરણ્યવાસી જે. || ૧૧

સોમભ્રાતા તથા વક્ષઃ કર્મસાક્ષી યકૃત્ પુનઃ ।

|| કુર્યાદ્હૃદયરક્ષાં મે હૃદયસ્થો હરિઃ સદા ॥૧૨॥

રક્ષે છાતી સોમભ્રાતા^૪ કલેજું કર્મસાક્ષી એ,

|| હરિ હૃદયરક્ષા એ હૃદયસ્થ કરો સદા. || ૧૨

૧. વનરૂપી ઘોડા પર બેઠેલા ૨. જેના હાથમાં ત્રિશલ છે
એવા. ૩. (કંઠમાં) હારવાળા. ૪. ચંદ્રના ભાઈ.

रंग हृदयम्

विश्वम्भरो विश्वरूपो जठरं च सनातनः ।
रक्षेत्कटी कामरूपो जङ्घे दीर्घकरः पुमान् ॥१६॥

विश्वंभर विश्वरूपी रक्षे पेट सनातन,
रक्षे कटि कामरूपी जंघा आभनुजाहु अ. १३

जानुनी अत्रिपुत्रो मे गुल्फौ च घनकान्तिधृक् ।
नखान्नानारूपधारी वामनात्मा तथा पदे ॥१४॥

ढींथणो अत्रिसूनु ने घुंठणो घननील जे,
नभो नानारूपधारी वामनात्मा तथा पद. १४

रक्षेद्गुह्यं यमः साक्षात्स्वयं लिङ्गं प्रजापतिः ।
कर्मेन्द्रियाण्यकर्मा च ज्ञानी ज्ञानेन्द्रियाण्यगः ॥१५॥

यमरूपी गुहा रक्षे रक्षे लिंग प्रजापति,
कर्मेन्द्रियो कर्मशून्य ज्ञानी ज्ञानोन्द्रियो पनी. १५

रक्षेन्मज्जां महामायो मेदं त्रैलोक्यमोहनः ।
मांसं मेधानिधी रक्षेद्रक्तं लोहितलोचनः ॥१६॥

रक्षे मज्जा महामायी मेद त्रैलोक्यमोहन,
मांस मेधानिधि रक्षे रक्त लोहितलोचन. १६

लङ्कितहृदयम्

५५३३ १३

अस्थीन्यानन्दमूर्तिश्च त्वचं तारुण्यमूर्तिमान् ।

॥ चिरंजीवी च वीर्यं मे लालां लावण्यसागरः ॥१७॥

अस्थि आनंदमूर्ति अस्त्वया तारुण्यमूर्तिमान्,

रक्षे वीर्यं चिरंजीवी लालं लावण्यनो निधिः ॥१७॥

सहस्रारे वसन्नक्षेत्राणि षड्भुजो महान् ।

॥ आपादशीर्षमद्वैतो नाड्यादीन्नररूपधृक् ॥१८॥

षड्भुज-^१चक्रषड् रक्षे ^२सहस्रारनिवासी अस्त्वया

आपादशीर्ष^३ अद्वैत नाड्यादि नररूपधृक्

नटराजो नृसिंहश्च रक्षेत्कामादितः सदा ।

आधिव्याध्याद्युपाधिभ्यो वासुदेवो यतीद् तथा ॥१९॥

कामादि दुर्यिकारोथी रक्षे नृसिंह नाटकी,

आधिव्याधिउपाधिथी वासुदेव यतीद् तथा ॥१९॥

भूतप्रेतादितो रक्षेच्छ्रीपादवल्लभः कृती ।

कालकालो दुर्ग्रहेभ्यो जन्ममृत्योः सदा हरः ॥२०॥

भूतप्रेतादिथी रक्षे श्रीपादवल्लभ अद्ये,

कालकालो दुर्ग्रहोथी जन्ममृत्यु थकी हरः ॥२०॥

१. मूलाधारादि छ चक्रो. २. सहस्र कर्मणमां वसनात्. ३. पगथी
माथा सुधी ८ संन्यासीओना राजा (श्रेष्ठ) ४. अग्नि जेवो तेजस्वी.

રંગ હૃદયમ્

૫૧૩૭૧૧૧

પ્રાચ્યાન્ન પવનાહારી પ્રતીચ્યાં પાવકોપમઃ ।

|| ઉત્તરસ્યાં વ્યોમકેશી દક્ષિણસ્યાં ચ દૈત્યહા || ૨૧ ||

પૂર્વે પવનભક્ષી એ પશ્ચિમે પાવકોપમ^૧,

ઉત્તરે વ્યોમકેશી ને રક્ષે દૈત્યારિ દક્ષિણે

કામચારશ્ચોપદિક્ષુ હ્યૂર્ધ્વમવ્યક્ત આતિથિઃ ।

|| અધઃ સદ્ધિત્સુખાત્મા ચ શોષચ્છત્રઃ સ્થલે સ્થલે || ૨૨ ||

ચારે ખૂણે કામચારી^૨ ઊંચે અવ્યક્ત આતિથિ

નીચે સદ્ધિત્સુખાત્મા જે શોષછત્ર સ્થળે સ્થળે

મૃત્યુઞ્જયઃ સર્વતશ્ચ મૃત્યોર્મૃત્યુશ્ચ મધ્યતઃ ।

|| જને જાત્યનવચ્છિન્નઃ સહ્યવાસી વને તથા || ૨૩ ||

મધ્યે મૃત્યુતણો મૃત્યુ મૃત્યુંજય તથા બધે,

જને જાત્યનવચ્છિન્ન^૩ સહ્યવાસી વને તથા

જલશાયી જલે રક્ષેત્ સ્થાણુરૂપઃ સ્થલે પુનઃ ।

|| અગ્નિતશ્ચ હ્યનન્તાત્મા રક્ષેચ્છસ્ત્રાસ્ત્રતો બલી || ૨૪ ||

જલશાયી જળે રક્ષે સ્થાણુરૂપી સ્થળે બલી,

અગ્નિમહીં અનન્તાત્મા રક્ષે શસ્ત્રાસ્ત્રથી બળી^૪

૧. આકાશ જેવા વાળ છે એવા એટલે સર્વવ્યાપી ૨. સ્વેચ્છાએ

ફરનાર. ૩. જાતિથી પર ૪. અચલ, શિવસ્વરૂપ.

लङ्कितहृदयम्

५१३३ १६

रक्षेद्दुष्टादितो दाता खेचरेभ्यः खलान्तकः । १६ १६

व्यालादिभ्यो जगन्नाथो भूचरेभ्यो भयान्तकः ॥२५॥

रक्षेद्दुष्टोत्थकी दाता १भेचरोधी भलांतक^२,

व्यालादिथी^३ जगन्नाथ ४भूचरोधी भयांतक^५ का २५

जले जलचरादिभ्यो रक्षेत्पन्नगभूषणः । १६ १६

सङ्कटे विषमे रक्षेत्सर्वतश्च जटाधरः ॥२६॥

जले जलचरादिथी रक्षेत्पन्नगभूषण^४,

॥ जटाधारी भधे रक्षे संकटे विषमे^५ तथा २६

जागरे स्मर्तृगामी च स्वप्ने सूत्रात्मकस्तथा । १६ १६

मूर्च्छादौ च ह्यमेयात्मा निद्रायामनघाप्रियः ॥२७॥

जागतां स्मर्तृगामी अे सूत्रात्मा स्वप्नमां पणी,

मूर्च्छादिमां अमेयात्मा^७ औधमां अनघाप्रिय^८ २७

रक्षेद्रोगे ह्यरोगश्च भोगे भोगप्रदः सदा । १६ १६

शर्मदश्च तथा स्वार्थ्ये ब्रह्मात्मा केवलश्च यः ॥२८॥

-
१. जलचरान्. २. आकाशमां उडनारां पक्षीओ, भूतप्रेतादि वगैरे
३. दुष्टोनो नाश करनार. ४. सर्प व्याघ्रादिथी ५. जमीन पर
पसनारां. ६. सर्प अेज जेनुं धरेणुं छे अेवा. ७. आइतमां
८. अमाप स्व३प . २. मायापति.

लङ्कितहृदयम्

५६३३ १६३

ओद्युम्बर तणे बेसी प्रातःकाले पढे नर ६६ १७३ १७३

रहांजे गृहांगणे बेसी अथवा शयनस्थणे ३१७ ३२

मध्याह्ने देवतागारे शुचिर्भूतश्च सर्वतः ।

पठन्तं भावतो रक्षेत्रिवरप्रदः सदा ॥३३॥

अपारे देवमंदिरे शुचिर्भूत थर्ष अर्घे

॥३३॥ पढतां भावथी रक्षे अत्रिवरप्रद सदा ३३

श्रीदत्त दत्त कुलतारक दत्त दत्त

श्रीदत्त दत्त रिपुमारक दत्त दत्त ।

श्रीदत्त दत्त भयहारक दत्त दत्त

२६ श्रीदत्त दत्त मुददायक दत्तदत्त ॥३४॥

(कृष्ण) श्रीदत्त दत्त कुलतारक दत्त दत्त

श्रीदत्त दत्त रिपुमारक दत्त दत्त

श्रीदत्त दत्त भयहारक दत्त दत्त

श्रीदत्त दत्त मुददायक दत्त दत्त ३४

दत्त दत्त स्मरन्मेऽयं देहः पततु निर्जने ।

चरन्तु पक्षिणः सर्वे मिष्टान्नं देहजं मम ॥३५॥

१३६ . १

रंग हृदयम्

५५३७७७

एत एत स्मरंता रे निर्जने देह आ पदो
पामे तृप्ति पशुपक्षी भिष्टान्ने देहना यथा १३५

॥६६॥ यत्रैव यत्रैव मनो मदीयं
तत्रैव तत्रैव तव स्वरूपम् ।
यत्रैव यत्रैव शिरो मदीयं
तत्रैव तत्रैव पदं गुरो ते ॥३६॥

॥४६॥ जे जे स्थणे आ मन जाय मां
ते ते स्थणे सद्गुरु ३५ तां
ज्यां ज्यां मूकुं मस्तक हुं गुरो हे
त्यां त्यां पदं गुरो तां ४ सोहे ३५

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत)
महाराजविरचितं श्रीदत्तरक्षस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

॥५६॥ । निजनि कृतः कर्तुं इष्टं कृतम् ।
समं कर्तुं कर्तुं कर्तुं कर्तुं कर्तुं

१. जेथी

૩૫. દત્તાતિકેવમ્ ।

હે ગુરુદેવ! આપનો જય જયકાર હજો !

અત્રિના પુત્ર, ત્રણે ભુવનના સ્વામી, જન્મમરણ અને સંસારના કાળ, ત્રિવિધ તાપને હરનાર, કરુણાના સાગર, યોગીજનોના આધાર, સંસારસાગરની પાર જનાર, છ દર્શનનોના સારસ્વરૂપ, ભુક્તિ અને મુક્તિના દ્વારરૂપ, આનંદની વૃષ્ટિ કરનાર, ભક્તજનોના વરદાન આપનાર, શાસ્ત્રો અને વેદોના સારરૂપ, ગળામાં મોતીના હાર ધારણ કરનાર, માથા પર વિખરાયેલ જટા ધારણ કરનાર, તેજથી કામદેવને જીતનાર, (કામાદિ) છ શત્રુઓના સંહારક, ખરાબ ચરિત્રવાળા માટે અતિ ભયંકર, લલાટ પર ભસ્મ ધારણ કરનાર, હાથમાં શંખ, ત્રિશૂલ, કમંડલૂ, માળા, ડમરુ અને ચક્ર ધારણ કરનાર, કલિના પાપોને હણનાર, દેવો, મનુષ્યો અને મુનિઓને તારનાર, એકાંતમાં એક માત્ર વિહાર કરનાર, જ્ઞાનરૂપી અમૃતનો આહાર કરનાર, ત્રણ દેવોના અવતાર, શાંતિરૂપી અમૃતના સાગર, ભક્તજનોના ભારને દૂર કરનાર અને રંગને અરંગી (સંસારરહિત) કરનાર (દત્તને) હું વંદન કરું છું.

लकितहृदयम्

३६. कार्तिकादिमासक्रमेण ईशप्रणतिः ।

कार्तिके कमलनेत्रमाधवं सादरं प्रणम मन्मथनाथम् ।
तं मुकुन्दमरिशङ्खशोभितं सोत्तमं कमनदं दरनाथम् ॥ १ ॥

३७. कार्तिकादि मासक्रमेण ईशप्रणतिः

कार्तिकमां, कामटेपना नाथ (प्रधुम्नना पडील)
कमल समान नेत्रपाणा, कम (धृच्छित वा सुंदर इण)
आपनार, उत्तम यक अने शंभधी शोभता मुकुण्ट
(मोक्ष आपनार), लयना नाथ अेवा ते माधवने तुं
आदरपूर्वक प्रणाम कर. १

कार्तिकेयमजसूनुमरागं षण्मुखं षडसुहृन्मदमोचम् ।
तारकासुररिपुं सुरधूर्यं सारभाङ्मनुज मानय मैत्रम् ॥ २ ॥

हे मनुष्य ! शंकरना पुत्र, अरागी, छ मुजपाणा, छ
(कामादि शत्रुओ)ना शत्रु अने मदमांथी मुक्त करनार,
तारकासुरना शत्रु, देवोनी धूरा पहन करनार सेनानी,
सारपाणा, सर्पना मित्र अेवा कार्तिकेय स्वऽपीने तुं मान
आप. २

मार्गशीर्षे इनकान्तमुखं तं स्रग्धरं डमरुशूलकराग्रम् ।
मार्ग्यमाणमनिशं हृदि सद्भिर्मार्गदं नमत त्रीशमदं कमम् ॥ ३ ॥

રંગ હૃદયમ્

માગસરમાં, તે ચંદ્ર સમાન મુખવાળા, માળાને ધારણ કરનાર, હાથમાં ડમરુ અને ત્રિશૂલ ધારણ કરનાર સત્પુરુષો દ્વારા હરરોજ હૃદયમાં શોધ કરાતા, માર્ગદર્શન આપનાર, સુખસ્વરૂપ બ્રહ્મની પ્રાપ્તિ કરાવનાર દત્તાત્રેય સ્વરૂપીને નમન કરો.

ભાસ્કરં હતતમિસ્રવરેણ્યં ભૂસુરાર્ચિતમુષા સુરધીરમ્ ।
વીરમેકમવનૌ વિષમાશ્વં પ્રાણદં પ્રણયિનં નમ પૌષે ॥૪॥

પોષ માસમાં, જેણે અંધકાર (માયા, ક્રોધ) નો નાશ કર્યો છે તેવા વરેણ્ય (ઉત્તમ, ઇચ્છાવાયોગ્ય), બ્રાહ્મણો દ્વારા ઉષઃકાળે અર્ચિત થએલ, દેવોમાં ધીર, પૃથ્વી ઉપરના એક માત્ર વીર, વિષમ (સાત) અશ્વોવાળા, પ્રાણદ, સ્નેહાળ સૂર્યસ્વરૂપીને નમન કરો.

માઘે માઘં ગિરિવરસુતાવન્દિતાઙ્ગિઙ્ગ્યં કં

યોગિધ્યેયં હ્યુરગવલયં ભૂતિચર્ચાઙ્ગિઙ્ગ્યમ્ ।

નન્દ્યારૂઢં સુરનરમુનિસ્તૂયમાનં મહાન્તં

માયાહીનં મદનદહનં સન્તતં તં નતોઽસ્મિ ॥૫॥

માઘ માસમાં, પાર્વતીથી જેનાં ચરણ દ્વન્દ્વ પંદિત કરાય છે તે, સુખસ્વરૂપ, યોગીઓના ધ્યેય, સર્પનાં વલય ધારણ કરનાર, ભસ્મથી અંકિત શરીરવાળા,

लकितहृदयम्

नन्दी उपर बेहेला, देवो, मनुष्यो अने मुनिओथी स्तुति कराता, महान, मायाहीन, कामदेवने लस्मीलूत करनार, निष्पाप ते शंकर स्वर्षीने हुं सतत नमस्कार कर्इं छुं. ५

शङ्करं पुररिपुं धृतकेन्दुं जाह्ववीवलितमौलिमदारिम् ।
सर्पभूषिततनुं मदनारिं योगिराजमनिशं प्रणतोऽस्मि ॥६॥

(त्रि)पुरना शत्रु, चंद्रने धारण करनार, गंगा माथा उपर धारण करनार, अट (नहीं आपनार, कंबूस)ना शत्रु, सर्पथी विलूषित शरीरवाणा कामदेवना शत्रु, ते योगिराज शंकर स्वर्षीने हुं दररोज प्रणाम कर्इं छुं. ६

शोचिष्केशं काञ्चनाभं हुताशं

शैत्याहारं समहस्तं सुराग्रम् ।

छन्दोगीतं बर्हिषं भूसुरेड्यं

क्रत्वीशं तं फाल्गुने ह्यग्निभीडे ॥७॥

झागण भासमां, जवाणा ज जेना पाण छे तेवा, सुपर्ण समान कांतिवाणा, हुताशन, ठंडी जाई जनार (दूर करनार), सात हाथवाणा, देवोना अग्रणी, वेदोथी स्तुति कराअेल, अग्निस्वर्ष, ब्राह्मणोथी प्रशंसा करवा योग्य, यज्ञना स्वामी ते अग्निस्वर्षीनुं

रंग हृद्यम्

हुं स्तपन कङ्कुं. ७

चैत्रमासि रघुनन्दनमीशं श्यामलं विकचपद्मसुनेत्रम् ।
एकबाणदयितावचनं तं राजराजमपरं प्रणतोऽस्मि ॥८॥

चैत्र मासमां ईश्वर, श्यामस्वर्ण, पीलेला कमल-
समान सुंदर नेत्रोपाणा, अक बाण, अक पत्नी अने
अक पयनपाणा ते राजाओना राजा, परात्पर रघुनंदन
(राम) स्वर्णीने हुं प्रणाम कङ्कुं. ८

मारुतिं नमत राघवदूतं दानवान्तकहरिप्रमुखेड्यम् ।
गोष्पदीकृतमहोदधिमाद्यं कामवेगमतुलं तुलिताद्रिम् ॥९॥

दानपोनो अंत करनार, पानरश्रेष्ठोथी स्तुति
करपा योग्य, समुद्रने भाओथिया जेपो जनापी देनार,
आदि पुरुष, कामना प्रमाणे वेगपाणा, तुला (उपमा)
रहित, पहाडने उंचकनार, रामना दूत हनुमानस्वर्णीने
नमस्कार करो. ९

वैशाखे मलरात्रिमात्रमिहिरं वेदान्तपञ्चाननं

नानावादिकुतर्कमेरुकुलिशं कीर्तिध्वजं निर्मलम् ।

कारुण्यामृतवारिधिं वररुचिं वागीशमात्मस्थितिं

संसारार्णवकर्णधारमतुलं त्वाचार्यदेवं भजे ॥१०॥

लकितहृदयम्

५५३३ १०

येशाजमां मण(अज्ञान) इपी रात्रीने हरनार सूर्य,
वेदान्तना सिंह, नाना प्रकारना पाटीओना कुतर्कइपी
मेरु माटे पञ्च समान, कीर्तिइपी धजा इरकापनार, मण-
रहित, कुरुलाइपी अमृतना सागर, श्रेष्ठ (ब्रह्म)मां
दुयि धरापनार, पाणीना दश, आत्मामां स्थिति
करनार, संसारइपी सागरना कर्णधार (जेयेया),
उपमारहित अेवा आचार्य (शंकराचार्य) स्वइपीने हुं
लजुं छुं. १०

पाखण्डमार्गगिरिराजपविं वदान्यं

योगीन्द्रवन्द्यमचलं खलु धैर्यवृत्तेः ।

मोहासुरप्रमथनाय धृतावतारं

तं शङ्करं परमहं शरणं प्रपद्ये ॥११॥

पाजंड मार्गइपी पर्वत माटे पञ्च समान, उदार,
योगीन्द्रो द्वारा पला पण्डनीय, धैर्यवृत्तिना पर्वत, मोह
इपी असुरनो नाश करवा माटे जेणे अवतार धारला
क्यो छे तेवा परमहंस (आद्य) शंकराचार्यने शरणे हुं
जउं छुं. ११

ज्येष्ठे ज्येष्ठाधरमहिवरप्रेष्ठभूषं सुरेशं

शान्तं कान्तं सुररिपुरिपुं शूलढक्कं दधानम् ।

રંગ હૃદયમ્

નિત્યાનન્દં મુકુલિતદશં વક્રતુણ્ડં વરેણ્યં

જ્ઞાનોન્મત્તં વિષમનયનં નીલકણ્ઠં નમામિ ॥૧૨॥

જેઠ માસમાં, ગંગાઘર, વાસુકી સર્પનું જ શ્રેષ્ઠ આભૂષણ પ્રિય છે તેવા, દેવોના ઇશ, શાંત, કાંત, દેવોના શત્રુઓના શત્રુ, ત્રિશૂલ અને ડમરુ ધારણ કરનાર, નિત્ય આનંદસ્વરૂપ પરેણ્ય, જ્ઞાનમાં ઉન્મત્ત, ત્રણ નેત્રોવાળા શંકર ભગવાન સ્વરૂપીને હું નમન કરું છું. ૧૨

કરકજે ધૃતસોત્પલકુમ્મિકા

સિતદુકૂલવૃતા મકરસ્થિતા ।

દશહરા શિવશઙ્કરવલ્લમા

હરતુ સા મમ દુષ્કૃતમન્નસા ॥૧૩॥

હાથરૂપી કમળમાં જે નીલકમળ સહિત કુંભ ધારણ કરનાર, સફેદ રેશમી વસ્ત્ર ધારણ કરેલ, મગર ઉપર બેઠેલ, કલ્યાણકારક શિવની પ્રિયા, ગંગા (સ્વરૂપી) મારા દુષ્કૃતનો જલદીથી નાશ કરો. ૧૩

આષાઢે જ્ઞાનસૂર્ય સકલગુણનિધિં સદ્ધિદાનન્દકન્દં
કારુણ્યૈકામૃતાબ્ધિં ભવજલતરણે બાષ્પનૌકામનૂનામ્ ।
બોધશ્ચુદ્ધાસિતારસ્યં સુખકરમમલં શિષ્યધીકુડ્મલેષ્મં
વન્દે દેવાધિદેવં ગુરુવરમગમં દર્શિતાર્થસ્વરુપમ્ ॥૧૪॥

ભકિતહૃદયમ્

૧૧૪૩૭ ૧૯૬

આષાઠ માસમાં, જ્ઞાનરૂપી સૂર્ય, સકલ ગુણનો ભંડાર, સચ્ચિદાનંદનું મૂળ, કારુણ્યરૂપી એકમાત્ર અમૃતના સાગર, મનુષ્યો માટે ભવજલ તરવાની અનુપમ આગબોટ, બોધરૂપી શ્રીધી જેનું મુખ પ્રકાશિત છે તેવા, સુખ આપનારા, નિર્મળ અને શિષ્યોની બુદ્ધિરૂપી કળીને વિકસિત કરનાર (વસંત), દેવાધિદેવ, અગમ્ય, અર્થના (મોક્ષના) સ્વરૂપને બતાવનાર ગુરુવર સ્વરૂપીને હું વંદન કરું છું. ૧૧૪

શ્રાવણે સફરનેત્રકન્યકાચિત્તચૌર્યકુશલં જલદાભમ્ ।
ગોપવેષમખિલં ખલાન્તકં નૌમિ યાદવકુલેશભવારિમ્ ॥૧૫॥

શ્રાવણ માસમાં, મત્સ્ય સમાન નેત્રોવાળી કન્યાઓના (ગોપીઓના) ચિત્તની ચોરી કરવામાં કુશળ, મેઘશ્યામ, ગોપવેષધારી, અખિલ (પૂર્ણાવતાર), ખલોનો નાશ કરનાર, યાદવ કુળના ઈશ અને ભવના શત્રુ કૃષ્ણ સ્વરૂપીની હું પ્રશંસા કરું છું. ૧૫.૩

કલિન્દતનયાતટે તરુકદમ્બશાખાસ્થિતં

સુગોપગવિનીવૃતં મુરલિકાધરં માધવમ્ ।

તમાલદલસુન્દરં શશિનિભાનનં શાતદં

નમામિ નટનાયકં વ્રજમનોહરં કન્નરમ્ ॥૧૬॥

रंग हृद्यम्

१५३३७७१०

कालिन्दीना किनारे, कटं वृक्षनी डाणी नीये
ठिलेल, सारा गोवाणियाओ अने गायोना टोणाधी
वीटणाअेल, होठ उपर मुरलीवाणा, तमाल वृक्षना
पांढडा समान सुंदर, चंद्र समान मुजवाणा, सुभ
आनंद आपनारा, नटवर श्रेष्ठ, प्रज्जनोंमां सुंदर,
लकतोना मुभकमणने आनंद आपनार, सूर्य समान
कृष्णस्वर्षीने हुं पंदन करुं छुं.

भाद्रमासि नगजासुतमीशं

मोहकप्रियगणेशगवीशम् ।

वारणास्यमिनकोटिसमाभं

रक्तवाससमहं प्रणतोऽस्मि ॥१७॥

मादरवा महिनामां, पार्वतीना पुत्र, एश स्वर्ष,
मोदकप्रिय, गणोना एश अने वाणीना एश, हाथीना
मुभवाणा, करोडो सूर्य जेपी कांतिवाणा, रातां वस्त्र धारण
करनार गणपतीस्वर्षीने हुं प्रणाम करुं छुं.

एकदन्तमघराशिहुताशं विघ्नराजधृतपाशपरेशम् ।
मूषकस्थितमरिन्दममूर्ध्वप्रापकं प्रणयिनां प्रणमादौ ॥१८॥

अक दांतवाणा, पापना ढगला माटे अग्निर्ष,
विघ्नने दूर करवामां पाश धारण करनार यम जेवा, उंदर

ભકિતહૃદયમ્

ઉપર સ્થિત, શત્રુને દમનાર, ભકતોને ઊદ્ધર્વગતિ
આપનાર ગણપતીસ્વરૂપીને આરંભમાં તું પંદન કર. ૧૮

इषे रुरुविदारिणीं महिषमारिणीं मातरं

त्रिशूलतलविहारिणीं भवविनाशिनीं शङ्करीम् ।

मृगान्तकविहारिणीं प्रणतपापसंहारिणीं

कलौ विमलदायिनीं नमत सन्ततचण्डिकाम् ॥१९॥

આસો માસમાં, રો રો ને ટાળનારી, મહિષાસુર
મારનારી, (હાથમાં) ત્રિશૂળ ધારણ કરનારી, ભવનો
નાશ કરનારી, કલ્યાણદાત્રી, સિંહ ઉપર વિહાર
કરનારી, ભકતોનાં પાપનો સંહાર કરનારી, કલિયુગમાં
નિર્મળતા આપનારી, ચંડિકામાતા સ્વરૂપને હંમેશાં
નમસ્કાર કરો. ૧૯

ऊनविंशतिमिमां प्रतिमासं यः पठेत्सुनियतं प्रतिसायम् ।

रङ्गराजरचितां कलिकालं श्रद्धया न हि कलिः

प्रभूरस्य ॥२०॥

પ્રત્યેક મહિને જે દરરોજ સાંજે સંયમી થઈને
(સંસાર) રંગના રાજા રંગ અવધૂતે રચેલા આ
ઓગણીસ શ્લોકોનો શ્રદ્ધાપૂર્વક પાઠ કરે છે તેનો કલિના
કાળમાં પણ કલિયુગ સ્વામી થતો નથી. (અર્થાત્

રંગ હૃદયમ્

કથિયુગ તેને સતાપતો નથી.)

इति श्रीदत्तपादरविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत)
महाराजविरचिता कार्तितादिमासक्रमेण ईशप्रणतिः सम्पूर्णम् ।

૩૭. શ્રી વાસુદેવનામસુધા ।

વાસુદેવયશઃ ક્વેદં બુદ્ધેઃ કેયં મામલ્પતા ।
મેરુન્મૂલનમઙ્ગુલ્યા હ્યારભે મોહતો ધ્રુવમ્ ॥૧॥

૩૭. શ્રી વાસુદેવનામસુધા

પ્રાણીમાત્રમાં નિવાસ કરી તેને પ્રકાશિત કરનાર
વાસુદેવનો (નિર્મલ અને અનંત) આ યશ કયાં ? ને કયાં
આ મારી બુદ્ધિની અલ્પતા ? સાચે જ, હું મોહથી આ મેરુને
આંગળીથી ખોટી નાખવાનો પ્રયત્ન કરી રહ્યો છું. ૧

शेषोऽपि भग्नतां यायात्का कथा मर्त्यजन्मनः ।

तथापि वाक्तमोहत्यै कुर्वे साहसमीदृशम् ॥ २ ॥

સાક્ષાત્ સહસ્રમુખ પણ (જેના ગુણ ગાતાં) થાકી
જાય, ત્યાં (મારા જેવા) માટીના માનવીની શી કથા ?
તો પણ વાણીની અંદર રહેલી જાડ્યતાનું હરણ કરવા
માટે હું આપું (ભારે) સાહસ કરી રહ્યો છું. ૨

माणग्रामे जनिर्यस्य टेबेनास्मि सुवंशके ।

अत्रिगोत्र त्र्यधीशात्मन् वासुदेव नमोऽस्तु ते ॥३॥

ભકિતહૃદયમ્

(સાવંતવાડી સંસ્થાનના) માણગાંવમાં ટેંબે નામના સુવંશમાં જેણે અવતાર ધારણ કર્યો, એવા અત્રિગોત્રોત્પત્ત ત્રિદેવતાત્મક આત્મસ્વરૂપ હે વાસુદેવ! તને નમસ્કાર હો! ૩

ગણેશો યત્પિતા સાધુર્માતા સાધ્વી પતિવ્રતા ।

રમાબાઈતિ વિખ્યાતા વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૪॥

જેના પિતા સાધુ ચરિત ગણેશભદ્ર હતા અને પતિવ્રતા સાધ્વી રમાબાઈ જેની માતા તરીકે પ્રખ્યાત છે, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો! ૪

છત્રોપાનતિરસ્કારદ્વાલ્યેઽપિ વ્રતગૌરવાત્ ।

તપઃસિદ્ધિઃ સ્વયં નેમે વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૫॥

છત્રી અને જોડાનો બાળપણમાં જેણે વ્રતગૌરવને લીધે ત્યાગ કર્યો હતો અને તેને લીધે તપસિદ્ધિ સ્વયં જેને ત્યાં પાણી ભરતી હતી, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો! ૫

વર્ણાશ્રમક્રમેણૈવ લીલાવિગ્રહવાન્પ્રભુઃ ।

ધર્મસંસ્થાં ચકારાર્યે વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૬॥

લીલાવતારી જે પ્રભુએ વર્ણાશ્રમક્રમથી જ આ આર્યદેશમાં ધર્મસ્થાપના કરી, એવા હે વાસુદેવ તને

રંગ હૃદયમ્

નમસ્કાર હો !

આશ્રમાદાશ્રમં ગચ્છં લોકશિક્ષણકાઙ્ક્ષયા ।

પાદચારેણ વૃષ્ણમ વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૭॥

પુનઃપ્રાબાલવૃદ્ધં ચ આસેતુનગરાજકમ્ ।

ઉપસન્નાનનુગૃહ્ણન્ વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૮॥

એક આશ્રમથી બીજો આશ્રમ (એમ ક્રમથી ચારે આશ્રમ) ધારણ કરી, લોકશિક્ષણના હેતુથી જેણે પગે ચાલી આસેતુહિમાચલ, આબાલવૃદ્ધોને પુનીત કરતાં અને શરણે આવેલા ઉપર અનુગ્રહ કરતાં પર્યટન કર્યું, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો !

૭-૮

અનેકે લેખિરે મુક્તિં મુક્તિં ચાન્યે તથૈવ ચ ।

દર્શનાત્સેવયા યસ્ય વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૯॥

જેનાં દર્શન અને સેવા માત્રથી કેટલાએ મુક્તિ પામ્યા અને બીજા કેટલાય લોકોએ ઈહ લોકિક સૌખ્ય પ્રાપ્ત કર્યું એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૯

યોગાદિસિદ્ધિપ્રાકટ્યં બાલ્યાદેવ ચકાર યઃ ।

દુર્ગતાનાં દદૌ મુક્તિં વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૧૦॥

ભક્તિહૃદયમ્

જેણે પોતાની યોગાદિસિદ્ધિનો પ્રભાવ
બાળપણથી બતાડવા માંડ્યો અને દુર્ગત થયેલાઓને
મુક્ત કર્યા, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૧૦
દુદોહ દુષ્ટાં ગાં શીઘ્રં મન્ત્રયોગેન શૈશવે ।
ઉન્મત્તાં વિનતાં ચક્રે વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૧૧॥

બચપણમાં જ જેણે (કોઈને પાસે ન આવવા
દેનાર એવી એક) મારકણી ગાયનું પોતાના મંત્ર
પ્રભાવથી દૂધ કાઢી બતાવ્યું અને એની મસ્તી
ભિતારી અને તદ્દન નરમ બનાવી એવા હે વાસુદેવ તને
નમસ્કાર હો ! ૧૧

યત્પાદકઞ્જતીર્થેન કુષ્ઠાધાર્તિઃ ક્ષતિં ગતા ।
સ્ત્રીપુંસાનામનેકેષાં વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૧૨॥

જેના ચરણકમળના તીર્થોદકથી અનેક
સ્ત્રીપુરુષોના કુષ્ઠાદિ (ભયંકર) વ્યાધિઓ નાશ પામ્યા
એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૧૨
વૃક્ષે દેવત્વમાનાય્ય દિવાકરમશિક્ષયત્ ।
કુલધર્માદરણં જ્ઞો વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૧૩॥

જે જ્ઞાનીએ (ફણસના) વૃક્ષમાં દેવત્વ
પ્રકટ કરીને દિવાકર દ્વિજને (પરંપરાથી ચાલતા

रंग हृदयम्

आवेला) कुल धर्मने मान आपवानुं शिक्षण
आप्युं, अेवा हे वासुदेव तने नमस्कार हो ! १३

अनेकान्नास्तिकानाशु श्रद्धायुक्तांश्चकार यः ।

कौतुकं विविधं कुर्वन् वासुदेव नमोऽस्तु ते ॥१४॥

विविध चमत्कार करीने जेणे अनेक नास्तिक
लोकोने अेकदम श्रद्धाणु बनाव्या अेवा हे वासुदेव तने
नमस्कार हो ! १५

मूर्तिदं स्वर्णकारं योऽमोचयद् राजरोषतः ।

सद्धर्मे प्रेरयामास वासुदेव नमोऽस्तु ते ॥१५॥

मूर्ति आपनार सुवर्णकारने जेणे राजना रोषमांथी
मुक्त करी सद्धर्म विशे प्रेर्यो, अेवा हे वासुदेव तने
नमस्कार हो ! १५

शूद्रं विड्वलनामानं कुष्ठमुक्तं चकार यः ।

स्नानपूजादियोगेन वासुदेव नमोऽस्तु ते ॥१६॥

विड्वल नामना शूद्रने (निर्मला नटीमां) स्नान
तथा (दूरथी देवनी) पूजा पगेरेथी जेणे कुष्ठ रोगथी
मुक्त कर्यो, अेवा हे वासुदेव तने नमस्कार हो ! १६

प्रेतं मातुलपक्षस्य सार्धाब्दवयसं सुतम् ।

दृङ्मात्रेणाजीवयद्यो वासुदेव नमोऽस्तु ते ॥१७॥

ભક્તિહૃદયમ્

માતૃલપક્ષના દોઢ વર્ષના મરણ પામેલા બાળક પુત્રને જેણે દષ્ટિ માત્રથી સજીવન કર્યો, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૧૭

સિદ્ધોપાસનયોગેન ભક્તિમાર્ગે પ્રયત્નતઃ ।

અનેકાન્પ્રેરયામાસ વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૧૮॥

જેની ઉપાસના સિદ્ધ હોવાથી જેણે પ્રયત્નથી અનેક જણને (શુષ્ક વેદાંતીઓ મટાડી) ભક્તિમાર્ગે દોર્યા એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૧૮

તત્ત્વજ્ઞાનમુપાદિશ્ય પત્નીં માતરમેવ ચ ।

ઉદ્ધાર ત્વનેકાન્યાન્ વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૧૯॥

પોતાની પત્ની તથા માતાને તેમજ બીજા અનેક જણને જેણે તત્ત્વજ્ઞાનનો ઉપદેશ કરી તેમનો ઉદ્ધાર કર્યો, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૧૯

ગોદાતીરે દધારાદૌ યતિદીક્ષાં સુમઙ્ગલામ્ ।

દણ્ડમુઝ્જયિનીક્ષેત્રે વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૨૦॥

અનિરુદ્ધશિષ્યાઘો નારાયણમુનેઃ સ્વયમ્ ।

દત્તદેવાજ્ઞયા પ્રાજ્ઞો વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૨૧॥

રંગ હૃદયમ્

૫૬૩૬૧૩૧૭

ગોદાતીરે પ્રથમ સુમંગલ ચતિદીક્ષા ધારણ કરી
(પશ્ચાત્) અપંતિકા ક્ષેત્ર વિષે જે જ્ઞાનીએ સ્વયં દત્ત
ભગવાનની આજ્ઞાથી અનિરુદ્ધ સ્વામીના સુશિષ્ય
નારાયણ સ્વામી પાસેથી દંડ ગ્રહણ કર્યો, એવા હે વાસુદેવ
તને નમસ્કાર હો ! ૨૦-૨૧

માધૂકરં સમાહૃત્ય ક્ષુદ્રોગસ્ય નિવારણમ્ ।
યશ્ચકારાજ્ઞશિક્ષાર્થં વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૨૨॥

અજ્ઞાની લોકોને શિક્ષણ આપવા માટે મધુકરી
ભિક્ષા લાવીને જે પોતાના ક્ષુધારૂપી રોગનું નિવારણ
કરતા, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૨૨

કેશવં ધાર્મિકં ચક્રે ષટ્કર્મપરિશિક્ષણાત્ ।
તદૈવાત્રં જહારાસ્માદ્ વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૨૩॥

કેશવરામનામના (નાસ્તિક) બ્રાહ્મણને
ખટ્કર્મ શીખવાડી ધર્મને રસ્તે ચઢાવ્યો અને
ત્યારપછી જ જેણે એને ત્યાંથી ભિક્ષાત્રનો સ્વીકાર કર્યો,
એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૨૩

અપસ્મારાકુલં વિપ્રં પિછોરાસ્થં ચ ભાસ્કરમ્ ।
ચક્રે પિશાચતો મુક્તં વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૨૪॥

અપસ્માર (વધ) રોગથી વ્યાકુળ થએલા

ભક્તિહૃદયમ્

પિછોરા ગામના ભાસ્કર વિપ્રને (એ રોગના કારણીભૂત) પિશાચથી જેણે મુક્ત કર્યો, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૨૪

બાલવેષં પ્રભું સ્વાઙ્કે ધૃત્વા ક્રીડાં ચકાર યઃ ।
નર્સીગ્રામે નદીતીરે વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૨૫॥

નરસી ગામમાં (કયાધૂ) નદીને તીરે બાળસ્વરૂપ દત્ત ભગવાનને પોતાના ખોળામાં બેસાડી જેઓ ગંભત કરતા, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૨૫

ભાષ્યાદિ શ્રાવયામાસ ભાવિકાઙ્ગાલ્વણે ચ યઃ ।
દાસબોધરહસ્યં ચ વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૨૬॥

જાલપણમાં ભાષિક લોકોને ભાષ્યાદિ શ્રવણ કરાવી જેણે (શાસ્ત્રીઓનું સંસ્કૃતનું અભિમાન દૂર કરવા માટે) દાસબોધનું રહસ્ય પણ કહી સંભળાવ્યું, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૨૬

બલવન્તં સિષેવે યઃ સેવાભક્તિં ચ દર્શયન્ ।

લઘુત્વં સાધુતામૂલં વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૨૭॥

(દીન અને દુઃખીની) સેવા એજ (સાચી)

રંગ હૃદયમ્

ભક્તિ છે અને લઘુતા એજ સાધુતાનું મૂળ છે એવું
બતાવતાં જેણે (બદરી નારાયણ જેવી વિકટ
યાત્રા પ્રસંગે રોગથી જર્જરિત એવા ભાલોદના
વિપ્ર) બળવંતરાયની (ઝાડાથી બગડેલાં કપડાં
ઘોવા સુધીની) શુશ્રૂષા કરી, એવા હે વાસુદેવ તને
નમસ્કાર હો ! ૨૭

બ્રહ્માવર્ત પરિત્યજ્ય નર્મદામાજગામ યઃ ।

માહાત્મ્યં વર્ધર્યં સ્તિષ્ઠ્યે વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૨૮॥

બ્રહ્માવર્તનો પરિત્યાગ કરી, જેણે કલિમાં એનું
માહાત્મ્ય વૃદ્ધિંગત કરવા નર્મદા વિષે આગમન કર્યું,
એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૨૮

પાદપીડાં સમુત્પ્રેક્ષ્ય નર્મદા સ્વયમેવ યમ્ ।

દુઃખમુક્તં ચકારાશુ વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૨૯॥

જેના પગમાં (ચસકને લીધે) પીડા થાય છે એમ
જોઈને નર્મદાએ જાતે જ જેને (સમંત્ર ભભૂતિ ચોળી)
દુઃખમુક્ત કર્યા, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો !

૨૯

પञ્ચમીવ્રતયોગેન તીર્થે ચ તિલકેશ્વરે ।

મણિવિપ્રે દદૌ પુત્રં વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૩૦॥

ભક્તિહૃદયમ્

૫૫૩૩ ૧૬

તિલકવાડા ક્ષેત્ર વિશે (પૂર્વ જન્મ વિશે
કરેલા સર્પવધના દોષમાંથી મુક્ત થવા માટે)
નાગપંચમીનું વ્રત કરાવી, જેણે મણિશંકર નામના
બ્રાહ્મણને પુત્રપ્રદાન કર્યું, એવા હે વાસુદેવ તને
નમસ્કાર હો ! ૩૦

અજ્ઞાંગાંડાદ્વિજાયાદાદ્યોગસિદ્ધિં ત્વનેકશઃ ।
સેવયા પરમં તુષ્ઠો વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૩૧॥

ગાંડા નામના અજ્ઞાની બ્રાહ્મણને એની
સેવાથી પરમ સંતુષ્ટ થઈ જેણે અનેક જાતની
યોગસિદ્ધિ આપી, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો !
૩૧

વિષ્ણું શ્મશાનવૈરાગ્યયુક્તં બોધેન યઃ સ્થિરમ્ ।
ચકાર નિમિષાર્ધેન વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૩૨॥

વિષ્ણુબુવા નામના શ્મશાનવૈરાગ્યયુક્ત
બ્રાહ્મણને બોધ કરીને જેણે અલ્પ વારમાં જ
સ્થિર કર્યો, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૩૨

સીતારામાય સ્વભ્રાત્રે ગાયત્રીવ્રતતો દદૌ ।
બ્રહ્માવર્તે પરાં સિદ્ધિં વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૩૩॥

રંગ હૃદયમ્

(પૂર્વાશ્રમના) પોતાના ભાઈ સીતારામ બુવાને બ્રહ્માપર્તમાં ગાયત્રી પુસ્ત્રચરણ કરાવી જેણે પરમ સિદ્ધિ અર્પણ કરી, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૩૩

નારાયણાય યો દણડં વાડીસ્થાય દદૌ પરઃ ।

દત્તાજ્ઞયા નૃસિંહાય વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૩૪॥

કવિત્વાદિં પરાં સિદ્ધિં દત્ત્વા ચક્રે તમગ્રગમ્ ।

યોગાનન્દં પર ચાપિ વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૩૫॥

વાડીસ્થ નારાયણ દીક્ષિતને-નરસિંહ સરસ્વતીને જે પરમ પુરુષે દત્તાજ્ઞાથી દંડદીક્ષા આપી, અને કવિત્વ વગેરે ઉત્કૃષ્ટ સિદ્ધિ આપી એમને તથા બીજા યોગાનંદ-સરસ્વતી (ગાંડા મહારાજ) ને બધા શિષ્યોમાં અગ્રગામી કર્યા, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૩૪-૩૫

બહુનામગ્રગાવેતૌ શીતાર્કાવુડુપદ્મિલે ॥
ભવાકાશે સુભાસ્વન્તૌ વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૩૬॥

જેણે અનેક (શિષ્ય મંડળી) માં આ બંનેને ॥ અગ્રગામી અને (અન્ય શિષ્યરૂપી) નક્ષત્રાંકિત આ સંસારરૂપી આકાશમાં ચંદ્રના

लङ्कितहृदयम्

जेवा हेहीप्यमान कर्था, अेवा हे वासुदेव तने नमस्कार
हो ! ३५

कौटागुलदग्रामस्थे वन्ध्याभार्ये सुतं ददौ ।
कन्यां तात्याह्वये चान्त्ये वासुदेव नमोऽस्तु ते ॥३७॥

कौटागुलद ग्रामना निवासी वंध्या स्त्रीवाणा
तात्या नामना शूद्र (जगीरदार) ने जे जो
(पीसताणीसभे वर्षे) कन्यापुत्र आप्यां, अेवा हे
वासुदेव तने नमस्कार हो ! ३७

श्रीपादं नरसिंहं च वासुदेवाख्यमव्ययम् ।
तिष्ये तारकमालोक्य वासुदेव नमोऽस्तु ते ॥३८॥

अविनाशी अेवा (परब्रह्म स्वरूप) श्रीपादवधल
अने नृसिंहसरस्वती ज कलिमां लोकोने तारवा माटे
वासुदेवानंदसरस्वती नाम धारण करीने आवेला जोध
अेवा हे वासुदेव तने नमस्कार हो ! ३८

करुणात्रिपदेनेच ह्यग्रं दत्तं च सान्त्वयन् ।
चाडीस्थान्मोचयामास वासुदेव नमोऽस्तु ते ॥३९॥

(पूजारीओना लष्टाचारथी) उग्र थअेला
दत्तात्रेयने करुणात्रिपदीथी ज शांत करी जे जो
वाडीस्थोने लयमुक्त कर्था, अेवा हे वासुदेव तने

રંગ હૃદયમ્

નમસ્કાર હો ! ૩૯

બ્રહ્માવર્તે કુશોબાચ્ચ્યં પૂર્વપ્રારબ્ધયોગતઃ ।

રોગાન્મુક્તં ચકારાશુ વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૪૦॥

બ્રહ્માવર્તમાં કુશોબા નામના બ્રાહ્મણને પૂર્વ પ્રારબ્ધના યોગથી પ્રાપ્ત થએલા (દુર્ઘર) વ્યાધિમાંથી જેણે તત્કાળ મુક્ત કર્યો, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૪૦

તારકામઠમાપન્નઃ સ્વયં સ્વામિસુપૂજિતઃ ।

વત્તાજ્ઞયાઽગમદ્ દૂરં વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૪૧॥

નર્મદાતીરમાગત્ય બહવાયાસુક્ષેત્રકે ।

ચાતુર્માસ્યં ચકારારં વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૪૨॥

(કાશીમાં) તારકમઠમાં આવી પહોંચતાં સ્વયં પ્રકાશાશ્રમ (જેવા વૃદ્ધ) સંન્યાસીએ (પણ) જેમનું અત્યંત આદરપૂર્વક પૂજન કર્યું (અને તેમ છતાં પણ ત્યાંના માનપાનમાં લપટાઈ ન રહેતાં) દત્તની આજ્ઞાથી જે (અઘવચ જાત્રામાંથી જ) દૂર ચાલ્યા ગયા, અને નર્મદાતીર વિષે આવી બડવાયા ક્ષેત્રમાં ચાતુર્માસ્ય કર્યું એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૪૧-૪૨

लडलतहृदयडु

नलनलशलरुतुरणडललुकुड डहलडलरुडडरलडुलतडु ।

दरुशलनलतुवरुथतलं नलनुडु वलसुदुव नडुडरुतु तु ॥ॡॡ॥

नलनलशलरुतुरुनल डहलडलरुडुडु डडडलअलु डुडुदु दरुशन डलतुरुथु डुडुडु डलडु डरुडु, अडुल हु वलसुदुव तनु नडुडरुडलरु हु ! ॡॡ

डरुऑनुडु वलरुडुडलस डलदडलंसुडुरडुडलवतः ।

दुःरुथरुतुरुडुडुडुडुडु वलसुदुव नडुडरुतु तु ॥ॡॡ॥

(डडतलथु तुडडअलु) दुःडुडु रुतुरुडुडु डलव डुडुदु (डडलनल अलसडलस नलंडुलु) डदरुऑनल डुरडलवथु डुडुडु डरुऑनुडु नलवलरुडल डरुडु (अनु अु दुःडुडु अडडलनल धलनुडु रुडुल डरुडु) अडुल हु वलसुदुव तनु नडुडरुडलरु हु !

रुडुडुरुडुडु सडलधुतुडु डलकुशलदलडुडुडुडुडुडुडु ।

सरुव डुरहुडुतु डु वुदु वलसुदुव नडुडरुतु तु ॥ॡॡ॥

(अुडु डडतु) तुरुडु रुडु धलरुडल डरु डु डहलडुडुडु (डलडुडुडु) डलकुशलदु डलरुडु डरुडु, अडुल सरुवनु डुरहुडुडुडु डलडलनलरु हु वलसुदुव तनु नडुडरुडलरु हु ! ॡॡ

रुतुरुडुडुडुडुडुडु तथल शूदुरलनु डहलशूदुरलनडु डकुडुतु ।

तलरुडुडुडुडु वु डुरलऑु वलसुदुव नडुडरुतु तु ॥ॡॡ॥

રંગ હૃદયમ્

જે જ્ઞાની પુરુષે, સ્ત્રીઓ, યેશ્યો તથા શૂદ્રો અને કવચિત્ મહાશૂદ્રોનો પણ ઉદ્ધાર કર્યો છે, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૪૬

दुर्वृत्तान्पूजकान्दृष्ट्वा अज्ञबोधाय वै मुद्रा ।

સિષેવે દત્તશિક્ષાં યો વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૪૭॥

(વાડીના) પૂજારીઓને ખરાબ માર્ગે ચઢી ગએલા જોઈને, અજ્ઞજનના બોધ માટે જે જાતે દત્તશિક્ષા સહન કરતા, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૪૭

प्राकृते प्रीतिमुत्पाद्य देवभाषामदापहृत् ।

ब्रह्मरक्षो मुमोचाशु वासुदेव नमोऽस्तु ते ॥४८॥

પ્રાકૃત ભાષા પ્રત્યે પ્રેમ ઉત્પન્ન કરી (જાલવણમાં એક શાસ્ત્રીના) સંસ્કૃતના અભિમાનને દૂર કરી, (એની પાસે પ્રાકૃત ગુરુચરિત્રની સમાહ કરાવી એના ધરમાં લાંબા વખતથી રહેલા) બ્રહ્મરાક્ષસને જેણે મુક્ત કર્યો, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૪૮

बोधोद्दण्डेन वा भ्रष्टास्त्यक्तधर्मान्मुनीश्वरः ।

सन्मार्गगामिनेश्वके वासुदेव नमोऽस्तु ते ॥४९॥

જે મુનીશ્વરે સનાતન ધર્મનો ત્યાગ કરી બ્રષ્ટ

॥૪૯॥

ભકિતહૃદયમ્

થએલાઓને બોધથી-અને કવચિત્ શિક્ષાથી પણ
સન્માર્ગે ચઢાવ્યા, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો !

૪૯

યોઽધિકારભિદા ગ્રન્થાન્ રચયિત્વા સુબોધકાન્ ।

ઉદ્ધાર ભવે મગ્નાન્ વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૫૦॥

જેણે અધિકારભેદ પ્રમાણે સુબોધગ્રંથો રચી
સંસાર-મગ્ન લોકોનો ઉદ્ધાર કર્યો, એવા હે વાસુદેવ તને
નમસ્કાર હો ! ૫૦

અષ્ટરૂપકસામગ્ર્યા ત્રિસહસ્રં ત્વભોજયત્ ।

વૈજનાથનિમિત્તેન વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૫૧॥

વૈજનાથનું નિમિત્ત કરી જેણે આઠ રૂપિઆની
સામગ્રીમાં ત્રણ હજાર માણસોને જમાડ્યા, એવા હે
વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૫૧

હેમરાજવણિક્ષેષ્ટજનનીં દુઃસહાર્તિગામ્ ।

સ્વજ્ઞાં ચકાર દૃષ્ટ્યૈવ વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૫૨॥

દુઃસહ દુઃખથી પીડાતી હેમરાજ નામના વણિક-
ક્ષેષ્ટની માતાને જેણે દૃષ્ટિમાત્રથી સ્વસ્થ કરી, એવા હે
વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૫૨

રંગ હૃદયમ્

ચિખલ્દાક્ષેત્રકે રમ્યે ત્વમ્બ્યઙ્ગસ્નાનકારણાત્ ।

પ્રાદર્શયત્પરાં લીલાં વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૫૩॥

સગુણાગુણયોર્ભેદસ્તાત્ત્વિકો ન કથંચન ।

ઇતીવ બોધયન્ ધીમન્ વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૫૪॥

રમ્ય એવા ચિખલદા ક્ષેત્રમાં, કેમ જાણે સગુણ અને નિર્ગુણનો ભેદ તાત્ત્વિક નથી (પરંતુ કાલ્પનિક છે) અભ્યંગ સ્નાનનું નિમિત્ત કરી જે બુદ્ધિમાને અલૌકિક લીલા કરી બતાવી, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો !

૫૩-૫૪

તાટકે વૈદ્યરાજસ્ય પાદપીડાં સુદુર્ધરામ્ ।

મન્ત્રયોગાઙ્ગહારાશુ વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૫૫॥

જેણે (ગુણાઘાવણીના) વિશ્વનાથ નારાયણ તાટકે નામના શસ્ત્રપેદનું પગનું શ્રવણેણ દરદ મંત્રપ્રયોગથી તત્કાળ દૂર કર્યું, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો !

૫૫

ભૃગુક્ષેત્રસ્થકલ્યાણદ્વિજપુત્રરુજં પરામ્ ।

મન્ત્રયોગલ્લયં નિન્યે વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૫૬॥

૫૫ ! ઊં વાસુદેવ નમોઽસ્તુ

ભકિતહૃદયમ્

ભૃગુક્ષેત્રનિવાસી કલ્યાણજી નામના બ્રાહ્મણના
પુત્રનો મહાન રોગ જેણે કેવળ મંત્રયોગથી નાશ
પમાડ્યો, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૫૬

ગોઠસગ્રામવાસ્તવ્યો ભાગિનેયો જનાર્દનઃ ।

પિશાચત્રાસતસ્ત્રાતો વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૫૭॥

ગોઠસ ગામમાં રહેનાર ભગિનીપુત્ર જનાર્દનને જેણે
પિશાચના ત્રાસમાંથી મુક્ત કર્યો, એવા હે. ૫૭

શિરોલ્લવસતિસ્તાત્યા પરીક્ષાદોષદૂષિતઃ ।

યન્નિન્દયાઽભવત્કુષ્ઠી વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૫૮॥

પરીક્ષા લેવાના હેતુથી આવેલો અત એવ
તદ્દોષથી દુષિત શિરોળ ગામનો રહેવાસી તાત્યા
નામનો બ્રાહ્મણ જેની નિંદાથી કુષ્ઠી થયો, એવા હે
વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૫૮

જીર્ણકાસવ્યથાક્લિષ્ટાં બ્રાહ્મણીં પાદતીર્થતઃ ।

તંજાવરેઽકરોત્સ્વસ્થાં વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૫૯॥

તંજાવરમાં જીર્ણશ્વાસકાસની વ્યથાથી (૨૧ વરસ
સુધી) પીડાતી બ્રાહ્મણીને પગના ચરણામૃતમાત્રથી
જેણે નીરોગી કરી, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો !

रंग हृदयम्

५८

आचार्यैरात्मरूपेण पूजितायात्मरूपिणे ।

दीनोद्धर्त्रे मेशकेश वासुदेव नमोऽस्तु ते ॥६०॥

(शृंगेरी पगेरे पीठादिना) आचार्यो अ
आत्मरूपधी पूजित, दीनो नो उद्धार करनार आत्मरूप
अपा तने, हे ब्रह्मा विष्णु महेशस्वरूप वासुदेव तने
नमस्कार हो ! ६०

मिषात्क्षौरस्य यो लीलां चक्रे कृष्णातटे पराम् ।

चामरत्यां महेशात्मा वासुदेव नमोऽस्तु ते ॥६१॥

कृष्णातटे यामरती गाममां महेशस्वरूपे जे लो
क्षौरनुं निमित्त करी दिव्य लीला करी, अपा हे वासुदेव
तने नमस्कार हो ! ६१

वैनगङ्गतटे रम्ये पवन्यां यश्चकार कः ।

लीलां स्वर्ग्या लोकहेतोर्वासुदेव नमोऽस्तु ते ॥६२॥

॥ येनगंगाना रम्य तटे पवनी गाममां ब्रह्मस्वरूप
अपा जे लो लोकसंग्रहने माटे स्वर्गीय लीला करी अतापी
अपा हे वासुदेव तने नमस्कार हो ! ६२
वटोदरस्थमानन्दं जीर्णातिसारजर्जरम् ।

ભકિતહૃદયમ્

ગાંડાદ્વારાકરોત્સ્વસ્થં વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૬૩॥

ગ્રહ અતિસારથી જર્જર થએલા વડોદરાનિવાસી આનંદરાવ શિંદેને ગાંડા મહારાજ દ્વારા (અનુષ્ઠાનાદિ બતાવી) જેણે ઉપાધિમાંથી મુક્ત કર્યો, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૬૩

હાવનૂરે ગલત્કુષ્ઠ-પીડિતં શિક્ષકં મુદા ।

નિન્યે સ્વાસ્થ્યં હ્યનુષ્ઠાનાદ વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૬૪॥

હાવનૂરમાં ગલત્કુષ્ઠથી પીડાતા શાળા માસ્તરને આનંદથી અનુષ્ઠાન બતાવી જેણે રોગમુક્ત કર્યો, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૬૪

જૈનાપુરેઽકરોન્મુક્તાં લિઙ્ગાયતનરીં પ્રભુઃ ।

ઉન્માગરોગતઃ શીઘ્રં વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૬૫॥

જૈનાપુરમાં જે પ્રભુએ લિંગાયત સ્ત્રીને ઉન્માદ રોગમાંથી શીઘ્ર મુક્ત કરી, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૬૫

પુરે કુર્વપુરે વન્યે પૂર્વ વૃત્તમનુસ્મરન્ ।

ચકાર લીલા દેવેષ્યા વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૬૬॥

રંગ હૃદયમ્

જંગલમાં આવેલા કુરુવપુરમાં પૂર્વાવિતારના વૃતાંતનું (શ્રીપાદશ્રીવદ્ધલરૂપે કરેલી લીલાનું) સ્મરણ કરી જેણે દેવોને પણ ઈર્ષ્યા આવે લીલા કરી, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૬૬

વિપ્રસતર્પણં પ્રેમ્ણા સ્વાહાકારસ્તથૈવ ચ ।

ચકાર બહુશો યો વૈ વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૬૭॥

જેણે પ્રેમથી કેટલાએ વિપ્રસંતર્પણ ને સ્વાહાકાર કર્યા, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૬૭

સનાવદે શ્રાદ્ધકાલે પર્જન્યો વારિતો યતઃ ।

ત્વમેવેન્દ્રશ્ચ સૂર્યશ્ચ વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૬૮॥

સનાવદમાં (સીતારામ બુવાએ કરેલા) પિતૃશ્રાદ્ધ-પ્રસંગે પર્જન્યનું નિવારણ કર્યું (અને અનેક માણસો માટે રાઘેલી રસોઈનું વરસાદથી રક્ષણ કર્યું), તેથી તું જ ઈન્દ્ર છું, અને તું જ સૂર્ય છું, માટે એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૬૮

મણિદ્વિજસ્ય સંભ્રાન્ત, સુતો ગણપતિશ્ચ સઃ ।

સ્વસ્થતાં પ્રાપિતઃ શીઘ્રં વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૬૯॥

મણિશંકરના ભમિષ્ઠ પુત્ર ગણપતિને જેણે જોત-જોતામાં ઠેકાણે આણ્યો, એવા હે વાસુદેવ તને

ભકિતહૃદયમ્

નમસ્કાર હો ! ૬૯

ગોદાપૂરે ગતપ્રાણમાબાવિપ્રં ત્વજીવયત્ ।

કમણ્ડલુજલેનૈવ વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૭૦॥

ગોદાવરીના પ્રવાહમાં (સ્નાન કરતાં ડૂબીને) મરણ પામેલ આબા નામના બ્રાહ્મણને જેણે માત્ર ક્રમંડલનું જળ છાંટીને સજીવન કર્યો, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૭૦

મધ્વવિપ્રેઽપ્યદાચ્છિક્ષાં દ્વૈતદંશં નિવારયન્ ।

વિષશાન્ત્યા વૃશ્ચિકસ્ય વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૭૧॥

મધ્વસંપ્રદાયના વિપ્રને (શિવ શિવ નામોચ્ચાર કરાવી) દ્વૈતરૂપી દંશનું નિવારણ કરી વીંછીના ઝેરની શાંતિ કરી જેણે શિક્ષણ આપ્યું, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૭૧

વટોદરસ્થવિપ્રસ્ય સુતં નષ્ટં સ્વદોષતઃ ।

ક્ષમાપનાદ્વદો તૂર્ણ વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૭૨॥

સ્વદોષથી ખોવાઈ ગએલા વટોદરાના બ્રાહ્મણપુત્રને ક્ષમા માગવાથી જેણે તુરત આંખી આપ્યો, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૭૨

રંગ હૃદયમ્

માણવં પાણ્ડુરઙ્ગાચ્ચં સ્વપ્નદર્શનમાત્રતઃ ।
ચકારાર્યં ત્વનાર્યાદ્યો વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૭૩॥

બ્રહ્મચારી પાંડુરંગને જેણે સ્વપ્નમાં દર્શન આપીને
જ અનાર્યમાંથી આર્ય બનાવ્યો, એવા હે વાસુદેવ તને
નમસ્કાર હો ! ૭૩

યત્પાદપાંસુના જાતં ગરુડેશ્વરમીતિહત્ ।
ભૂવૈકુણ્ઠં સમાખ્યાતં વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૭૪॥

જેના પદરજથી ગરુડેશ્વર અતિવૃષ્ટિ, અનાવૃષ્ટિ,
વગેરે અરિષ્ટોનું હરણ કરવાને સમર્થ અને પૃથ્વી પર
પ્રખ્યાત યેકુંઠ સમાન થયું, એવા હે વાસુદેવ તને
નમસ્કાર હો ! ૭૪

કૃત્વૈર્વં બહુધા લીલાં લોકદૃષ્ટ્યા દિવં યયૌ ।
ભક્તાનાં તુ સદા વ્યક્તો વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૭૫॥

એવી રીતે અનેક લીલા કરી લોકદૃષ્ટિએ જે સ્વર્ગ-
વાસી થયા પરંતુ ભક્તોને માટે જે સદા પ્રત્યક્ષ જ છે,
એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૭૫

યો યો યસ્યાં તનો રક્તસ્તામેવ વિદધાત્યસૌ ।
ભાવરૂપં ફલં દત્તે વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૭૬॥

ભક્તિહૃદયમ્

જે જે ભક્ત જે જે સ્વરૂપ વિષે અનુરક્ત હોય છે તે
તે જ સ્વરૂપ જે ધારણ કરે છે અને ભાવ પ્રમાણે ફળ
આપે છે, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૭૬
દેહધારી ભૂવિ પ્રાપ્તો યતિરુપેણ ચાત્રિજઃ ।
કલૌ ભક્ત્યાન્સમુદ્ધર્તુ વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૭૭॥

કલિમાં ભક્તોનો ઉદ્ધાર કરવા માટે સાક્ષાત્ અત્રિ
પુત્ર દત્તાત્રેય જ દેહ ધારણ કરી યતિરૂપે પૃથ્વી વિશે પ્રાપ્ત
થયા, એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૭૭
યત્સાંનિધ્યે નિજં વૈરં ત્યક્ત્વા વર્તન્ત આદરાત્ ।
વ્યાલવ્યાઘ્રાદિહિંસ્રાશ્ચ વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૭૮॥

સર્પ વ્યાઘ્રાદિ હિંસક પ્રાણીઓ પણ જેના સાંનિ-
ધ્યમાં પોતાના (પરસ્પર) વેરનો ત્યાગ કરી (એક
બીજા જોડે) ભાવથી વર્તે છે, એવા હે વાસુદેવ તને
નમસ્કાર હો ! ૭૮
શાન્તૌ ચન્દ્રઃ સ્વયં શ્રીમાન્ બુદ્ધૌ ધીમાન્બૃહસ્પતિઃ ।
ક્ષમાયાં પૃથિવી માતા વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૭૯॥

શાંતિમાં કાંતિમાન્ સ્વયં ચંદ્ર, બુદ્ધિમાં ધીમાન્
બૃહસ્પતિ, ક્ષમામાં માતા પૃથ્વી, એવા હે વાસુદેવ તને
નમસ્કાર હો ! ૭૯

रंग हृदयम्

आञ्जनेयो गतौ दाता दाने कल्पकपादपः ।

तपे भास्वांश्चोग्ररश्मिर्वासुदेव नमोऽस्तु ते ॥८०॥

गतिमां अंजनीपुत्र हनुमान, दानमां उदार कल्पतरु
अने तपमां देहीप्यमान सूर्य, अेषा हे वासुदेव तने
नमस्कार हो ! ८०

ज्ञाने शिवः स्वयं योगी गाम्भीर्ये यादसां पतिः ।

पर्जन्यश्च दयायां यो वासुदेव नमोऽस्तु ते ॥८१॥

ज्ञानमां साक्षात् शिव योगी, गांभीर्यमां जलपति
महासागर, दयामां मेघराज, अेषा हे वासुदेव तने
नमस्कार हो ! ८१

धैर्ये मेरुर्महानद्रिस्त्यागे दत्तश्च नापरः ।

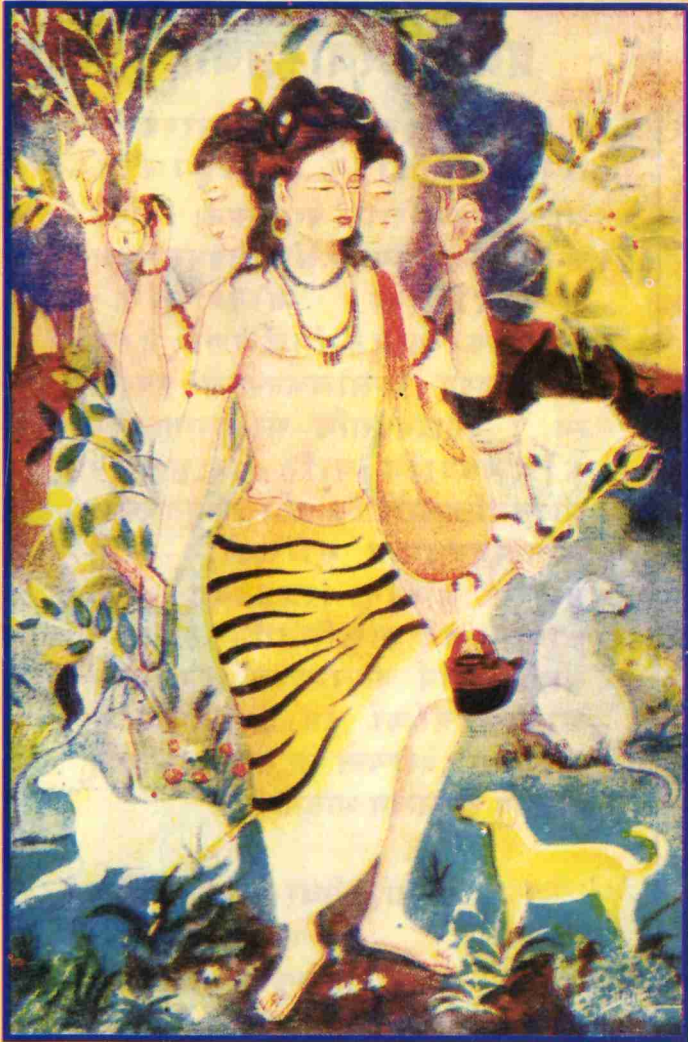
वीतरागभयक्रोध वासुदेव नमोऽस्तु ते ॥८२॥

धैर्यमां महा पर्वत मेरु, त्यागमां साक्षात् दत्त, अेषा
हे राग, भीति अने क्रोधथी रहित अेषा हे वासुदेव तने
नमस्कार हो ! ८२

दीनदेवो महान्साधुः कलौ कल्मषहारकः ।

गुणातीतो गुणाध्यक्षो वासुदेव नमोऽस्तु ते ॥८३॥

दीनदेवो महान्साधुः कलौ कल्मषहारकः ।
गुणातीतो गुणाध्यक्षो वासुदेव नमोऽस्तु ते ॥८३॥

प्रवहति रेवा-प्रवाह :

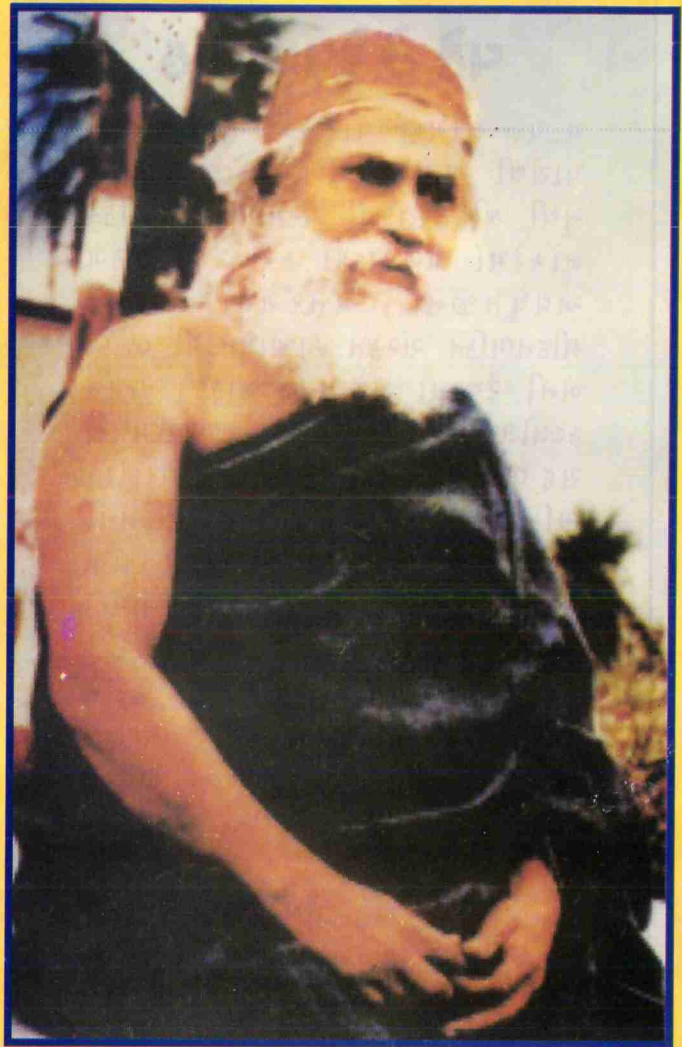
प.प. श्रीमद्वासुदेवानन्दसरस्वती-
लब्धानुगहास्ते यावज्जीवं
श्री दत्तस्वरूपिणः परमात्मनः भक्तिं
जनेषु समदीपयन् श्रीरङ्गावधूतानाम्
अन्तरङ्गस्थिता श्रीदत्ताभक्तिः
संस्कृतकाव्यामृत-निर्झरिणी भूत्वा
रेवाप्रवाहवत् उल्लोलकल्लोलं प्रवहति
स्म । प्रसादमधुराणि सद्भावसान्द्राणि
कोमलपदानि यानि परःशतानि
श्रीदत्तभक्तिकाव्यानि श्रीरङ्गावधूतचरणैः
भक्तिपथप्रथनाय गुम्फितानि तानि
सर्वाणि अस्मिन् 'रङ्गहृदयम्'नाम्नि
काव्यसङ्ग्रहे संकलितानि सन्ति ।
श्रीशङ्कराचार्य वल्लभाचार्य प्रभृतीनाम्
आचार्यवर्याणां स्तोत्रवाङ्मये ये
काव्यगुणाः देदीप्यन्ते ते सर्वेऽपि अस्मिन्
रङ्गहृदये उत्कटत्वेन भासन्ते ।

डॉ. श्रीधर भास्कर वर्णेकर
एम.ए., पीएच.डी.
संस्कृतविभागाध्यक्षः
नागपुर विश्वविद्यालयम् ।

વહે છે રેવાપ્રવાહ

પ.પ. શ્રીમદ્ વાસુદેવાનંદસરસ્વતી પાસેથી અનુગ્રહ મેળવીને જીવ્યા ત્યાં સુધી શ્રીદત્તસ્વરૂપી પરમાત્માની ભક્તિ લોકોમાં પ્રગટાવ્યા કરી, શ્રી રંગ અવધૂતજીના અંતરંગમાં રહેલી શ્રીદત્તભક્તિ સંસ્કૃત કાવ્યામૃતરૂપી ઝરણું બની રેવાના પ્રવાહની માફક અત્યંત કલ્લોલપૂર્વક વહી રહી છે. પ્રસાદમધુર, સદ્ભાવભીનાં, કોમલ પદવાળાં, ભક્તિમાર્ગ ફેલાવનારાં શ્રીદત્તભક્તિનાં સેંકડો કાવ્યો શ્રીરંગાવધૂતનાં શ્રીચરણોએ ગૂથ્યાં છે, તે સર્વને આ 'રંગહૃદય' નામના કાવ્યસંગ્રહમાં સંકલિત કર્યાં છે. શ્રી શંકરચાર્ય-વલ્લભાચાર્યથી શરૂ કરીને આચાર્યવર્યોનું સ્તોત્ર વાડ્મય છે તેમાં જે કાવ્યગુણો પ્રકાશે છે તે બધાજ ગુણો આ રંગહૃદયમાં ઉત્કટતાથી જોવામાં આવે છે.

ડૉ. શ્રીધર ભાસ્કર વાર્ગેકર
એમ. એ., પીએચ. ડી.
સંસ્કૃત વિભાગાધ્યક્ષ,
નાગપુર, વિશ્વવિદ્યાલય.

लकितहृदयम्

टीनोना देव, महा साधु, कलिमां पापनो नाश
करनार, गुणातीत अने गुणोना अध्यक्ष, अेवा हे
वासुदेव तने नमस्कार हो ! ८३

वासनाबीजनाशाय वाणीजाड्यनिवारिणे ।
अन्तस्तमोऽपहन्त्रे च वासुदेव नमोऽस्तु ते ॥८४॥

हे वासुदेव! वासनाना बीजनो नाश करनार,
वाणीमां रहेली जडतानुं हरण करनार, अने
अंतःकरणमां रहेला अज्ञानने दूर करनार तने नमस्कार
हो. ८४

वेदान्तवनसिंहाय कामनामृगहारिणे ।
मुक्तनक्षत्रचन्द्राय वासुदेव नमोऽस्तु ते ॥८५॥

हे वासुदेव! वेदांत इपी वनमां सिंहनी भाङ्क
निर्भयपणे करनार, कामनाइपी मृगनो नाश करनार,
अने मुक्त पुरुषोइपी नक्षत्रोमां चंद्रनी भाङ्क शोभनार
तने नमस्कार हो ! ८५

सद्गुणक्षेत्रपालाय पापकण्टकदाहिने ।
रोगानलार्द्रमेघाय वासुदेव नमोऽस्तु ते ॥८६॥

हे वासुदेव! सद्गुणक्षेत्रपाली रजेवाणी करनार,

રંગ હૃદયમ્

પાપરૂપી કાંટાઓને બાળી નાંખનાર, રોગરૂપી
દાવાનળને સજલ મેઘ સમાન શાંત કરનાર તને તને
નમસ્કાર હો ! ૮૬

બાલોન્મત્તસુવેષાય મુક્તમાલાસુરોચિષે ।
સંસારકઞ્જસારાય વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૮૭॥

હે વાસુદેવ! બાળ, ઉન્મત્ત, (અને પિશાચ)
સમ સુંદર વેષવાળા, મુક્ત પુરુષોની માલિકામાં
કમળની માફક શોભનાર, અને સંસારરૂપી કમળના
મકરંદરૂપ તને નમસ્કાર હો ! ૮૭

દ રન્ધાયાત્તદેહાય લોકસંગ્રહકારણા -
ત્તા પસાર્ચ્યાય વન્ધાય વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૮૮॥

હે વાસુદેવ! (જન્મમરણના) ભયનો નાશ
કરનાર, લોકસંગ્રહને (લોકોને સન્માર્ગે દોરવા તે)
માટે જેણે મનુષ્યદેહ ધારણ કર્યો છે એવા, તપસ્વીઓને
પણ પૂજનીય અને (દેવતાઓને) વંદ્ય તને નમસ્કાર
હો ! ૮૮

ત્રે ધાદુઃખદવાયાત્મન્ યાતાયાતનિવારિણે ।
યા મીરાભવરાજાય વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૮૯॥

ભકિતહદયમ્

હે આત્મસ્વરૂપ વાસુદેવ! ત્રિવિધ દુઃખને દગ્ધ કરનાર દાવાનળરૂપ, જન્મમરણનો ફેરો મટાડનાર, કર્પૂરગૌર સુંદર અંગવાળા તને નમસ્કાર હો ! ૮૯

યજ્ઞયાગાદિતુષ્ટાય યોગિધ્યેયાય યોગિરાટ્ર ।
વિદ્ વિદૂરાપ્રમેયાત્મન્ વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૧૦॥

હે અમેયાત્મન્! (જેના સ્વરૂપનો તાગ કોઈ કાઢી શકતું નથી એવા) પાંડિત્યથી દૂર એવા હે યોગીરાજ વાસુદેવ ! યજ્ઞયાગાદિથી સંતુષ્ટ, અને યોગીઓના ધ્યેય સ્વરૂપ તને નમસ્કાર હો ! ૯૦

મહાદેવાય ગેયાય સિદ્ધગન્ધર્વકોટિભિઃ ।

હેમશઙ્ખાય શંસ્યાય વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૧૧॥

હે વાસુદેવ! સમષ્ટિ બુદ્ધિરૂપી મહત્તત્વને પણ પ્રકાશિત કરનાર, કરોડો સિદ્ધો અને ગંધર્વો પણ જેનાં ગાન કરે છે એવા, દિવ્ય શંખ ધારણ કરનાર વિષ્ણુ સ્વરૂપ, સ્તુતિ કરવાને યોગ્ય તને નમસ્કાર હો ! ૯૧

અચિન્ત્યાચ ત્વરૂપાય અક્ષયાયાદિદર્શિને ।

વરાવરાદિરૂપાય વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૧૨॥

રંગ હૃદયમ્

૧૯૩૩૭૧૭

૩૦૩ હે વાસુદેવ ! અચિંત્ય, અરૂપ, અક્ષય, આદિદૃષ્ટા, ઉચ્ચનીચાદિ સર્વમાં પ્રકાશનાર તને નમસ્કાર હો !

૩૧ ! ૩૩ ૩૩ ૩૩ ૩૩ ૩૩ ૩૩ ૩૩ ૩૩ ૩૩ ૩૩

ધૂતચિતાય ધર્મ્યાય ધર્માધર્મપરાય ચ । ગણતુજીવાગણતુ
તારતમ્યવ્યતીતાય વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૧૩॥

૩૨ હે વાસુદેવ ! નિર્મળ ચિત્તવાળા, ધર્મપ્રિય, ધર્મ અને અર્ધમથી પર, ઉચ્ચનીચના ભેદભાવ રહિત તને નમસ્કાર હો ! ૯૩ ૩૩ ૩૩ ! ૩૩ ૩૩ ૩૩ ૩૩ ૩૩ ૩૩

યદાયાજાય યષ્ટવ્ય તાપદાવાય ભાસ્વતે ।

ધીમતાં ધીકૃતે બ્રહ્મન્ વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૧૪॥

૧૦ ૧૦ ૧૦ ૧૦ ૧૦ ૧૦ ૧૦ ૧૦ ૧૦ ૧૦

હે યજન કરવા યોગ્ય વાસુદેવ ! (ભક્તોની) આબરૂ રાખનાર, અજન્મા, ત્રિપિઠ તાપને બાળી નાખનાર, જ્ઞાનીઓની બુદ્ધિના પ્રકાશક, તેજપુંજ તને નમસ્કાર હો ! ૯૪ ૩૩ ૩૩ ૩૩ ૩૩ ૩૩ ૩૩ ૩૩ ૩૩ ૩૩

મકેશાન્મસ્વરૂપાય મદાય મકરીદ્વશે ।

હિમાંશુકાન્તવક્ત્રાય વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૧૫॥

૧૦ ૧૦ ૧૦ ૧૦ ૧૦ ૧૦ ૧૦ ૧૦ ૧૦ ૧૦

હે વાસુદેવ ! બ્રહ્માવિષ્ણુમહેશસ્વરૂપ, કલ્યાણના દાતા, માછલાના જેવી પાણીદાર આંખોવાળા, ચંદ્રના જેવા સુંદર મુખવાળા તને નમસ્કાર હો ! ૯૫

ભક્તિહૃદયમ્

૧૯૩૭ ૧૬

તન્માત્રાદિસુદૂરાય તેજસેઽવ્યક્તરૂપિણે ।

નો પરસ્થાત્રેઽપ્યન્તિકાય વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૧૬॥

હે વાસુદેવ! (ઇન્દ્રિય અને) વિષયાદિથી અત્યંત દૂર, તેજોરૂપ, અદૃશ્ય, પાસે છતાં પણ દૂર એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૯૬

દત્તઃ સ્વાત્માત્રયે યેન કિમદેયં મહાત્મનઃ ।

પ્રત્યુત્પન્નમતેપ્રેયન્ વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૧૭॥

જેણે પોતાની જાતને અત્રિન્નપિને અર્પણ કરી તે મહાત્મા શું ન આપે ? માટે હે પ્રમેયાત્મન્ વાસુદેવ ! હાજરબુદ્ધિવાળા એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૯૭

ચોરચાળ્ડાલરૂપાય ચૌર્યદ્વેષ્ટે ત્વકોપિને ।

દયાદાનાદિશિક્ષાય વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૧૮॥

હે વાસુદેવ ! ચોર અને ચંડાળમાં પણ સત્યસ્વરૂપે પ્રકાશનાર, ચૌર્યને ધિક્કારનાર અને ક્રોધથી રહિત, દયા-દાનાદિ એ જ જેનું શિક્ષણ છે એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૯૮

યાત્ પ્રાપ્યાય ચ યત્નેન યામ્યપીડાનિવારિણે ।

રજ્ઞાનન્દપ્રદાયાત્મન્ વાસુદેવ નમોઽસ્તુ તે ॥૧૯॥

રંગ હૃદયમ્

હે આત્મસ્વરૂપ વાસુદેવ ! ચત્નથી કરેલી યોગ-
સાધનાથી જે પ્રાપ્ત થાય છે એવા, ચમલોકનાં દુઃખોનું
નિવારણ કરનાર, સંસારરૂપી રંગભૂમિમાં આનંદ
આપનાર એવા હે વાસુદેવ તને નમસ્કાર હો ! ૯૯
વાસુદેવં પરિત્પજ્ય યેઽન્યં હીનમુપાસતે ।
ગઙ્ગામ્બુ નિર્મલં ત્યક્ત્વા મૃગામ્બુ પરિચન્તિ તે ॥૧૦૦॥

વાસુદેવનો પરિત્યાગ કરી જે કોઈ અન્ય હીનની
ઉપાસના કરે છે, તે (હતભાગી) નિર્મળ ગંગાજળનો
ત્યાગ કરી મૃગજળની પાછળ દોડી મરે છે ! ૧૦૦
જહિ વા શાધિ વા ચામ્બ સ્વીકુરુ દૂરમુત્સૃજ ।
તવૈવાહં તવૈવાહં તવૈવાહં પુનઃ પુનઃ ॥૧૦૧॥

હે માતા! (આ દીન બાળકને) મારી નાંખ વા
શાસન કર, ખોળે લે વા દૂર ઠેલી મૂક; પરંતુ હું તારો જ
છું, તારો જ છું, ફરી ફરીથી પણ હું તારો જ છું. !! ૧૦૧
ત્વં ચેઙ્ગહાસિ હે માતઃ કોઽન્યસ્ત્રાતાઽસ્તિ મામકઃ ।
ચેષ્ટેતાબાલવદ્બાલો માતા માતૈવ સા પુનઃ ॥૧૦૨॥

હે માતા ! તું જ જો મારો ત્યાગ કરીશ તો
પછી માફ રક્ષણ કરનાર બીજો કોણ છે ? બાળક
કદાચ બાળકને ન છાજે એવું વર્તન કરે, પરંતુ માતા તે
તો માતા જ છે ! ૧૦૨

નો વિદ્યા નો તપઃ ક્વાપિ વર્તતે મયિ નિશ્ચિતમ્ ।

તવાસ્મીત્યેવ મે તોષો યન્નાશો મરણં ધ્રુવમ્ ॥૧૦૩॥

ખરે જ, મારામાં નથી જરાએ વિદ્યા કે નથી તપ, હું તારો છું, એટલો એક જ મારે માટે સંતોષ છે. એનો નાશ થતાં (હે માતા ! માફ) જરૂર મોત છે. ૧૦૩.

માઽસ્ત્વન્નં ભક્ષિતું માઽસ્તુ વસ્ત્રં વા ધારણાય વૈ ।

મા ઘોષઃ કિં પુનર્ગેહમ્ અસ્ત્વેકં સ્મરણં પરમ્ ॥૧૦૪॥

(હે માતા !) ખાવાને ભલે અન્ન ન હો, પહેરવાને વસ્ત્ર ન હો, રહેવાને છાપડું ન હો તો ઘરની ક્યાં વાત ? પરંતુ મને તારું એક (નિરંતર) શ્રેષ્ઠ સ્મરણ રહેવા દે. ૧૦૪

નો કાઙ્ક્ષે કાવ્યવ્યુત્પત્તિં નો વિત્તં નો પુનર્યશઃ ।

પ્રાજ્યં રાજ્યં તૃણં મન્યે ત્વદ્વિના કિં સુખં ધ્રુવમ્ ॥૧૦૫॥

નથી મને કાવ્યવ્યુત્પત્તિની ઇચ્છા કે નથી ધનની લાલચ કે નથી કીર્તિની આકાંક્ષા. મોટું રાજ્ય પણ મારે મન તણખલાને તોલે છે ! તારા વિના શાશ્વત સુખ બીજું શું છે ? ૧૦૫

एहि मातर्गृहाणार्भं देहि बोधस्तनं परम् ।

ધેનોર્વિનાકૃતં વત્સં ધિક્ કથં સુખમાપ્નુયાત્ ॥૧૦૬॥

રંગ હૃદયમ્

૫૫૩૩૩૩૩૩

હે માતા ! આપ, બાળકને જોળામાં લે, અને જ્ઞાન
રૂપી ઉત્કૃષ્ટ સ્તનપાન કરાવ. અહા ! ધિક્કાર છે !
ગાયત્રી વિખૂટું પડેલ વત્સ તે શી રીતે સુખ પામે ? ૧૦૬
મૃષાડપિ બાધતે બન્ધોડયં શીઘ્રં જહિ તં પ્રભો ।
પાહિ મગ્નં ભવે ભીમ માર્મેવં શરણાગતમ્ ॥૧૦૭॥

હે પ્રભો ! મિથ્યા છતાં પણ આ સંસારરૂપી
બંધન અત્યંત ત્રાસ આપે છે માટે તેનો શીઘ્ર નાશ
કર; અને હે શિવ ! આવી રીતે શરણ આવેલા અને
સંસારસાગરમાં ડૂબેલા મને તાર. ૧૦૭
इतीदं नामपीयूषं रङ्ग स्वान्तविनिर्गतम् ।
ય: પિબેદનિશં ભક્ત્યા વાસુદેવભિયાદ ધ્રુવમ્ ॥૧૦૮॥

રંગ-અંત: કરણમાંથી નીકળેલા આવી રીતના
નામામૃતનું જે અહોનિશ ભક્તિપૂર્વક પ્રાશન કરશે તે
નિશ્ચયપૂર્વક સર્વાન્તર્યામી વાસુદેવને પ્રાપ્ત થશે. ૧૦૮
इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग
અવધૂત) મહારાજવિરચિતા શ્રી વાસુદેવનામસુધા સમ્પૂર્ણા ।

॥૩૦૫॥

ભકિતહૃદયમ્

૩૮ નારેશ્વરસ્તોત્રમ ।

જગત્ત્રસ્તં દૃષ્ટ્વા ત્રિપુરપતિના પૂર્વમખિલં

સ્તુતઃ સ્તોત્રૈર્દિવ્યૈવિવુધનિવહૈસ્તત્પ્રહણને ।

વિધાયાલં રૌદ્રં વપુરનલદીત્યા તમદહન્

નરાણામીશં તં પ્રણમત નરો જન્મક્ષતયે ॥૧॥

નારેશ્વરસ્તોત્રમ્

મનુજો! જન્મમરણામાંથી છુટવું છે તમારે ? પગે લાગો લાંબા થઈ તે મનુષ્યોના ઈશ નારેશ્વરને; અત્યંત રૌદ્રરૂપ ધારણ કરી બાળી નાખ્યાં જેણે પોતાની (તૃતીય-નેત્રની) અગ્નિજવાળાથી તે (દુષ્ટ દાનવ) ત્રિપુરાસુરને, એના ત્રાસથી જગત બધું ત્રાસેલું જોઈ પૂર્વે દેવવૃંદોએ તેને મારી નાંખવા માટે મહાદેવની પ્રાર્થના કરેલી. ૧

ગણાનાં યોઽધીશઃ સકલશુભદાતા હ્યવનિતલે

તપસ્તેપે ઘોરં ઘનજલકળાશી બહુસમમ્ ।

પુરા સિદ્ધિં પ્રાપ્તો યદનુગ્રહમાત્રેણ હ્યતુલાં

તમીશં નારેશં પ્રણમત નરો જન્મક્ષતયે ॥૨॥

મનુષ્યો ! મુક્ત થવું છે તમારે જન્મ મરણના ફેરામાંથી ? ભજો તે અંતર્યામી નારેશ્વરને જેના અનુગ્રહ

રંગ હૃદયમ્

માત્રથી ગણરાજ, દુનિયામાં સકળ શુભદાતા
ગણપતિજી પૂર્વે સકળ સિદ્ધિને પામ્યા, મેઘજલના
કણનું ભક્ષણ કરી અનેક વર્ષ તીવ્ર તપ આચરી ! ૨

કલેશં કાલેશં ધનપતિસખં ધ્યાનસુલભં

ત્રિનેત્રં ત્રાતારં ભવજલધિતસ્તં તનુજુષામ્ ।

શિવં સોમં શાન્તં શરણગતકામેષ્ટફલદં

વિભું તં નારેશં પ્રણમત નરો જન્મક્ષતયે ॥૩॥

જન્મનો નાશ કરવો છે તમારે મનુષ્યો ? પ્રણામ
કરો ભક્તિભાવથી તે સર્વવ્યાપી કાળના ઈશ, કામપર
સત્તા ચલાવનાર, કુબેરના મિત્ર, ધ્યાનથી સુલભ,
ત્રિનયન, પ્રાણીમાત્રનો સંસાર સાગરમાંથી ઉદ્ધાર
કરનાર, જગતનું કલ્યાણ કરનાર, પાર્વતીજી સાથે
બિરાજમાન, શાંત અને શરણાગતની કામનાઓ પૂર્ણ
કરનાર નારેશ્વરને. ૩

કપર્દીશં ધીશં સુરનરતિરશ્ચાં ગતિપ્રદં

નટં નાનાકારં કલિમલહરં કામદહનમ્ ।

ગુરું ગીર્વાણેશં વિષયિજનદૂરં વિષધરં

વિષધનં નારેશં પ્રણમતે નરો જન્મક્ષતયે ॥૪॥

જન્મખંડન કરવું છે તમારે માનવીઓ ? પાચે

ભકિતહૃદયમ્

લાગો પ્રેમથી તે કપર્દીશ્વર, બુદ્ધિના પ્રેરક, દેવ, મનુષ્ય
ને પશુપદ્યાદિને સદ્ગતિ કરનાર, નૃત્યકુશળ,
બહુરૂપી, કલિના પાપનું ખંડન કરનાર, કામદેવને ભસ્મ
કરનાર, અજ્ઞાનાંધાકરમાંથી તારનાર, દેવોના ઈશ,
વિષયી જનથી દૂર ભાગનાર, કાલકૂટ વિષ ધારણ
કરનાર, અને સંસારના ઝેરને નાબૂદ કરનાર
નારેશ્વરને . ૪

વસન્તં રેવાયાઃ પુલિનગહને પાવનતમે

તમેકં દન્તીશં ત્રિભુવનપતિં તારકગતિમ્ ।

સુરારાધ્યં હ્યાદ્યં પશુપતિમજં પૂર્ણવિભવં

ભવદ્ધનં નારેશં પ્રણમત નરો જન્મક્ષતયે ॥૫॥

માણસો ! જન્મથી કંટાળ્યા છો તમે ? પૂર્ણશ્રદ્ધાથી
ચરણે માથું મૂકો તે નારેશ્વરને, રેવાતીરે વસે છે જે
ભાઠાની (એકાંત) પવિત્ર ઝાડીમાં ! ભજો તે એક ગણ-
પતિના સ્વામી, ત્રિલોકના નાથ, પ્રણવમંત્ર છે પામવાનું
સાધન જેને અને આત્મપ્રવણથી સુકર છે આરાધના
જેની તે આદિપુરુષ, પશુપતિ, અજ (જન્મરહિત)
પૂર્ણવિભવ, ભવનો બેડો કરનાર નારેશ્વર ને ! પ
નતાર્તિન્દ્યં દેવં પ્રણતસુખદં ભૂતિકલિતં

ગિરીશં ગોવિન્દં ગિરિવરસુતાસેવિતપદમ્ ।

રંગ હૃદયમ્

खलारातिं रातिं विवुधशिवतातिं फणिपतिं

दधानं नारेशं प्रणमत नरो जन्मक्षतये ॥६॥

મનુપુત્રો ! જન્મમરણમાંથી છૂટવું છે તમારે ! કરો સાષ્ટાંગ દંડવત્ પ્રણામ તે શરણાગતનાં દુઃખ દૂર કરનાર, સ્વયંપ્રકાશ, પ્રણામ કરનારને સુખ દેનાર, ભસ્મથી શોભાયમાન, પર્વતોના ઇશ, શ્રુતેન્દ્રિય, ખલશત્રુ, દાની, જગન્નિત્ર, જ્ઞાનીઓનું કલ્યાણ કરનાર, શેષનાગ ધારણ કરનાર અને પર્વતોના રાજા હિમાલયની પુત્રી જેના પગ તળાંસે છે એવા નારેશ્વરને. ૬ સુરનરમુનિવૃન્દૈર્વન્દનીયો વનેશો

दनुजकुलनिहन्ता भीतिहर्ता नराणाम् ।

सपदि शिवविधाता मोक्षदाता नतानां

स वसतु मम हार्दे कामहन्ता नियन्ता ॥७॥

દેવ, મનુષ્યો અને ઋષિવૃન્દો પણ જેને વંદન કરે છે તે પશુપતિ, વનરાજ, રાક્ષસકુળનો નાશ કરનાર, મનુષ્યોનો ભય દૂર કરનાર, ક્ષણમાત્રમાં કલ્યાણ કરનાર, શરણાગતને મુક્તિ આપનાર, કામને બાળનાર, અને સર્વનું નિયમન કરનાર નારપતિ નારેશ્વર મારા હૈયામાં વસો ! ૭

ભકિતહૃદયમ્

યઃ શ્લોકસપ્તકમિદં પઠતીહ મર્ત્યો

રક્તોદ્ગતં સકલરક્તનિહન્તૃ નૃણામ્ ।

ભક્ત્યા પ્રભાતસમયે નિયતઃ શુચિઃ સન્

ભુક્ત્વેહ સોચ્ચમખિલં શિવલોકમીયાત્ ॥૮॥

જે મનુષ્ય, સર્વસાંસારિક આસક્તિ દૂર કરનાર, રંગકૃત આ સાત શ્લોક, પ્રાતઃકાળે જીતેન્દ્રિય અને પવિત્ર થઈ ભકિતભાથી પઢે છે તે આ લોકમાં (જીવતાં) સર્વ સુખ ભોગવી (અંતે) શિવલોકમાં જાય છે. ૮

इतिश्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग
(રક્ત અવધૂત) મહારાજવિરચિતં નારેશ્વરસ્તોત્રં સમ્પૂર્ણમ્ ।

૩૯ ભૂતનાથસ્તવઃ ।

ભૂતનાથ નમસ્તુમ્યં સ્વાત્મદં ભૂરિવૈભવમ્ ।

ભવં વૈ ભવહન્તારં નૌમિ નાથાર્પયાત્ર કમ્ ॥૧॥

૩૯ ભૂતનાથસ્તવઃ

હે ભૂતનાથ મહાદેવ તમને હું નમસ્કાર કરું છું. તમો સ્વસ્વરૂપનું જ્ઞાન કરાવનાર અને અખૂટ વૈભવ આપનાર છો. સંસારવાસનાને દૂર કરનાર હે મહાદેવ ! તમને હું પ્રણામ કરું છું. હે જગન્નાથ, આ જગતમાં

રંગ હૃદયમ્

મને (પરમ) સુખ અર્પણ કરો. ૧

દક્ષે કીડતિ બાલવક્રવદનો વામેડગજા સુન્દરી

પાર્શ્વે બાલષડાનનો વિજયતે નન્દી પુરસ્તાદ્ વૃષઃ ।

શીર્ષે શીતલવાહિની સુરનદી દત્તાનુજો ભાસુરઃ

સોડયં નોડવતુ સન્તતં હૃદિ સતાં કીડન્નતાર્તિં હરન્ ॥૨॥

જેની જમણી બાજુ બાળસ્વરૂપે વક્તુંડ ગણપતિ છે, ડાબી બાજુ પર્વતપુત્રી પાર્વતી બિરાજે છે, પડખામાં બાલ કાર્તિકેય શોભે છે, આગળ નંદી વૃષભ રહેલા છે તથા શિર પર શિતલ જળ વહન કરતી ગંગા નદી અને દત્ત ભગવાનના નાના ભાઈ ચંદ્ર શોભે છે એવા સંત-પુરુષોના હૃદયમાં રમણ કરનાર અને નતજનને દુઃખમાંથી તારનાર ભગવાન શંકર હમેશાં અમારું રક્ષણ કરો. ૨

પશુપતિપરમેશઃ પાશદઃ પાર્શ્વદાનાં

જનિમૃતિકૃતિત્રીશઃ પાર્શ્વનાથો જિનાનામ્ ।

અલિરપિ યવનાનાં બ્રહ્મ વેદાન્તગાનાં

સ જયતુ પુરુનામા પારદોડમ્ભોનિધીનામ્ ॥૩॥

(જે) ગણોને પાશથી સજ્જ કરનાર પશુપતિ પરમેશ્વર છે અને (જે) જૈનોના ઉત્પતિ સ્થિતિ અને લય

ભકિતહૃદયમ્

કરનાર પાર્શ્વનાથ છે અને (જે) મુસલમાનોના અધા પણ છે તથા વેદાન્તિઓના બ્રહ્મ છે તે અનેક રૂપે વિરાજેલા, સંસારસમુદ્રમાં પડેલાઓને પાર ઉતારનાર ભગવાન (ભૂતનાથ) નો જયજયકાર હો ! ૩

ભવારે भीतिं नो हर सुरपते शीघ्रमखिलां

खिलान्नो स्वीकुर्वन् कुरु खलमनः खिद्ररहितम् ।

खिलस्त्वं त्वं खेलिर्न हि खल ऋते त्वां तृणमिह

हरन्द्वैतं दीनानव नयपते पाहि पततः ॥४॥

હે સંસારશત્રુ ! દેવાધિદેવ ! અમારી સઘળી ભીતિનો જલદીથી નાશ કરો, અમારી આ અલ્પ સ્તુતિને સ્વીકારીને તુરંજીવ સ્તુતિઓના ભંડાર સમા મનને એની પામરતામાંથી ઉગારો. તમો જ સ્તુતિ છો અને (સ્તુતિ યોગ્ય લીલા) ખેલનાર છો; તમારા અસ્તિત્વ વિના તણખલું પણ બાકી નથી, તો હે સદ્વર્તનપ્રેરક ! અમ ગરીબનો ઢ઼્ેતભાવ હરી રક્ષણ આપો અને અમ પતિતોનો ઉદ્ધાર કરો. જ

न प्रभवं नो विभवं काङ्क्षेऽहं त्वभयं तु मेऽस्तु सद्भावम् ।

भावाभावविरूपं दर्शय शान्तिदमेकमेव ते रूपम् ॥५॥

હું પ્રભાવ કે વિભવની ઇચ્છા રાખતો નથી. મારામાં નિર્ભયતા અને સદ્ભાવ હો! અને ભાવાભાવથી

रंग हृदयम्

पर अेवा तमारा अेकमेव शांतिदायक स्वरूपनां
दर्शन करावो. प

दोषाकरं च क्षयिणं च कलङ्किनं च

मौलौ विभर्षि तनुषे खलु कालकूटम् ।

कृत्तिं वसान इह नो नर लज्जसे धिङ्

मां किं जहासि भवकानन ईतिहारिन् ॥६॥

दोषना लंडार, क्षयने पामनार, तथा कलंकित
अेवा (यंद्र)ने माथा उपर धारण करो छो ; कालकूट
ऊरने पण रक्षण आपो छो, अरे ! यर्मने धारण करतां
तमने लाज नथी आपती, तो पछी हे सुभ देनार, अने
कष्ट कापनार, तमे मने केम त्यज्ज एो छो ?

चिकुरनिकरैर्भ्राजिष्णुं त्वां नमामि महेश्वरं

त्रिनयनमरं पञ्चास्यं शं स्मरामि सुरेश्वरम् ।

हर हर दरं मा संहारं शिशोः कुरु सागस-

श्वरणपतितं स्वाङ्गे धृत्वा कुरुष्व विनोदनम् ॥७॥

जटाजूटथी शोभता भगवान महेश्वरने हुं नमस्कार
करुं छुं, त्रण नेत्रपाणा, पांय मुभवाणा, देवाधिदेव
शंकरनुं हुं स्मरण करुं छुं. हे हर ! मारा भयने दूर
करो. आ निरपराधी जाणकनो संहार मा करो.

ભકિતહૃદયમ્

એ ચરણમાં પડેલાને તમારા ખોળામાં બેસાડી આનંદ
ગોષ્ઠી કરો ! ૭

ત્રિવિધતાપદવાગ્નિસુતોયદં

||૦૫|| યદમજં દમકં ચ સુતેજસમ્ ।

વરનુતં નતમુક્તિદમવ્યયં

શરણમેમ્યનિશં શિવશઙ્કરમ્ ॥૮॥

આધિ, વ્યાધિ અને ઉપાધિના ત્રિવિધ તાપથી
બળતા દવના અગ્નિને જળ આપનાર (શાંત કરનાર),
વિગ્રહને આપનાર સાક્ષાત્ નિગ્રહ સ્વરૂપ, અપિનાશી,
તેજસ્વી, ઉત્તમ પુરુષોથી પ્રશંસા પામેલા, નતજનને
મુક્તિદાયક અને અનન્ય એવા શિવશંકર ભગવાનને
શરણે હું જાઉં છું. ૮

ભૂતનાથ હે અસ્તુ તુષ્ટિદસ્ત્વત્સ્તવોઽવ્યયં સર્વકામદઃ ।

કામનાથ મો ઘાતય પ્રભો દુર્ગ્રહાર્તિમાશુ પ્રસીદ મે ॥૯॥

હે ભગવાન ભૂતનાથ, તમારું આ સ્તોત્ર સંતોષ
આપનારું અને વળી સર્વ કામના પૂર્ણ કરનારું હજો!
હે ઈચ્છાઓના અધિપતિ કામનાથ પ્રભુ ! જીરવવાં
મુશ્કેલ એવાં મારાં દુઃખોનો હણી મારી ઉપર જલદીથી
પ્રસન્ન થાઓ. ૯

रंग हृदयम्

वारंवारं तव वरतनुं नौमि भक्त्या त्र्यधीशं ।
स्मारं स्मारं तव गुणगणं स्तौमि त्वां भो वनेश ।
पायं पायं तव च यरसं रङ्गभानं विहाय
त्वद्भङ्गेऽयं विशति विपुले त्वात्मभावेन रङ्गः ॥१०॥

हे त्रया लोकनाथ, तमारा श्रेष्ठ स्वर्पने पारं-
पार नमस्कार करुं छुं. हे पनपासी प्रभो! तमारा
अनंत गुणोनुं पारंपार स्मरण करीने तमारी स्तुति करुं
छुं. तमारा ज्योतिर्भय ब्रह्मरसास्पादनं पान करतां
करतां संसारना रंगने भूली जय तमारा अपूट अने
आनंददायक रंगमां आत्मभावे आ रंग लीन
थाय छे. १०

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग
अवधूत) महाराज विरचितो भूतनाथस्तवः सम्पूर्णः ।

४० सिद्धनाथदशकम् ।

एकं तत्त्वं नो द्वितीयं कदाचिद्
यद् ब्रह्मेति प्राञ्च आहुर्वरेण्यम् ।
तत् त्वां शैवाः शक्तितः साम्बमेव
ख्यान्तः स्वान्तः सिद्धिकामा नुवन्ति ॥१॥

ભકિતહૃદયમ્

૪૦. સિદ્ધનાથદશકમ્

એક જ તત્ત્વ છે, કદાપિ બીજું નથી અને જેને
બ્રહ્મ એમ કહીને પહેલાંના લોકો વરેણ્યરૂપે વર્ણવે છે,
એવા તને સિદ્ધિની કામનાવાળા શૈવો શક્તિ અનુસાર
સાંબ સદાશિવરૂપે તને ઓળખાવતા પોતાના
અંતઃકરણમાં પ્રશંસા કરે છે. ૧

શિવ એવ પર શિવમેવ ભજે
સદૃશં ન શિવેન શિવાય નમઃ ।

ન શિવાદધિકં શિશુરસ્મિ

શિવસ્ય શિવે મન એતુ સદાઽ શિવ ॥૨॥

શિવ એજ પરાત્મા છે, શિવને જ હું ભજુ છું,
શિવ સમાન કોઈ નથી, શિવને નમસ્કાર હો. શિવથી
અધિક કોઈ નથી, શિવનું હું બાળક છું. શિવમાં જ મન
સદા જાઓ, હે શિવ, તું મારું રક્ષણ કર.

રહસિ વિજને સિદ્ધૌઘૈસ્ત્વં સ્થિતઃ પરિવેષ્ટિતો

વિકિરસિ શિવં સ્વેભ્યઃ સ્વાન્તઃ સ્તુતૈઃ પરિતોષિતઃ ।

હર દરમરં મે મારં મો ભવાન્તક ભાસુર

વિતર તરણે મદ્રં મદ્રં મવાઢ્યશુભં જહિ ॥૩॥

रंग हृदयम्

એકાંતમાં તમે સિદ્ધોના સમૂહથી વીટળાએલા રહ્યા છો, પોતાના અંતઃકરણમાંથી કરાએલ સ્તુતિથી સંતુષ્ટ થએલા આપ ભક્તો ઉપર કલ્યાણ વેરો છો. હે ભવનો અંત કરનાર, પ્રકાશમાન દેવ, મારા કામરૂપી મોટા ભયને દૂર કર. તરવાને માટે ફરી ફરીથી કલ્યાણનું વિતરણ કર. સંસારસાગરરૂપી અશુભને હણી નાખ. ૩

पयःस्नातं धेन्वाः सपदि च विलोक्यैव सहसा

परानन्दं प्राप्ताः सरसभुवि वन्याः स्थितममुम् ।

मुदा पूजां चक्रुर्हृहरहरनाद्यन्तमनघाः

सुरेर्ष्यं प्रासादं तदनु रचयामास नृपतिः ॥४॥

સરસ ગામમાં રહેલા આ શિવને એક દિવસ ઓચિંતા ગાયના દૂધથી સ્નાન કરાએલ જોઈને ગોવાળિયાઓ પરમ આનંદને પ્રાપ્ત થયા. અને આદિ અને અંતરહિત શિવની તે નિષ્પાપે (ગોવાળિયાઓએ) આનંદપૂર્વક પૂજા કરી. ત્યાર પછી રાજાએ ત્યાં દેવોને ઈર્ષ્યા આવે એવું મંદિર બાંધ્યું. ૪

म्लेच्छसैन्यखण्ड्यमानलिङ्गरन्धतः पुनर्

निःसृतोग्रभृङ्गवृन्दद्रावितान्धम्लेच्छकम् ।

सिद्धनाथनामतः श्रुतं भजन्ति भावुकाः

प्राप्नुवन्ति भावनानुरूपमेव तद्विदः ॥५॥

ભકિતહૃદયમ્

મ્લેચ્છના સૈન્યથી ખંડિત કરવાની ઇચ્છા રખાતા તે લિંગના બાકોરાંમાંથી એકદમ ભમરાઓનાં ઝૂંડ નીકળ્યાં અને અંધ મ્લેચ્છોને નસાડી મૂક્યા. સિદ્ધનાથ નામથી ઓળખાતાં તેમને ભાવિક લોકો ભજે છે અને તે તેના જાણકારો ભાવનાને અનુરૂપ ફળ મેળવી લે છે. ૫

ગङ્ગમ્બુમૌલિં કૃતચન્દ્રભૂષં

નન્દીશદ્ગુણ્ડીશપુરસ્કૃતં શમ્ ।

સર્પોપવીતં વરભૂતિલિપ્તં

વન્દે વિભું હ્યાનતસૂત્તમાઙ્ગમ્ ॥૬॥

ગંગાને મસ્તક પર ધારણ કરનાર, ચંદ્રને આભૂષણ બનાવનાર, નન્દીશ અને ઢુંઢીશ (ગણપતિ) જેની આગળ છે એવા, કલ્યાણરૂપ, સર્પનું ઉપવીત ધારણ કરનાર, શ્રેષ્ઠ ભસ્મથી લેપાએલ તે વિભુને મસ્તક નમાવીને હું વંદન કરું છું. ૬

નાનાર્થિનો યાન્તિ નિકૃષ્ટચિત્તા-

સ્ત્વામાશુતોષ ત્વમવેત્ય શંભો ।

યાચે ન કિચ્ચિત્તુ કૃપાં વિના તે

તુષ્ટે ત્વયિ સ્યાત્કિમુ દુર્લભં મે ॥૭॥

હે શંભુ ! નાના પ્રકારની કામનાવાળા ઉતરતી

રંગ હૃદયમ્

કોટીના ચિત્તવાળા અને જલદી ખુશ થનાર જાણીને તારી પાસે આવે છે, પરંતુ હું તારી કૃપા વિના કંઈ જ યાચના કરતો નથી (કારણકે) તું જ્યારે સંતુષ્ટ થાય ત્યારે મારે માટે શું દુર્લભ હશે ? ૭

ઓઙ્કારતત્ત્વાર્થસુનિશ્ચિતાર્થ

નમઃ શિવાયેતિ જપાત્સુતુષ્ટમ્ ।

પ્રપન્નકલ્પદ્વમમાર્તબન્ધું

નૌમીહ કારુણ્યસુધાર્દ્રસિન્ધુમ્ ॥૮॥

ઐકારના તત્ત્વના અર્થથી જેનો અર્થ નિશ્ચિત થયો છે એવા (અર્થાત્ ઐકાર સ્વરૂપ), નમઃ શિવાય એ મંત્રના જાપથી સારી રીતે પ્રસન્ન થનાર, ભક્તોના કલ્પદ્રુમ, દુઃખીઓના બંધુ, કારુણ્યરૂપી અમૃતના સાગર અહીં (આ ગામમાં) આપની હું સ્તુતિ કરું છું. ૮

ત્ર્યક્ષં વિપક્ષં ધૃતમક્તપક્ષં

સ્વાત્મૈકલક્ષ્યં કૃતકામરક્ષમ્ ।

બ્રહ્માણ્ડભક્ષ્યં ગજકૃત્તિકક્ષં

વન્દે વિપન્નાર્તિવધૈકદક્ષમ્ ॥૯॥

ત્રણ આંખોવાળા, પક્ષપાતરહિત, છતાં ભક્તોનો પક્ષ લેનાર, એક માત્ર સ્વાત્મામાં જ જેમનું લક્ષ છે

ભકિતહૃદયમ્

એવા, ઠામનું જેમણે રક્ષણ કર્યું છે એવા, બ્રહ્માંડ છે
લક્ષ્ય જેનું એવા, હાથીનું ચામડું ધારણ કરનાર, આપ-
તિમાં પડેલાના દુઃખનો વધ કરવામાં એક માત્ર ચતુર
એવા શંકરને હું વંદું છું.

સિદ્ધનાથ - સિદ્ધતાત - સિદ્ધજાત - હૌં - હર

સિદ્ધનામ - સિદ્ધકામ - સિદ્ધધામ - જૂં - ભવ ।

સિદ્ધકર્મ - સિદ્ધધર્મ - સિદ્ધશર્મ - સઃ - શિવ

સિદ્ધવર્ત્મ - નામરૂપધર્મમુક્ત તે નમઃ ॥૧૦॥

સિદ્ધનાથ, સિદ્ધતાત, સિદ્ધજાત, હૌં બીજરૂપ, હર,
સિદ્ધનામ, સિદ્ધકામ, સિદ્ધધામ, જૂં બીજરૂપ, ભવ
(શંકર), સિદ્ધકર્મ, સિદ્ધધર્મ, સિદ્ધશર્મ; સઃ બીજરૂપ,
શિવ અને સિદ્ધવર્ત્મ (માર્ગ), નામ અને રૂપના ધર્મથી
મુક્ત હે શંકર તમને નમસ્કાર હો ! ૧૦

સિદ્ધનાથદશકં પ્રતિસાયં

યઃ પઠેદ્ધિ નિરુદ્ધમનાઃ સન્ ।

પ્રાપ્તપ્રાપ્ત્યમિહ મુક્તિસુખાશી

લીયતેઽન્તત્ત્વ ઇતઃ શિવરદ્ધે ॥૧૧॥

મનને હૃદયમાં સ્થિર કરીને જે માણસ સિદ્ધનાથ
દશકનો રોજ સાંજે પાઠ કરશે તે પ્રાપ્ત કરવા જેવું અહીં

રંગ હૃદયમ્

પ્રાપ્ત કરીને મુક્તિરૂપ સુખની આશાવાળો થઈ અંતે
મૃત્યુ પછી શિવના રંગમાં લીન થશે. ૧૧

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिणण्डुरङ्ग (रङ्ग
अवधूत) महाराज विरचितं सिद्धनाथदशकं सम्पूर्णम् ।

૪૧. શ્રીનીલકળ્ઠેશ્વરસ્તોત્રમ્ ।

આદૌ બ્રહ્મ નિરામયં ચ તુ પુનર્યો વીક્ષણાન્દોલનાત્
પુંસ્ત્રીભેદત એક એવ હિ બભૂવાનેકવલ્લીલયા ।

ભાતં સ્થાવરજઙ્ગમાત્મકમિદં યસ્મિંસ્તતોઽમ્બૂર્મિવદ્
વન્દેઽહં કલિકાલમેકમપરં તં નીલકળ્ઠં વિભુમ્ ॥૧૧॥

૪૧. નીલકંઠેશ્વરસ્તોતમ્*

મૂળે જે નિષ્કલંક બ્રહ્મ હતું તેજ પછીથી પોતાના
સંકલ્પરૂપી આંદોલનથી સ્ત્રી-પુરૂષ ભેદથી એક હોવા
છતાં પોતાની લીલાથી અનેકવત્ થયું. અને તેથી
જલતરંગની માફક સ્થાનરજંગમાત્મક આ બધું જેની

* પૂ. શ્રી એ આ સ્તોત્રની છેલ્લી લીટી ભકતોની ઇચ્છાને
વશ થઈ બદલી આપી કપિલેશ્વરસ્તોત્ર ના નામે ફેરવી આપી
હતી; વન્દે તં કપિલેશ્વરં કલિમલાહારં પરં શઙ્કરમ્ તે પ્રાણી
માત્રણુ કલ્યાણ કરનાર કલિમલાહારક શ્રેષ્ઠ કપિલેશ્વરને હું
વંદન કરું છું.

ભક્તિહૃદયમ્

અંદર દેખાવા લાગ્યું તે કળિના કાળસ્વરૂપ, એક
(અદ્વિતીય) અને સર્વશ્રેષ્ઠ નીલકંઠ વિભુને હું પંદન
કરું છું. ૧

યદ્વામે નગજાત્મવિત્પુરત ઉક્ષા ધર્મલિઙ્ગં મહન્
મધ્યે સંયમકૂર્મ ઇષ રમતે મૂકાત્મઘોષં ગૃણન્ ।
અગ્રી રુદ્ર ઇતીવ ભાષ્યમખિલં યસ્ય ત્વભાષ્યસ્ય વૈ
વન્દેઽહં કલિકાલમેકમપરં તં નીલકળ્ઠં વિભુમ્ ॥૨॥

જેના વામભાગે પાર્વતી-બ્રહ્મવિદ્યા, આગળ ધર્મ-
રૂપ વૃષભ અને મધ્યમાં મૂક આત્મગાણું ગાતો આ
સંયમ કૂર્મ (કાચબો) રમે છે; જેને વાણી પહોંચી
શકતી નથી તેનું 'અગ્નિ રુદ્ર છે' એ શ્રુતિ જાણો કે
ભાષ્ય છે, તે કળિના કાળસ્વરૂપ, એક (અદ્વિતીય)
સર્વશ્રેષ્ઠ નીલકંઠ વિભુને હું પંદન કરું છું. ૨

एकोऽनेक इतीह वादिनिवहा यं तर्कयन्तीन्द्रिय -
જ્ઞાનાતીતમહેશમાદિવિભવં સર્વાન્તરસ્થં વિભુમ્ ।
जीवेशादिभिदा य एव पुरुनामान्तर्बही राजते
વન્દેઽહં કલિકાલમેકમપરં તં નીલકળ્ઠં વિભુમ્ ॥૩॥

ઈન્દ્રિય જ્ઞાનાતીત, મહત્વના પણ પ્રેરક,
મૂળૈશ્વર્ય, સર્વના અંતરમાં નિવાસ કરનાર વિભુ એવા,

રંગ હૃદયમ્

જેના વિષે અહીં વાદીઓ એક છે કે અનેક એવા તર્કવિતર્ક કરે છે અને અનેકનામી જે જીવ ઇશ્વર વગેરે ભેદથી અંદર બહાર પ્રકાશ છે તે કળિના કાળસ્વરૂપ એક (અદ્વિતીય) અને સર્વશ્રેષ્ઠ નીલકંઠ વિભુને હું પંદન કરું છું. ૩

ब्रह्माऽसौ हरिरप्यसौ स च मरुच्छक्त्यादिरूपौऽप्यसौ
यद् यद् दृश्यमिहास्ति तत्तदधिकं रूपं त्वरूपस्य शम् ।
वाचा यो न विभाससे तु वदते वाण्येव येनाखिला
वन्देऽहं कलिकालमेकमपरं तं नीलकण्ठं विभुम् ॥४॥

એ જ બ્રહ્મા છે, વિષ્ણુ પણ એ જ છે; મરુત, શક્તિ વગેરે સ્વરૂપ પણ એ જ છે; અહીં જે જે દેખાય છે તે બધું એ જ અરૂપીનું કલ્યાણમય સ્વરૂપ છે; વાણીથી જે દેખાતો નથી. (જેનું ભાન થતું નથી) પણ સર્વવાણી જેના વડે બોલે છે તે કળિના કાળ સ્વરૂપ એક (અદ્વિતીય) અને સર્વ શ્રેષ્ઠ વિભુને હું પંદન કરું છું. ૪
यः पञ्चार्णविवेकवेतृमुनिर्ध्यातः सदा मानसे
यो रुद्रादिसुसूक्ततः श्रुतिशिरोभिर्वर्णितः संज्ञया ।
स च्छित्सौख्यनिधिः श्मशानविपिने यो गूढ आस्ते शिवो
वन्देऽहं कलिकालमेकमपरं तं नीलकण्ठं विभुम् ॥५॥

ભક્તિહૃદયમ્

પંચાક્ષરનો (નમઃ શિવાય) વિવેક જાણનાર મુનિઓ જેનું નિરંતર પોતાના અંતઃકરણમાં ધ્યાન ઘરે છે, રુદ્રાદિ નિર્દોષ સૂકતો વડે જેનું ઉપનિષદોએ સંકેતથી વર્ણન કર્યું છે, સચ્ચિદાનંદનો સાગર, તે મંગલમય (કામ ક્રોધાદિ બાળવાના સ્થાનરૂપ - પ્રાણીમાત્રના અંતકરણરૂપ) સ્મશાનારણ્યમાં ગુપ્તરૂપે રહેલા છે તે કળિના કાળ-સ્વરૂપ, એક (અદ્વિતીય) અને સર્વશ્રેષ્ઠ વિભુને હું વંદન કરું છું. ૫

આકાશલિઙ્ગં સગુણાગુણં યત્
પુરત્રયાન્તં તુ હ્યનાઘનન્તમ્ ।
વન્દે ગિરીશં ચ ગવીશપત્રં
રજ્જાદિમૂલં તમુ નીલકન્ઠમ્ ॥ ૬ ॥

સર્વ વ્યાપી પ્રકાશરૂપ, સગુણનિર્ગુણ રૂપે રહેનાર, (સ્થૂલ, સૂક્ષ્મ ને કારણ શરીરરૂપ) ત્રિપુરાંતક, આદિ અંતથી રહિત, ગિરીશ, વૃષભવાહન, જગતના આદિ મૂલ તે નીલકંઠને હું વંદન કરું છું. ૬*
શ્લોકષટ્કમિદં સૌમ્યં યા પઠેદ્ ભક્તિતોડનિશમ્
ચતુર્વર્ગફલં ભુક્ત્વા શિવસાયુજ્યમાપ્નુયાત્ ॥ ૭ ॥

* આ શ્લોકની છેઠી લીટી કપિલેશ્વર સ્તોત્ર માં નીચે મુજબ રજ્જાદિમૂલં કપિલેશ્વરં તમ્=જગતનું આદિમૂળ તે કપિલેશ્વરને હું વંદન કરું છું.

रंग हृदयम्

जिज्ञे माणसं भक्तिपुरःसरं आ सात्त्विकं श्लोकषट्कं
निरंतरं पठनं करशे ते धर्म, अर्थ, कामने भोक्ष्ये
यत्तुर्विधं पुरुषार्थं इणं भोगवी अन्ते शिवसायुज्यने
प्राप्तं थशे. ७

इति श्रीदत्तपादारविन्दलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत)
महाराजविरचितं श्रीनीलकण्ठेश्वरस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

४२. अरण्येश्वरस्तोत्रम् ।

विभो वन्यवासप्रियानन्तरूप

स्मरारेऽल्पतुष्टं स्वकं पाहि मां भोः ।

हराधिं हरानन्दमूर्तें प्रसीद

जगत्स्थावरात्मन्नखण्डैकरूप ॥१॥

४२. अरण्येश्वरस्तोत्र

हे वनवासप्रिय, अनंतरूप, कामदेवना शत्रु,
अल्प(सामग्री) थी संतुष्ट धनार, विभो आपना सेवक
मने रक्षो ! हे हर, आनंदमूर्ति, स्थावर जंगमना
आत्मरूप अर्धं अकल्प प्रसन्न थाओ, अने
आधि(व्याधि, उपाधि) हरो. १

ભકિતહૃદયમ્

૧૫૩૩ ૧૦૩

શ્રુતં મે યદા તે પ્રભો નામ દૂરાત્
તદૈવાભવન્મે મનો દર્શનં તે ।

યદા દૃષ્ટમેતત્તુ પ્રત્યક્ષલિઙ્ગં

નિમગ્નં મનો મે પરાનન્દસિન્ધૌ ॥૨॥

હે પ્રભુ, આપનું નામ મેં જ્યારે દૂર રહે સાંભળ્યું હતું ત્યારે જ તારાં દર્શન કરવા મને મન થયું હતું. જ્યારે આ લિંગને પ્રત્યક્ષ જોયું ત્યારે માફ મન પરમ આનંદ સિન્ધુમાં મગ્ન થયું. ૨

પુરા નાચિકેતઃ પરમાપ સિદ્ધિં

હ્યનેકે તતસ્ત્વાં તુ સિદ્ધેશ્વરં તે ।

જગુઃ સિદ્ધદં ત્વાં પ્રભોઽરણ્યવાસાદ્

અરણ્યેશ્વરં પ્રાહુરન્યેઽપિ શંભો ॥૩॥

પહેલા નચિકેતાના પુત્રે અને તે પછી અનેકે પરા સિદ્ધિને પ્રાપ્ત કરી હતી. તેથી હે પ્રભો ! તને સિદ્ધેશ્વર તરીકે પુકારતા હતા. પરંતુ પછી સિદ્ધિ આપનાર તમને અરણ્યવાસના કારણે હે શંભો ! બીજાઓ અરણ્યેશ્વર નામથી પણ પુકારે છે. ૩

સ્થિતા વામભાગેઽગરાજાત્મજા સા

પરો નન્દ્યસૌ શોભતેઽલં પુરસ્તાત્ ।

રંગ હૃદયમ્

૫૬૩૭૭૭૭૭

इदं भक्तवृन्दं प्रणौति प्रहर्षात्
सनृत्यं पुरन्धीजनश्चाङ्गणे ते ॥४॥

ડાબી બાજુએ તે હિમાલયની પુત્રી પાર્વતી બિરાજે છે, આગળ રહેલો આ નંદી અત્યંત શોભા આપે છે, આ ભક્તવૃન્દ હર્ષથી અને ભીલડીઓ તારા આંગણામાં નૃત્ય સહિત તમારી સ્તુતિ કરે છે. ૪

प्रमत्ता मयूराश्च कुर्वन्ति केकां

शिवोऽहं शिवोऽहं गृणन्तः समन्तात् ।

प्रधावन्त एते मृगास्त्वां नुवन्ति

किरातेश कारुण्यसिन्धो प्रसीद ॥५॥

મત બનેલા મયૂરો હું શિવ છું, હું શિવ છું, એમ કહેતા ચારે તરફથી કેકા કરે છે, દોડતાં આ હરણાંઓ તમારી સ્તુતિ કરે છે કે કરુણાસિન્ધુ, કિરાતોના ઈશ પ્રસન્ન થા. ૫

दयालुस्त्वमेकः शरण्यः सखा मे

गुरुर्मित्रमाप्तः पिताम्बा च बन्धुः ।

विहाय क्व भूमिं गतिर्भूचराणां

वदान्यत्र भक्तात्यरे नीलकण्ठ ॥६॥

। ज्ञानमप्युक्तं चित्तमपि ।

તું જ દયાળુ છો, એકમાત્ર આશરો છો; સખા છો, ગુરુ, મિત્ર, આમજન, પિતા, માતા અને બન્ધુ છો, હે નીલકંઠ, ભક્તોના દુઃખોના હે દુશ્મન ! કહે, પૃથ્વી પર ફરનારા માટે ભૂમિના સિવાય બીજી કઈ ગતિ છે ? ૬

પુરારે પ્રસીદેતિ કિં ત્વાં બ્રવીમિ

વિના તે દયાં કો નુ પ્રાણ્યાદિનાત્મન્ ।

અતઃ સાઙ્ગલિસ્ત્વાં સદાન્તઃ સ્મરામિ

૥૬૧ યથાયોગ્યમેવં કુરુષ્વાશુતોષ ॥૭૭॥

હે ત્રિપુરારે ! પ્રસન્ન થા એમ તને શું કહું ? હે આત્મસ્વરૂપ, તારી દયા વિના આ જગતમાં કોઈ શ્વાસ લઈ શકે ? એથી હે આશુતોષ (શીઘ્ર સંતુષ્ટ થનાર), આપને હાથ જોડીને અંતઃકરણમાં હમેશા સ્મરું છું, આપ જે યોગ્ય હોય તે પ્રમાણે કરો. ૭

૥૬૨ રઙ્ગાનુભૂતિકલિકા સ્તુતિરેષા મલાપહા ।

ધર્માર્થકામદા ચાન્તે શિવસાયુજ્યદા મતા ॥૮૧॥

૥૬૩ રંગના અનુભવરૂપી પુષ્પકળી સમાન, મલને દૂર કરનારી આ સ્તુતિ ધર્મ, અર્થ અને કામદાયક છે અને અંતે શિવ સાથે સાયુજ્ય આપનારી મનાય છે. ૮

इति श्रीदत्तपादारविन्दलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्गा अवधूत) महाराज विरचितं अरण्येश्वरस्तोत्रं सम्पूर्णं ।

४३. मन्त्रगर्भं मृत्युञ्जयस्तोत्रम् ।

- त्र्यंघोहरः शलंगात्मा दत्तेष्टो मृत्तिकावृतः ।
 बलेद् भीमो रीतिकर्ता तापसो युंजनप्रियः ॥१॥
 कंदाशनो रेफहर्ता त्रेधाभूतो जनार्दनः ।
 यन्ता मायाजनिः साक्षी यज्ञेशो यज्ञभावनः ॥२॥
 जात्यो निर्जरसां त्राता हठयोगी महाबलः ।
 महानन्दो रीतिभाक्चोर्ध्व-रेता हानिसूदनः ॥३॥
 हेमाङ्गश्चाविर्भूतिन्धो कृष्टदैन्यश्च देवराट् ।
 सुखदुःखसमस् तेजोदो णडागार - वत्सलः ॥४॥
 गंगास्नायी व्याधिहर्ता उन्निद्रस् त्रासवर्जितः ।
 धिंधिनादं धियन्धूर्तो मत्स्यशिष्यो हिण्मयः ॥५॥
 पुष्काराक्षो ग्रस्तसर्वस् तापनो मांसलःस्वराट् ।
 टिप्पणीकृच्च तेजस्वी नंददः शत्रुजित्पुमान् ॥६॥
 वर्णज्येष्ठः ककुब्वासा दर्शनीयो रजस्वलः ।
 धनधान्यादि - लेखश्च दानशूरश्च णाटकः ॥७॥
 नंदनः पावनः शान्तो यजमानो गणेश्वरः ।
 ऊर्वीधवो रेचकज्ञः कर्मकारश्च तंद्रिहा ॥८॥
 वाग्दण्डीचक औदार्य - दिनेशो जन्मकर्मवित् ।
 रुग्णमित्रं षदः सारो गंभीरो मतिमानृषिः ॥९॥

लडितहृदयम्

कर्माध्यक्षश्च धं कुर्वन् बलभीमश्च मृत्युराट् ।
मिताहारी जागरूको रणशूरो युगान्तकः ॥१०॥
वसा मध्याह्नभिक्षुश्च मुनीशश्च जनाधिपः ।
बंधूरो वीकयानश्च नेदिष्ठो राजसारसः ॥११॥
धनुर्विद्याकृतोत्साहो बालरूपः सुदुःसहः ।
नात्यागेन यं गच्छेद्ध लध्वाशी खरमर्दनः ॥१२॥
मृत्योर्मृत्युर् वैद्यराजः पिनाकी संहतिप्रियः ।
योर्कप्रभावो योगी च शाकाहारी च सारदः ॥१३॥
मुकुन्दो नयानारामश् चन्द्रार्काक्षो रणाजितः ।
क्षीणाप्तो राजराजेन्द्रो ज्ञाताज्ञातो भसूचकः ॥१४॥
यक्षाधिपो यक्षमहन्ता नर्मदो यतमानसः ।
मालाधरो णोदधर्मा सागरो नागरः शुचिः ॥१५॥
मृगाङ्कितो हरः साक्षाद् गलनीलः शशाङ्कभृत् ।
तात् काद्ध - रिः सदा पायाद् रङ्ग नाथो नराकृतिः ॥१६॥
मृत्युञ्जयस्तोत्रमिदं समन्त्रं ।
यो वै पठेन्नित्यमतन्द्रितः सन् ।
भक्त्या भवेदाशु स वज्रदेही
फलानुप्राप्तिः खलु निश्चयेन ॥१७॥य

રંગ હૃદયમ્

ભગ્નેઽસુતન્તૌ પ્રભવેન્ન વૈદ્યો

રસાયનં યચ્છિવભક્તિશૂન્યમ્ ।

ત્રીશાચ્છિવાન્નાન્યં ઇહાસ્તિ ત્રાતા

નાનાકૃતેમૃત્યુખાત્પ્રમોક્તા ॥૧૮॥*

ઇતિ શ્રીદત્તપાદારવિન્દમિલિન્દબ્રહ્મચારિપાણ્ડુ રક્ષ (રક્ષ
અવધૂત) મહારાજવિરચિતં મંત્રગર્ભ મૃત્યુઙ્ગયસ્તોત્રં સમ્પૂર્ણમ્ ।

૪૩. મંત્રગર્ભ મૃત્યુંજય સ્તોત્ર

ત્રણ પ્રકારના પાપનો નાશ કરનાર, રાજાઓના
પ્રાણ, ઈષ્ટ આપનાર, માટી (ભસ્મ) થી ખરડાએલ,
બળવાનોથી સ્તુતિ કરાતો, ભીમ, રીતરિવાજને ઉત્પન્ન
કરનાર, તપસ્વી, ધ્યાનપ્રિય, કંદ ખાનાર,
વિષયવાસના હરણ કરનાર, ત્રણ સ્વરૂપવાળો,
જનાર્દન સ્વરૂપ, સંયમી, માયાને ઉત્પન્ન કરનાર, સાક્ષી
સ્વરૂપ, યજ્ઞનો ઈશ, યજ્ઞનો ઉત્પત્તિકર્તા,
અભિજાતવાન (સારા કુટુંબમાં જન્મેલા), દેવોના
રક્ષણહાર, હઠયોગી, મહાબળવાન, મહાનટસ્વરૂપ,
રીતિ (વિવેક) વાળા, ઊદ્ધરિતસ્ (યોગી), હાનિ

* આ ૪૩મા સ્તોત્રમાં ત્ર્યંબકં જન્મહે. શરીરે જર્જરી. દત્તાત્રેય
હરે કૃષ્ણ. અને મૃત્યુંજય મહાદેવ. એમ ચાર મંત્રો
પહેલો ૪-૫, ૯, ૧૩-૧૪મા અક્ષરો વાંચતાં સાધેલા માલમ પડશે.

ભકિતહૃદયમ્

હણનાર, સુવર્ણ સમાન અંગવાળા, અનેશ્વર્યનો નાશ કરનાર, દૈવ્યને ખેંચી લેનાર, દેવોના રાજા, સુખ અને દુઃખ સમાન ગણનાર, તેજ અર્પનાર, કરાંઠાંની ઝૂંપડીમાં રહેનારને પ્રિય, ગંગામાં સ્નાન કરનાર, વ્યાધિને હરનાર, નિદ્રા રહિત, ત્રાસરહિત, ધિંધિંનાદથી ખુશ થતા, ધૂર્ત, મત્સ્યેન્દ્રનાથ જેનો શિષ્ય છે તે, હિરણ્યમય, કમળ સમાન આંખ- વાળા, સર્વને ગ્રસી લેનાર, સૂર્યની માફક તપાવનાર, માંસલ, સાર્વભોમ રાજા, ટિપ્પણી (જ્ઞાનચર્યા) કરનાર, તેજસ્વી, આનંદ આપનાર, શત્રુને જીતનાર, પુરુષરૂપ, વર્ણોમાં શ્રેષ્ઠ, દિશાઓનું વસ્ત્ર ધારણ કરનાર (દિગંબર), દર્શનીય, ઘૂળથી ખરડાયેલ (રજોગુણી), ધનધાન્યનો દેવ, દાનશૂર, નયાવનાર, નંદન (આનંદ આપનાર), પાવનકારી, શાન્ત, યજમાન (યજ્ઞ કરનાર, આશ્રયદાતા), ગણોના ઇશ, પૃથ્વીપતિ, રેચક (પ્રાણાયામ)ના જ્ઞાતા, કર્મ કરનાર, તંદ્રાને હરી લેનાર, વાણીને નિયમમાં રાખનાર, સુખ-સ્વરૂપ, ઉદારતામાં સૂર્ય સમાન, જન્મ અને કર્મને જાણનાર, રોગીના મિત્ર, મોક્ષદાતા, સારસ્વરૂપ, ગંભીર, મતિમાન, ઋષિ, કર્મના અધ્યક્ષ, ધન ઉત્પન્ન કરનાર, બળ વડે પ્રચંડ, મૃત્યુનો અંત કરનાર, વધા

રંગ હૃદયમ્

(જગતનાં બીજ વાવનાર), મધ્યાહને ભિક્ષા માગનાર, મુનિઓના ઈશ, લોકોના ઈશ, બંધુર (સુંદર, હંસસ્વરૂપ, કર્મરૂપ), વાયુ જેનું વાહન છે તે, અત્યંત નીકટવર્તી, ઉત્તમ સારસ્વરૂપ, ઘનુર્વિધામાં ઉત્સાહ દાખવનાર, બાલરૂપ, અત્યંત અસહ્ય, ત્યાગથી નિશ્ચયપૂર્વક માણસથી પમાતા (અત્યાગથી ન પમાતા), લઘુ આહારી, ખર (કઠોર) ને મારનાર, મૃત્યુના પણ મૃત્યુ, વૈધોના રાજા, પિનાક ઘનુષને ધારણ કરનાર, સંપ (એક્ય) જેને પ્રિય છે તે, જેનો સૂર્ય જેવો પ્રભાવ છે, યોગી, શાકાહારી, સાર આપનાર, મુક્ત (મોક્ષ આપનાર), નયનનો આરામ, ચંદ્ર અને સૂર્ય જેની આંખો છે, રણમાં અજીત, ગરીબોનો આમજન, કુબેરોમાં પણ શ્રેષ્ઠ, જ્ઞાત અને અજ્ઞાત રૂપ, મહાજ્યોતિષી, ચક્ષોનો રાજા, ક્ષય રોગ (રોગ)ને હણનાર, નર્મ (આનંદ) આપનાર, સંચમી મનવાળા, માળા ધારણ કરનાર, ગણેશસ્વરૂપ, દાન, દયા અને દમનરૂપ, સાગરસ્વરૂપ, નાગર, પવિત્ર, પશુઓથી વીંટળાએલો, સાક્ષાત્ હર, નીલકંઠ, ચંદ્રમાને ધારણ કરનાર, રંગનો નાથ, નર આકૃતિવાળો, હરિ વિષયવાસનાથી અને ચમથી હમેશા માઝું રક્ષણ કરો. (૧-૧૬)

ભકિતહૃદયમ્

મંત્રગર્ભિત આ મૃત્યુંજય સ્તોત્રનો જે નિત્ય તંદ્રારહિત થઈ ભકિતપૂર્વક પાઠ કરશે તે જલદીથી વજ્રદેહી બનશે અને ફળની પ્રાપ્તિ પણ નિશ્ચયપૂર્વક થશે. ૧૭

જ્યારે પ્રાણરૂપી તંતુ કપાઈ જાય ત્યારે કોઈ પણ વેદ સમર્થ થતો નથી; શિવભકિત સિવાય બીજું કોઈ રસાયણ નથી; જાતજાતના મૃત્યુના મુખમાંથી બચાવનાર ત્રણે લોકના ઈશ્વર શિવથી અન્ય અહીં કોઈ તારણહાર નથી. ૧૮

૪૪ મન્ત્રગર્ભ વૈજનાથસ્તોત્રમ્ ।*

વૈજાત્યધ્નો દિશાવાસા એકરાઙ્ વારણાપહઃ ।

જગન્વક્ષો ગંગિકેશઃ કલેશ - સુમશેખરઃ ૧

નાગસૂત્રો બલિશ્રેષ્ઠો દંડપો દેશિકાધિપઃ ।

થાધિવાસો રાક્ષસધ્નસ્ તારકો વાશિતપ્રિયઃ ૨

યક્ષમિત્રો યતિશ્રેષ્ઠો યમીશો યતમાનસઃ ।

વિદ્વિનિદ્રો વિધેયજ્ઞો વિજ્ઞેશો વિજનાલયઃ ૩

મહાર્હસ - ઘ્નો હૃત્પદ્મવાસચ્છ ઘ્નાશકૃત્ ।

* આ ૪૪મા સ્તોત્રમાં વૈજનાથની, દત્તની, ગણપતિની અને દત્તાવતારોની ગાયત્રીઓ ૧ લા, ૪ થા, ૯, ૧૩-૧૪ અક્ષરોમાં વર્ણાએલી માલુમ પડશે.

रंग हृद्यम्

हेतिकेशो हेमपुष्प हेडजो हेडिताखिलः ४

मदाक्लिष्टो अजोऽनन्तो वरेण्यो नटभास्करः ।

हालाहल - वर्णकण्ठः क्रमज्ञो रणमूर्धगः ५

देवदेवो धूर्जटिश्च तुंदिलः सिंहवाहनः ।

वागरार्च्यस् तारमन्त्रो डामरो हार्दविद्धरः ६

यज्ञहन्ता यशस्कायो यतात्मा यत्नविद्धरः ।

धीरोदात्तो धीरवन्द्यो धीदीपो धीविवर्धनः ७

मक्षद्वेषी महारध्नो मर्मज्ञो मल्लकप्रियः ।

हिमानाभो हितो हारी हितैषी हितकृद्धरः ८

तन्तुकारस् तन्त्रवेद्यस् तन्त्रज्ञस् तन्त्रकारकः ।

नोदिताद्यो नोदनज्ञो नोदना ऽ नोदनातिगः ९

रुण्डारामो दरीवासी दंशन्धो दर्पकान्तकः ।

द्रः स्वन्तोदा त्तः स्वतन्त्रस् तीक्ष्णोऽम त्तः सुरार्थितः १०

प्रकाशात्मा प्रतीहारः प्रत्नो वि - प्रविपूजितः ।

चोक्षस्वान्तश् चोलकाङ्गश् चोरेड्यश् चोरितान्तरः ११

दग्धरङ्गो दशाशीतो दक्षो म - दविमर्दनः ।

यात्स्थाणुःपा-यात्तमाल-यात्सदे-यात्सुखंशिवः १२

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग
अवधूत) महाराज मंत्रगंर्भ वैजनाथस्तोत्रं सम्पूर्णम्

ભક્તિહૃદયમ્

૪૪. મંત્રગર્ભ વૈજનાથ સ્તોત્રમ્

ભેદને દૂર કરનાર, દિગંબર, એકમાત્ર રાજા, હાથી (ગજાસૂર) ને મારનાર, અગ્નિ જેનું ત્રીજું નેત્ર છે તે, ગંગાના ઈશ, કલાના ઈશ, પુષ્પને માથામાં ધારણ કર્યું છે તે, નાગરૂપી ચજ્ઞોપવીત ધારણ કરનાર, બલવાનોમાં શ્રેષ્ઠ, રાજા (દંડ દ્વારા રક્ષણ કરનાર), ગુરુઓના ગુરુ, (કેલાસ) પર્વત પર રહેનાર, રાક્ષસને મારનાર, તારક, જેને અવાજ પ્રિય છે તે, ચક્ષુ (કુબેર) ના મિત્ર, યતિઓમાં શ્રેષ્ઠ, સંયમીઓના ઈશ, મનને વશ કરનાર, જ્ઞાની, નિદ્રાવિહીન, વિદ્યેય (વિધિના વિધાનો કરવા યોગ્ય)ને જાણનાર, વિજ્ઞોના ઈશ, નિર્જન (એકાંત) માં રહેનાર, અત્યંત કિંમતી નિવાસ આપનાર, હૃદય કમળમાં બિરાજમાન, પાંખડનો નાશ કરનાર, (અગ્નિની જવાળા જેવા) દેદીપ્યમાન વાળવાળા, સુવર્ણપુષ્પ (સોનચંપો) નો તિરસ્કાર કરનાર, અખિલ (બ્રહ્માંડ) માં વ્યાપક, મદથી દુઃખ ન પામતા (મદરહિત), અજ , અનંત, વરેણ્ય, નટોમાં સૂર્ય સમાન (શ્રેષ્ઠ નટ), હળાહળના જેવા નીલકંઠવાળા, ક્રમ (નર્તનનો ક્રમ, વૈદિક ક્રમપાઠ) ને જાણનાર, રણમાં અગ્રેસર, દેવોના દેવ, ધૂર્જટી (શંકર), દુંદાળા,

સિંહના વાહનવાળા, ઋષિઓથી પૂજાયેલા, ઝંકારરૂપી મંત્રવાળા, ભયંકર, હાર્ટને જાણનાર, હરસ્વરૂપ, (દક્ષના) યજ્ઞનો નાશ કરનાર, યશરૂપ કાયાવાળા, સંચત આત્માવાળા, ચત્નને જાણનાર, શ્રેષ્ઠ, ધીરોદાત્ત, ધીરો દ્વારા વન્દનીય, બુદ્ધિના દીપ, બુદ્ધિને વધારનાર, ઢોંગનો લ્લેષ કરનાર, હરામી - વિષયીને મારનાર, મર્મને જાણનાર, મલ્લક (ખપ્પર) જેને પ્રિય છે તે, હિમાનાભ (હિમાલયના નજીકના સગા-જમાઈ; હિમાલયના ઇશ), હિત સ્વરૂપ, હારવાળા, હિત ઇચ્છનાર, હિત કરનાર, શ્રેષ્ઠ, પરબ્રહ્મ સ્વરૂપ (જગતરૂપી તંતુનો કરનાર), તંત્ર દ્વારા જાણી શકાય તેવા, તંત્રને જાણનારા, તંત્રને રચનારા, આઘ (બ્રહ્માના પ્રેરક, વેદના વિધાનોને જાણનાર, (શાસ્ત્રના) વિધિનિષેઘથી પર, રૂંડમાળા ધારણ કરનાર, ગુફાનિવાસી, દંશને મટાડનાર, દર્પ (અભિમાન) કરનાર (કામદેવ)ના અંતક, ઢ્ર: બીજરૂપ, સારા અંતવાળા, ઉદાત્ત, સ્વતંત્ર, તીક્ષ્ણ (કડક), મદરહિત, દેવોથી પ્રાર્થિત, પ્રકાશસ્વરૂપ, જાદુગર (રક્ષક), પુરાણ પુરુષ, વિપ્રથી સારી રીતે પૂજતા, શુદ્ધ અંત:કરણવાળા, અંગ પર વલ્કલ ધારણ કરેલા, ચોરથી પ્રશંસિત, અંત:કરણને ચોરનાર, રંગ

ભકિતહૃદયમ્

(સંસાર)ને બાળનાર, (જન્મ મરણ વગેરે) દશાથી પર,
ચતુર, મદનું સંપૂર્ણ મર્દન કરનાર, સ્થાણુરૂપ શંકર,
(અજ્ઞાન) અંધકારની ખાણરૂપ (જન્મમરણ)ના
ફેરામાંથી રક્ષણ કરો અને તે શિવ સુખ આપો.

૪૫ શિવભજનમ્ ।

શિશુશરણાગતતારક સામ્બ વન્દે વિજયાવર હર સામ્બ ।
વનવાસિન્ વનચરનુત સામ્બ કૃપયોદ્ધર માં દરહર સામ્બ ૧

૪૫ શિવ ભજનમ્

હે બાળક (માર્કડેય) અને શરણો આવેલાને
તારનાર, વિજયાપતિ હર સાંબ સદાશિવ હું આપને
વંદન કરું છું, હે વનમાં વસનાર, વનચરોથી પ્રશંસિત,
હે ભય (દર)ને હરનાર હે સાંબ સદાશિવ કૃપા કરીને
મારો ઉદ્ધાર કર. ૧

હતત્રિપુરાસુર સુરવર સામ્બ સુમનોર્ચિત મંગલકર સામ્બ ।
રવિચન્દ્રાનલલોચન સામ્બ મદનાન્તક મદનાશક સામ્બ ૨

હે ત્રિપુરાસુરને મારનાર સુરશ્રેષ્ઠ સાંબ, હે સુ-
મન (દેવો, પુષ્પો)થી અર્ચિત, મંગલકારી સાંબ
સદાશિવ (હું આપને વંદન કરું છું), હે રવિ, ચંદ્ર અને

रंग हृद्यम्

अग्निरूप आंजवाणा, कामदेवनो अंत लापनार; मदनो
नाश करनार हे सांज सदाशिव (कृपा करीने भारो उद्धार
कर). २

शंखस्वन शमथप्रद साम्ब शटाशीर्ष शशिभूषण साम्ब ।
कर्पूराभ क्षणकर साम्ब कमलसुकोमल कमनद साम्ब ३

शंभना नादरूप, (चित्तनी) शांति आपनार,
माथा उपर ४टा धारण करनार, चंद्रनुं आभूषण
(धारण करनार), हे सांज सदाशिव (हुं आपने पंडन
करूं छुं), कपूर समान (वर्णवाणा), क्षण (आनंद)
करनार; कमलधीय कोमल; कमनीय पस्तुओ आपनार
हे सांज सदाशिव (कृपा करीने भारो उद्धार कर.) ३

रसनातिग रसवर्धक साम्ब दक्षयज्ञविध्वंसक साम्ब ।

गौरीहर गङ्गाधर साम्ब गणवन्दित मर्दितगज साम्ब ४

जल (वाणी)थी पर, रसने वधारनार, दक्षना
यज्ञनो नाश करनार; सांज सदाशिव (हुं आपने पंडन
करूं छुं); गौरीना हर; गंगाने धारण करनार, गणोथी
पंडित; गजसुरनुं मर्दन करनार, हे सांज सदाशिव
(कृपा करीने भारो उद्धार कर). ४

लडलतहृदथडु

रीढारीढीवर्जलत सलडुड रेवलतलत सुवरुतलत सलडुड ।

शंडडलतुर शयुललङुतलत सलडुड शलतलकणुठ सुथलरवलङुतलत -

७ (सड डलरुठे डललरु नलडलतु डलरुडु) डलरुडुडलतुडलत सलडुड ५

। डुडलतुडलत डुडलतुडलत रलहलत, रेवलनल तलत, सलरी रीते डुडुङलत सलं डदलशलव (हुं डलडने डंदन कडुं धुं.) गरीडुनल डलतुर; सरुड डलडुडुतः नुलकडुंठ, सुथलर (डकुडड) डुरलरल धरुतुतलत हे सलं डदलशलव (कृडल करीने डलरो उदुडलर कर). ५

वंदलवनुदलत वनलहर सलडुड वनुडवधुतीवङुतलत सलडुड ।

देशलकवर खलदुडुतलत सलडुड दलवुडवलडुतलवलडुडुतलत सलडुड ६

डलडलरलतु डुरलरल डंदलत; कलडनलनो नलशलक; ङंगली सुतुरी (डुललडीनुं डुड धलरलतु करनलर डलरुडती) थी धेतलरलध ङनलर, सलं डदलशलव (हुं डलडने डंदन कडुं धुं), गुरु शुरेधुठ, दुङुनोथी नलनुदलत, दलवुड डलडुडुतलत (डलडुडुतलत, डेडड)थी शुडलतलत हे सलं डदलशलव (कृडल करीने डलरो उदुडलर कर.) ५

गंङलसुथलत गणनलडक सलडुड ङड गलरलड गतलदलडक सलडुड ।

गलडतुरलननुदलत नट सलडुड दणुडडतलट डलङुगुडङुड सलडुड ७

डुंडडीडलं डसेलल, गलुनल नलडक, डेर डुनलर,

રંગ હૃદયમ્

ગતિ આપનાર સાંબ સદાશિવનો જય હો ! વેદના ગાનથી આનંદિત થનાર, નટ, ચોરને દંડનાર, પિંગળી જટાવાળા હે સાંબ સદાશિવ (કૃપા કરીને મારો ઉદ્ધાર કર.) ૭

ધનપતિહિત ધનદુર્લભ સામ્બ ધનકવિદૂર ધ્રુવ મુદ સામ્બ ।
રજસાનુપ્રિયમન્દિર સામ્બ 'રજ્જ' હૃષ્ટમુખચન્દિર સામ્બ ૮

કુબેરના મિત્ર, ધનથી અપ્રાપ્ય, લોભથી દૂર રહેનાર, ધ્રુવ, મુક્તિ આપનાર, સાંબ સદાશિવ (હું આપને વંદન કરું છું) હૃદય (અથવા વાદળ) રૂપી મંદિર જેને પ્રિય છે તે, 'રંગ'ને આનંદિત કરે તેવા મુખરૂપી ચંદ્ર ધારણ કરનાર, હે સાંબ સદાશિવ (કૃપા કરીને મારો ઉદ્ધાર કર). ૮

મીમાંસક વરચેષ્ટિત સામ્બ જય યોગીશ્વરવેષ્ટિત સામ્બ ।
શંકાશૂન્ય સનાતન સામ્બ પાહિ કૃપાઘન શર્મદ સામ્બ ૯

મીમાંસક, શ્રેષ્ઠ ચેષ્ટા કરનાર, યોગીશ્વરોથી વીંટળાએલા સાંબ સદાશિવનો જય હો, અને શંકારહિત, સનાતન, કૃપાઘન, શાંતિદાયક હે સાંબ સદાશિવ અમારું રક્ષણ કરો. ૯

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत)

महाराज विरचितं शिवभजनं सम्पूर्णम् ।

लडलतहृदथडु

५५३३ १०३

ॡॢ डनुतुरगडुडु डुरीरलडनुवकडु ।

शुरीरलड डलके तुव डलददलरसुडु

डलडलदुरलडुनुडुलुडु कुरु डुरसलदडु ।

रलतुरलदलवु डलरसुडुडुरुणु न ते सुडल

वने कने कलगरणे क सुसुतु ॥१॥

ॡॣ डनुतुरगडुडु डुरीरलडनुवकडु

हे रलड तुडलरल डलरलणुनुं दलसतुव डलडुडु डुु. डलडुडुनल डलरुडुतने डुडुडुडु डलडुडु कुरु डलर. डलनडलं डलनडलं, डलडुडुडुडुडुडुडुडु डु सुडुडुडुडुडुडु डलरतदलडुडुडु डलडुडु डलरसुडुडुडुडु डु. १

डुहलुतुसवु डु ते तुव दरुशनं हल

नलनुडेन ककुषुःकुषुडुडुडुडुडुडु डलशलनुतलडु ।

कलकदुधल वैकुणुठसडुडु तदल सुडलदु

दडुडुडुडुडु रकुषुडुडुडुडुडुडुडुडुडु ॥२॥

डलडुडु डलरुशन (डु डलरु डलन) डलरु डलहलुतुसडुडु डु; डुडुडु डलनुडु डुडुडु डुडुडुडु डलरुशननल डुडुडु डलंगशु नहल. दंडुडु डुडुडुडु रलकुषुडुडुडु डलनलशथल तुडलरु डलकत डुडुडुडुडुडुडु डलनशु. २

રંગ હૃદયમ્

યજ્ઞેશ્વરાપ્તેહ તવ પ્રભાવા

ત્તાપત્રયં મે નહિ દૃષ્ટિમેતિ ।

રાજીવદૃગ્ રાજપદે વિભાસિ

પવેઃકઠોરોઽપિ મૃદુશ્ચ પુષ્પાત્ ॥૩॥

હે યજ્ઞેશ્વર, હે આમ, અહીં આ લોકમાં તારા પ્રભાવે કરી તાપત્રય મારી નજરે પડતા નથી; હે કમળ સમાન લોચનવાળા રામ, તું રાજપદે શોભે છે અને (તે વખતે) તું વજ્રથીએ કઠોર છતાં પુષ્પથી પણ કોમળ છે. ૩

મતિપ્રકાશં કુરુ મે મદદન્

તિમ્માં શુવં શસ્ય હ કેતુભૂત ।

જયં સુકર્મણ્યવિતથ્ય દેહિ

તપઃ સ્વ ધર્માચરણં યતઃસ્યાત્ ॥૪॥

હે મદનો નાશ કરનાર; મારી મતિમાં પ્રકાશ કરો. સૂર્યવંશના કેતુરૂપ હે રામ, હે સત્યરૂપરૂપ, સારા કર્મમાં વિજય આપ કે જેથી તપ અને સ્વધર્મનું આચરણ થઈ શકે. ૪

લકિતહૃદયમ્

યતાક્ષ વન્દ્ય સ્વલનં ક્ષમસ્વ

પાતઃ સ્વભાવો યત ઋર્ધ્વગાનામ્ ।

જવેન નાશસ્ત્વયિ ચેદુપેક્ષા

વત્સસ્ય ધેનાવિવ ધાવ તસ્માત્ ૫

હે સંચમિત ઇન્દ્રિયવાળા, પંદનીય, મારી ભૂલોને ક્ષમા આપ; કારણ કે ઊંચે જનારને માટે પતન એ સ્વાભાવિક છે. જો તું ઉપેક્ષા કરીશ તો મારો નાશ જલદી જ છે, તેથી વાછરડા તરફ ગાયની માફક તું જલદીથી દોડ. ૫

યથેષ્ટમેવં કુરુ દૈવદષ્ટે

નારાયણાન્ત શરણ્ય સાધો ।

રામસ્ત્ર્યધીશો હિ પરં ન જાને

દયેત નિઃસીમ તતોઽસ્મિ મૂકઃ ॥૬॥

હે નારાયણ, હે અનંત, હે સાધો, હે અસીમ, હે શરણો આપનારના રક્ષક, રૂઠેલા દૈવવાળા (કમનસીબ) (મારે) માટે તને ફાવે તેમ કર. રામ એજ ત્ર્યધીશ (ત્રણ ગુણોના ઇશ) છે એથી બીજું હું કંઈ જાણતો નથી. તે દયા કરવાનો છે, તેથી જ હું મૂગો છું. ૬

रंग हृदयम्

मधुस्वनं तन्मधुदर्शनं

त्ता स्त्वङ्गचेष्टा मधुराक्षनासम् ।

बद्धासनं तत् करकार्मुकं तत्

स्मृत्वैव स्मृत्वैव नमामि नित्यम् ॥७॥

(तमारो) ते सुंदर अवाज, ते मधुर दर्शन, ते अंगयेष्टाओ, ते मधुर आंज अने नासिका, ते आसन जमापीने बेठेला, ते हाथमां धनुष्यपाणा तमाइं पारंपार स्मरला करीने हंमेशा। तमने नमन करूं छुं. ७

प्रलापोऽयं भवेत्स्तोत्रं* स्वमातुर्बालवाक्यवत् ।

न्यूनो रसार्थच्छन्दोभी रामप्रेमार्द्रशब्दभृत् ॥८॥

रस, अर्थ अने छंदोथी न्यून छतां पला रामना प्रेमथी आर्द्र शब्दोने धारला करनारो आ प्रलाप (मारो जडजडाट), पोतानी माने माटे जाणकना पाक्यनी भाइक, स्तोत्र थाप. ८

तत्त्वं त्वमेतत् खलु रामभद्र सीतात्मविद्यैव तवात्मशक्तिः ।
विवेकसंज्ञेन हनूमताऽऽप्तिर्नमस्त्रिधा 'रङ्ग'ततोऽस्तु तेभ्यः ॥९॥

हे रामचंद्र भगवान, तमे तत्त्व छो. आपनी आत्मशक्ति सीता आत्मविद्या ज छे. विवेकसंज्ञाऽपी

ભક્તિહૃદયમ્

હનુમાનથી આપની પ્રાપ્તિ થાય છે. હે રંગ (પરમાત્મા)
આપ સર્વને ત્રિવિધ નમસ્કાર હો ! ૯

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग
अवधूत) महाराज विरचितं मन्त्रगर्भ श्रीरामनवकं सम्पूर्णम्

૪૭ મન્ત્રગર્ભ રામસ્તોત્રમ્ ।

શ્રી રાઘવેન્દ્રાહતરાક્ષસેન્દ્ર ઐં પૂર્વમાસ્તાં નમ ઈતિહંસ્તે ।
રાકેન્દુવક્ત્રાપનયાનયં ન આં પાશનાશં કુરુ કર્મહન્તઃ ૧

હે રઘુકુલશ્રેષ્ઠ, રાક્ષસોમાં શ્રેષ્ઠ (રાવણ)ને
મારનાર, (સસ) ઇતિઓનો નાશ કરનાર, પહેલા ઐં
અને પછી નમઃ પદવાળા (ઐં રામાય નમઃ) તમને
નમસ્કાર ! હે પૂર્ણિમાના ચંદ્ર સમાન મુખવાળા, અમારા
અપિનયને દૂર કરો, હે કર્મનો નાશ કરનાર, આં બીજ
પડે પાપનો નાશ કર. ૧

મ હાભવાબ્ધ્યુત્તરણૈકનૌકા હ્રીં બીજવત્તે ચરણૈકસેવા ।
જટાયવેડ્ઢાઃ ક્રમમુક્તિમદ્દા ક્રૌં ત્વઙ્કુશ મે ભવ ચિત્તવૃત્તેઃ ૨

તારા ચરણની સેવા જ મહાન સંસારસાગરને
તરવાની એક માત્ર નોકા છે, હે હ્રીં બીજવાળા, તેં જટાયુને
ખરેખર ક્રમ મુક્તિ આપી. તું મારી ચિત્તવૃત્તિનો ક્રૌં બીજ

રંગ હૃદયમ્

વડે અંકુશ થા. ૨

યતોઽસ્ય જન્માઘજ સર્વસાક્ષિન્ ઇ ધિ સ્વભર્તાઽર્ભકમાતૃવદ્ધિ ।
રામેશ્વરાત્વત્ત ડ રામભદ્ર હિ તં કમન્યં શરણં પ્રપદ્યે ॥૩॥

જેમાંથી આ (જગત)નો જન્મ વગેરે છે, તેવા હે અજ, હે સર્વ સાક્ષીરૂપ, માતા જેમ બાળકનું ભરણ-પોષણ કરે છે તેમ તું તારાનું ભરણપોષણ કરનારો થા. હે રામભદ્ર, રામ ભગવાન કરતાં બીજા કયા હિતકર્તાનું શરણું ગ્રહણ કરું ?

મલાદિદોષાન્ પરિહૃત્ય સાધો દયાદિકં દર્શય તે સ્વરૂપમ્ ।
જગન્ન જાતં ચ કદાચિદેત ત્તાત્વસ્ય મિથ્યાપિહ બાધતે મામ્ ॥૪॥

મલ (વિક્ષેપ) વગેરે દોષોને દૂર કરી હે સાધુ-પુરુષ, દયા વગેરેવાળું આપનું સ્વરૂપ બતાવો. કોઈકાળે પણ આ જગત જન્મ્યું નથી. તત્ત્વનું આ મિથ્યાપણું પણ મને અહીં પીડા કરે છે. ૪

યતોઽભયં જ્ઞાપય સત્તદેકં ત્રૈધાત્મભૂતં ત્વદભિન્નરૂપમ્ ।
જયાજયૌ ત્વદ્ધરણે સમર્પ્ય યાચે ન ચાન્યત્ત્વયિ ભક્તિરેકા ૫

કારણ કે તું અભય છે તેથી ત્રિવિધરૂપ થએલું અને તારાથી અભિન્ન નહિ એવું તે એક પરમ તત્ત્વનું તું મને ભાન કરાવ. જય અને પરાજય તારા ચરણોમાં જ

ભકિતહૃદયમ્

સમર્પિત કરીને હું તારામાં એક ભકિત વિના બીજું કંઈ
માગતો નથી.

યજ્ઞપ્રિયઃ કર્મ-સુજ્ઞકર્તા યન્તાત્વમાઘો હૃદયે નિગૂઢઃ ।

રાજાધિરાજઃ ખલુ સાર્વભૌમઃ સ્વાધીનતન્ત્રઃ પરસામ્યદૃષ્ટિઃ ૬

મહાદયાલુર્નયનાભિરામો હારી હરાનન્દકરઃ સસીતઃ ।

ક્ષાન્ત્વાડપરાધાન્ પઠતે દદાતિ જ્ઞસ્યાપિ દુષ્પ્રાપમિહ સ્વધામ ૭

યજ્ઞપ્રિય, કર્મરૂપી સુંદર યજ્ઞ કરનાર, નિયમન
કરનાર, હૃદયમાં ગૂઢ રીતે વસેલા એવા આદિપુરુષ,
રાજાધિરાજ, સાર્વ ભૌમ, સ્વાધીન તંત્રવાળા અને ઉત્તમ
સમત્વ દૃષ્ટિવાળા, (૬) અત્યંત દયાવાન, આંખને
આનંદ આપનાર, હારયુક્ત, શંકરને આનંદ આપનાર,
સીતા સહિત આપ, જે આપનો પાઠ કરે છે તેના
અપરાધોને માફી આપી જ્ઞાનીઓને પણ દુષ્પ્રાપ્ય એવું
સ્વધામ આપો છો. ૬-૭

રામો રામાયણં રામ-ભક્તિઃ સ્યાદ્ રક્ષણપાવની ।

યાવત્સૃષ્ટિઃ પ્રવર્તેત રાં રામાય નમોઽસ્તુ તત્ ॥૮॥

જ્યાં સુધી સૃષ્ટિ પ્રવર્તે છે ત્યાં સુધી રામ, રામાયણ અને
રંગ (સંસાર)ને પાવન કરનારી રામભકિત ચાલુ રહેશે;

रंग हृदयम्

तेथी रां जीवाणा रामने नमस्कार हजे ! ८*

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग
अवधूत) महाराज विरचितं मंत्रगर्भं रामस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

४८ रामभजनम्

रविकुलभूषण तारक राम

पाहि विभो करुणाकर राम ।

धुम्-धुम्-धुम्-धुम्-पदरव राम

देहि पदाब्जे पदमविराम ॥१॥

४८. रामलज्जाम्

रविकुलना आभूषण, तारनारा अेषा हे राम विलु,
करुणा करनारा, राम (अमां) रक्षण करो. पगलांनो
धुम् धुम् अषां करनार अपिराम राम ! आपना
अरणाकमणमां स्थान आपो !

पतितोद्धारक जय वर राम ।

दाहि भयं भयमोचन राम ।

तिर्यग्गतिप्रद मदहर राम ।

जय सच्चित्सुख जनविश्राम ॥२॥

* स्तोत्र ४५मां शिवधून, ४६मां रामधून (१ला अक्षरो) अने
६तधून (१२मा अक्षरे) अने स्तोत्र ४७मां रामधून तथा प्रत्येक
१२ मा अक्षरोमां मंत्रो साधेला मालम पडशे.

ભક્તિહૃદયમ્

હે પતિતોહ્વારક શ્રેષ્ઠ રામ તારો જય હો ! હે ભય
મોચન રામ, ભયને કાપી નાખ. પશુપક્ષીઓને પણ
સદ્ગતિ આપનાર મદ હરનાર રામ, સચ્ચિદાનંદ
સ્વરૂપ, જનોના વિશ્રામસ્થાન હે રામ આપનો જય હો ! ૨
રાક્ષસદલસંમર્દક રામ ।

દેહિ મતિં ગતિમાહર રામ ।

ઘનનીલોત્પલશ્યામલ રામ ।

કુરુ કરુણાં કવિકીર્તિત રામ ॥૩॥

રાક્ષસોના લશ્કરનું મર્દન કરનાર હે રામ,
સદ્બુદ્ધિ આપ. હે રામ સદ્ગતિ આપ. હે મેઘ અને
નીલકમલ સમાન શ્યામ રામ, હે કવિઓથી પ્રશંસિત હે
રામ (અમારા) પર કરુણા કર. ૩

વનચરાવૃન્દવિરાજિત રામ ।

જય રજનીચરભીષણ રામ ।

રાજારાજસમપ્રિય રામ

ભિલ્લપુરન્ધ્યભ્યાગત રામ ॥૪॥

વનચરોના પુંદથી શોભિત રામ, રાક્ષસોને ભીષણ રામ,
તારો જય હો ! રાજા અને રંક જેને સરખા પ્રિય છે એવા હે
રામ, હે ભિલ્લસ્ત્રી (શબરી)ની મહેમાનગતિ માણનાર

રંગ હૃદયમ્

રામ (તમારો જય હો).

જાતાજાત પરાત્પર રામ ।

જય ભવભન્નન મેઘશ્યામ ।

રાગદ્વેષવિવર્જિત રામ

પ્રેમોદધિસંપ્લાવિત રામ ॥૫॥

જાત (જન્મેલા) છતાં અજાત એવા પરાત્પર
રામ, ભવને ભાંગનાર, મેઘશ્યામ એવા હે રામ ! (તમારો)
જય હો, રાગદ્વેષથી રહિત, પ્રેમના સાગરમાં ડૂબાડનાર
રામ (તમારો જય હો).

મદનમનોહર મનઆરામ ।

જય અસુરારે અઘહર રામ ।

પવનસુતાનન્દપ્રદ રામ

હર 'રક્ષા' ગમનં વરધામ ॥૬॥

મદન (કામદેવ) સમ મનોહર, મનના આરામ,
અસુરોના શત્રુ પાપનાશક એવા હે રામ તારો જય હો.
હનુમાનજીને આનંદ આપનાર, શ્રેષ્ઠધામવાળા, હે રામ
તું રંગ (સંસાર) ના જન્મમરણની ફેરાને ટાળ.

ભકિતહૃદયમ્

તિર્ગમાર્કપ્રતિબિમ્બિત રામ

જય નિગમાન્તવિપિનવિશ્રામ ।

તરલકુચિત્તિરોહિત રામ

દહ ભવબન્ધનમજ અભિરામ ॥૭॥

પ્રચંડ સૂર્ય જેનું પ્રતિબિંબ છે એવા હે રામ
વેદાન્તરૂપી જંગલમાં વિશ્રામ કરનાર, તરલ અને ખરાબ
ચિત્તવાળાથી દૂર, એવા હે અજ, રામ, હે અભિરામ સુંદર
સ્વરૂપવાળા), (મારા) ભવનાં બંધનને કાપી નાખ. ૭

પાખણ્ડપ્રવિઘાતક રામ ।

જય દુઃશીલાન્તક હર રામ ।

વનશિશુવન્દિત વનવિશ્રામ ।

દર્શય તે વદનં નતરામ ॥૮॥

પાખંડનો વિનાશ કરનાર, ખરાબ ચારિત્ર્યવાળાના
અંતક, હર સ્વરૂપ રામનો જય હો. વનના બાળકો દ્વારા
વંદિત, વનમાં વિશ્રામ કરનારા, હે ભક્તોને આનંદ
દેનાર રામ, આપના પદનળું દર્શન કરાવો.

નયનચન્દ્ર નયકોવિદ રામ ।

વિનયમણે જય દુઃખવિરામ ।

સીમાસીમનિયામક રામ

સત્યસન્ધ પરિવ્રાજક રામ ॥૯॥

રંગ હૃદયમ્

નયનને ચંદ્ર સમાન (આનંદ આપનાર),
વિદિમાં કુશળ, વિનયમાં (મણિ સમાન) ઉત્તમ,
દુઃખના વિરામરૂપ હે રામ, સીમ અને અસીમના
નિયામક, સત્યપ્રતિજ્ઞાવાળા હે પરિવ્રાજક રામ ! તારો
જય હો !

૯

તાતાજ્ઞાપરિપાલક રામ ।

જય સાકેતાધીશ્વર રામ ।

રાવણગર્વવિનાશક રામ ।

શાન્તિસૌખ્યસંસ્થાપક રામ ॥૧૦॥

પિતાની આજ્ઞા પાળનાર હે રામ ! અયોધ્યાપતિ
હે રામ, તારો જય હો. રાવણના ગર્વનો નાશ કરનાર હે
રામ, શાંતિ અને સુખના સંસ્થાપક હે રામ, (આપનો
જય હો !)

૧૦

મનર્ષિપ્સિતપરિપૂરક રામ ।

વદ જિહ્વે જય જય શ્રીરામ ।

'રક્ત' હૃદયકૌસ્તુભ હે રામ

કુરુ કરુણામખિલેશ્વર રામ ॥૧૧॥

મનની (સર્વ) ઇચ્છાઓ પૂરી કરનાર હે રામ, તમારો જય
થાવ. માટે હે જીભ તું શ્રીરામ જય રામ જય જય રામ બોલ.

लडितहृदयम्

हे रंगहृदयना डौस्तुलमणि राम ! अडिल षडगना धृश्वर
अेवा हे राम (अडारा डपर) डरुडलडर. ११

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत)

महाराज विरचितं रामभजनं सम्पूर्णम् ।

ॡ१ मन्त्रगर्भो हनुमत्स्तवः

ॐकारतत्त्वदेहरस्त्वं जूं बीजजपतोषितः ।

सः शंकरः प्रवातात्मा नमस्ते मारुतेऽनघ ॥१॥

*नमस्ते रुद्ररूपाय रामदूताय ते नमः ।

मोहाप्तदैत्यनाशाय मनोवेगाय भास्वते ॥२॥

भक्तत्राणैकदीक्षाय लक्ष्मणप्राणदायिने ।

गवेषणैकवीराय छिन्नद्वैधाय यामिने ॥३॥

वनगह्वरवासाय मनःसंतापहारिणे ।

तेजोजितवरेण्याय नक्तं चरविदारिणे ॥ॡ॥

आंजनाय कपीडचाय जानकीजानिमानिने ।

जलधुत्पातधीराय नभोमार्गविहारिणे ॥५॥

नेत्रोत्सवाय वीराणां कीनाशपतिमन्त्रिणे ।

याम्याभिमुखवक्त्राय जयिने जापकारिणे ॥६॥

* श३ना अक्षरोमां रामधून साधेली मालम पडशे.

રંગ હૃદયમ્

યક્ષગ્રહમુચે જ્ઞાય યમપાશનિકર્તિને ।
મદોદ્ધતાક્ષકાલાય બોધિતાત્મસ્વરૂપિણે ॥૭॥
હાટકશ્રુતિભૂષાય લોકાધિપસ્તુતાય ચ ।
બલભીમાય બીજ્યાય હસ્તાન્દોલિતસુસ્નવે ॥૮॥
લાઙ્ગૂલદગ્ધલઙ્ગાય નુતિતુષ્ટાય નર્મિણે ।
યતેન્દ્રિયાય વશ્યાય મારણમારકાય ચ ॥૯॥
સ્વામિભક્તાય શાન્તાય નખદન્તાયુધાય ચ ।
હાર્દાકૃષ્ટહરીન્દ્રાય કીશકીર્તિતકીર્તયે ॥૧૦॥
પાપ્રોંધપ્રોંછનાયારં મોક્ષૈકશ્રીંદુકોટયે ।
નત્વા શઠઃ સમાપ્નોતિ સાધુત્વં યં નમોઽસ્તુ તે ॥૧૧॥
'રક્ત' હત્તુષ્ટભીમેન સ્વયં હૃદ્વાસિનેરિતઃ ।
રુદ્રશ્લોકાત્મકઃ સોઽયં કુર્યાચ્છં મન્ત્રયુક્તવઃ ॥૧૨॥

ઇતિ શ્રીદત્તપાદારવિન્દમિલિન્દ્રહ્યચારિપાણડુરક્ત (રક્ત અવધૂત)
મહારાજવિરચિતં મન્ત્રગર્મો હનુમત્સ્તવઃ સમ્પૂર્ણઃ ।*

* પહેલા શ્લોકમાં ત્ર્યક્ષર મૃત્યુજન મંત્ર (ૐ જૂ સઃ)
અગિયારમાં શ્લોકમાં વિષહર નીલકંઠ મંત્ર પ્રોં. શ્રી શઠઃ, યં
અને બીજા શ્લોકથી દશમાં શ્લોક સુધીમાં હનુમન્મંત્ર
(સંસ્કૃત અને પ્રાકૃત) મુકવામાં આવ્યો છે.)

लकितहृदयम्

४८ मंत्रगर्भो हनुमत्स्तवः

हे पापरहित मारुति, कल्याण करनार, वायुना आत्म (पुत्र) ३प, सः बीज३प, आप ॐकारना तत्प३पी देहवाणा छे अने ॐ बीजना जपथी संतोषित थनार छे. आपने नमस्कार हो ! १

रुद्रस्व३प, रामना दूत, मोह३पी प्राप्त दैत्यना नाशक, मनना जे वा वेगवाणा, तेजस्वी आपने नमस्कार हो ! २

लकतोनुं रक्षण करवानी अेक मात्र दीक्षावाणा, लक्ष्मणने प्राण आपनार, शोध करवामां अेक मात्र पीर, ज्ञैतने कापनार, संयमी, वननी गुडामां पास करनार, मनना संताप हरनार, तेजथी परेण्य (सूर्य)ने ज्ञतनार, रात्रीयरो (राक्षसो)ने नष्ट करनार, अंजनीपुत्र, कपिओथी प्रशंसित, जनकीना पति (राम)ने मान आपनार, समुद्रने अेक कूटके कूटनार, धीर, आकाशमार्गमां विहार करनार, पीरोना नेत्रोनो उत्सव, वानरराज सुग्रीवना मंत्री, दक्षिण तरङ्ग मोंदुं राजनार (याम्य= विष्णु-विष्णु अवतार रामनी सामे मोंदुं करनार), जय पामनार, जप करनार, यक्षोनी पकडमांथी छोडावनार, ज्ञानी, यमपाशने कापनार,

રંગ હૃદયમ્

મદથી ઉન્મત્ત ઇન્દ્રિયોવાળાને કાળરૂપ, આત્મ-
સ્વરૂપનો બોધ કરાવનાર, કાનમાં સોનાનાં આભૂષણ
(કુંડળ) વાળા, રાજાઓ દ્વારા સ્તુતિ કરાએલ, બલમાં
ભયંકર, કુલીન, હાથથી પૂંછડું હલાવનાર, પૂંછડાથી
લંકાને બાળનાર, નમસ્કારથી સંતુષ્ટ, નર્મ
(સુખ)વાળા, ઇન્દ્રિયોને સંયમિત રાખનાર, વશમાં
રાખનાર, મારણના મારક, સ્વામીના ભક્ત, શાન્ત,
નખ અને દાંતરૂપી આયુધવાળા, ભક્તિભાવથી રામને
આકર્ષિત કરનાર, વાનરો દ્વારા ગવાએલ કીર્તિવાળા,
પાપના ઓઘને જલદીથી લૂછનાર, મોક્ષરૂપી એક માત્ર
લક્ષ્મીની ચંદ્રરેખા રૂપ, જેને નમન કરીને શઠ પણ
સાધુતાને પામે છે તે હનુમાનજીને નમસ્કાર હો !
(૩-૧૧)

રંગના હૃદયથી તુષ્ટ થએલ પરાક્રમી તે સ્વયં
હનુમાનજીએ હૃદયમાં રહીને પ્રેરેલ રુદ્રસ્લોકાત્મક
મંત્રચુકત તે આ સ્તવન કલ્યાણ કરો. ૧૨

૫૦ શ્રીકૃષ્ણસ્તોત્રમ્ ।

શ્રી યાદવાધીશ હરે કૃપાલો । પાહિ સ્વકં માં શરણાગતં મોઃ ।

કૃષ્ણાતટે યઃ કિલ દત્તનામા સ એવ કૃષ્ણસ્ત્વમિહૈકરૂપઃ ૧

ભકિતહૃદયમ્

૫૪૩૩ ૧૦૩

૧૦ શ્રીકૃષ્ણસ્તોત્રમ્

હે યાદવોના અધિપતિ, હરિસ્વરૂપ, કૃપાળુ,
શરણે આવેલા આપના એવા મને રક્ષો; જે કૃષ્ણાને
કિનારે દત્ત નામથી પહેલાં હતો તે જ અહીં તું કૃષ્ણા
સ્વરૂપે એકરૂપધારી છો. ૧

ણતાર્તિનાશાય ધૃતાવતારો । યુગે યુગે યો વિવિધાભિધાનઃ ।
ગોવર્ધનોદ્ધારકમીશમેકં । કૂર્માદિરૂપં તુ નતોઽસ્મ્યભેદાત્ ૨

શરણે આવેલાનાં દુઃખના નાશ માટે જેણે જુદા
જુદા નામથી યુગે યુગે અવતાર ધારણ કર્યો ને ગોવર્ધનને
ઊંચે ધારણ કરનાર, કુર્મ વગેરે રૂપોને ધારણ કરનાર,
એક માત્ર ઇશ્વરને હું અભેદભાવે નમન કરું છું. ૨

વિંદન્તિ યોગાદિસુગૂઢમાર્ગેર્ યં ધૂતપાપાઃ ઃલુ વિશ્વવન્દ્યમ્ ।
દકપ્રદામં તુ દુરાસદં તં । વેણુસ્વનં વલ્લવખેદહારમ્ ૩

વિશ્વવંદ્ય, ધનશ્યામ, દુઃખથી પ્રાપ્ત કરાય એવા
વેણુ વગાડનાર, બલ્લવ (ગોપાળિયા)ના ખેદને
હરનાર, નિષ્પાપ લોકો યોગ વગેરે ગૂઢ માર્ગોથી જેને
મેળવે છે તેને (હું વંદન કરું છું.) ૩

રંગ હૃદયમ્

હરિધ્વજં વીક્ષ્ય વિષાદમગ્નં । ગીતામૃતં યઃ ખલુ પાયયિત્વા
રેજે સમુત્તાર્ય જગદ્ગુરુઃ સ્વં । હ્યનાદ્યનન્તં તમુપૈમિ ચાદ્યમ્ ૪

અર્જુનને વિષાદમગ્ન જોઈને, ગીતામૃત પાઈને જે
જગદ્ગુરુ તેને તારીને શોભવા લાગ્યા તેવા સ્વસ્વરૂપ,
અનાદિ, અનંત, તે આદ્યને (શરણે) હું જાઉં છું. ૪

મુખં સમીક્ષ્યાસ્ય ન કાલમીતિર્ । યઃ કાલવૃત્ત્કાલનિયામકશ્ચ ।
રાકેન્દુવકત્રં તુ ન કો લષેત । રાધાદુકૂલાપ્તકરં કવીશમ્ ૫

જે કાળને બનાવનાર છે, જે કાળનો નિયામક છે
અને જેનું મુખ જોઈને કાળની ભીતિ રહેતી નથી.
પૂર્ણિમાના ચન્દ્ર સમાન મુખવાળા, રાધાના રેશમી
વસ્ત્રમાં હાથ નાખનાર, કપિઓમાં શ્રેષ્ઠ એવા
(કૃષ્ણ)ને માટે કોણ અભિલાષા ન કરે ? ૫

રેમે હ્યસ્ત્વા ય ઇહૈકવર્ણી । હ્યોકોઽપ્યનેકાભિરહો નુ ચિત્રમ્ ।
હેલાં ક્ષમઃ કોઽપિ ન જ્ઞાતુમસ્ય । વિના કૃપાં તસ્ય નટેશ્વરસ્ય ૬

જે અહીં એકવર્ણી (એક માત્ર બ્રહ્મચારી), એક
હોવા છતાં અનેક (ગોપીઓ) સાથે અસંગ થઈને
રમમાણ થયો તે ખરેખર આશ્ચર્યકારક છે ! તે નટેશ્વરની
કૃપા વિના એની એ લીલાને જાણી શકવાને કોઈ પણ
સમર્થ નથી. ૬

ભકિતહૃદયમ્

નાનાત્મવાદૈશ્ચ કથાનકૈશ્ચ । યો વર્ણ્યમાનોઽપિ ન વર્ણિતોઽલમ્ ।
થઘ્નં તમાસેચનકં પુરાણં । ક્ષણે ક્ષણે નૂતનમેકરાજમ્ ૭
નાગેશતલ્પં તુ ચ નાગદન્તી-નાકપ્રદં નાવ્યમતર્ક્યલીલમ્ ।
રામાનુજં રામધરં સુરમ્યં । રામાવૃતં રાસકરં રસેશમ્ ૮
યજ્ઞપ્રિયં યાજ્યમનન્તયોગં । યોગેશ્વરં યાતુહરં યતાક્ષમ્ ।
ળમસ્યમૈકાન્તિકસૌખ્યસિન્ધુમ્ । સેવે સદેકં તુ સ્ખલત્સુમિત્રમ્ ૯

નાના પ્રકારના આત્મવાદોથી અને કથાનકોથી જેનું વર્ણન કરાય છે છતાં પૂર્ણ રીતે વર્ણવી શકાતો નથી તે ભય (થ) નો નાશ કરનાર, આસેચનક (જોતાં ન ધરાય તેવા રૂપવાળો), પુરાણ છતાં ક્ષણે ક્ષણે નૂતન એવો એક માત્ર રાજાધિરાજ, નાગશય્યા પર સૂઈ જનાર, વેશ્યાને મોક્ષ આપનાર, સ્તુત્ય, અતર્ક્ય લીલાવાળા, બલરામના નાના ભાઈ, દંડધર, સુરમ્ય, સ્ત્રીઓથી (ગોપીઓથી) વીંટળાએલા, રાસ રચનાર, રસેશ્વર, યજ્ઞપ્રિય, યજ્ઞથી રાજી કરતા, અનંત યોગવાળા, યોગના ઈશ્વર, રાક્ષસોને હરનાર, આંખ (ઈન્દ્રિયો)ને વશ રાખનાર, નમસ્કારયોગ્ય, એકાંતિક (મોક્ષ)રૂપ સુખના સાગર, સ્ખલન પામનારના સન્મિત્ર, સત્સ્વરૂપ એક તેને હું સદા સેવું છું. (૭-૯)

॥૨॥ ॐ હુસ્તુષ્ટુભુ કમિન્દ્રી વીકાકમ પેલાકમ

રંગ હૃદયમ્

વાર્ષ્ણેયમાપન્નવિપદ્ધરં તં । વન્દેઽવધૂતં તુ સદા વયસ્યમ્ ।
સુદામસિદ્ધિપ્રદમાર્તસારં । સેશં સહેલં ચ સમાહિતં કમ્ ૧૦

। પૂષ્ણીઓ માં શ્રેષ્ઠ, આપત્તિમાં પડે લાની
વિપત્તિને હરનાર, અવધૂત, સદાના મિત્ર, સુદામાને
સિદ્ધિ પ્રદાન કરનાર, દુઃખીઓ માટે સારરૂપ, લક્ષ્મી
સાથે રહેનાર, લીલા સહિત અને સમાધિમાં રહેલા
સુખસ્વરૂપ તેને હું વંદું છું. ૧૦

દેવાધિદેવં તુ ન દેવવેદ્યં । દેવર્ષિગેયં ચ ગવાગ્રચારમ્ ।
વર્યવનસ્થાક્ષમૃગાહ્લવક્રં । 'રક્ષ' નલે શાન્તિદમાત્મદેવમ્ ૧૧

દેવાધિદેવ છતાં દેવોથી ન જાણી શકાય તેવા,
દેવર્ષિ (નારદ) પડે સ્તુતિ કરાએલ, ગાયોની આગળ
ચાલનાર, કામદેવસ્વરૂપ, હરણ જેવાં નેત્રોવાળા,
સંસારરંગના અગ્નિમાં શાંતિ આપનાર તે આત્મદેવને હું
નમું છું. ૧૧

। ઇતિ શ્રીદત્તપાદારવિન્દમિલિન્દબ્રહ્મચારિપાણ્ડુરક્ષ (રક્ષ અવદૂત)
। મહારાજવિરચિતં મન્ત્રગર્ભ શ્રીકૃષ્ણસ્તોત્રં સમ્પૂર્ણમ્ ।

૫૧ દેવીસ્તોત્રમ્ ।

નવં નવં સદા ભાતિ રૂપં તે સુન્દરં શુભે ।

મોહાસ્રપે મહાદેવિ હિમ્ભોક્તં તુષ્ટયેઽસ્તુ તે ॥૧॥

૫૧ દેવીસ્તોત્રમ્

હે શુભકારિણી, આપનું સુન્દર રૂપ રોજરોજ નવું નવું દેખાય છે. મોહ માટે જળો સમાન (અસ્રપ) હે મહાદેવી ! બાળકની આ ઉકિત આપની તુષ્ટિ અર્થે થાય. ૧

દેવર્ષિભિર્દુષ્ટનિબર્હણાય ત્વમેવ ચાદ્યેઽમ્બ નુતા વરેણ્યે ।
વિધ્વસ્તભક્તાર્તિનગેઽનઘે કેત્વં યસ્ય કિંતસ્ય ભયંકુતોવા ૨

દેવો અને ઋષિઓ દ્વારા દુષ્ટોના નિકંદન અર્થે હે વરેણ્ય, આદિ મા ! તું જ પ્રશંસિત છે. ભક્તોના દુઃખના ડુંગર તોડનારી, હે નિષ્પાપ, સુખસ્વરૂપ તું જેની છું તેને કેવો ભય અને ક્યાંથી ભય હોય ? ૨

મન્દસ્મિતં તે વિધુકોટિકાન્તં વિલોક્ય માતર્વિબુધા વિમૂઢાઃ
હા વક્રદષ્ટિં ક ડ તે સહેત શુમ્ભાદયઃ કિં મશકીકૃતા ન ૩

આપનું કરોડો ચંદ્ર સમાન કમનીય મન્દસ્મિત જોઈને હે માતા, વિબુધો (દેવો) પણ વિમૂઢ થઈ જાય છે. તારી વક્રદષ્ટિ કોણ સહન કરી શકે તેમ છે ? (તે વક્રદષ્ટિ વડે) શું શુભ વગેરે (રાક્ષસો) મગતરા સમાન તેં નથી કર્યા શું ? ૩

રંગ હૃદયમ્

મા તેડસ્તુ રોષો વિપથેયદિ સ્યાં। ગચ્છન્પતેયંયદિ ધાવ શીઘ્રમ્।
યેનામૃતઃ સ્યાં તદુ નિશ્ચિતં મે। બ્રૂહિ ક્રુધં સંહર ચાર્તપેડ્મ્બ ધ

જો હું વિપથગામી (અવળે રસ્તે ચાલનારો) થાઉં
તો તારો રોષ, ન થાઓ. ચાલતાં ચાલતાં જો હું પડું તો
(હે મા !) તું શીઘ્ર દોડજે. મને એવું કંઈક નિશ્ચિત કહે
જેથી હું અમૃતમય બનું. દુઃખીનું રક્ષણ કરનાર હે મા,
(તારો) ક્રોધ પાછો ખેંચી લે. ૪

જગત્સ્થાવરાન્તં સદેકં ત્વમેવ

ગતિઃ પ્રાણિનાં શુદ્ધચૈતન્યમત્ર ।

મુદાદિસ્વરૂપે ત્વદંશપ્રભાવા -

જ્જહોડપીહ લઙ્ગેન્મૃતિં કોટિશોડરમ્ ॥૫॥

જંગમ અને સ્થાવર સુધી તુંજ એક માત્ર સત્
તત્ત્વ છું. અહીં પ્રાણીઓની ગતિ, શુદ્ધ ચૈતન્યમયી તું
છો. હે આનંદ વગેરે સ્વરૂપવાળી ! તારા અંશના પ્રભાવે
કરીને જડ પણ અહીં કરોડો (જન્મ અને) મરણને તરત
જ ઓળંગી જાય છે. ૫

ત્વમેકા શરણ્યા ત્વમેકા વરેણ્યા

ત્વમેકેહ ધન્યા સદા સત્સુ માન્યા ।

ભકિતહૃદયમ્

ત્વમેકા વદાન્યા ન ત્વત્તોઽસ્તિ ચાન્યા

ત્વમેકાગ્રગણ્યાસિ માતસ્ત્વનન્યા ॥૬॥

તું જ એક શરણ માટે યોગ્ય છો, તું જ એક વરેણ્ય (વરવા યોગ્ય) છો. તું જ એક ધન્ય છો અને સદાયે સત્પુરુષોથી માન્ય છો. તું જ એક ઉદારદિલ છો. તારા વિના બીજું કોઈ નથી. તું જ હે માતા ! એક માત્ર અગ્રણ્ય અને અનન્ય છો. ૬

જગત્કારણં યદ્ધિરિન્દ્રિસ્ત્વમેવ

હરિઃ પાલકોઽસૌ ત્વમેવાસિ ચામ્બ ।

શિવઃ શામ્ભવીહાસ્તિ ત્વત્તસ્તુ કોઽન્યો

વૃથા નામભેદં વિમૂઢા ગૃણન્તિ ॥૭॥

જગતના કારણરૂપ જે બ્રહ્મા તે તું જ છો અને હે માતા, આ પાલક વિષ્ણુ પણ તું જ છો. આ લોકમાં શિવ અને શાંભવી પણ તું જ છું. તારા વિના કોણ બીજું છે ? વિમૂઢ લોકો નકામા નામના ભેદોનું ગાન કરે છે. ૭

જયતુ મદનિહન્ત્રી સ્વેષ્ટકર્ત્રીહ ભર્ત્રી

નતમલવિનિહર્ત્રી યોગહૃદ્રજ્જગોપ્ત્રી ।

અનુપમપદદાત્રી કલ્પનાતીતગાત્રી

ભવતુ ભવવિધાત્રી સા સદા મેઽત્ર પાત્રી ॥૮॥

रंग हृद्यम्

मदने हलानारी, पोताना (लकत)नुं घष्ट
करनारी, स्वामिनी, लकताना मणने हलानारी,
योगीओना हृद्यना रंगनुं रक्षल करनारी, अनुपम
पदने आपनारी, कल्पनाथी अतीत गात्रोपाणी,
लपविधात्री (संसारने उत्पन्न करनारी) सदा सर्वदा
मां रक्षल करनारी था. ८

अम्बा सा वरदा सदा भवतु मे ह्यम्बां प्रपद्ये मुदा
*दैत्याश्चाम्बिकया हताः खलु ययाऽम्बायै च तस्यै नमः ।
अम्बायास्तु परं न तारकमिहाम्बाया विधेयोऽस्म्यहम्
अम्बायां विलयं सदैतु च मनो भो 'रङ्ग'मम्बोद्धर ॥९॥

ते अंभा सदा मारे माटे परद बनो, हुं आनंद
पूर्वक अंबाने शरणे जाऊं छुं. जे अंबिकाने दैत्योने
मार्या ते अंबिकाने नमस्कार हो ! अंभा सिपाय अहीं
कोई नीजुं तारक नथी. हुं अंबानो ज सेवक छुं. अंबामां
ज मां मन सदा विलय पामो हे अंभा ! तुं रंगनो उद्धर
कर. ८

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत)

महाराजविरचितं देवीस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

* दैत्याःश्चाम्बिकया यया विनिहतास्तस्याम्बिकायै नमः, अम्बायास्तु
परं न तारकमिह ह्यम्बाविधेयोऽस्म्यहं म् पाठान्तरम्

ભકિતહૃદયમ્

૫૨ નર્મદાષ્ટકમ્ ।

માતઃ શમ્ભુસુતે સતામભિમતે દેવાદિભિર્વન્દિતે

ભીમે ભીતિહરે સુરારિભયદે ભ્રાન્તિચ્છિદે ભાસુરે ।

ત્વત્તીરે વિપુલે સુવીચિતરલે ફેનોજ્જ્વલે ક્રીડતઃ

કામં મે નુ કદેયમમ્બ પતિતા જીર્ણા તનુર્નિશ્ચલા ॥૧૧॥

૫૨ નર્મદાષ્ટકમ્

॥૬॥ હે માતા, શંકરપુત્રી, સજ્જનોને વહાલી, દેવો વગેરેથી વંદન કરાએલ, ભયંકર, ભય હરનાર, દાનવોને ભય આપનાર, ભ્રાન્તિનું છેદન કરનાર, ઉજ્જવળ એવી હે માતા ! ઘણાં મોજાંઓથી તરલ અને ફીણથી ઉજ્જવળ એવા તારા વિપુલ કિનારે ખેલતા એવા મારું આ જીર્ણ શરીર નિશ્ચળ બનીને ભલે પડો. ૧

તિર્યઞ્ચોઽપિ ભજન્તિ મુક્તિમમલાં ત્વત્તીરમાત્રાશનાત્

ત્વત્તીરસ્થ દ્રવોઽપિ યાન્તિ વિબુઘૈરપ્રાપ્યભૂમિં પરામ્ ।

મર્ત્યાસ્તે ન કથં તથાપિ યદિ તે શ્રદ્ધાજડા દુર્જના -

સ્તેઽપિ સ્યુઃ ખલુ મુક્તિગાસ્તવ કૃપાદૃઙ્માત્રપૂતાઃ સુરાઃ ૨

॥૪॥ તારા નીરના પ્રાશન માત્રથી પક્ષીઓ પણ નિર્મળ મુક્તિને પામે છે. તારા કિનારા ઉપર રહેલાં વૃક્ષો પણ

રંગ હૃદયમ્

દેવોને પણ અપ્રાપ્ય એવી ઉત્તમ ભૂમિ (મોક્ષ) ને પ્રાપ્ત કરે છે તો મર્ત્ય માનવી કેમ નહિ ? જો તે શ્રદ્ધાજડ એવા દુર્જનો પણ હોય તો પણ તારી કૃપાદષ્ટિ માત્રથી પવિત્ર થએલા તે દેવો બનીને મુક્તિ પ્રાપ્ત કરે છે. ૨

સ્નાતં येन तवाम्भसि ह्यहरहर्ध्यातं च रूपं हृदा

गीतं नामसहस्रकं रसनया पीतं च पाथो मुदा ।

કિં તસ્યાન્યતપોજપાદિનિયમૈસ્તીર્થાટનૈર્વા વૃથા

નો વ્યાધિઃ પ્રભવેદુપાધિરથવા હ્યાધેસ્તુ દૂરં કથા ॥૩॥

જેણે તારા જળમાં સ્નાન કર્યું છે, દરરોજ તારા રૂપનું હૃદયમાં ધ્યાન કર્યું છે, જીભ વડે તારાં હજારો નામ ગાયાં છે અને આનંદથી તારું પાણી પીધું છે તેને બીજાં તપ જપ વગેરે નિયમોની શી જરૂર ? તેને માટે તીર્થાટનો નકામાં છે. વ્યાધિ અથવા ઉપાધિ ઉદ્ભવે જ નહિ તો આધિની તો વાત શી ? ૩

गोपो वेणुमुखो वरं तव शुभे गाश्चारयन्सैकते

नूनं धीवरपोतकोऽपि च वरं हस्ते ह्यरित्रं दधत् ।

નો માતઃ પૃથિવીપતિર્ગજવરારુઢાતપત્રાવૃત-

સ્ત્વન્યત્રામ્બ ન રાજદણ્ડકલિતશ્ચન્દ્રાનનાવીજિતઃ ॥૪॥

ભક્તિહૃદયમ્

હે માતા ! અન્ય સ્થળે શ્રેષ્ઠ હાથી ઉપર આરૂઢ થયેલ, છત્રથી ઢંકાયેલો, રાજદંડ ધારણ કરતો અને ચંદ્રમુખીથી વીંઝણો નખાયેલ રાજા થવા કરતાં તારા પવિત્ર ભાહામાં મુખમાં વેણુવાળો, ગાયો ચારતો ગોવાળિયો થવું વધારે સારૂં છે અથવા હાથમાં હસેલું ધારણ કરતો માછીમારનો દીકરો થવું એ પણ વધારે સારૂં છે. ૪

કામઃ ક્વાપિ ગતો ભયં વિગલિતં મોહઃ પ્રણષ્ટો મહાન્

આલસ્યં વિપિને ગતં પરમહો ચિત્તં ચકોરૈર્હૃતમ્ ।

પાપં ક્વાપિ પલાયિતં તવ ભિયા મૃત્યુર્મૃતો મારકઃ

કઃ સ્તોતું પ્રભવેદનઙ્ગરિપુજે શેષોઽપિષિ મૂકીકૃતઃ ॥૫॥

હે શંકરપુત્રી (નર્મદા મા) ! તારી ભીતિથી કાળ ક્યાંય ગયો, ભય ગળી ગયો, મહાન મોહ નષ્ટ થયો, પરમ આળસ જંગલમાં ગયું, ચિત્ત ચકોરોએ હરી લીધું, પાપ ક્યાંય પલાયન થયું અને (સર્વજનું) મારક મૃત્યુ પણ મરી ગયું. તારી સ્તુતિ કરવાને કોણ શક્તિમાન છે ? શેષ પર મૂગો બનાવી દેવાયો છે. ૫

ધન્યા યે નિવસન્તિ ધ્યાનનિરતાશ્છાયાતરૌ ત્વત્તટે

ગાયન્તો ગણરાજતાતસુયશો નિઃસ્વાઃ સદા નિર્મલાઃ ।

રંગ હૃદયમ્

દિગ્વરત્રા નિગમાન્તવીથિષુ મુદા ધાવન્ત ઉન્મત્તવત્

ક્રીડન્તઃ શિશુવત્સુરમ્યપુલિને સ્વજ્ઞૈઃ સદા ધિક્કૃતાઃ ॥૬॥

શંકરના સુયશને ગાનારા, અકિંચન, સદા નિર્મળ, દિગંબર, વેદાન્તની શેરીઓમાં આનંદથી ઉન્મત્તની માફક દોડતા, બાળકની માફક સુરમ્ય કિનારા પર ખેલતા અને અત્યંત અજ્ઞાનીઓથી સદા ધિક્કારાતા એવા જે લોકો તારા તટ પર છાયાવાળાં વૃક્ષોની નીચે ધ્યાનમાં મગ્ન થઈને રહે છે તેઓ ધન્ય છે. ૬

एकं वारि गतं त्रिधा क्षितितले गाङ्गं च सारस्वतं

શમ્ભૂત્થં તુ તથાપિ નાર્મદમિદં દડ્-માત્રમુક્તિપ્રદમ્ ।

સેવધ્વં હ્યનિશં દરારિ મનુજાસ્તિષ્યે પરં તારકં

જુષ્ટં સિદ્ધસુરર્ષિસૂરિપ્રમુખૈરાસર્ગમાહ્વાદકમ્ ॥૭॥

એકજ પાણી પૃથ્વી પર ત્રણ પ્રકારે વહ્યું ગંગાનું, સરસ્વતીનું અને શંભુમાંથી ઉત્પન્ન થયેલું નર્મદાનું, છતાં પણ (નર્મદાનું) આ પાણી દષ્ટિ માત્રથી જ મુક્તિપ્રદ, બને છે. હે મનુષ્યો ! કલિયુગમાં પરમ તારક, પાપનાશક, અને સૃષ્ટિના આરંભથી માંડીને (આજદિન સુધી) સિદ્ધ, સુર, ઋષિ, જ્ઞાની વગેરેથી સેવાતાં, આનંદ આપનારા આ નર્મદા જળનું તમે હંમેશાં સેવન કરો. ૭

ભકિતહૃદયમ્

૫૪૩૭ ૧૬

જયતુ જયતુ દેવી નર્મદા શર્મદેયં

દુરિતચયનિહન્ત્રી જ્ઞાનવાપી નરાણામ્ ।

શરણમશરણાનામાલયો મજ્જલાનાં

વિહરતુ મમ મૌલૌ જ્ઞાનગઙ્ગા શુભાઙ્ગા ॥૮॥

શાંતિ આપનારી નર્મદા દેવીનો જય થાય, જય થાય, પાપના સમૂહને હણનારી, મનુષ્યો માટે જ્ઞાનની વાપી, અશરણોની શરણ, મંગલોનું નિવાસ્થાન એવી શુભ અંગવાળી જ્ઞાન ગંગા મારા મસ્તક ઉપર વિહાર કરો (અર્થાત્ હું એવી નર્મદામાં સ્નાન કરું). ૮

‘રજ્જ’-માનસમલાપહરં કિં નર્મદાષ્ટકમિદં ન મલારિઃ ।
શ્રદ્ધયા વિજિતમાનસમેતત્પઠ્યમાનમનિશં તુ ભવારિઃ ॥૯॥

‘રંગ’ના માનસના મળને હરનાર આ નર્મદાષ્ટક શું મલારિ (મળનો દુશ્મન) નથી ? મળને કાબુમાં રાખી શ્રદ્ધાથી આનો પાઠ અહર્નિશ કરાય તો તે ભવારિ (સંસારનો નાશ કરનાર) બને છે. ૯

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत)

महाराजविरचितं नर्मदाष्टकं सम्पूर्णम् ।

रंग हृद्यम्

५३ नर्मदापरिष्कृतिः ।

त्रिकूटगिरिवासिनी नतजनाघसंहारिणी

सुरासुरनृतारिणी दुरितदुर्गसंदाहिनी ।

भवाब्धिभयहारिणी भवलतासमुन्मूलिनी

भवाम्ब मम तारिणीं विभवदुःखपाथोनिधेः ॥१॥

५३. नर्मदा परिष्कृति

हे त्रिकूट (अमरकंटक) पर्वतमां पसनारी, हे
लकतजनानां पापोनो संहार करनारी, हे सुर, असुर
अने मनुष्योने तारनारी, हे पापना किल्लाने बाणनारी,
हे संसारसागरना लयने हरनारी, हे संसारलताने
उभेडी नाभनारी मा ! तुं मने संसारना दुःखरूपी
समुद्रमांथी तारनारी था. १

तरङ्गततिमण्डिते सुरनरादिभिर्वन्दिते

विहङ्गशतकूजिते कविजनैः सदा सेविते ।

सुरङ्गमकराङ्किते खगमृगादिदिव्यप्रदे

नमो मनसिजारिजे सततमस्तु ते नर्मदे ॥२॥

हे तरंगनी हारथी शोभित, हे देवो अने मनुष्य
पगोरेथी नमन कराती, हे सेंकडो पक्षीओथी कूजन

ભકિતહૃદયમ્

કરાતી, હે કવિજનોથી હંમેશાં સેવાતી, હે સુંદર મગર ઉપર બેઠેલી, હે પશુપક્ષીઓ વગેરેને દિવ્ય સ્થાન આપનારી, હે શંકરમાંથી જન્મેલી નર્મદા ! તને સતત નમસ્કાર હો ! ૨

સુરાસુરવિભોહિની વિપિનવાહિની નર્મદા

સદાનવનશોભિની પતિતપાવની ભર્મદા ।

કલૌ કલુષભઙ્ગિની નતકદાયિની ધર્મદા

સદા ભવતુ મે કદા હ્યુરગગામિની નર્મદા ॥૩॥

સુર અને અસુરને મોહ પમાડનારી, જંગલમાંથી વહેનારી, નર્મ (આનંદ) આપનારી, હાથીના મદથી યુક્ત જળ વડે શોભતી, પતિતોને પાવન કરનારી, આશ્રય આપનારી, કલિયુગમાં પાપોનો ભંગ કરનારી, ભકતને સુખ આપનારી, ધર્મ આપનારી, સર્પાકારે વહેનારી નર્મદા મને સદા આનંદ (ક-દા) આપનારી બનો. ૩

ન મેઽસ્તિ વિષયસ્પૃહા ન ચ મનાગુ કીર્તિક્ષુધા

ન જીવનપિશાચિકા ન ચ કુલર્દ્ધિકાઙ્ગા ક્વચિત્ ।

વસામ્બ મમ સંનિધાવભયદા સદા શર્મદા

॥ કદાપિ ન વિદૂરગા ભવ રુષા રદા શઙ્કરી ॥૪॥

રંગ હૃદયમ્

મને વિષયની સ્પૃહા નથી અને સહેજ પણ કીર્તિની ભૂખ નથી, ગ્રુવનની લોલુપતા નથી તથા કુલત્રાહિની ક્યારેય આકાંક્ષા નથી. અભય દેનારી, સદા શાંતિ દેનારી હે મા ! મારી સમીપ જ પસો. અને હે (ર દા) વાત્સલ્ય આપનારી, કલ્યાણ કરનારી તું ગુસ્સે થઈને મારાથી કદાપિ દૂર જઈશ નહિ. ૪

અયે શરણવત્સલે શરણમાગતં માં શુભે

જહાસિ યદિ વા કદા મરણમેવ નૂનં તદા ।

પતેન્નુ સુરમન્દિરં પ્રણયિપૂજકસ્યોપરિ

વ્રજેત્કવ્વ સ વદામ્બ ભો ગરલદા પ્રસૂર્વા યદિ ॥૫॥

હે શરણાગતવત્સલ, શુભકારિણી, શરણે આવેલા મને જો તું ક્યારેક તરછોડીશ ત્યારે ખરેખર (મારું) મરણ જ થશે. ખરેખર દેવનું મંદિર પ્રેમપૂર્ણ પૂજારી ઉપર પડે અને જો જનેતા જ ઝેર આપનારી બને તો હે મા ! તું જ કહે કે તે ક્યાં જાય ? ૫

કદા નુ તવ તીરગો વિમલવારિણાન્દોલિતઃ

કુલીરકુલવીજિતો મકરમીનસંવાહિતઃ ।

તરઙ્ગરવતાલતો વિહગકૂજનોલ્લાપિતઃ

શયિષ્ય ઇહ ચાઙ્ગો મુકુલિતાક્ષ ઈશો મુદા ॥૬॥

लडलतलहृदयडु

तलरल तीर डर रहेलु, नलरुडण डललीथी डूललडतु; डलडडलनल डूलथी डंओ नडलतु, डगर अने डलछलं डुरलर डगडुंडी डुरलतु, डुओंओनल अडलओनल तलल डडे अने डकुषीओनलं डूलओन डडे डुलललडलतु (हुं) हे डशुवरु ! तलरल डुणलडलं अलनंढ डडे अलंओ डींथीने डुडलरे सुडुश ? ॡ

त्वदडुडु डदनलशनं डवहरं नलडुीतं डदल

तदुैव डवरुगओं गललतडडुडु दुःखं डडु ।

डडुं वुडडगतं डरं वलषडडुषुडतृषुणल हतल

नलकलडसुखसलगरलडुलुतडहुु डदुीडुं डनः ॥७॥

ओडलरे डें तलरुं रुुगनलशलकु, लडने हरनलरुं डलली डीधुं तुडलरे ओ हे डल ! संसलरडुडी रुुगडलंथी उतुडतुर थतुं डलरुं दुःड गणी गडुं, डरडु लड दूर थडु, वलषड डुडी डृगतृषुणल डरी गडु अने अहु ! डलरुं डन अतुंथं तुडसलगरडलं डूडी गडुं. ७

नृतुडतुडेतदुुुदलतल धलवतल ओलुडतल कलडडु कलं कुशलं

गलडतल हलसुं वलतनुत एततुतव डहलडलनडधलरलसुते ।

‘रङुग’-दरलरलडरलषुठतलरेषल कलं न ददलतल सुखं हतुलं

डवदरडुीतलः कुवेतलनुडतुर हतुरेत तुवरलतं तडुतलः ॥ॢ॥

हे डलडनुु नलशल डुरनलर शंकरनी डुतुरी ! अे (डन)

રંગ હૃદયમ્

નાચે છે, રડે છે, દોડે છે કંઈક બબડે છે, કુશલ કલરવ કરતું ગાય છે, હાસ્ય ફેલાવે છે અને તારો મહિમા ફેલાવે છે. રંગના પાપની શત્રુ એવી આ સ્તુતિ શું અતુલિત સુખ નહિ આપે ? ભવરોગથી ભયભીત અને તમ થએલા બીજે ક્યાં જાઓ છો ? જલદી અહીં આવો. ૮

તાપત્રયદાવામૃતમેષા શાન્તિસુખાબ્ધિરહો જગતિ

જ્ઞાનામ્બોધિઃ કરુણાગઙ્ગા દિવ્યધુની મદનારિસુતા ।

મન્માનસહંસી ખલુ ણા મુક્તસરોજસંખી સરલા

રાગાતીતા પ્રેમગભીરા પાવનતીર્થા મે હ્યમ્બા ॥૧૧॥

૧૧) અહો ! આ જગતમાં શંકરપુત્રી (નર્મદા) ત્રિવિધ તાપરૂપી દાવાનળને માટે અમૃત છે, શાંતિ અને સુખનો સાગર છે, જ્ઞાનનો સમુદ્ર છે, કારુણ્યની ગંગા છે, દિવ્ય નદી છે, મુક્ત પુરુષોરૂપી કમળોને ખિલવનારી છે, મારા માનસ સરોવરની હંસી છે. રાગથી અતીત, પ્રેમગભીર અને પાવન તીર્થવાળી (નર્મદા) માતા છે. ૯

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत)

महाराजविरचिता नर्मदापरिष्ठातिः सम्पूर्णा ।

॥१॥

(૧૧) ઓ ! નિમ્બ નીવડાંર ડાલડેટ ૧૧૧૦ નિમ્બા ૯

૫૪ નર્મદાગીતમ્ ।

। વન્દે નર્મદામ્ ।

સુખદાં સુમદાં સુરનરવન્દિતાં

સર્વકામદાં શર્મદામ્ ॥ વન્દે નર્મદામ્ ॥ ધ્રુ ૦ ॥

ઉજ્જ્વલાક્ષ્મીં નતજનતારિણીં

તૂર્ણગામિનીં જનવનવારિણીમ્ ।

તરક્ષિણીં તતતટશોભિનીં

સુમદાં વરદાં કર્મદામ્ ॥ વન્દે નર્મદામ્ ॥ ૨ ॥

૫૪ નર્મદાગીતમ્

નર્મદાને હું પંદન કરું છું.

સુખ આપનારી, પુષ્પ આપનારી, સુર અને નરથી
વંદિત, સર્વકામપ્રદ, આનંદ આપનારી એવી નર્મદાને
હું પંદન કરું છું. ધ્રુવ.

ઉજ્જવળ અંગવાળી, પ્રણત જનોને તારનારી,
જલદીથી વહેનારી, જન અને વનને પાણી આપનારી,
તરંગવાળી, વિસ્તૃત તટથી શોભતી, અત્યંત મદવાળી,
વરદાન આપારી, કર્મના બંધનને તોડનારી એવી
નર્મદાને હું પંદન કરું છું. ૧

રંગ હૃદયમ્

કોટિકન્દર્પમદવારિણીં વારુણીમ્

ઉદ્ધકલ્લોલકલભાષિણીં ભામિનીમ્ ।

મત્સ્યકચ્છાદિગતિદાયિનીં દામિનીં

સુહાસિનીં શિવહરનન્દિનીં ।

મતિદાં ગતિદાં ભર્મદામ્ ॥વન્દે નર્મદામ્ ॥૨॥

કરોડો કામદેવના મદનું વારણ કરનારી, પશ્ચિમ દિશામાં વહેનારી, મોટાં મોજાં વડે મધુર અવાજ કરનારી, સ્ત્રીસ્વરૂપ, માછલાં (વિષય લોલુપતા) અને કાચબા (સંયમી) વગેરેને ગતિ આપનારી, વીજળી જેવી શોભતી, સુંદર હાસ્ય કરનારી, કલ્યાણપ્રદ હરની પુત્રી, મતિ આપનારી, ગતિ આપનારી, આશ્રય આપનારી એવી નર્મદાને હું વંદન કરું છું. ૨

ભુક્તિમુક્તિપ્રદાં 'રક્ષ' મોદપ્રદાં

દુષ્ટજનદુઃખદાં ભક્તજનસૌખ્યદામ્ ।

કલિમલૌઘાપહાં ત્રિવિધતાપાપહાં

શિવાત્મજાં જનિમૃતિભઞ્જિકાં

પરદાં ફલદાં હર્મ્યદામ્ ॥વન્દે નર્મદામ્ ॥૩॥

ભુક્તિ અને મુક્તિ આપનારી, રંગને આનંદ આપનારી, દુષ્ટ જનોને દુઃખ દેનારી, ભક્તજનોને સુખ

लडकतहृदयडु

आडनारी, कणलनल डणनल सडूहने दूर करनारी, तुरलडध तलडनू नलश करनारी, शलडनी डुतुरी, ञडुडडरलडने तूडनारी, डर (डुरलल)ने आडनारी, इण डेनारी, नलडलस डेनारी अेडी नडुडडने हुं डंडन कडुं छुं. 3.

इतल शुरीडतुडडलदलरवलनुदडललनुदडुरहुडडलरलडडणुडुरङुग (रङुग अवधूत) डहलरलङवलरकलतं नरुडदलगीतं सडुडूरुणडु।

॥३॥

५५ शुरीडतुडुसुतूतुरडु।

गलरनलरगलरू रडुडे डलदुकलरूडडणं वलडुडु।

दतुडतुरेडडहं वनुदे डुकुवलतडुकुवलतडुरदलडकडु ॥१॥

गूरकशुगर्वहनुतलरं नवनलथडरलषुतडु।

डूगलधुडेडं डूगगडुडं डूगैशुवरुडवलडुडुषलतडु ॥२॥

ङतलधरं ङलगरूकं कललकललं डहलनलडु।

डवरूगहरं शरुवु सलदुधवूनुदुः सुसूेवलतडु ॥३॥

डकुतकलडुैककलुडडुं डकुतकलनुतैकवलहकडु।

डकुतडलवैकडुकुतलरं डकुतलङुङैकरकुकडु ॥५॥

हतरलरं सरुवदुःखलनलं दलतलरं सरुवसडुडदलडु।

डतरलरं सुवलतुडडकुतलनलं गूडुतलरं सरुवसङुकुतलतु ॥५॥

रंग हृदयम्

विश्वात्मानं विश्वरूपं नीरूपं दिव्यरूपकम् ।
अनिकेतं विश्वकेतं सच्चिदानन्दविग्रहम् ॥६॥
द्वैताद्वैतविनिर्मुक्तं निर्द्वन्द्वं निष्परिग्रहम् ।
नानारूपधरं वेद्यं वेद्यावेद्यपरं हरम् ॥७॥
कारुण्याब्धिं कलासारं शिवं सत्यैकसुन्दरम् ।
कल्याणैकपरं देवं स्थाणुरूपं सुनिर्मलम् ॥८॥
भवरोगनिहन्तारम् अवधूतं दिगम्बरम् ।
सर्वदेवमयं शान्तं रङ्ग रङ्गनिवर्तकम् ॥९॥
दत्तस्तोत्रमिदं दत्त-दत्तचितेन यः पठेत् ।
दत्तः स्वात्मैव तस्मै स्यादत्रये विभुना यथा ॥१०॥

पप श्री दत्तस्तोत्रम्

॥६॥ रम्य गीरनार पर्वत उपर पाटुका स्वरूप
परमात्मा, भुक्तिमुक्ति आपनार, गोरजना गर्वनो
नाश करनार, नपनाथथी स्तुति कराता, योगीओना
ध्येय, योगथी ज गम्य, योगना ऐश्वर्यथी विभूषित,
जटा धारण करनार, जगड्क, काणना काण, महा
अग्निस्वरूप, भगरोगने हरनारा, शंभुस्वरूप, सिद्धोनी
टोणीथी सारी रीते सेवाअल, लडतनी कामनाना अेक

ભક્તિહૃદયમ્

માત્ર કલ્પવૃક્ષ, ભક્તોની ચિન્તાના એક માત્ર વાહક, ભક્તના ભાવને જ આરોગનાર, ભક્તોની લજ્જાના એક માત્ર રક્ષણહાર, સર્વ દુઃખોને હરનાર, સર્વ સંપત્તિને આપનાર, પોતાના ભક્તોનું પોષણ કરનાર, સર્વ સંકટમાંથી રક્ષણ કરનાર, વિશ્વાત્મા, વિશ્વરૂપ, અરૂપ, દિવ્યરૂપ, અનિકેત, વિશ્વકેત, સચ્ચિદાનંદસ્વરૂપ, દ્વેતઅદ્વેતથી નિર્મુક્ત, ઢ્ઞ્ઞરહિત, પરિગ્રહરહિત, વિવિધ રૂપ ધારણ કરનાર, જાણવા યોગ્ય, વેદ અને અવેદથી પર, હરસ્વરૂપ, કરુણાના સાગર, કલાના સારરૂપ, સત્ય, શિવ અને સુંદર, એક માત્ર કલ્યાણ કરનાર, દેવ, શિવરૂપ, સુનિર્મળ, સંસાર રોગને હણનાર, અવધૂત, દિગંબર, સર્વદેવમય, શાન્ત અને 'રંગ'ના સંસારના નિવર્તક (અંત લાવનાર) એવા દત્તાત્રેયને હું વંદન કરું છું. (૧-૯)

આ દત્તસ્તોત્રનો જે પાઠ કરશે તેને જેમ પરમાત્માએ અત્રિને પોતાનો આત્મા આપ્યો તેમ તેને પણ પોતાનો આત્મા જ આપશે.

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत)
महाराजविरचितं दत्तस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

રંગ હૃદયમ્

૫૬ ગુપ્તેશ્વરચતુષ્કમ્

ગુપ્તોઽસિ ત્વં પ્રાણિમાત્રે નિગૂઢો

હ્યન્તર્યામી નાદતો નાદરૂપઃ ।

ઔરજ્ઞાયા દણ્ડકે વામભાગે

ગુપ્તેશ ! ત્વાં તં નમામિ પ્રસીદ ॥ના॥

૫૭ ગુપ્તેશ્વરચતુષ્કમ્

પ્રાણિમાત્રમાં (હે પ્રભુ!) તું ગુપ્તરૂપે છૂપાએલો છે અને નાદ થતો હોવાથી નાદરૂપે અંતર્યામી તું જ છે. દંડકારણ્યમાં ઔરંગા નદીના વામ ભાગમાં આવેલા હે ગુપ્તેશ્વર મહાદેવ ! તમને નમસ્કાર કરું છું. આપ મારા પર પ્રસન્ન થાઓ. (૧. ન)

આયાન્ત્યેતે ગ્રામિણો વન્યવાસા

લબ્ધ્વા સાઙ્ગં દર્શનં યાન્તિ હૃષ્ટાઃ ।

નાદં શ્રૃણ્વન્તોઽપ્યતુષ્ટાઃ સતર્કા

ગુપ્તેશ ! ત્વાં તં નમામિ પ્રસીદ ॥મઃ॥

વનમાં રહેનારા આ ગામડિયા લોકો તમારી પાસે આવે છે અને તમારાં સાંગ દર્શન કરીને રાજી થઈને જાય છે. નાદ સાંભળતા છતાં પણ અસંતુષ્ટ રહે છે અને

ભકિતહૃદયમ્

૧૫૩૩ ૧૨૬

જાતજાતના તર્કો કરે છે. એવા હે ગુપ્તેશ્વર મહાદેવ તમને
હું વંદન કરું છું. આપ મારા ઉપર પ્રસન્ન થાઓ. (૨ મઃ)

કો જાનીયાત્તેઽમુમગમ્યં સુભેદં
નો સ્યાદ્ યોઽત્ર ત્વત્કૃપાલેશભાગી ।

ત્યક્ત્વાઽતોઽન્યદ્વ્યક્ષયં યામિ ધામ

ગુપ્તેશ ! ત્વાં તં નમામિ પ્રસીદ ॥શિ॥

તારી કૃપાનો લેશ માત્ર ભાગી ન હોય તો કોણ
એવો છે કે જે આ ઉત્તમ ભેદને જાણી શકે ? માટે બીજું
બધું છોડી દઈને હું અક્ષય એવા તારા ધામ તરફ જાઉં
છું. હે ગુપ્તેશ્વર મહાદેવ ! હું તમને પ્રણામ કરું છું. મારા
ઉપર પ્રસન્ન થાઓ. (૩ શિ.)

મા મે વૈરં મા ભયં મા વિષાદો

ભૂયાદ્ ભૂમન્ મા ચ તે વિપ્રયોગઃ ।

સન્ધાનં તે સન્તતં સ્યાત્પ્રકર્ષ

ગુપ્તેશ ! ત્વાં તં નમામિ પ્રસીદ ॥વા॥

મને કોઈ પ્રકારનું વેર, ભય કે વિષાદ થાઓ
નહિ. વળી હે ભૂમન્ ! આપનો કદાપિ વિયોગ ન
થાઓ. હર-હંમેશ તારું ખૂબ અનુસંધાન રહ્યા કરો.

રંગ હૃદયમ્

હે ગુપ્તેશ્વર મહાદેવ ! આપને હું નમસ્કાર કરું છું. આપ
મારા ઉપર પ્રસન્ન થાઓ. (૪ વા)

ગુપ્તેશ્વરચતુષ્કં યઃ પ્રપઠેન્નિયતસ્ત્વિદમ્ ।
રજ્જાતિગં ભવેત્તસ્ય લીનં નાદે મનઃ સદા ॥૫॥

ગુપ્તેશ્વર મહાદેવની સ્તુતિના આ ચાર શ્લોકોનો
જે નિયમિત પાઠ કરશે, તેનું મન સંસારના પેલે પાર જઈ
હંમેશાં નાદબ્રહ્મમાં લીન થશે. (૫ વ)

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत)
महाराजविरचितं गुप्तेश्वरचतुष्कम् सम्पूर्णम् ।

૫૭ એકલિંગચતુષ્કમ્ ।

નમસ્ત્વેકલિંગાય વિશ્વમ્ભરાય

નમસ્તે સતે શર્વ સર્વેશ્વરાય ।

સદા સન્મતિર્મેઽસ્તુ સદ્ધર્મહેતો-

સમોઘાયુરાનન્દમગ્રો યથા સ્યામ્ ॥૧॥

૫૭ એકલિંગ ચતુષ્ક

પિશ્ચંભર એકલિંગજીને નમસ્કાર. હે શંભો સર્વના
ઈશ્વર, સત્સ્વરૂપ તને નમસ્કાર, સદ્ધર્મને માટે મારી મતિ
હંમેશાં સારી હજો, જેથી હું સફળ આયુષ્યવાળો થાઉં

ભકિતહૃદયમ્

અને આનંદમગ્ન રહી શકું. ૧

તુઙ્ગાદ્રિશૃંગે સ્થિતમાર્તબન્ધું

બાપેષ્ટારાજ્યપ્રભવં ભવઘ્નમ્ ।

મેવાડકલ્પદ્રુમસિદ્ધલિઙ્ગં

હારીતસિદ્ધિપ્રદમાનતોઽસ્મિ ॥૨॥

ઊંચા પર્વતના શિખર ઉપર રહેલા, દુઃખીના બન્ધુ બાપા રાવળના રાજ્યમાં ઉદ્ભવેલા, સંસારનો નાશ કરનાર, હારિત મુનિને સિદ્ધિ પ્રદાન કરનાર અને મેવાડમાં કલ્પવૃક્ષ જેવા સિદ્ધ લિંગને હું નમસ્કાર કરું છું. ૨

ધ્યાયન્તિ યં ઐં ચ નમઃ શિવાય

મન્ત્રેણ ગાયન્તિ સદૈકચિતમ્ ।

યોગીન્દ્રભોગીન્દ્રદિવૌકસોઽપિ

પ્રેયશ્ચ તે શ્રેય ઇહાપ્નુવન્તિ ॥૩॥

યોગીઓ, ભોગીઓ અને દેવો પણ સદા એકચિત બનીને જેનું 'ૐ નમઃ શિવાય' મન્ત્રથી ધ્યાન ઘરે છે અને ગાન કરે છે અને શ્રેય અને પ્રેય બંને આ લોકમાં પ્રાપ્ત કરે છે (તેને હું વંદન કરું છું.) ૩

ચતુર્દિગાણ્ડાદિસુચારુવક્ત્રં

નાગેન્દ્રહારં વરદં ત્રિનેત્રમ્ ।

रंग हृदयम्

गोस्वामिभिः पूजितमात्मतोषाद्

भक्त्यात्मलिङ्गं हृदि भावयामि ॥४॥

नागना हारवाणा, वरद, त्रिणा नेत्रवाणा, चारे
दृशाओमां ब्रह्मानी माइड चार सुंदर मुजवाणा,
आत्मसंतोषने माटे गोस्वामीओ पडे पूजाअल ते
आत्मलिंगनी लडितपूर्वक हुं हृदयमां लापना कइं छुं.

पठेद्यतुःश्लोकमिदं सुभद्रं

स्तोत्रं चतुर्वर्गदमत्र यः सः ।

प्रदोषकाले मनसाऽचलेन

रङ्गैकलिङ्गे लयमेति शीघ्रम् ॥५॥

चतुर्वर्ग (धर्म, अर्थ, काम अने मोक्ष)ने आपनार
आ अत्यंत कल्याणकारी चार श्लोकना स्तोत्रने जे आ
लोकमां अयण मनथी प्रदोष (सायंकाणे; आपत्तिना)
समये पाठ करशे ते हे 'रंग' ! अकलिंगजुमां जलदी लय
पामशे. ५

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत)

महाराजविरचितं एकलिङ्गचतुष्कम् सम्पूर्णम् ।

૫૮ પ્રપાતરૂપશિવસ્તુતિઃ ।

નમઃ શાન્તાય સત્યાય સુન્દરાય શિવાય તે ।

જલપ્રપાતરૂપાય ડમરુદ્ધોષકારિણે ॥૧॥

૫૮ પ્રતાપરૂપ શિવસ્તુતિ

ડમરુનો ઉદ્ધોષ કરનાર, જળઘોઘ સ્વરૂપ તે શાંત
સત્ય અને સુંદર શિવને નમસ્કાર. ૧

પ્રજ્ઞાનં બ્રહ્મ જાનીયાદહં બ્રહ્માસ્મિ કેવલમ્ ।

તત્ત્વમસીહ ચાત્માયં બ્રહ્મ તત્કેવલાદ્વયમ્ ॥૨॥

ગાયન્તમેવં સતતં સમુદ્ધૈ-

રાનન્દકલ્લોલપરિપ્લુતં તમ્ ।

દ્રઘ્ણુસ્તુષારૈર્હૃદિ નન્દયન્તં

ભક્તાદિનેત્રાણિ સુતર્ષયન્તમ્ ॥૩॥

માણસે પ્રજ્ઞાનં બ્રહ્મ (પ્રજ્ઞાન જ બ્રહ્મ છે) અહં
બ્રહ્માઽસ્મિ (હું કેવળ બ્રહ્મ છું) તત્ત્વમસિ (તું તે છું) અયમ્
આત્મા બ્રહ્મ (આ આત્મા બ્રહ્મ છે) આ ચાર મહાવાક્યો
જાણવાં જોઈએ. તે બ્રહ્મ કેવળ અદ્વૈત જ છે. એ પ્રમાણે
સતત ખૂબ ઊંચે સ્વરે ગાતા ને આનંદ કલ્લોલથી કૂદતા,
ભકત વગેરેનાં નેત્રોને સારી રીતે વૃષ્ટિ આપતા,
જોનારાઓને તુષારકણથી હૃદયમાં આનંદ આપતા

રંગ હૃદયમ્

(તે પ્રપાતરૂપ શિવને નમસ્કાર). ૨-૩

કિં કિં નિગૂઢં ચ તવ પ્રપાતે

ગાને ન જાને કિમકથ્યશાસ્ત્રમ્ ।

ધારાશતૈઃ કિં નુ જટામ્ય એવં

કારુણ્યગઙ્ગા ભુવિ તેઽવતીર્ણા ॥૪॥

તારા ઘોઘમાં શું શું (રહસ્ય) છુપાયેલું છે તથા તારા ગાનમાં શું અકથ્ય શાસ્ત્ર છે તે હું જાણતો નથી. સેંકડો ધારાઓ વડે જટામાંથી આ રીતે પૃથ્વી ઉપર તારી કારુણ્યગંગા જાણે કે અવતરી રહી છે. જ

નૃત્યન્તમેવં ચ દીવાનિશં ત્વાં ગાયન્તમુન્મત્તમનાહતં ચ ।
સ્તુવે સુમૌનેન ચ લમ્બકાયો વિનમ્રભાવઃ શ્રુતભક્તિરેવમ્ ॥૫॥

રાત્રિદિવસ આ રીતે નાચતા અને ઉન્મત્ત બનીને અનાહત (નાદ) નું ગાન કરતા એવા તને લાંબી કાયાવાળો(સાષ્ટાંગ પ્રણામ કરતો), વિનમ્રભાવવાળો, અને જેની ભક્તિ વિખ્યાત છે એવો હું મૌન વડે તારી સ્તુતિ કરું છું. ૫

શિલોઘ્યયઃ સ્થાણુરૂપો જલં વિષ્ણુ સનાનતઃ ।

બોધયન્નુભયોરૈક્યં સ્થિતોઽસ્ત્યત્ર સદાશિવઃ ॥૬॥

ભકિતહૃદયમ્

પર્વત શિવસ્વરૂપ છે અને જળ સનાતન વિષ્ણુ છે. એ બંનેના એક્યનો બોધ કરતો તે સદાશિવ અહીં ખડો છે. ૬

રઙ્ગયન્તં સ્વરઙ્ગેન વિશ્વં ત્વાં પ્રણતોઽસ્મ્યહમ્ ।
શિવરઙ્ગાન્યરઙ્ગાન્માં કુરુ મુક્તં કુપાતતઃ ॥૭॥

પોતાના રંગથી વિશ્વને રંગતા તને હું પ્રણામ કરું છું. શિવના રંગથી જૂદા રંગમાંથી, અધઃપતનથી મને મુક્ત કરો. ૭

દ્વિધાભૂતોઽપિ ચૈકસ્ત્વમર્ધનારીનટૈશ્વર ।
કથં વર્ણયિતું શક્યઃ કેવલાસ્તુ નતિર્મમ ॥૮॥

બે ભાગમાં વિભક્ત થયો હોવા છતાં હે અર્ધનારી નટૈશ્વર તું એક જ છે. (તેથી) વર્ણન કરવાનું કેવી રીતે શક્ય છે ? કેવળ તમને મારા નમસ્કાર છે. ૮

एकार्णमन्त्रमनिशं शिवमुच्चरत्तद्
धावत्કમલ્લિમિલનાય સમીક્ષ્ય ચૈતદ્ ।

ચિત્તં વિહાય વિષયાँશ્ચિતિમાવિશદ્ધિ
સચ્ચિત્સુખાર્ણવજલં નુ નિમજ્જતીહ ॥૯॥

રાતદિવસ કલ્યાણકારક ઝૂં એ પ્રમાણેનો એકાક્ષરી મંત્ર ઉચ્ચારતા અને સમુદ્રને મળવા માટે

રંગ હૃદયમ્

૧૯૩૩૦૨૧૧

દોડતા આ જળને જોઈને વિષયોને છોડીને ચૈતન્ય
(ચિતિ)માં પ્રવેશતું માંડું ચિત્ત અહીં સચ્ચિદાનંદરૂપી
મહાસાગરના જળમાં ડૂબકી મારે છે. ૯ ૨.૭ ટિપ

સ્તુતિરેષા શિવશમ્ભોઃ પ્રપાતરૂપસ્ય જ્ઞામ્બિયાદેશે । ૧૭
હતમતિરજ્ઞોદ્ગીતા તનોતુ શં ગાયતાં નૃણામ્ ॥૧૦॥ શ્રી

જ્ઞામ્બિયા દેશમાં આવેલા (વિકટોરિયા
*નામના) ઘોઘસ્વરૂપ સદાશિવ શંભુની હૃતબુદ્ધિવાળા
'રંગ' વડે ગવાયેલી આ સ્તુતિ (તેના) ગાનાર માણસોનું
કલ્યાણ કરો. ૧૦

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्द्रब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत)

महाराजविरचिता प्रपातरूपशिवस्तुतिः सम्पूर्णा ।

૫૧ શ્રીદ્વારકેશસ્તવઃ ।

સ્થિતં પશ્ચિમાબ્ધેસ્તટે દ્વારિકાયાં

સ્વભક્તૈકરક્ષાવિધાને સુદક્ષમ્ ।

જગન્મન્દિરે સચ્ચિદં સુન્દરં તં

પરબ્રહ્મકેતં ભજે દ્વારકેશમ્ ॥૧૧॥

* આ ઘોઘ જ્ઞામ્બિયા અને રહોડેશિયાના રાજ્યોમાં વહેંચાયેલો છે.
આફ્રિકાના જ્ઞામ્બિયા દેશના લિવિંગ્સ્ટન શહેરથી સાતેક માઈલ દૂર
આવેલ વિકટોરિયા ફોલ્સ (ઘોઘ) પાસે ઝૂંપડામાં રહેવાનું થયેલું તે
પ્રસંગે ઘોઘના દર્શને સ્ફૂરેલું સ્તોત્ર.

ભકિતહૃદયમ્

૫૯ શ્રીદ્વારકેશસ્તવ

પશ્ચિમ સાગરના કિનારે દ્વારકામાં રહેલા, પોતાના ભક્તોની રક્ષા કરવાની વિધિમાં અત્યંત ચતુર, જગન્નાદિરમાં સત્યમ્ શિવમ્ સુન્દરમ્ રૂપ તે પરબ્રહ્મસ્વરૂપ દ્વારકેશ ભગવાનને હું ભજું છું. ૧

કરેષ્વબ્જશઙ્ગારિકૌમોદકીતં

સ્ફુરત્કીરિટં કુણ્ડલાદિપ્રશોભમ્ ।

પ્રપન્નાર્દ્રકલ્પદ્વમં પાર્થસૂતં

પરબ્રહ્મકેતં ભજે દ્વારકેશમ્ ॥૨॥

હાથમાં પદ્મ, શંખ, ચક્ર અને ગદા ધારણ કરનાર પ્રકાશિત મુગટવાળા, કુંડળ વગેરેથી અત્યંત શોભતા, ભક્તો તરફ (દયા) ભીના, કલ્પવૃક્ષ સ્વરૂપ અને પાર્થ (અર્જુન)ના સારથી એવા પરબ્રહ્મસ્વરૂપ દ્વારકેશ ભગવાનને હું ભજું છું. ૨

ક્વચિચ્છ્વાસવંશીનિનાદે સુમગ્નં

શરશ્ચન્દ્રવક્ત્રં તદિત્પીતવરત્રમ્ ।

ઘનશ્યામલાઙ્ગં સુદામાદ્યુપેતં

પરબ્રહ્મકેતં ભજે દ્વારકેશમ્ ॥૩॥

रंग हृद्यम्

इयत्तित् श्वासत्पी जंसीना नादमां अत्यंत मग्न,
शरदत्तुना चंद्र समान मुजवाणा, वीजणी समान
पीणा पस्त्रवाणा, पादण समान श्याम अंगवाणा, सुंदर
भाणावाणा (अथवा सुदामा वगेरेथी युक्त) अेवा
परब्रह्मस्वरूप द्वारकेश भगवानने हुं भजुं छुं. ३

जगन्नाट्यमन्त्रेऽष्टदिक्स्वामिनीभिर्

रमन्तं निगूढं भवाभावचक्रम् ।

चरन्तं व्रजेऽलौकिकं बालभावे

परब्रह्मकेतं भजे द्वारकेशम् ॥४॥

जगतत्पी नाट्यमंथ उपर अष्ट दिशाओत्पी
स्वामिनीओ साथे हसता, निगूढ संसारना अलावने
माटे यक्त स्वरूप, जाणलावे प्रजभूमिमां इरनार,
अलौकिक अेवा परब्रह्मस्वरूप द्वारकेश भगवानने हुं
भजुं छुं. ४

महासागरे गोमतीसङ्गमे तं

वदन्तं विशालोर्मिकल्लोलयोगात् ।

सदा मूकभावेन जीवेश्वरैक्यं

परब्रह्मकेतं भजे द्वारकेशम् ॥५॥

ભકિતહૃદયમ્

મહાસાગરમાં ગોમતીના સંગમમાં મોટાં મોટાં
મોજાઓના કલ્લોલના બહાનાથી જીવ અને ઈશ્વરની
એકતા મૂકભાવ વડે હંમેશા કહેનાર એવા પરબ્રહ્મ પ
ગતા દ્વારકા સા ગતા યાદવાસ્તે

ગતાપૂર્વસમૃદ્ધિરસ્તં તથૈવમ્ ।

સમં સાક્ષિભાવેન પશ્યન્તમેનં

પરબ્રહ્મકેતં ભજે દ્વારકેશમ્ ॥૬॥

તે દ્વારકા ગઈ, તે યાદવો ગયા અને તેજ રીતે તે
અપૂર્વ સમૃદ્ધિ પણ અસ્ત પામી ગઈ તે સર્વને સાક્ષી
ભાવથી સમાનપણે જોતા પરબ્રહ્મસ્વરૂપ દ્વારકેશ
ભગવાનને હું ભજું છું. ૬

તમેકં શરણ્યં તમેકં વરેણ્યં

તમેકં ત્વપેક્ષાદિશૂન્યં વદાન્યમ્ ।

વિહાયાન્યમન્તઃ કમત્ર પ્રપત્સ્યે

પરબ્રહ્મકેતં ભજે દ્વારકેશમ્ ॥૭॥

તે એક માત્ર શરણ લેવા યોગ્ય, તે એક માત્ર
વરેણ્ય, તે અપેક્ષા વગેરેથી શૂન્ય, એક માત્ર ઉદારને
છોડીને અંતઃકરણમાં અહીં બીજા કોને આશરે જાઉં ?
પરબ્રહ્મ દ્વારકેશ ભગવાનને હું ભજું છું. ૭

રંગ હૃદયમ્

ચિદાનન્દમૂર્તિ ભજત્કામપૂર્તિ

પરાસ્તેષ્ટજૂર્તિ જ્વલત્પુણ્યકીર્તિમ્ ।

જગજ્જન્મહેતું ભવામ્ભોલ્ધિસેતું

પરબ્રહ્મકેતં ભજે દ્વારકેશમ્ ॥૮॥

ચિદાનંદ સ્વરૂપ, ભજનારની કામનાની પૂર્તિ કરનાર, ઈષ્ટ (ભક્ત)ના (સંસાર) તાપને (દૂર) કરનાર, પુણ્ય કીર્તિથી ઝળહળતા, જગતના જન્મનું કારણ, સંસાર-સમુદ્રના સેતુ એવા પરબ્રહ્મ સ્વરૂપ દ્વારકેશ ભગવાનને હું ભજું છું. ૮

સ્તવં દ્વારકેશસ્ય સન્નિષ્ઠભક્ત્યા

પઠન્તીહ યે સર્વપાપપ્રમુક્ત્યા ।

વ્રજન્ત્યૂર્ધ્વમૂર્ધ્વં ચ ગોલોકમન્તે

પુનર્નો ભવન્તીહ કલ્પેડપિ રજ્જ ॥૯॥

જે લોકો આ દ્વારકેશના સ્તવનનો સન્નિષ્ઠ ભક્તિથી પાઠ કરે છે તે તમામ પાપોની મુક્તિ દ્વારા ઉપર ને ઉપર ગોલોકમાં જાય છે. અને હે ‘રંગ’ ! બીજા કલ્પમાં પણ ફરીથી ઉત્પન્ન થતા નથી. ૯

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत)

महाराजविरचितः श्रीद्वारकेशस्तवः सम्पूर्णः ।

રંગ હૃદયમ્

૫૫૩૩૭૭૧૭

માતાની માફક એના ખોળામાં બેસીને હું રમું એ
(પ્રકારનું માફું) સ્વપ્ન સફળ થશે. લલિતામ્બા
અસુખદા બનો. ૩

અહિતં કિં મે કિં ચ હિતં મે (૨)

સ્પષ્ટં મે બ્રૂયાદસુખદાં ॥૪॥

માફું અહિત શું અને હિત શું તે મને સ્પષ્ટ કહેશે.
લલિતામ્બા અસુખદા બનો. ૪

ધાવત દીના ધાવત સુખિનઃ (૨)

મા શઙ્ગા વઃ સ્યાદસુખદાં ॥૫॥

હે દીન લોકો, હે સુખિયાઓ ! દોડો દોડો, તમને
શંકા ન થાઓ. લલિતામ્બા અસુખદા બનો. ૫

ચિત્સુખદા સા મે રઙ્ગામ્બા (૨)

દૂરં નો યાયાદસુખદાં ॥૬॥

ચિત્ (સચ્ચિદાનંદ) સુખ આપનારી 'રંગ'ની તે
મા દૂર ન થાઓ. લલિતામ્બા અસુખદા બનો. ૬

શ્રુત્વેવ પ્રાદુર્ભૂયૈવં (૨) વરદા મે ભૂયાદસુખદાં ॥૭॥

એ પ્રમાણેની (સ્તુતિ) સાંભળીને પ્રગટ થઈને તે
મને વરદાન આપનારી થાઓ. લલિતામ્બા અસુખદા
બનો. ૭

ललितहृदयम्

१६३३ १०३

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत)
महाराजविरचिता ललिताभ्यर्थना सम्पूर्णा ।

६१ श्रीललितास्तोत्रम् ।

नमामि ललितां देवीं सर्वपापप्रणाशिनीम् ।

वसन्तीं नैमिषारण्ये भक्तवैभवकारिणीम् ॥१॥

धृत्वैकहस्तके चक्रं शिवलिङ्गं द्वितीयके

प्रतीक्षते स्वभक्तान् या महाशक्तिः सनातनी ॥२॥

पराम्बिका परानन्दा सर्वमङ्गलमङ्गला

सर्वात्मिका सर्वरूपा ह्यासेचनकमूर्तिका ॥३॥

नवार्णतुष्टा चामुण्डा दुर्गा दुर्घटघाटिनी ।

तारा तारस्वरा चाद्या भण्डासुरविनाशिनी ॥४॥

चण्डमुण्डाद्युग्ररूपा काली महिषकण्टका ।

मदोत्कटा महामाया बाला त्रिपुरसुन्दरी ॥५॥

कम्बुकण्ठी कामरूपा कामातीता सुहासिनी ।

कमलोत्फुल्लनयना वराभयकरा कला ॥६॥

दामिनी दकदाभासा श्रीचक्रस्था वरासना ।

षोडशाक्षरसंप्रीता त्रीश्वरी शङ्करप्रिया ॥७॥

રંગ હૃદયમ્

તનોતુ મઙ્ગલં મે સા સાક્ષાદ્ વિશ્વંભરી ચ યા ।
શક્તિર્ભાગવતી ભવ્યા કરુણાવરુણાલયા ॥૮॥
પ્રપન્તાર્તિહરા હંસા રઙ્ગમઙ્ગલકારિકા ।
एकाऽपि बहुधा भाति भक्तभाववशाच्च सा ॥९॥
સ્તુતિરેષા લલિતાયા નિમિષારણ્યે વિનિઃસૃતા દૈવાત્ ।
કં દત્ત્વાઽકં છિન્દ્યાત્ સદ્ધિસુખદા ન કરસ્ય સ્યાત્ ॥૧૦॥

॥૬॥ નેમિષારણ્યમાં વસનારી, સર્વ પાપોનો સંપૂર્ણ
નાશ કરનારી, ભક્તોને પેલવ આપનારી લલિતાદેવીને
હું નમું છું. ૧

એક હાથમાં ચક્ર અને બીજા હાથમાં શિવલિંગ
ધારણ કરીને જે મહાશક્તિ સનાતન છે તે પોતાના
ભક્તોની રાહ જુએ છે. ૨

પરા અભિક્ષા, પરાનંદા, સર્વમંગલોની પણ
મંગલ, સર્વાત્મિકા, સર્વરૂપિણી, ગમે તેટલું જોવા છતાં
ધરાઈએ નહિ એવી મૂર્તિવાળી, નવાર્ણમંત્રથી સંતુષ્ટ
થનાર, ચામુંડા, દુર્ગા, અશક્યને શક્ય બનાવનારી,
તારા, (પ્રણવોચ્ચાર કરવામાં આવે તેવા) ઊંચા
સ્વરવાળી, આધા, ભંડાસુરનો વિનાશ કરનારી, ચંડ
મુંડ વગેરેને માટે ઉગ્ર રૂપવાળી, કાલી, મહિષાસુરની

ભક્તિહૃદયમ્

૫૫૩૩ ૧૬

દુશ્મન, ઉત્કટ મદવાળી, મહામાયા, બાલા, ત્રિપુરસુન્દરી, શંખ સમાન કંઠવાળી, કામ (ઈચ્છા પ્રમાણે) રૂપ ધારણ કરનારી, કામથી અતીત, સુંદર હાસ્યવાળી, ખીલેલા કમલસમાન નેત્રવાળી, હાથમાં વર અને અભય ધારણ કરનારી, કલારૂપિણી, પાશવાળી, વાદળ સમાન વર્ણવાળી, શ્રી ચક્ર ઉપર બેઠેલી, સુંદર આસનવાળી, ષોડશાક્ષર મંત્રના જપથી ખુશ થનારી, ત્રણ ભુવનોની ઈશ્વરી, શંકરની પ્રિયા, વિશ્વંભરી, ભાગવતી શક્તિ, ભવ્ય અને જે કરુણાનો સાગર છે તે સાક્ષાત્ મારૂં મંગલ કરો. ૩-૮

શરણાગતનું દુઃખ હરનાર હંસસ્વરૂપિણી અને રંગનું મંગલ કરનાર ભક્તભાવને વશ થવાથી તે એક હોવા છતાં અનેક રૂપે દેખાય છે. ૯

નેમિષારણ્યમાં દૈવવશાત્ લલિતાની આ સ્તુતિ રચાઈ ગઈ (સરી પડી) તે સુખ આપીને દુઃખને કાપો અને કોને તે સચ્ચિાનંદ આપનારી નહીં થાય ? (અર્થાત્ થશે.) ૧૦

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत)

महाराजविरचितं श्रीललितास्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

६२ शक्त्यावादनम् ।

मातश्चाम्बे जागृहि जागृहि नाशयितुं भारतमेतद् ।
 धावन्त्यसुरा उन्मत्तास्ते किं शेषे नो पश्यसि किम् ॥हौं॥
 शुम्भनिशुम्भौ महिषश्वाऊ रक्तपिपासव आः सर्वे ।
 निर्दोषान् बालांस्ते न्धन्ति गर्जन्त्युच्चैर्नो शृणुषे ॥जूं॥
 क्व गतं चक्रं शूलममोघं निस्तेजा ह्यसिधारा किम् ?
 प्रेरय सदबुद्धिं रिपुपक्षे भ्रष्टविवेके दुर्वृत्ते ॥सः॥
 साम्ना नो चेद् दण्डेनैतान् घातय घातय चामुण्डे ।
 मुण्ड मुण्ड मुण्डानेतेषां प्रज्वालय दुर्गास्तेषाम् ॥मृ॥
 किं शस्त्रास्त्रैरेकोऽलं ते दृष्टिक्षेपो दग्धुं तान् ।
 उत्तिष्ठाद्ये योगसमाधिं त्यक्वोन्मीलय नेत्रं द्राक् ॥त्योर॥
 त्वरय त्वरय विलम्बोऽयुक्तो धाव धाव मातः शीघ्रम् ।
 दर्शय ते वदनं नततारिणि कुरु करुणामकभीतिहरे ॥मु॥
 दुर्गे दुष्टनिबर्हिणि सज्जनपालिनि दुर्घटघाटिनि भोः ।
 विजयविदायिनि वैभवकारिणि संकटनाशिनि
 जयविजये ॥क्षी॥
 स्वरथं स्यान्निकण्टकमेतद् भारतमीशे ते दृष्ट्या ।
 देहि पदं शाश्वतमन्तः शं पाहि जगद्धे जगदम्ब ॥या॥

ભકિતહૃદયમ્

ભિક્ષત એતદ્ વારંવારં ભવરુગ્ણોડયં રક્ષાર્થઃ ।
પૂર્વેશ્ચર્યયુતં નિર્ભીકં દૃષ્ટ્વા દેશમિતો યાયાત્ ॥માડા॥
એં હીં ક્લીં ચામુણ્ડાયૈ વિચ્ચે વિચ્ચે ચામુણ્ડાયૈ ।
શ્રુત્વેવ પ્રાદુરભવદમ્બા સ્મિતવદના ગુબ્જત્યેવમ્ ॥મૃ॥
કા ચિન્તા તે પાર્શ્વસ્થાઽહં નિત્યસહાયા વીરાણામ્ ।
વિજયોઽસ્માકં નિશ્ચિનુ નિશ્ચિનુ જય ભારત
જય હિન્દ સદા ॥તાત્૥

૬૨ શક્ત્યાપાઠન

હે મા, હે અંબે, જાગ જાગ !
તારી આ ભારતભૂને ખેદાનમેદાન કરી નાંખવા કેવળ
ભૌતિકતામાં રાચનાર એ ઉન્મત્ત અસુરોનાં ટોળાં ઘસી
રહ્યાં છે.

હે મા, તું કેમ ઊંઘે છે ?

તું આ બધું નથી જોતી શું ?

પેલા મહિસાસુર ચાઉ અને એના સાગરિતો શુભનિશુંભ
અરેરે બધાજ લોહી તરસ્યા થયા છે -

તારાં પહાલુડાંનું લોહી પીવા ઊંચાનીચા થઈ રહ્યા છે;
તારાં નિર્દોષ બાલુડાંને (તારી નજર આગળજ) હણી
રહ્યા છે !

રંગ હૃદયમ્

૫૫૩૭૦૩૧૦

એમની 'અહં' 'અહં' ની મોટી ગર્જનાઓ તારે કાને
નથી અથડાતી શું ?

હે મા, (અસુરોનું નિકંદન કાઢનાર) તારું ચક્ર ક્યાં
ચાલ્યું ગયું ?

ક્યાં ગયું તારું અમોઘ ત્રિશૂળ ?

તારી તલવારની ધાર બુઝી થઈ ગઈ છે શું ?

વિવેકબ્રષ્ટ થઈ દુષ્ટાચારમાં (અહં અહંમિકાથી) ઘસી
રહેલા એ શત્રુપક્ષને હે મા !

તું સદ્બુદ્ધિ પ્રેર.

જો તેઓ સામથી સમજે તો ઠીક છે,

નહિ તો હે ચામુંડે !

એમને કડકમાં કડક શાસન કર.

દંડથી તેમનો નાશ કર.

હણી નાખ તે સર્વેને ! !

(કેમ કે, દામ ને ભેદ આપણી સંસ્કૃતિને શોભે તેમ નથી.)

ઉડાવ, ઉડાવ તેમનાં મસ્તકો !

જલાવી દે પૂર્ણ રીતે તેમના કોટકિલ્લાઓ ! !

પણ અરે ! કામ શું છે તને શસ્ત્રનું અને અસ્ત્રનું ?

તેમને જીતવા, સળગાવી મૂકવા

ભક્તિહૃદયમ્

તારો એક દષ્ટિક્ષેપ માત્ર બસ છે.

(માટે) યોગસમાધિ છોડી

હે આદિમાયા, આધશક્તિ !

તું ઊઠ,

ઊઘાડ તારાં નેત્રને ત્વરાથી,

શરણાગતનું રક્ષણ કરનાર !

ઓ મા !

ત્વરા કર. ત્વરા કર.

વિલંબ યોગ્ય નથી.

માતા, દોડ, જલદી દોડી આવ.

હે ભક્તજનતારિણિ, દર્શન દે તારા મુખનાં !

હે દુઃખ અને ભીતિનું હરણ કરનાર !

કરુણા વર્ષાવ.

હે દુષ્ટવિનાશિની, સજ્જનપાલિની,

દુર્ઘટઘાટિની (અશક્યને શક્ય બનાવનાર) દુર્ગે !

હે વિજય વિદાયિની, પેભવકારિણી, સંકટનાશિની, વિજયે !

તારો જયજયકાર હો.

હે ઈશ્વરિ !

તારી દષ્ટિથી ભારત સ્વસ્થ અને નિષ્કંટક બનો.

ભકિતહૃદયમ્

નિઃશંક વિજય આપણો જ છે.

ભારતનો સદા જયજયકાર હો. જયહિન્દ.

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवदूत)

महाराजविरचितं शक्त्यावाहनं सम्पूर्णम् ।

૬૩ શ્રીભદ્રાષ્ટકમ્ ।

ભ્રમતિ ભ્રામયત્યન્યાનુચ્ચં નિમ્નં ચ ચક્રવત્ ।

ભદ્રકાલીતિ સંપ્રોક્તા ભદ્રં કુર્વતી સા યતઃ ॥૧॥

૬૩ શ્રી ભદ્રાષ્ટકમ્

ચક્રની માફક ઊંચે અને નીચે પોતે ભ્રમણ કરે છે અને અન્યને ભ્રામણે છે. (ભકતોનું) કલ્યાણ કરનારી છે એ કારણે 'ભદ્રકાલી' (નામથી) સમ્યક્ સંબોધાય છે. ૨
ભદ્રે ભદ્રેઽપિ યો બ્રૂયાચ્છ્વાસે શ્વાસે સુસંયતઃ ।

ભદ્રં ભૂયાત્સદા તસ્ય નાત્ર કાર્યા વિચારણા ॥૨॥

સંયમિત થઈને જે માણસ હે ભદ્રે હે ભદ્રે એમ શ્વાસે શ્વાસે બોલે છે તેનું સદા ભદ્ર (કલ્યાણ) થાય છે. એમાં કોઈ વિચારને અવકાશ નથી. ૨

ભદ્રકાલ્યૈ મહાકાલ્યૈ શિવાયૈ સતતં નમઃ ।

નમઃ પ્રણતભદ્રાયૈ નિયતઃ પ્રણતોઽસ્મિ તામ્ ॥૩॥

રંગ હૃદયમ્

ભદ્રકાળીને, મહાકાળીને અને કલ્યાણ કરનારીને સતત નમસ્કાર! નમસ્કાર કરતા (ભક્ત)નું કલ્યાણ કરનારીને નમસ્કાર. હું તે (દેવી)ને નિત્ય પ્રણામ કરું છું. ૩

તસ્યા એવ જગજ્જાતં તસ્યામેવ પ્રતિષ્ઠિતમ્ ।

તસ્યામેવ લયં યાતિ ત્રિમૂર્તિઃ સા મતા તતઃ ॥૪॥

તે (દેવી)માંથી જગત જન્મ્યું છે તેમાં જ પ્રતિષ્ઠિત છે અને તેમાં જ લય પામે છે તેથી તે ત્રિમૂર્તિ સ્વરૂપ માનવામાં આવી છે. ૪

સ્ત્રીપુંભેદવિહીનેયં જગન્માઙ્ગલ્યભાવિની ।

एकाऽनेका सर्वरूपाऽरूपा ब्रह्मपराम्बिका ॥५॥

એ સ્ત્રીપુરુષના ભેદ રહિત, એ જગતનું મંગલ કરનારી, એક હોવા છતાં અનેક અને સર્વરૂપ હોવા છતાં અરૂપ બ્રહ્મ સ્વરૂપ પરામ્બિકા છે.

स्तुता त्रिवीजपूर्व या तापत्रनिवारिणी ।

भुक्तिदा मुक्तिदा मोम्या तारिणी भवसागरात् ॥६॥

પ્રપન્નાર્તિહરા બાલા પન્નપ્રલયસાક્ષિણી ।

पञ्चवक्त्राऽमलाऽवक्त्रा पञ्चविग्रहधारिणी ॥७॥

लकितहृदयम्

५५३७ १९९

नानारङ्गधराऽरङ्गा रङ्गारङ्गकरा रदा ।

नित्मरम्या नित्यगम्या कुर्याच्छं नित्यशङ्करी ॥८॥

त्रया तापनुं निवारण करनारी, त्रिबीजपूर्वक
स्तुति कराभेल, लुक्ति आपनारी, मुक्ति आपनारी,
मा उमा स्वर्पिणी, लपसागरमांथी तारनारी,
लक्तोनां दुःख हरनारी, जाला, पांथ प्रलयनी साक्षी,
पांथ मुजवाणी, निर्भण, मुजरहित, पांथ शरीर धारण
करनारी, विविध रंग धारण करनारी, छतां रंगरहित
'रंग'ने अरंग (संसारमांथी मुक्त) करनारी,
तापनाशिनी, नित्यरम्य, नित्यगम्य, नित्यकल्याणी
अेपी ते (सर्वनुं) कल्याण करो.

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत)
महाराजविरचितं भद्राष्टकं सम्पूर्णम् ।

६४ रेवागीतम् ।

गायति रेवा रवमधुरम् ॥ ध्रु ॥

हर हर ॐ ॐ हर हर ॐ ॐ हर हर ॐ ॐ हर हर ॐ
सायं प्रातः प्रातः सायं हर हर ॐ ॐ सततमिति ॥ गायति ॥ १ ॥

રંગ હૃદયમ્

૫૪ રેવાગીતમ્

નર્મદા મધુર અવાજથી ગાય છે. ધ્રુ ૦

હર હર ઐં ઐં હર હર ઐં ઐં હર હર ઐં ઐં હર
હર ઐં એમ સાંજે સવારે, સવારે સાંજે સતત હર હર ઐં
ઐં ના મધુર અવાજથી નર્મદા ગાય છે. ૧.

મેકલજાતા મનસિ વિભાતા, રૈતિ કલં કિમપીહ ચિરમ્ ।
ત્વમહમહં ત્વં ત્વમહમહં ત્વં, ત્વમહમહં ત્વં
ત્વમહમિતિ ॥ગાયતિ૦ ॥ ૨ ॥

મેકલ (પર્વત) માંથી જન્મેલી (નર્મદા) મનમાં
પ્રકાશ છે, અહીં લાંબા સમયથી કંઈક મધુર અવાજ કરે
છે. ત્વમ્ (તું) હું છું, હું તું છું, તું હું છું, હું તું છું, તું હું છું,
હું તું છું, તું હું છું એમ મધુર અવાજથી નર્મદા ગાય છે. ૨

તદિદુજ્જ્વલજલમુખતઃ સ્તૌતિ, નીરજ્ઞં નાનારજ્ઞમ્ ।

બ્રહ્માહં ત્વં બ્રહ્મૈવેદં, જલશીકરવદભિન્નમિતિ ॥ગાયતિ૦ ॥ ૩ ॥

વીજળી જેવા પ્રકાશતા જળ દ્વારા રંગ (સંસાર)
વગરના છતાં જાતજાતના રંગવાળા (પરમાત્મા) ની
નર્મદા સ્તુતિ કરે છે....હું બ્રહ્મ છું, તું બ્રહ્મ છું અને
આ બધું પાણી અને એનાં ટીપાંની માફક એકબીજાથી
અભિન્ન છે.

ભડિતહદયમ્

○ इति श्रीदत्तपादारविन्दलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत)
महाराजविरचितं रेवागीतं सम्पूर्णम् ।

૬૫ સર્વે પૂજ્યન્તામ્ ।

मा याहि स्वप्नेऽपीह त्वं त्यक्त्वाऽनाथं माम् ।

ભગવન્ ! ત્યક્ત્વાઽનાથં નામ્ ।

यादृक् तादृक् तेऽहं तेऽहं मा याहीतस्त्वम् ॥ ध्रुव ॥

૬૫ સર્વે પૂજ્યતામ્

हे भगवन् ! तुं अनाथ अेषा मने छोडीने स्वप्ने
पए (क्यांय) ४४श नहि; ४ेवो तेवो पए हुं तारो ४
छुं, तुं अहींथी ४४श नहि.

दुःशीलः शीली वा भगवन् प्रापन्नोऽहं त्वाम् ।

ભગવન્ પ્રાસન્નોઽહં ત્વામ્ ।

पश्येयं नो त्वोत्तोऽन्यद् यत् कल्पद्वस्वाराद् ॥ १ ॥ मा । ० ।

દુશ્ચરિત કે સુચરિત હે ભગવન્ હું યરણે પડ્યો
છું હે ભગવન્ હું શરણે આવ્યો છું. તારા વિના બીજું કોઈ
શ્રેષ્ઠ કલ્પવૃક્ષ હું જોતો નથી. ૧

भेदो न स्यात् खेदो न स्यात् तृणमोहो न स्यात् ।

ભેદો ન સ્યાત્ ખેદો ન સ્યાત્ તૃણમોહો ન સ્યાત્ ।

રંગ હૃદયમ્

લીનં મે ચિતં તે ચરણે ભૂયાદ્ ભૂમન્ દ્રાક્ ॥૨॥ મા ૦

હે ભગવન્, મને ભેદ ન હો, ખેદ ન હો, તૃષ્ણા
અને મોહ ન હો ! હે ભગવન્ ! મારું ચિત્ત જલ્દીથી તારા
ચરણોમાં લીન થાઓ. ૨

દૃષ્ટિર્યત્ર ક્વાપિ બ્રહ્મન્ ભ્રાન્તેયં ભ્રમ્યાત્ ।

॥ ૨ ॥ ભગવન્ ! ભ્રાન્તેયં ભ્રમ્યાત્ ।

પશ્યેયં તે રૂપં હ્યેકં માઙ્ગલ્યં સાક્ષાત્ ॥ ૩ ॥ મા ૦

હે બ્રહ્મન્, હે ભગવન્ બ્રાન્તિવાળી આ મારી દૃષ્ટિ જ્યાં
ક્યાંય પણ ભમે તો પણ હું તારું સાક્ષાત્ માંગલ્યકારી
એક સ્વરૂપ (જ) જોઉં. ૩.

મા મે વૈરં સ્નેહાસક્તિઃ કેનાપીહ સ્યાત્ ।

ભગવન્ ! કેનાપીહ સ્યાત્ ।

કોઽહં સોહં વિસ્મૃત્યાયં રઙ્ગોઽરઙ્ગઃ સ્યાત્ ॥ ૪ ॥ મા ૦

હે ભગવન્, મને અહીં કોઈની સાથે વેર કે સ્નેહની
આસક્તિ ન હો. કોહં અને સોહં ભૂલીને આ રંગ એવો હું
અરંગી થાઉં. ૪.

શાન્તિં પુષ્ટિં તુષ્ટિં સર્વે લબ્ધ્વા મોદન્તામ્ ।

ભગવન્ ! લબ્ધ્વા મોદન્તામ્ ।

અન્યોન્યં દેવં મત્તૈવં સર્વે પૂજ્યન્તામ્ ॥ ૫ ॥ મા ૦

लडितहृदयम्

हे भगवन्! सर्वे शांति, पुष्टि ने तुष्टि मेणवीने
आनंद पाभो, अन्थोन्थने देव भाणीने लधा (अेक
लीजने) पूजे.

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत)
महाराजविरचितं सर्वे पूज्यताम् - गीतं सम्पूर्णम् ।

६६ श्री जगाजी-अष्टकम् । *

जगाजी सदगुरुं वन्दे सौख्यदारण्यमण्डनम् ।

गाधिपुत्रतपःशोभां विभ्राणं चिरपूजितम् ॥ न ॥

जीवन्मुक्तं जगद्वन्द्यमवधूतं भक्तमुक्तिदम् ।

मनोमत्स्यकर्षणार्थं करात्तप्रेमजालकम् ॥ मो ॥

हार्दतमोपहन्तारमादिहान्तपरं स्वरम्^१ ।

राद्धं योगश्रिया सन्तं रामानन्दं रसार्णवम् ॥ ना ॥

जन्ममृत्युहरं देवक्षेत्रपस्य विभूतिदम् ।

कीर्तनं प्रणवस्यैव साधनं यस्य संमतम् ॥ रा ॥

जगत्कल्याणधर्तारं यन्तारं दुष्टेचेतसाम् ।

यशोमार्तण्डगन्तारं 'रङ्ग'तारं सुमङ्गलम् ॥ य ॥

१. स्वस्मिन् रमत इति । स्वात्भामां रमभाठा थनार. २.
देवगु पटेलने. ३. पुत्रपौत्रादि ऐश्वर्य आपनार. * आभां
शङ्गा अक्षरो पांचनाथी-जगाजु महाराजकी जय-नीकणशे.

રંગ હૃદયમ્

તમેકં વે વિજાનીયાદ્ દ્વૈતાદ્વૈતપરં સમમ્ ।

દર્શનાદર્શનાતીતં નિજાનન્દં વિભું હ્યજમ્ ॥ ણા ॥

સિદ્ધાર્થં ચ સિદ્ધશૂન્યં જગદ્રૂપં વિલક્ષણામ્ ।

ત્વંપદાર્થતત્પદાર્થ - લક્ષ્યાલક્ષ્યવિવર્જિતમ્ ॥ ય ॥

શ્લોકાષ્ટકમિદં પુણ્યં સર્વારિષ્ટવિનાશકમ્ ।

પ્રપઠેન્નિયતો ભક્ત્યા જગન્મિત્રત્વમાપ્નુયાત્ ॥ ઐ ॥

૬૬ શ્રી જગાજી અષ્ટક

લાંબા કાળથી (૯૦૦ વર્ષથી) પૂજાતા, ગાધિ પુત્રના તપની શોભાને ધારણ કરતા સોખડા પાસેના વેલિયા કોતરના આભૂષણસ્વરૂપ સદ્ગુરુ જગાજીને હું વંદન કરું છું. ૧ (ન)

જીવનમુક્ત, જગદ્વન્ધ, અવધૂત, ભક્તોને મુક્તિ આપનાર, મનરૂપી મત્સ્યનું આકર્ષણ કરવા માટે પ્રેમરૂપ જાળને હાથમાં ધારણ કરનાર સદ્ગુરુ જગાજીને વંદન કરું છું. ૨ (મો)

હૃદયના અંધકારને હરનાર, અ થી હ સુધીના (એટલે સર્વ) અક્ષરોથી પર, સ્વાત્મામાં રમમાણ થનાર યોગ ઐશ્વર્યથી પૂર્ણ, સન્ત, રામમાં આનંદવાળા, રસના સમુદ્ર (સદ્ગુરુ જગાજીને હું વંદન કરું છું.) ૩ (ના)

ભકિતહૃદયમ્

જન્મ મૃત્યુને હરનાર, દેવજી પટેલને પુત્રપોત્રાદિ
એશ્વર્ય આપનાર અને જેને ઝૂંકારનું કીર્તન એજ સાધન
સંમત છે તેવા (સદ્ગુરુ જગાજીને હું પંદન કરું છું.) ૪ (રા)

જગતનું કલ્યાણ કરનાર, દુષ્ટ
અંતઃકરણવાળાનું નિયંત્રણ કરનાર, યશસ્વી સૂર્યને
પ્રાપ્ત કરનાર, રંગને તારનાર, અત્યંત મંગલકારી
(સદ્ગુરુ જગાજીને હું પંદન કરું છું.) ૫ (ચ)

જ્ઞેત અજ્ઞેતથી પર, સમત્વરૂપ, એક, દર્શન
અદર્શનથી અતીત, નિજાનન્દસ્વરૂપ, વિભુ, એજ એવા
તેને જાણવા જોઈએ. ૬ (ણા)

અર્થને સિદ્ધ કરનાર (મોક્ષ પ્રાપ્ત કરનાર); સિદ્ધ
શૂન્ય, જગતસ્વરૂપ, વિલક્ષણ, ત્વં પદાર્થ, અને
તત્પદાર્થના લક્ષ્યાર્થ અને અલક્ષ્યાર્થથી રહિત (એવા
એને જાણવા જોઈએ.) ૭ (ય)

સર્વ અરિષ્ટ (દુઃખ)નો નાશ કરનાર,
પુણ્યકારક, આ આઠ શ્લોકનો ભકિતપૂર્વક નિયમિત
રીતે પાઠ કરશે તે જગતની મૈત્રી પ્રાપ્ત કરશે. ૮ ઝૂં

इति श्री दत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत)

महाराजविरचितं श्री जगाजी - अष्टकं सम्पूर्णम् ।

(૬) ૬ . છું ફેર ત્રિપુડ જે નીતિપદ્મકાંડ અંબાકાંડ ૬

રંગ હૃદયમ્

૬૭ યોગાનન્દપદ્મકમ્ ।

સચ્ચિત્કદં સૌખ્યસિન્ધું વિશાલં
કારુણ્યાબ્ધિં લોકકલ્યાણસેતુમ્ ।

ટેમ્બેસ્વામિપ્રાપ્તયોગાદિદીક્ષં

યોગાનન્દં તં સુધન્યં નમામિ ॥ ગુ ॥

૬૭ યોગાનન્દપંચકમ્

સચ્ચિદાનંદસ્વરૂપ, સુખના સાગર, વિશાળ
કરુણાના સાગર, લોકકલ્યાણના સેતુ, ટેમ્બે સ્વામી
પાસેથી યોગ વગેરે દીક્ષા પ્રાપ્ત કરનાર તે સુધન્ય
યોગાનંદ સરસ્વતીને હું નમન કરું છું. ૧ (ગુ)

ગ્રામેડરણ્યે પ્રવજન્તં મહાન્તં

ગુઝગ્રામે બ્રહ્મલીનં સુલીલમ્ ।

કુળ્હીદળ્હૌ ધારયન્તં યતીન્દ્રં

યોગાનન્દં જ્ઞગણ્યં ગૃણામિ ॥ રુ ॥

ગામડે ગામડે ને જંગલે જંગલે ફરતા તે મહાન ગુંજ
ગ્રામમાં સુંદર લીલાઓ કરી બ્રહ્મલીન થયેલા કમંડળ
અને દંડ ધારણ કરતા યતીન્દ્ર, જ્ઞાનીઓમાં ગણનાપાત્ર
તે યોગાનંદ સરસ્વતીની હું સ્તુતિ કરું છું. ૨ (રુ)

ભકિતહૃદયમ્

૫૫૩૩ ૧૬

અજ્ઞાનાન્ધ્યં જ્ઞાનદૃષ્ટ્યા નિવાર્ય

। સ્વાનન્દાદ્રિં તૂન્નયન્ ભક્તવૃંદાન્ ।

શ્રેયઃ પ્રેયશ્ચોભયં યો વિધતે

॥ ૩ ॥ યોગાનન્દં તં વરેણ્યં વ્રજામિ ॥ દે ॥

જ્ઞાનદૃષ્ટિથી અજ્ઞાનરૂપી અંધકારને દૂર કરીને
ભકતોના સમૂહને સ્વાનંદરૂપી પર્વત ઉપર ઊંચે લઈ જતા
જે શ્રેય અને પ્રેય ઉભયને આપે છે તે વરેણ્ય યોગાનંદ
સરસ્વતીને શરણે હું જાઉં છું. ૩ (દે)

બ્રહ્મીભૂતો લોકદૃષ્ટ્યાઽપિ યોઽત્ર

શ્રદ્ધાવદ્ઝિર્દ શ્યતે જાગ્રદેવ ।

કામાશ્ચેષાં પૂરયન્ સ્મર્તૃગામી

યોગાનન્દં તં શતાબ્દં સ્મરામિ ॥ વ ॥

જે અહીં લોકદૃષ્ટિથી બ્રહ્મીભૂત છે છતાં શ્રદ્ધાવંતો
દ્વારા જાગતો જ દેખાય છે અને તેમની કામનાઓને પૂરતા
સ્મર્તૃગામી તે સો વરસના યોગાનંદ સરસ્વતીનું હું
સ્મરણ કરું છું. ૪ (વ)

રંગ હૃદયમ્

૫૫૩૩૩૩૩૩

બાલે બાલો યો જડે જાહ્યપૂર્ણો

મત્તે મત્તો યઃ પિશાચે પિશાચઃ ।

બુદ્ધે બુદ્ધો યોઽવધૂતેઽવધૂતો

॥ ૬ ॥ યોગાનન્દં તં પ્રશાન્તં પ્રપદ્યે ॥ ૬ ॥

જે બાળક સાથે બાળક, જડની સાથે જડ, મત્ત સાથે મત્ત, પિશાચ સાથે પિશાચ, જ્ઞાની સાથે જ્ઞાની, અને અવધૂત સાથે અવધૂત છે તે પ્રશાન્ત યોગાનંદ સરસ્વતીનું હું શરણ ગ્રહણ કરું છું. (૫)

શ્લોકપદ્મકમેતદ્ધિ રજ્જમાનસનિર્ગતમ્ ।

યઃ પઠેદ્ ભક્તિતો નિત્યં યોગાનન્દં સ સંવ્રજેત્ ॥ ૭ ॥

રંગ માનસમાંથી નીકળેલા આ પાંચ શ્લોકોનો જે નિત્ય ભક્તિપૂર્વક પાઠ કરશે તે યોગાનંદને સંપ્રાપ્ત કરશે. (૬)

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत) महाराजविरचितं योगानन्दपञ्चकं सम्पूर्णम् ।

लडलतहृदयडु

ॢॢ अथ दकलरलदल - दतुसहसुरनलडलवललः ॥

ॐ दतुतुरलतुरलडलड नडः

ॢॢ दकलरलदल-दतुसहसुरनलडलवललः ।

ॐ दतुतुरलतुरलडलड वंदन *

- १ दकतुषुडलड नडः - दक (डललुडल) थल तुषुड
थनलरने वंदन
- २ दकदलड नडः - डललुडल आडनलरने.
- ३ दकदुगुरलड नडः - डललुडल ३डल कलडलवललनलने.
- ॡ दकदलवलडलडलडलडलडलड नडः - डललुडलनल दलवलतल (वडुलल)
दुरलरल सुतुतल कुरलडललनलने.
- ॡ दकदलवलडलड नडः - डललुडलनल दलवलने.
- ॢ दकनलडुरलहलडलने नडः - डललुडलने रुकनलरने.
- ॣ दकडुडलडलडलडलड नडः - डललुडलथल डुडलतलने.
- । दकवलसलने नडः - डललुडलडलं रुहेनलरने.
- ॥ दकवलहलरल डलने नडः - डललुडलडलं वलदलर कुरनलरने.
- १० दकशलतलडलड नडः - डललुडल डेवडनल शलतलडलने.
- ११ दकसुवरुडलडलड नडः ११ डलसुवरुडलडलडने.

* डुरतुथेक नलड डेडे नडः नु डुडुरलतुल अरुथ वंदन डेडुल लेवु.

રંગ હૃદયમ્

- ૧૨ દકાછાયાય નમઃ - પાણી જેવા સ્વચ્છને.
- ૧૩ દકાભિષિક્તાય નમઃ - પાણીથી અભિષિક્તને.
- ૧૪ દકારાદયે નમઃ - જેના આદિમાં દ છે તેને.
- ૧૫ દકારાદિતકારાન્તાય નમઃ - દ કાર આદિમાં અને ત કાર અંતમાં છે તે (દત) ને.
- ૧૬ દકારિષ્ટનિવારકાય નમઃ - જલના અરિષ્ટનું નિવારણ કરનારને.
- ૧૭ દકાર્ગલજ્ઞાય નમઃ - પાણીના અવરોધ જાણનારને.
- ૧૮ દકોજ્જ્વલાય નમઃ - પાણી સમાન ઉજ્જ્વળને.
- ૧૯ દકોદરનિવારિણે નમઃ - જલોદર નિવારણ કરનારને.
- ૨૦ દક્ષધ્વજાય નમઃ - દક્ષધ્વજ (વિષ્ણુ) સ્વરૂપને.
- ૨૧ દક્ષમખર્ધ્વસિને નમઃ - દક્ષના યજ્ઞને ભાંગનારને.
- ૨૨ દક્ષરક્ષકાય નમઃ - દક્ષના રક્ષકને.
- ૨૩ દક્ષસુતારાધિતાય નમઃ - દક્ષસુતા (દાક્ષાચિણી અદિતિ)થી આરાધિતને.

ભકિતહૃદયમ્

- ૨૪ દક્ષાય નમઃ - દક્ષ ચતુર-ને.
- ૨૫ દક્ષિણાગ્નિસ્વરૂપાય નમઃ - દક્ષિણાગ્નિ સ્વરૂપને.
- ૨૬ દક્ષિણાચલર્જલિત્ત્વેદેહાય નમઃ - દક્ષિણ (મલય) અચલમાંથી
જન્મેલ (ચંદન) થી લિપ્ત
દેહવાળાને.
- ૨૭ દક્ષિણાપ્રિયાય નમઃ - દક્ષિણાપ્રિય (અપ્રિય) ને.
- ૨૮ દક્ષિણામૂર્તયે નમઃ - દક્ષિણામૂર્તિ સ્વરૂપને.
- ૨૯ દક્ષિણાય નમઃ - દક્ષિણ (દાક્ષિણ્ય ચુકત)
નાગરિકને.
- ૩૦ દક્ષિણારણ્યપરિવ્રાજકાય નમઃ - દક્ષિણ અરણ્ય
(દંડકારણ્ય)માં ફરનારને.
- ૩૧ દક્ષિણાવર્તાર્ચિતાય નમઃ - પ્રદક્ષિણા (પરિક્રમા)થી
પૂજાતાને.
- ૩૨ દક્ષિણ્યાય નમઃ - દક્ષિણ તરફનાને.
- ૩૩ દક્ષોપદિષ્ટાય નમઃ - દક્ષ (ચતુર) ગુરુ પડે
ઉપદેશ કરાએલાને.
- ૩૪ દગ્ધકલિમલાય નમઃ - કળિના મળ બળી ગયા છે
જેમના તેને.

રંગ હૃદયમ્

- ૩૫ દગ્ધતાપત્રયાય નમઃ - તાપત્રયને બાળી મૂક્યા છે જેમણે તેને.
- ૩૬ દગ્ધદગ્ધાય નમઃ - દગ્ધ (શોક, અશુભ, લુચ્યા)ને બાળનારને.
- ૩૭ દગ્ધદાહનિવારકાય નમઃ - દાઝેલાના દાહનું નિવારણ કરનારને.
- ૩૮ દગ્ધદીપ્તયે નમઃ - દગ્ધ (અગ્નિ) જેવી દીપ્તિવાળાને.
- ૩૯ દગ્ધદોષાય નમઃ - બાળી નાખ્યા છે દોષો જેમણે તેને.
- ૪૦ દગ્ધયોગવિનાશકાય નમઃ - અશુભ યોગોનો નાશ કરનારને.
- ૪૧ દગ્ધાદગ્ધાય નમઃ - દગ્ધ છતાં અદગ્ધને.
- ૪૨ દગ્ધોચ્છિષ્ટકેશાય નમઃ - અગ્નિની જવાળા જેવા કેશવાળાને.
- ૪૩ દચ્છદોલ્લાસિને નમઃ - અદર વડે શોભતા (સુંદર અદરવાળા)ને.
- ૪૪ દગ્ધગ્રહણપ્રવર્તકાય નમઃ - સંન્યાસના પ્રવર્તકને.
- ૪૫ દગ્ધગ્રહણાચાર્યાય નમઃ - સંન્યાસના આચાર્યને.

ભકિતહૃદયમ્

૪૬ દળડઢકાનિનાદિત - નમઃ - દાંડી ને ડમરુના નાદથી
કીર્તયે નમઃ કીર્તિ ફેલાવનારને.

૪૭ દળડદળડાય નમઃ - શિક્ષા કરનાર એવાને
શિક્ષા કરનાર તેને.

૪૮ દળડધારિણે નમઃ - દંડધારણ કરનારને.

૪૯ દળડનાયકાય નમઃ - દંડનાયક (ન્યાયાધીશ)
ને.

૫૦ દળડનીતિજ્ઞાય નમઃ - દંડ નીતિના જાણનારને.

૫૧ દળડપાણયે નમઃ - હાથમાં દંડવાળાને

૫૨ દળડપાય નમઃ - દંડ (રાજાનું શાસન)નું
રક્ષણ કરનારને.

૫૩ દળડપારુષ્યવિદ્વેષિણે નમઃ - કડક સજાનો વિદ્વેષ
કરનારને.

૫૪ દળડપાશિકાય નમઃ - ખોટી સજા કરનારને
પકડનારને.

૫૫ દળડપાંશુલાય નમઃ - દંડ વડે ચોકી કરનારને.

૫૬ દળડપેન્દ્રાય નમઃ - સજા કરનારાઓ (રાજા)
નાં રાજાને.

રંગ હૃદયમ્

- ૫૭ દણ્ડપ્રણામપ્રાપ્ત્યાય નમઃ - દંડવત્ પ્રણામ વડે
મેળવી શકાય એવાને.
- ૫૮ દણ્ડભૂતે નમઃ - દંડધારણ કરનારને.
- ૫૯ દણ્ડમાળવાય નમઃ - દંડધારણ કરનાર
બાળક (નૃસિંહસરસ્વતી)ને.
- ૬૦ દણ્ડયાત્રાગ્રગામિને નમઃ - લશ્કરની આગળ
ચાલનારને.
- ૬૧ દણ્ડવાહિને નમઃ - દંડ વહન (ધારણ)
કરનારને.
- ૬૨ દણ્ડવિધયે નમઃ - દંડ વિધિ સ્વરૂપને.
- ૬૩ દણ્ડવ્યૂહપ્રવીણાય નમઃ - લશ્કરના વ્યૂહને
ગોઠવવામાં પ્રવીણ.
- ૬૪ દણ્ડશાસ્ત્રનિપુણાય નમઃ - દંડશાસ્ત્રમાં નિપુણને.
- ૬૫ દણ્ડાજિનદ્વેષિણે નમઃ - દંડ અને અજીનના
દ્વેષી (એનાથી પર)ને.
- ૬૬ દણ્ડાદણ્ડવિવર્જિતાય નમઃ - દંડ અને અદંડનો
ત્યાગ કરનારને.
- ૬૭ દણ્ડાધિપદર્પનાશિને નમઃ - રાજાના અભિમાનનો
નાશ કરનારને.

लकितहृदयम्

- ६८ दण्डाधिपाय नमः- एंडना स्वाभीने.
६९ दण्डानीकनेत्रे नमः- लशकरना नेताने.
७० दण्डाय नमः- एंड स्व३प.
७१ दण्डारदर्पहराय नमः- एंडार (कुंभारनुं यक)-
ब्रह्माना गर्पने हरनारने.
७२ दण्डालसिकाहराय नमः- कोलेरा हरी लेनारने
(अथवा एंड पडे आणसुने
लान करापनारने)
७३ दण्डाहतप्रियाय नमः- एंड पडे पहालांने पण
भारनारने.
७४ दण्डितदण्ड्याय नमः- एंडार्हने एंड देनारने.
७५ दण्डितदुःशीलाय नमः- दुःशीलने एंड देनारने.
७६ दण्डिने नमः- एंडी संन्यासी
स्व३पने.
७७ दत्तचैतन्याय नमः- चैतन्य आपनारने.
७८ दत्तज्ञानाय नमः- ज्ञान आपनारने.
७९ दत्तदत्ताय नमः- दान करनारने (धन)
आपनारने.

२० हृदयम्

- ८० दत्तदुःखाय नमः- दुःख आपनारने.
८१ दत्तभुक्तये नमः- भुक्ति आपनारने.
८२ दत्तमुक्तये नमः- मुक्ति आपनारने.
८३ दत्तसर्वस्वाय नमः- सर्वस्व हेनारने.
८४ दत्तसोख्याय नमः - सुख आपनारने.
८५ दत्तस्वर्गाय नमः- स्वर्ग आपनारने.
८६ दत्तात्रेयाय नमः - दत्तात्रेयने.
८७ दत्तानन्दाय नमः - आनंद आपनारने.
८८ दत्तानपकर्मणे नमः- अपकारीने आपनारने.
८९ दत्तापवर्गाय नमः - भोक्ष हेनारने.
९० दत्तारिमोक्षाय नमः- अरि (शत्रु) ने भोक्ष हेनारने.
९१ दत्त्रिप्रियाय नमः - द-त्रि (दान, दया, दमन) प्रियने.
९२ दत्तेष्टाय नमः - दष्ट आपनारने.
९३ ददनदर्पासहाय नमः - दाननो गर्व करनारने सहाय न करनारने
९४ ददनदाय नमः - दान, दया, दमन आपनारने

ભકિતહૃદયમ્

- ૧૫ દદનપ્રીણિતાય નમઃ - દાનથી ખુશ થનારને.
- ૧૬ દદનસૂપાય નમઃ - દાનસ્વરૂપને.
- ૧૭ દદનસુલભાય નમઃ - દાન સુલભને.
- ૧૮ દદાય નમઃ - આપવા યોગ્ય
(સુપાત્ર)ને.
- ૧૯ દદ્વન્ધુભુજે નમઃ - દરાજનો મલમ
બનાવનારને.
- ૧૦૦ દ્વન્ધાય નમઃ - દરાજ (કોઢ)ને
મટાડનારને.
- ૧૦૧ દદ્વૂણદુઃખનિવારિણે નમઃ - દરાજ (કોઢ)થી પીડાતા
(કોઢીયા)નું દુઃખ
નિવારણ કરનારને.
- ૧૦૨ દધિચારકર્ષિણે નમઃ - (દહીનો) રવેયો
ખેંચનારને.
- ૧૦૩ દધિજચોરાય નમઃ - માખણચોરને.
- ૧૦૪ દધિફલેષ્ટાય નમઃ - કપિત્થ (કોહું) ભાવે છે
જેને તેને.
- ૧૦૫ દધિભક્ષિણે નમઃ - કપિત્થ (કોહું) ભાવે છે
દહી ખાનારને

રંગ હૃદયમ્

- ૧૦૬ દધિસ્વેદપાયિને નમઃ - છાસ પીનારને.
- ૧૦૭ દધીચતપસે નમઃ - દધીચના તપ સ્વરૂપને.
- ૧૦૮ દધીચારથાય નમઃ - દધીચીની શ્રદ્ધા સ્વરૂપને.
- ૧૦૯ દનુજદર્પનિવારિણે નમઃ - દૈત્યેના દર્પનું નિવારણ કરનારને.
- ૧૧૦ દનુજાધિપોપદેષ્ટ્રે નમઃ - દૈત્યોના રાજાને ઉપદેશ કરનાર.
- ૧૧૧ દનુજારયે નમઃ - દૈત્યોના શત્રુને.
- ૧૧૨ દનુજારિમિત્રાય નમઃ - દેવોના મિત્રને.
- ૧૧૩ દન્તકારકર્મણે નમઃ - હાથીદાંતની કારીગીરી સ્વરૂપને.
- ૧૧૪ દન્તકારાય નમઃ - હાથીદાંતના કારીગરને.
- ૧૧૫ દન્તકૂરનર્તિને નમઃ - દંતકૂર (જગ્યાએ) નર્તન કરનારને.
- ૧૧૬ દન્તપત્રવિભૂષણાય નમઃ - દંતપત્ર (હાથીદાંતના કુંડળ)થી વિભૂષિતને.
- ૧૧૭ દન્તપુષ્પોદ્ગાસિને નમઃ - મોગરાની કળી જેવા (દાંત) થી શોભનારને.

ભક્તિહૃદયમ્

- ૧૧૮ દન્તલિકાય નમઃ - લગામરૂપને (દમન કરનારને).
- ૧૧૯ દન્તવાસોજિતબિમ્બાય નમઃ - હોઠ દ્વારા બિબં (પાર્કુ ગીલોડું) ને જીતનારને.
- ૧૨૦ દન્તવીણાનાદ પ્રિયાય નમઃ - દંતવીણાનો નાદ જેને પ્રિય છે તેને. (=દાંત કકડાવવાના નાદથી રાજી થનારને.)
- ૧૨૧ દન્તલિકધરાય નમઃ - લગામ ધારણ કરનારને.
- ૧૨૨ દન્તુરિતગાત્રાય નમઃ - સુંદર ગાત્રોવાળા.
- ૧૨૩ દન્તોદ્ભાસિતદિગ્વિ- - દાંત (ની કાંતિ)થી ભાગાયનમઃ જેણે દિશાઓના વિભાગોને પ્રકાશિત કર્યા છે તેને.
- ૧૨૪ દન્દશૂકખેલાય નમઃ - સર્પ સાથે ખેલનારને.
- ૧૨૫ દન્દશૂકવલયાય નમઃ - સર્પના કંકણ ધારણ કરનારને.
- ૧૨૬ દન્તુશૂકવિદારકાય નમઃ - દંદશૂક (રાક્ષસ)ને મારનારને.

રંગ હૃદયમ્

- ૧૨૭ દન્નિર્જિતમૌક્તિકાય નમઃ - મોતી કરતાં સુંદર
દાંતવાળાને.
- ૧૨૮ દભ્રદભ્રાય નમઃ - નાનાથીય નાનાને.
- ૧૨૯ દમનકવચિને નમઃ - દમરૂપ કવચ ધારણ
કરનારને.
- ૧૩૦ દમથેષ્ટાય નમઃ - દમન જેને ઈષ્ટ છે તેને.
- ૧૩૧ દમનપ્રાપ્યાય નમઃ - દમન વડે પ્રાપ્ત યોગને.
- ૧૩૨ દમનપ્રિયાય નમઃ - દમન પ્રિયને.
- ૧૩૩ દમસ્વરૂપાય નમઃ - દમન સ્વરૂપને.
- ૧૩૪ દમિતદુર્દમાય નમઃ - દમન ન કરી શકાય
(કઠીન) તેનું દમન
કરનારને.
- ૧૩૫ દમિતદુષ્ટાય નમઃ - દુષ્ટોનું દમન કરનારને.
- ૧૩૬ દમિતાદમ્યાય નમઃ - અદમ્યનું દમન કરનારને.
- ૧૩૭ દમિને નમઃ - આત્મવશીને.
- ૧૩૮ દમૂનસે નમઃ - કુટુંબવત્સલને.
- ૧૩૯ દમ્પતિધર્માય નમઃ - દંપતીના ધર્મરૂપને.
- ૧૪૦ દમ્પતિપ્રેમપ્રકાશિતાય નમઃ - દંપતીના પ્રેમથી
પ્રકાશિતને.

ભકિતહૃદયમ્

- ૧૪૧ દમ્પતિપ્રેમરક્ષકાય નમઃ - દંપતીના પ્રેમના
રક્ષણહારને.
- ૧૪૨ દમ્પતિસૌખ્યપ્રદાય નમઃ - દાંપત્યસુખને
આપનારને.
- ૧૪૩ દમ્ભકદમ્ભકાય નમઃ - છેતરનારને પણ
છેતરનાર તેને.
- ૧૪૪ દમ્ભકરિમને નમઃ - દંભીના શત્રુને.
- ૧૪૫ દમ્ભદારિણે નમઃ - દંભનો નાશ કરનારને.
- ૧૪૬ દમ્ભદૂરાય નમઃ - દંભથી દૂર રહેનારને.
- ૧૪૭ દમ્ભદ્વિષે નમઃ - દંભના દ્વેષીને.
- ૧૪૮ દમ્ભપ્રાપ્યાય નમઃ - દંભથી અપ્રાપ્યને.
- ૧૪૯ દમ્મોલિધરસહાયિને નમઃ - દંભોલિ (વજ્ર) ધર
(ઈન્દ્ર)ને સહાય કરનારને.
- ૧૫૦ દમ્મોલિધરાય નમઃ - વજ્ર ધારણ કરનારને.
- ૧૫૧ દયાકર્મણે નમઃ - દયાકર્મને
- ૧૫૨ દયાઘનાય નમઃ - દયાઘનને.
- ૧૫૩ દયાતન્ત્રાય નમઃ - દયાતંત્ર સ્વરૂપને.
- ૧૫૪ દયાતપસે નમઃ - દયારૂપી તપવાળાને.

રંગ હૃદયમ્

- ૧૫૫ દયાદીક્ષાય નમઃ - દયાની દીક્ષા દેનારને.
૧૫૬ દયાધનાય નમઃ - દયારૂપી ધનવાળાને.
૧૫૭ દયાધર્માય નમઃ - દયાનો ધર્મ આચનારને.
૧૫૮ દયામખાય નમઃ - દયારૂપી ચણ કરનારને.
૧૫૯ દયામન્ત્રાય નમઃ - દયારૂપી મંત્ર સ્વરૂપને.
૧૬૦ દયાયન્ત્રાય નમઃ - દયારૂપી યંત્રસ્વરૂપને.
૧૬૧ દયાર્ણવાય નમઃ - દયાના સાગરને.
૧૬૨ દયાલવે નમઃ - દયાળુને.
૧૬૩ દયિતકર્મમાર્ગાય નમઃ - વહાલો છે (દયિત)
કર્મમાર્ગ જેને તેને.
૧૬૪ દયિતતપસે નમઃ - તપ જેને પ્રિય છે તેને.
૧૬૫ દયિતદાન્તાય નમઃ - આત્મવશીને પ્રિય તેને.
૧૬૬ દયિતબાલવેષાય નમઃ - બાલવેષ જેને પ્રિય છે
તેને.
૧૬૭ દયિતબ્રહ્મચર્યાય નમઃ - બ્રહ્મચર્ય જેને પ્રિય છે
તેને.
૧૬૮ દયિતભક્તાય નમઃ - ભક્તપ્રિયને.
૧૬૯ દયિતવેદાન્તાય નમઃ - વેદાંતપ્રિયને.

ભક્તિહૃદયમ્

- ૧૭૦ દયિતસન્ન્યાસાય નમઃ - સંન્યાસ પ્રિયને.
- ૧૭૧ દયિતસ્વધર્માનુષ્ઠિતયે નમઃ - સ્વધર્મનું અનુષ્ઠાન
પ્રિય છે જેને તેને.
- ૧૭૨ દયિતાય નમઃ - પ્રિયસ્વરૂપને.
- ૧૭૩ દયોપાસનાય નમઃ - દયાની ઉપાસનાવાળાને.
- ૧૭૪ દરઘ્ને નમઃ - ભય (દર)ને હરનારને.
- ૧૭૫ દરણકરાય નમઃ - દરણ (ચક્ર)જેના
હાથમાં છે તેને.
- ૧૭૬ દરણવારણાય નમઃ - સંસાર ચક્રનું નિવારણ
કરનારને.
- ૧૭૭ દરણાદરણાતીતાય નમઃ - ભય અને અભયથી
પરને.
- ૧૭૮ દરણિમ્નાયિને નમઃ - (સંસાર) ચક્રને
ખાલાનારને.
- ૧૭૯ દરદપ્રાશિને નમઃ - દરદ પ્રાશન કરનારને.
- ૧૮૦ દરદરાય નમઃ - ભયના ભયને.
- ૧૮૧ દરદુર્લભાય નમઃ - બીકણોને દુર્લભને.
- ૧૮૨ દરદ્વિષે નમઃ - ભયના દ્વેષને.

રંગ હૃદયમ્

- ૧૮૩ દરન્નાશિને નમઃ - ભય (દરત) નાશ કરનારને.
- ૧૮૪ દરન્નિવાસિને નમઃ - હૃદય (સ્થાન) માં નિવાસ કરનારને.
- ૧૮૫ દરવરાર્ચિતાય નમઃ - પાંચજન્યથી અર્ચિતને.
- ૧૮૬ દરવાસિને નમઃ - ગુફા (દર)માં રહેનારને.
- ૧૮૭ દરાન્નિતકરાય નમઃ - શંખચુકત કરવાળાને.
- ૧૮૮ દરાનભિજ્ઞાય નમઃ - ભય જેણે જાણ્યો નથી તેવાને.
- ૧૮૯ દરાન્વિતાનુગીતાય નમઃ - શંખ સહિત જેની સ્તુતિ ગવાય છે તેને.
- ૧૯૦ દરાસ્પૃષ્ટાય નમઃ - દર (ભય) થી અસ્પૃષ્ટને.
- ૧૯૧ દરિદ્રકષ્ટનિવારિણે નમઃ - દરિદ્રોના કષ્ટ નિવારણ કરનારને.
- ૧૯૨ દરિદ્રકામપૂરકાય નમઃ - દરિદ્રોની કામના પૂર્ણ કરનારને.
- ૧૯૩ દરિદ્રદરાપહારિણે નમઃ - દરિદ્રોના ભયને હરનારને.

ભકિતહદયમ્

૧૧૪ દરિદ્રદારિદ્રાય નમઃ - ગરીબોની ગરીબાઈ
સ્વરૂપને.

૧૧૫ દરિદ્રદુઃખવિદ્રાવિણે નમઃ - દરિદ્રોનાં દુઃખ
ફેડનારને.

૧૧૬ દરિદ્રનારાયણાય નમઃ - દરિદ્રોના નારાયણ
રૂપને.

૧૧૭ દરિદ્રબન્ધવે નમઃ - દરિદ્રોનો બંધુરૂપને.

૧૧૮ દરિદ્રમેરવે નમઃ - દરિદ્રોના મેરુરૂપને.

૧૧૯ દરિદ્રવરપ્રદાય નમઃ - દરિદ્રને વર આપનારને.

૨૦૦ દરિદ્રવેશાય નમઃ - દરિદ્રનો વેષ ધારણ
કરનારને.

૨૦૧ દરિદ્રાત્મને નમઃ - દરિદ્રના
આત્મસ્વરૂપને.

૨૦૨ દરિદ્રાય નમઃ - દરિદ્રરૂપને.

૨૦૩ દરિદ્રાર્ચિતાય નમઃ - દરિદ્ર દ્વારા અર્ચિતને.

૨૦૪ દરીગેહાય નમઃ - ગુફા જેનું ઘર છે તેને.

૨૦૫ દરીભાર્યાકાય નમઃ - ગુફાને પત્ની
બનાવનારને.

રંગ હૃદયમ્

૨૦૬ દરીભૃદ્ધિદારિણે નમઃ - પર્વતને તોડી નાખનારને.

૨૦૭ દરીભૃન્નિશ્ચલાય નમઃ - પર્વત સમાન નિશ્ચલને.

૨૦૮ દરીવાસપ્રિયાય નમઃ - પર્વત (ની ગુફા) માં વાસો જેને પ્રિય છે તેને.

૨૦૯ દર્દરીકધરાય નમઃ - ડમરુ ધારણ કરનારને.

૨૧૦ દર્દરીકવર્ણાય નમઃ - વાદળ સમાન વર્ણવાળાને.

૨૧૧ દર્પકકટયે નમઃ - કામદેવ સમાન જેની કટિ(કેડ) છે તેને.

૨૧૨ દર્પકદર્પકાય નમઃ - કામદેવના પાદ પડનારને.

૨૧૩ દર્પકવિક્રમાય નમઃ - કામદેવ જેવા પરાક્રમીને.

૨૧૪ દર્પણેક્ષણાય નમઃ - દર્પણમાં જોનારને.

૨૧૫ દર્પવર્ધનાય નમઃ - દર્પને વધારનારને.

૨૧૬ દર્પહરાય નમઃ - દર્પ (અભિમાન) હરનારને.

ભકિતહૃદયમ્

- ૨૧૭ દર્પિતવિદારકાય નમઃ - અભિમાનીના
અભિમાનનો ચૂરો
કરનારને.
- ૨૧૮ દર્પિતદુષ્પ્રાપ્ચાય નમઃ - અભિમાનીથી પ્રાપ્ત
કરવો મુશ્કેલ છે તેને.
- ૨૧૯ દર્પિતદૂરાય નમઃ - અભિમાનીથી દૂરને.
- ૨૨૦ દર્પિતનિન્દિતાય નમઃ - અભિમાની દ્વારા
નિન્દિતને.
- ૨૨૧ દર્પિતાનિષ્કરણાય નમઃ - અભિમાનીનું અનિષ્ટ
કરનારને.
- ૨૨૨ દર્પિતાન્તકાય નમઃ - અભિમાનીનો અંત
કરનારને.
- ૨૨૩ દર્પિતાસ્તુતાય નમઃ - અભિમાની દ્વારા સ્તુતિ
ન કરાએલને.
- ૨૨૪ દર્ભટગેયાય નમઃ - એકાંતમાં ગવાતાને.
- ૨૨૫ દર્ભટધ્યેયાય નમઃ - એકાંતમાં ધ્યાન
ધરાતાને.
- ૨૨૬ દર્ભટપ્રિયાય નમઃ - એકાંતપ્રિયને.

ભકિતહૃદયમ્

૨૩૯ દર્શનદર્શનાય નમઃ - દર્શનના પણ દર્શનને.

૨૪૦ દર્શનાતીતાય નમઃ - દર્શનથી અતીતને.

૨૪૧ દર્શનાદર્શનવિવર્જિતાય નમઃ - દર્શન અદર્શનથી

રહિતને.

૨૪૨ દર્શનામેયાય નમઃ - (છ) દર્શનોથી ન

મપાય એવાને.

૨૪૩ દર્શનીયગતયે નમઃ - સુંદર ગતિવાળાને.

૨૪૪ દર્શનીયપથાય નમઃ - સુંદર પથવાળાને.

૨૪૫ દર્શનીયવેષાય નમઃ - સુંદર વેષવાળાને.

૨૪૬ દર્શનીયાય નમઃ - દર્શન કરવા યોગ્ય

(સુંદર)ને.

૨૪૭ દર્શનીયોત્તમાય નમઃ - સુંદરોમાં ઉત્તમને.

૨૪૮ દર્શનોદ્ધારિતભક્તાય નમઃ - દર્શનથી ભક્તોનો

ઉદ્ધાર કરનારને.

૨૪૯ દર્શનમિત્રાય નમઃ - દર્શન (દેવો) ના

મિત્રને.

૨૫૦ દર્શવિપન્મુખાય નમઃ - દર્શવિપન્ (ચંદ્ર) ના

જેવા મુખવાળાને.

૨૫૧ દર્શસિદ્ધાય નમઃ - દ્વિતીયાના ચંદ્રને

દિવસે સિદ્ધ (પ્રસન્ન)

રંગ હૃદયમ્

- ૨૫૧ દલકોમલેક્ષણાય નમઃ - (પુષ્પ) પાંખડીઓ સમાન
કોમળ આંખવાળાને.
- ૨૫૨ દલપુષ્પપૂજિતાય નમઃ - કેતકી (દલપુષ્પ)થી
પૂજાનારને.
- ૨૫૩ દલવિક્રમાય નમઃ - દલ (સેના)માં
પરાક્રમીને.
- ૨૫૪ દલસન્તુષ્ટાય નમઃ - પાંખડી (તુલસીદલ,
તૂણાંકુર)થી સંતુષ્ટને.
- ૨૫૫ દલિતકર્મણે નમઃ - કર્મનો નાશ કરનારને.
- ૨૫૬ દલિતજન્મને નમઃ - જન્મનો નાશ
કરનારને.
- ૨૫૭ દલિતજમ્ભાય નમઃ - જંભનો નાશ કરનારને.
- ૨૫૮ દલિતજાડ્યાય નમઃ - જડતાનો નાશ
કરનારને.
- ૨૫૯ દલિતદમ્ભાય નમઃ - દંભનો નાશ કરનારને.
- ૨૬૦ દલિતદાનવાય નમઃ - દાનપોનો નાશ
કરનારને.
- ૨૬૧ દલિતદારિદ્રચાય નમઃ - દારિદ્રનો નાશ
(કાકર) થી કરનારને.

ભકિતહૃદયમ્

- ૨૬૩ કલિતદુઃખવિદારિણે નમઃ - દલિતોનાં દુઃખ
વિદારિત કરનારને.
- ૨૬૪ દલિતદુઃખાય નમઃ - દુઃખોનો નાશ
કરનારને.
- ૨૬૫ દલિતદુર્ભિક્ષાય નમઃ - દુઃકાળનો નાશ
કરનારને.
- ૨૬૬ દલિતદૈવદુર્વિપાકાય નમઃ - દેવના દુષ્પરિણામનો
નાશ કરનારને.
- ૨૬૭ દલિતભવબન્ધાય નમઃ - ભવનાં બંધનોને દૂર
કરનારને.
- ૨૬૮ દલિતમિત્રાય નમઃ - દલિત કર્થો છે
(કાંતિથી) સૂર્યને જેણે તેને.
- ૨૬૯ દલિતરોગાય નમઃ - રોગોનો નાશ
કરનારને.
- ૨૭૦ દલિતશત્રવે નમઃ - શત્રુઓનો નાશ
કરનારને.
- ૨૭૧ દલિતષટ્કાય નમઃ - ષટ્ક (ષટ્પરિપુ) નો
નાશ કરનારને.
- ૨૭૨ દલિતાજ્ઞાનતમસે નમઃ - અજ્ઞાન રૂપી
અંધકારનો નાશ કરનારને.

રંગ હૃદયમ્

૨૭૩ દલ્ભદાહિને નમઃ - પાપ (દલ્ભ) નો નાશ કરનારને.

૨૭૪ દલ્ભાદલ્ભરહિતાય નમઃ - પાપપુણ્ય રહિતને.

૨૭૫ દલ્ભાપૃષ્ઠાય નમઃ - પાપથી અસ્પૃષ્ટને.

૨૭૬ દવનાશિને નમઃ - દવનો નાશ કરનારને.

૨૭૭ દશનાંશુજિતચન્દ્રાય નમઃ - દાંતનાં કિરણોથી

ચંદ્રને જીતનારને.

૨૭૮ દશમસ્તકવિદારિણે નમઃ - દશ મસ્તકધારી

રાવણનો નાશ કરનારને.

૨૭૯ દશમસ્તકનિબંધનાય નમઃ - દશમ દ્વારમાં મુખ્ય નિવાસ

કરનારને.

૨૮૦ દશશતાક્ષમિત્રાય નમઃ - ઈન્દ્ર (સહસ્ત્રાક્ષ)ના

મિત્રને.

૨૮૧ દશહરાસ્નાતદેહાય નમઃ - ગંગામાં સ્નાએલો છે દેહ

જેમનો તેને.

૨૮૨ દશાતીતાય નમઃ - દશથી અતીતને.

૨૮૩ દશાનનરિપવે નમઃ - રાવણના શત્રુને.

૨૮૪ દશાનિવર્તકાય નમઃ - (ખરાબ) દશાને દૂર

કરનારને.

ભકિતહૃદયમ્

- ૨૮૫ દશાન્તાલમ્બનાય નમઃ - ગ્રુવનના અંતમાં
- ૨૮૬ દશાર્હાય નમઃ - કૃષ્ણસ્વરૂપને.
- ૨૮૭ દશિતપ્રેષાય નમઃ - દશાવાળાના પ્રિયને.
- ૨૮૮ દશિતમિત્રાય નમઃ - દશાવાળાના મિત્રને.
- ૨૮૯ દશિતશ્રેષ્ઠાય નમઃ - દશાવાળામાં શ્રેષ્ઠને.
- ૨૯૦ દશિતસુલભાય નમઃ - દશાવાળાના સુલભને.
- ૨૯૧ દશિતાય નમઃ - દશાવાળાને.
- ૨૯૨ દશેન્દ્રિયાધ્યક્ષાય નમઃ - દશ ઈન્દ્રિયોના અધ્યક્ષને.
- ૨૯૩ દશેશેશાય નમઃ - દશાના ઈશ (ગ્રહ)નો
- ૨૯૪ દંશકક્રીડાય નમઃ - ડસનાર (દંશક)
- ૨૯૫ દંશકદંજ્ઞાનિવારકાયનમઃ - દંશકના દંશનું
- ૨૯૬ દંશકદંશાવિદ્વાય નમઃ - દંશકના દંશથી નહીં
- ૨૯૭ દંશનદેહાય નમઃ - દંશન (ઢાલ) જેવા

રંગ હૃદયમ્

- ૨૯૮ દંશનવેધકાય નમઃ - બખ્તરને તોડનારને.
- ૨૯૯ દંશેરનાશકાય નમઃ - ઈજા પમાડનારનો
નાશ કરનારને.
- ૩૦૦ દંદ્રાયુધવિદારકાય નમઃ - હિંસક પ્રાણીઓને
મારનારને.
- ૩૦૧ દંદ્રાલદંદ્રાભઞ્જકાય નમઃ - હાથીના દાંતને તોડી
નાંખનારને.
- ૩૦૨ દંદ્રયલંકારાય નમઃ - સાપ (દિપ્ત્રી)નાં
અલંકારવાળાને.
- ૩૦૩ દસ્યુદસ્યવે નમઃ - લૂંટારાના લૂંટારાને.
- ૩૦૪ દસ્યુનીતયે નમઃ - દસ્યુની નીતિ
(દાસ્ય) સાધકને.
- ૩૦૫ દસ્યુપતયે નમઃ - દસ્યુઓના પતિને.
- ૩૦૬ દસ્યુશત્રવે નમઃ - દસ્યુઓના શત્રુને.
- ૩૦૭ દસોદંધ્યકાય નમઃ - કર્મના અદ્યક્ષને.
- ૩૦૮ દસોદંસ્પૃષ્ઠાય નમઃ - કર્મથી અસ્પૃષ્ટને.
- ૩૦૯ દહનગુરવે નમઃ - અગ્નિ (કબુતર) જેનો
ગુરુ છે તેને.
- ૩૧૦ દહનજિહ્વાય નમઃ - અગ્નિ જેની જીભ છે તેને.
- ૩૧૧ દહનદહનાય નમઃ - અગ્નિને બાળનારને.

ભકિતહૃદયમ્

- ૩૧૨ દહનોચ્છિષ્ટવર્ણાય નમઃ - શ્યામ રંગવાળાને. ૭૬૬
- ૩૧૩ દહરતુષ્ટાય નમઃ - ગુફાથી (હૃદય) તુષ્ટ
રહેનારને.
- ૩૧૪ દહરનિકેતનાય નમઃ - ગુફામાં વાસ કરનારને.
- ૩૧૫ દહરાદહરવિલક્ષણાય નમઃ - મંદબુદ્ધિ અને
બુદ્ધિમાનથી વિલક્ષણને.
- ૩૧૬ દહરાય નમઃ - હૃદયાકાશરૂપને.
- ૩૧૭ દાકબન્ધવે નમઃ - દાતાના બંધુને.
- ૩૧૮ દાકાય નમઃ - દાતાસ્વરૂપને.
- ૩૧૯ દાક્ષતયીગીતાય નમઃ - દાક્ષતયી (વેદનીશાખા)
પડે સ્તુતિ કરાતાને.
- ૩૨૦ દાક્ષિણ્યતુષ્ટાય નમઃ - દાક્ષિણ્યથી તુષ્ટ
થનારને.
- ૩૨૧ દાક્ષિણ્યદાય નમઃ - દાક્ષિણ્ય આપનારને.
- ૩૨૨ દાક્ષિણ્યવશ્યાય નમઃ - દાક્ષિણ્યથી વશ
થનારને.
- ૩૨૩ દાક્ષિણ્યશંસિને નમઃ - દાક્ષિણ્યના પ્રશંસકને.
- ૩૨૪ દાક્ષ્યશૌણ્ડીકાય નમઃ - ચતુરાઈમાં પ્રવીણને.
- ૩૨૫ દાઘકરાય નમઃ - દાઠ કરનારને.
- ૩૨૬ દાઘહરાય નમઃ - દાઠ હરનારને.

રંગ હૃદયમ્

- ૩૨૭ દાઘાદશધાય નમઃ - અગ્નિથી ન બળનારને.
- ૩૨૮ દાઘાદિસહનાય નમઃ - અગ્નિ વગેરે સહન કરનારને.
- ૩૨૯ દાણ્ડપ્રિયાય નમઃ - દંડી (સંન્યાસી) નું પ્રિય છે તેને.
- ૩૩૦ દાણ્ડાજિનિકવિદૂરાય નમઃ - ઢોંગી સાધુથી દૂર રહેનારને.
- ૩૩૧ દણ્ડિકાય નમઃ - સજા કરનારને.
- ૩૩૨ દાતદુઃખાય નમઃ - દુઃખ કાપનારને.
- ૩૩૩ દાતદૈન્યાય નમઃ - દૈન્ય કાપનારને.
- ૩૩૪ દાતબન્ધનાય નમઃ - બન્ધન કાપનારને.
- ૩૩૫ દાતભોગાય નમઃ - ભોગો કાપનારને.
- ૩૩૬ દાતમિત્રાય નમઃ - સૂર્યને કાપનાર (હરાવનાર)ને.
- ૩૩૭ દાતરોગાય નમઃ - રોગ મટાડનારને.
- ૩૩૮ દાતસ્વાન્તપ્રાપ્યાય નમઃ - શુદ્ધ અંતઃકરણથી પ્રાપ્ત થનારને.
- ૩૩૯ દાતસ્વાન્તાય નમઃ - પવિત્ર અંતઃકરણવાળાને.
- ૩૪૦ દાતાન્તકરણનિવાસિને નમઃ - શુદ્ધ અંતઃકરણમાં

ભકિતહૃદયમ્

- ૩૪૧ દાતિપ્રિયાય નમઃ - દાન પ્રિયને.
- ૩૪૨ દાતીશાય નમઃ - દાનીઓના ઈશ્વરને.
- ૩૪૩ દાતૃદૈન્યનિકર્તનાય નમઃ - દાતાના દેવને.
- ૩૪૪ દાતૃધનવિવર્ધકાય નમઃ - દાતાના ધનને.
- ૩૪૫ દાતૃલજ્ઞારક્ષકાય નમઃ - દાતાની લાજનું રક્ષણ કરનારને.
- ૩૪૬ દાત્રકરાય નમઃ - દાંતરડું જેના હાથમાં છે તેને.
- ૩૪૭ દાત્રાનિષ્ઠનિવારકાય નમઃ - દાતાના અનિષ્ટને દૂર કરનારને.
- ૩૪૮ દાત્રે નમઃ - દાન કરનારને.
- ૩૪૯ દાદતુષ્ટાય નમઃ - દાનથી તુષ્ટ થનારને.
- ૩૫૦ દાદદાય નમઃ - દાન આપનારને.
- ૩૫૧ દાધિકાન્નભક્ષકાય નમઃ - દહીંભાત ખાનારને.
- ૩૫૨ દાનધર્મણે નમઃ - દાન ધર્મ સ્વરૂપને.
- ૩૫૩ દાનપૂજનાય નમઃ - દાન પૂજન સ્વરૂપને.
- ૩૫૪ દાનરૂપાય નમઃ - દાનરૂપને.

રંગ હૃદયમ્

- ૩૫૫ દાનવાજિતાય નમઃ - દાનવથી અજિતને.
- ૩૫૬ દાનવાસ્યે નમઃ - દાનવના શત્રુને.
- ૩૫૭ દાનવારિમિત્રાય નમઃ - દેવોના મિત્રને.
- ૩૫૮ દાનશૂરાય નમઃ - દાનમાં શૂરવીરને.
- ૩૫૯ દાનસન્તર્પણાય નમઃ - દાનથી રાજી થનારને.
- ૩૬૦ દાનસન્ધ્યાય નમઃ - દાનના સાક્ષીને.
- ૩૬૧ દાનસોમાય નમઃ - દાનના ચંદ્રસ્વરૂપને.
- ૩૬૨ દાનસ્નાનાય નમઃ - દાનરૂપી સ્નાનવાળાને.
- ૩૬૩ દાનહોમાય નમઃ - દાનરૂપી યજ્ઞવાળાને.
- ૩૬૪ દાનાધ્યક્ષાય નમઃ - દાનના અધ્યક્ષને.
- ૩૬૫ દાનવૃન્દોપવિષ્ણાય નમઃ - દાતાઓના સમૂહની પાસે
બેઠેલાને.
- ૩૬૬ દાનસહાયિને નમઃ - દાતાઓને સહાયરૂપને.
- ૩૬૭ દાન્તપાદત્રાણાય નમઃ - દાન્તના (ઇન્દ્રિય દમન
કરનાર) ના ચરણના
રક્ષણરૂપને.
- ૩૬૮ દાન્તસુહૃદે નમઃ - દાન્તના મિત્રને.
- ૩૬૯ દાન્તાય નમઃ - દમનવાળાને.
- ૩૭૦ દાન્તિજિતાય નમઃ - આત્મવશિતાથી
જીતાનારને.
- ૩૭૧ દાન્તિવર્મણે નમઃ - આત્મદમન એ જ જેનું

ભકિતહૃદયમ્

બપ્તર છે તેવાને.

૩૭૨ દાન્તિશસ્ત્રાય નમઃ - દમનરૂપી શસ્ત્ર વાળાને.

૩૭૩ દાન્ત્યસ્ત્રાય નમઃ - દમનરૂપી અસ્ત્રવાળાને.

૩૭૪ દામકણ્ઠાય નમઃ - ગળે દોરી (હાર)વાળાને.

૩૭૫ દામોદરાય નમઃ - દામોદરરૂપને.

૩૭૬ દામ્પત્યભંગ્ગવિતુષ્ટાય નમઃ - દાંપત્યના ભંગથી
અપ્રસન્નને.

૩૭૭ દામ્પત્યરક્ષકાય નમઃ - દાંપત્યના રક્ષકને.

૩૭૮ દાયવિભાગિને નમઃ - દાયખાનો વિભાગ
કરનારને.

૩૭૯ દાયાદાય નમઃ - (સંસ્કૃતિના)
વારસદારરૂપને.

૩૮૦ દારકપરિવૃતાય નમઃ - બાળકોથી
વીંટાળાએલાને.

૩૮૧ દારકવેષાય નમઃ - બાળક સ્વરૂપીને.

૩૮૨ દારકાનન્દાય નમઃ - બાળકોને આનંદ
આપનારને.

૩૮૩ દારદર્શિવિધ્વંસિને નમઃ - સ્ત્રીઓને (દુષ્ટબુદ્ધિથી)
ખોનારનો નાશ કરનારને.

૩૮૪ દારિદ્ર્યદુઃખનાશિને નમઃ - દરિદ્રતાના દુઃખનો

રંગ હૃદયમ્

- ૩૮૫ દારિદ્ર્યદુઃખસહાય નમઃ - વિનાશ કરનારને.
સહાયરૂપને.
- ૩૮૬ દારિદ્ર્યપ્રિયાય નમઃ - દરિદ્રતા જેને પ્રિય છે
તેને.
- ૩૮૭ દારિદ્ર્યમૂર્તયે નમઃ - દરિદ્રતાની મૂર્તિને.
- ૩૮૮ દારિદ્ર્યસ્તુતાય નમઃ - દરિદ્રતા (વાળા)થી સ્તુતિ
કરાએલને.
- ૩૮૯ દારિદ્ર્યસ્મૃતાય નમઃ - દરિદ્રતા (વાળા)થી યાદ
કરાએલને.
- ૩૯૦ દારિતકષ્ટાય નમઃ - કષ્ટ કાપનારને.
- ૩૯૧ દારિતચિદચિદ્ગ્રન્થયે નમઃ - ચિત્ અચિત્ ગ્રંથીને
કાપનારને.
- ૩૯૨ દારિતદુર્દેવાય નમઃ - દુર્દેવને કાપનારને.
- ૩૯૩ દારિતભવબન્ધનાય નમઃ - ભવના બંધનને
કાપનારને.
- ૩૯૪ દારિતાર્ત્તયે નમઃ - દુઃખોના કાપનારને.
- ૩૯૫ દારિતેતયે નમઃ - * ઇતિઓને કાપનારને.

* ઇતિ છ ગણાય છે. અતિવૃષ્ટિ, તીડ, ઉંદર, પોપટના આગમન, અને પરદેશી આક્રમણ (સ્વયંક સહિત કેટલાક ઇતિ પણ ગણે છે.)

ભકિતહૃદયમ્

- ૩૯૬ દારુણદુઃખવિદારકાચ નમઃ - દારુણ દુઃખને વિદારનારને.
- ૩૯૭ દારુણાય નમઃ - ભયંકરને.
- ૩૯૮ દાર્ભાસનાય નમઃ - દભાસિનવાળાને.
- ૩૯૯ દાર્વટનીતિરક્ષકાચ નમઃ - ન્યાયાલયની નીતિના રક્ષકને.
- ૪૦૦ દાર્વટમણયે નમઃ - ન્યાયના મણિને.
- ૪૦૧ દાર્વટસ્થાય નમઃ - ન્યાયાલયમાં રહેનારને.
- ૪૦૨ દાર્વપાત્રાય નમઃ - લાકડાના (દાર્વ) પાત્રવાળાને.
- ૪૦૩ દાર્વોપાનહે નમઃ - લાકડાની પાદુકા ધારણ કરનારને.
- ૪૦૪ દાર્શનિકદર્શનાય નમઃ - દાર્શનિકના દર્શન સ્વરૂપને.
- ૪૦૫ દાર્શનિકવાદશેષાય નમઃ - દાર્શનિકના વાદ પછી પણ બાકી રહેનારને.
- ૪૦૬ દાર્શનિકવિમતાય નમઃ - દાર્શનિકથી જૂદી જૂદી રીતે મનાએલાને.
- ૪૦૭ દાર્શનિકશ્રેણાય નમઃ - દાર્શનિકોમાં શ્રેષ્ઠને.

રંગ હદયમ્

- ૪૦૮ દાર્શનિકાય નમઃ - દાર્શનિક સ્વરૂપને.
- ૪૦૯ દાર્ષદગેહાય નમઃ - પત્થરના ઘરવાળાને.
- ૪૧૦ દાર્ષદાસ્તરણાય નમઃ - પત્થરનું જ બિછાનું કરનારને.
- ૪૧૧ દાર્ષાન્તિકાય નમઃ - દષ્ટાંતથી સમજાય તેવાને.
- ૪૧૨ દાવિતદુઃખન્ધાય નમઃ - દુઃખીના દુઃખનો નાશ કરનારને.
- ૪૧૩ દાશપૂજિતાય નમઃ - દાશ (માછીમારો)થી પૂજાનારને.
- ૪૧૪ દાશાય નમઃ - દાશસ્વરૂપને.
- ૪૧૫ દાસદાસ્યન્ધાય નમઃ - દાસની ગુલામી હણનારને.
- ૪૧૬ દાસમિત્રાય નમઃ - દાસના મિત્રને.
- ૪૧૭ દાસાનુદાસાય નમઃ - દાસોના દાસને.
- ૪૧૮ દાસાભયપ્રદાય નમઃ - દાસને અભય આપનારને.
- ૪૧૯ દાસાર્ચિતાય નમઃ - દાસથી અર્ચિતને.
- ૪૨૦ દાસીલજ્ઞારક્ષકાય નમઃ - દાસીની લાજ બચાવનારને.
- ૪૨૧ દાસીસ્તુતાય નમઃ - દાસીથી સ્તુતિ કરાએલને.

ભક્તિહૃદયમ્

૪૨૨ દાસ્યગતિદાય નમઃ - દાસીના પુત્રને (ગુલામને)

ગતિ આપનારને.

૪૨૩ દાસ્યદ્વિષે નમઃ - ગુલામીના દ્વેષીને.

૪૨૪ દાસ્યધ્વંસિસ્ને નમઃ - ગુલામી નાશ કરનારને.

૪૨૫ દાહકદાહાય નમઃ - અગ્નિને પાછી દાહ કરનારને.

દાહ કરનારને.

૪૨૬ દાહસરનિવાસિને નમઃ - સ્મશાનમાં નિવાસ

કરનારને.

૪૨૭ દાહાગરુપ્રિયાય નમઃ - ધૂપ (અગરબત્તી)

પ્રિય છે જેને તેને.

૪૨૮ દિક્ચક્રધરાય નમઃ - દિશારૂપી ચક્રને ધારણ

કરનારને.

૪૨૯ દિક્પતીશાય નમઃ - દિશાઓના માલિકના

માલિકને.

૪૩૦ દિક્પાલાય નમઃ - દિશાઓના પાલકને.

૪૩૧ દિગન્તકીર્તયે નમઃ - દિગંતમાં જેની કીર્તિ છે

તેને.

૪૩૨ દિગમ્બરાય નમઃ - દિગંબરરૂપને.

૪૩૩ દિગ્ગજકરાય નમઃ - દિગ્ગજને જેવા

હાથવાળાને.

રંગ હૃદયમ્

- ૪૩૪ દિગ્ધદેહાય નમઃ - (ચંદન, ભસ્મ) થી અર્ચિત દેહવાળાને.
- ૪૩૫ દિગ્ધેષ્ટાય નમઃ - ભસ્મ ચંદન વગેરે જેને પ્રિય છે તેને.
- ૪૩૬ દિગ્વરત્રવિભૂષિતાય નમઃ - દિશાઓ રૂપીવસ્ત્રથી વિભૂષિતને.
- ૪૩૭ દિગ્વિજયિને નમઃ - દિગ્વિજય કરનારને.
- ૪૩૮ દિઙ્ગુણલવ્યાપિને નમઃ - દિશાઓના મંડળમાં વ્યાપને.
- ૪૩૯ દિગ્ગિરનાદનર્તિતાઙ્ગાય નમઃ - દિંડીર (ડમરુ)ના નાદથી નાચે છે જેના અંગો તેને.
- ૪૪૦ દિગ્ગિરવાદિને નમઃ - દિંડીરને વગાડનારને.
- ૪૪૧ દિતકર્મણે નમઃ - કર્મનાશકને.
- ૪૪૨ દિતજન્મને નમઃ - જન્મનાશકને.
- ૪૪૩ દિતશત્રવે નમઃ - શત્રુનાશકને.
- ૪૪૪ દિતારિષ્ટાય નમઃ - અરિષ્ટનાશકને.
- ૪૪૫ દિતિજદર્પવિનાશિને નમઃ - દેત્યોના દર્પનો વિનાશ કરનારને.
- ૪૪૬ દિતિજશાસિત્રે નમઃ - દેત્યોને શાસન કરનારને.

ભકિતહૃદયમ્

- ૪૪૭ દિત્સવે નમઃ - દાનની ઇચ્છાવાળાને.
- ૪૪૮ દિનકરાય નમઃ - સૂર્યરૂપને.
- ૪૪૯ દિનમુખસ્નાતાય નમઃ - (વહેલી) સવારના
સ્નાન કરનારને.
- ૪૫૦ દિવસ્પૃશે નમઃ - આકાશને અડકનારને.
- ૪૫૧ દિવાન્દદષ્ટયે નમઃ - દિવાન્દને દષ્ટિ
આપનારને.
- ૪૫૨ દિવાસ્વાપદ્વેષિણે નમઃ - દિવસે ઊંઘનારના દ્વેષીને.
- ૪૫૩ દિવિજયકારિણે નમઃ - દેવોને જય આપવાનારને.
- ૪૫૪ દિવિષદે નમઃ - સ્વર્ગમાં વસનારને.
- ૪૫૫ દિવૌક્સે નમઃ - સ્વર્ગમાં રહેઠાણ છે
જેનું તેને.
- ૪૫૬ દિવ્યકર્મણે નમઃ - દિવ્ય કર્મ કરનારને.
- ૪૫૭ દિવ્યક્રમાય નમઃ - દિવ્ય ઇચ્છા કરનારને.
- ૪૫૮ દિવ્યગતયે નમઃ - દિવ્ય ગતિવાળાને.
- ૪૫૯ દિવ્યગાયત્રીતાય નમઃ - ગાંધર્વોથી ગવાએલને.
- ૪૬૦ દિવ્યગાયનાય નમઃ - ગાંધર્વ સ્વરૂપને.
- ૪૬૧ દિવ્યગીતપ્રસન્નાય નમઃ - દિવ્ય ગીતથી પ્રસન્ન
થનારને.

રંગ હૃદયમ્

- ૪૬૨ દિવ્યચક્ષુસે નમઃ - દિવ્ય જોનારને.
- ૪૬૩ દિવ્યચક્ષુષ્મતે નમઃ - દિવ્ય દષ્ટિવાળાને.
- ૪૬૪ દિવ્યચર્યાય નમઃ - દિવ્ય ચર્યાવાળાને.
- ૪૬૫ દિવ્યજન્મને નમઃ - દિવ્ય જન્મવાળાને.
- ૪૬૬ દિવ્યદેહાય નમઃ - દિવ્ય દેહવાળાને.
- ૪૬૭ દિવ્યધામ્ને નમઃ - દિવ્ય તેજવાળાને.
- ૪૬૮ દિવ્યધુનીસ્નાયિને નમઃ - સ્વર્ગગંગામાં સ્નાન કરનારને.
- ૪૬૯ દિવ્યનામ્ને નમઃ - દિવ્ય નામવાળાને.
- ૪૭૦ દિવ્યભાસે નમઃ - દિવ્ય પ્રકાશવાળાને.
- ૪૭૧ દિવ્યવાસસે નમઃ - દિવ્ય વસ્ત્રવાળાને.
- ૪૭૨ દિવ્યાસ્વરાય નમઃ - દિવ્ય સ્વરવાળાને.
- ૪૭૩ દિવ્યાઙ્ગનાલિઙ્ગિતાય નમઃ - દિવ્ય અંગનાથી આલિંગિતને.
- ૪૭૪ દિવ્યાન્ધસે નમઃ - દિવ્ય ખોરાકવાળાને.
- ૪૭૫ દિવ્યાય નમઃ - દિવ્ય સ્વરૂપને.
- ૪૭૬ દિવ્યાર્યુધાય નમઃ - દિવ્ય આયુઘવાળાને.
- ૪૭૭ દિવ્યોદકોત્સર્જનાય નમઃ - વરસાદ વરસાવનારને.
- ૪૭૮ દિષ્ટતુષ્ટાય નમઃ - (દિષ્ટ) ભાગ્યથી તુષ્ટ રહેનારને.

ભક્તિહૃદયમ્

- ૪૭૯ દિષ્ટદર્શો નમઃ - ભાગ્યને જોનારને.
- ૪૮૦ દિષ્ટભુજે નમઃ - ભાગ્યને ભોગવનારને.
- ૪૮૧ દિષ્ટાન્તવારિણે નમઃ - મૃત્યુને અટકાવનારને.
- ૪૮૨ દીક્ષકગુરવે નમઃ - દીક્ષા આપનારના પછા
જે ગુરુ છે તેને.
- ૪૮૩ દીક્ષકાય નમઃ - દીક્ષા આપનારને.
- ૪૮૪ દીક્ષકાર્ચિતાય નમઃ - ગુરુથી પૂજિતને.
- ૪૮૫ દીક્ષાભિધ્યેયાય નમઃ - પાનપ્રસ્થીઓથી
ધ્યાન કરવા યોગ્યને.
- ૪૮૬ દીક્ષાશ્રમિણે નમઃ - પાનપ્રસ્થીઓથી
ધ્યાન કરવા યોગ્યને.
- ૪૮૭ દીક્ષાશ્રમીષ્ટકારિણે નમઃ - પાનપ્રસ્થીઓનું ઈષ્ટ
કરનારને.
- ૪૮૮ દીક્ષિતગીતકીર્તયે નમઃ - દીક્ષિતોથી ગવાતી
કીર્તિવાળાને.
- ૪૮૯ દીક્ષિતનુતાય નમઃ - દીક્ષિતોથી સ્તુતિ
કરાતાને.
- ૪૯૦ દીક્ષિતવંશવિવર્ધકાય નમઃ - દીક્ષિતોના વંશનું વર્ધન
કરનારને.
- ૪૯૧ દીક્ષિતાય નમઃ - દીક્ષિતને.

રંગ હૃદયમ્

- ૪૯૨ દીનદિવ્યપ્રદાય નમઃ - ગરીબોને દિવ્ય આપનારને.
- ૪૯૩ દીનદીનાય નમઃ - દીનમાં દીનને.
- ૪૯૪ દીનદુઃખનિવારિણે નમઃ - દીનોનાં દુઃખનિવારણ કરનારને.
- ૪૯૫ દીનદૈવતાય નમઃ - દીનોનાં દૈવતને.
- ૪૯૬ દીનનાથાય નમઃ - દીનોનાનાથને.
- ૪૯૭ દીનબન્ધવે નમઃ - દીનોનાબંધુને.
- ૪૯૮ દીનાધારાય નમઃ - દીનોનો આધારને.
- ૪૯૯ દીનારદર્પાસહાય નમઃ - પૈસાના અભિમાનને સહન ન કરનારને.
- ૫૦૦ દીનારસ્પર્શદૂનચિતાય નમઃ - પૈસાની સ્પર્શથી ખિન્ન ચિત્તવાળાને.
- ૫૦૧ દીનારાપ્રાપ્યાય નમઃ - પૈસાથી અપ્રાપ્યને.
- ૫૦૨ દીપકિટ્કેશાય નમઃ - કાજળ જેવા (કાળા) કેશવાળાને.
- ૫૦૩ દીપદીપાય નમઃ - દીપના દીપને.
- ૫૦૪ દીપપુષ્પપ્રિયાય નમઃ - ચંપાનું ફૂલ જેને પ્રિય છે તેને.

ભકિતહૃદયમ્

- ૫૦૫ દીપારાધનપૂજિતાય નમઃ - દીપના આરાધનથી
પૂજિતને.
- ૫૦૬ દીપોત્સવાનન્દજુષે નમઃ - દીપોત્સવના આનંદથી
પ્રસન્ન થનારને.
- ૫૦૭ દીપકીર્તયે નમઃ - ઝળહળતી કીર્તિવાળાને.
- ૫૦૮ દીપગાત્રાય નમઃ - ઝળહળતા ગાત્રવાળાને.
- ૫૦૯ દીપતેજસે નમઃ - ઝળહળતા તેજવાળાને.
- ૫૧૦ દીપદીધિતયે નમઃ - ઝળહળતા કરણોવાળાને.
- ૫૧૧ દીપનેત્રાય નમઃ - ઝળહળતાં નેત્રોવાળાને.
- ૫૧૨ દીપયે નમઃ - દીપ્તિ (પ્રકાશ) રૂપને.
- ૫૧૩ દીપ્ત્યાત્મને નમઃ - દીપ્તિ સ્વરૂપને.
- ૫૧૪ દીર્ઘકેશિને નમઃ - લાંબા વાળવાળાને.
- ૫૧૫ દીર્ઘજિહ્વભૂષણાય નમઃ - સર્પાભૂષણવાળાને.
- ૫૧૬ દીર્ઘતપસે નમઃ - દીર્ઘ તપવાળાને.
- ૫૧૭ દીર્ઘદૃશો નમઃ - દીર્ઘ દૃષ્ટિવાળાને.
- ૫૧૮ દીર્ઘનિદ્રાદ્વેષિણે નમઃ - દીર્ઘનિદ્રાના દ્વેષીને.
- ૫૧૯ દીર્ઘપત્રોરવે નમઃ - તાડછા જેવી (પહોળી)
છાતીવાળાને.
- ૫૨૦ દીર્ઘબાહવે નમઃ - દીર્ઘ બાહુવાળાને.
- ૫૨૧ દીર્ઘમૂલભક્ષિણે નમઃ - બીલાનું ભક્ષણ કરનારને.

રંગ હૃદયમ્

- ૫૨૨ દીર્ઘરતક્રીડનાય નમઃ - કૂતરાથી ખેલનારને.
- ૫૨૩ દીર્ઘસૂત્રાગમ્યાય નમઃ - દીર્ઘ સૂત્રીને અગમ્યને.
- ૫૨૪ દીર્ઘાયુયે નમઃ - દીર્ઘ આયુષ્યવાળાને.
- ૫૨૫ દીર્ઘિકાજલપ્રિયાય નમઃ - વાવનું પાણી પ્રિય છે તેને.
- ૫૨૬ દીર્ઘિકોપકણ્ઠવાસિને નમઃ - જળાશય કાંઠે વસનારને.
- ૫૨૭ દીર્ઘોરસ્કાય નમઃ - દીર્ઘ (પહોળી) છાતીવાળાને.
- ૫૨૮ દુઃખત્રયવિનાશિને નમઃ - ત્રિવિધ દુઃખનો નાશ કરનારને.
- ૫૨૯ દુઃખસ્મૃતાય નમઃ - દુઃખમાં (દુઃખીઓ વડે) યાદ કરાતાને.
- ૫૩૦ દુઃખાતીતાય નમઃ - દુઃખથી અતીત.
- ૫૩૧ દુઃખાદુઃખસમાય નમઃ - દુઃખસુખને સમાન ગણનારને.
- ૫૩૨ દુઃખાદુઃખાસ્પૃષ્ટાય નમઃ - દુઃખસુખથી અસ્પૃષ્ટને.
- ૫૩૩ દુઃખાનલપર્જન્યાય નમઃ - દુઃખરૂપી અગ્નિને શાંત કરનાર વરસાદને.
- ૫૩૪ દુઃખાન્તપ્રદાય નમઃ - મોક્ષ આપનારને.
- ૫૩૫ દુઃખાબ્ધિપારાય નમઃ - દુઃખ સાગરની પાર લઈ જનારને.

ભક્તિહૃદયમ્

- ૫૩૬ દુઃખિતદુઃખવિદારિણે નમઃ - દુઃખિયાના દુઃખને દૂર કરનારને.
- ૫૩૭ દુઃખિતદુઃખાય નમઃ - દુઃખિતથી દુઃખી થનારને.
- ૫૩૮ દુઃખિતમિત્રાય નમઃ - દુઃખીઓના મિત્રને.
- ૫૩૯ દુઃખિતાભયદાય નમઃ - દુઃખીઓને અભય દેનારને.
- ૫૪૦ દુઃખિતાર્ચિતાય નમઃ - દુઃખીઓથી અર્ચિતને.
- ૫૪૧ દુઃખિતોદ્ધારકાય નમઃ - દુઃખીઓનો ઉદ્ધાર કરનારને.
- ૫૪૨ દુઃશીલદમનાય નમઃ - ખરાબ શીલવાળાને દમનારને.
- ૫૪૩ દુઃશીલદુર્લભાય નમઃ - દુઃશીલને દુર્લભને.
- ૫૪૪ દુઃસ્વપ્નનાશિને નમઃ - દુઃસ્વપ્નનો નાશ કરનારને.
- ૫૪૫ દુકૂલખણ્ડધારિણે નમઃ - રેશમી વસ્ત્રના ટૂકડા ધારણ કરનારને.
- ૫૪૬ દુકૂલમૃદુદેહાય નમઃ - રેશમ સમાન મૃદુ દેહવાળાને.
- ૫૪૭ દુકૂલવલ્કલાભેદાય નમઃ - રેશમી વસ્ત્ર અને વલ્કલમાં ભેદ રહિતને.

રંગ હદયમ્

- ૫૪૮ દુગ્ધદાપાશ્વર્યાય નમઃ - ગાય જેની બાજૂમાં છે તેને.
- ૫૪૯ દુગ્ધપ્રાશિને નમઃ - દૂધ પીનારને.
- ૫૫૦ દુગ્ધાગ્રમક્ષકાય નમઃ - મલાઈ ખાનારને.
- ૫૫૧ દુન્દુભિનાદપ્રિયાય નમઃ - દુંદુંભિનાદ પ્રિય જેને છે તેને.
- ૫૫૨ દુન્દુભિનાદિતકીર્તયે નમઃ - દુંદુંભિનાદથી જેની કીર્તિ ગવાય છે તેને.
- ૫૫૩ દુરક્ષદ્વેષિણે નમઃ - કપટ - જૂગડું રમનારના દ્વેષીને.
- ૫૫૪ દુરતિક્રમવિક્રમાય નમઃ - જેનું પરાક્રમ ઓળંગી ન શકાય તેવું છે તેને.
- ૫૫૫ દુરતિક્રમાય નમઃ - દુરતિક્રમ (અજેય) ને.
- ૫૫૬ દુરત્યયાય નમઃ - દુસ્તરને.
- ૫૫૭ દુરધિગમલિજ્ઞાય નમઃ - જેનું ચિન્હ સમગ્ર ન શકાય તેવું (દુષ્પ્રાપ્ય) છે તેને.
- ૫૫૮ દુરધિગમલીલાય નમઃ - જેની લીલા સમગ્ર ન શકાય તેવી છે તેને.
- ૫૫૯ દુરધિગમાય નમઃ - દુર્જેય (ખાલી ન શકાય) તેવાને.

ભકિતહૃદયમ્

- ૫૬૦ દુરધ્યયસ્વરૂપાય નમઃ - જેના સ્વરૂપનું અધ્યયન
અત્યંત કઠીન છે તેને.
- ૫૬૧ દુરધ્વગામિને નમઃ - કઠીન માર્ગ પર જનારને.
- ૫૬૨ દુરન્તકીર્તયે નમઃ - અનંત કીર્તિવાળાને.
- ૫૬૩ દુરન્તધામ્ને નમઃ - અન્તરહિત ધામવાળાને
(અનંત તેજવાળાને.)
- ૫૬૪ દુરન્તમતયે નમઃ - અનંત મતિવાળાને.
- ૫૬૫ દુરન્વચાય નમઃ - જેનો પીછો પકડવો
અઘરો છે તેવાને.
- ૫૬૬ દુરભિગ્રહદન્તશાણાય નમઃ - દુરભિગ્રહ (અઘેડો)
છે દંતમંજન જેનું તેને.
- ૫૬૭ દુરવગમ્યમહિમ્ને નમઃ - જેનો મહિમા સમજમાં
ન આવે તેવો છે તેવાને.
- ૫૬૮ દુરવગમ્યવેષાય નમઃ - જેનો વેશ સમજમાં ન
આવે તેવો છે તેને.
- ૫૬૯ ગુરવસિતાય નમઃ - જેનો તાગ લાગે તેમ
નથી તેને.
- ૫૭૦ દુરવસ્થાવિધ્વંસિને નમઃ - દુર્દશાનો નાશ કરનારને.
- ૫૭૧ દુરવાપદર્શનાય નમઃ - જેનાં દર્શન મળવાં
કઠીન છે તેને.

રંગ હદયમ્

- ૫૭૨ દુરવાપાય નમઃ - જેને મેળવવો કઠીન છે તેને.
- ૫૭૩ દુરાગ્રહવિદ્વિષે નમઃ - દુરાગ્રહના દ્વેષીને.
- ૫૭૪ દુરાચારદુષ્પ્રાપ્ત્યાય નમઃ - દુરાચારથી પ્રાપ્ત કરવા મુશ્કેલ છે તેને.
- ૫૭૫ દુરાત્મકાલાય નમઃ - દુરાત્માના કાળરૂપને.
- ૫૭૬ દુરાત્મદળ્ડાય નમઃ - દુરાત્માને દંડ કરનારને.
- ૫૭૭ દુરાત્મદૂરાય નમઃ - દુરાત્માથી દૂર છે તેને.
- ૫૭૮ દુરાધર્માર્શાય નમઃ - જેના ક્રોધને ઓળંગી ન શકાય તેને.
- ૫૭૯ દુરાધર્ષાય નમઃ - હુમલો ન કરી શકાય તેવાને.
- ૫૮૦ દુરાપાય નમઃ - કઠીનાઈથી પ્રાપ્તને.
- ૫૮૧ દુરાલાપવિદ્વહે નમઃ - ગાળાગાળીનો શ્રોહ કરનારને.
- ૫૮૨ દુરાલાપસહિષ્ણવે નમઃ - ગાળાગાળીને સહન કરનારને.
- ૫૮૩ દુરાલોકધામ્ને નમઃ - જેનું ધામ કઠીનાઈથી ખોઈ શકાય છે તેવાને.

ભકિતહૃદયમ્

- ૫૮૪ દુરાશાદુરાસદાય - નમઃ - ખરાબ આશાવાળાઓથી
ન મેળવી શકાય તેવાને.
- ૫૮૫ દુરિતનિવારણાય - નમઃ - પાપનું નિવારણ
કરનારને.
- ૫૮૬ દુરિતાદુરિતપરાય - નમઃ - પાપપુણ્યથી પરને.
- ૫૮૭ દુરિતાર્પષ્ટાય - નમઃ - પાપથી અસ્પૃષ્ટને.
- ૫૮૮ દુરુક્તાદૂનાય - નમઃ - નિંદાથી દુઃખી ન થનારને.
- ૫૮૯ દુરુદાહનાય - નમઃ - ગાવા કઠીન પડે તેવાને.
- ૫૯૦ દુરોગસદે - નમઃ - ઘરમાં રહેનારને.
- ૫૯૧ દુગંતગતયે - નમઃ - દુર્ગતિ પામેલાને ગતિ
આપનારને.
- ૫૯૨ દુર્ગતદુઃખવિદારણાય નમઃ - દુર્ગતિ પામેલાના
દુઃખને વિદારનારને.
- ૫૯૩ દુર્ગતાધારસ્તમ્ભાય નમઃ - દુર્ગતિ પામેલાના
આધાર સ્તંભને.
- ૫૯૪ દુર્ગતિત્રાણાય નમઃ - દુર્ગતિ માંથી
બચાવનારને.
- ૫૯૫ દુર્ગન્ધવેષાય નમઃ - ગંધાતા વેષવાળાને.
- ૫૯૬ દુર્ગપાલાય નમઃ - કિલ્લાનું રક્ષણ કરનારને.
- ૫૯૭ દુર્ગભિદે નમઃ - કિલ્લાને ભેદનારને.

રંગ હૃદયમ્

- ૫૯૮ દુર્ગમગતયે - નમઃ - જેની ગતિ સમજાય
નહિ તેવાને.
- ૫૯૯ દુર્ગમમાર્ગાય - નમઃ - જેનો માર્ગ અનુસારવો
અઘરો છે તેને.
- ૬૦૦ દુર્ગલઙ્ગનાય - નમઃ - કિલ્લાને ઓળંગી જનારને.
- ૬૦૧ દુર્ગવાસિને - નમઃ - કિલ્લામાં રહેનારને.
- ૬૦૨ દુર્ગાદુર્ગસ્થાનાય - નમઃ - કિલ્લો અને ખુદી
જગામાં રહેનારને.
- ૬૦૩ દુર્ગાય - નમઃ - ગાયન (સ્તુતિ) કરવું
અઘરું છે તેને.
- ૬૦૪ દુર્ગાયસ્વરૂપાય - નમઃ - જેનું સ્વરૂપ કઠીનાઈથી
ગાઈ શકાય છે તેવાને.
- ૬૦૫ દુર્ગહાય - નમઃ - જેનું (સ્વરૂપ) પકડી
શકાય તેવું નથી તેને.
- ૬૦૬ દર્ઘટઘટકાય - નમઃ - અસંભવને સંભવિત
કરનારને.
- ૬૦૭ દુર્જનદૂષિતાય - નમઃ - દુર્જનોથી દુષિતને.
- ૬૦૮ દુર્જનવિગીતાય - નમઃ - દુર્જનોથી નિંદા
કરાએલને.

ભક્તિહૃદયમ્

- ૬૦૯ દુર્જેનવિદૂરાય નમઃ - દુર્જનોથી સુદૂરને.
૬૧૦ દુર્જનશાપિતાય નમઃ - દુર્જનોથી શાપિતને.
૬૧૧ દુર્જનાદુર્જનાય નમઃ - દુર્જનો તરફ સજ્જનને.
૬૧૨ દુર્જનારાતયે નમઃ - દુર્જનોના શત્રુને.
૬૧૩ દુર્જનાવધૂતાય નમઃ - દુર્જનોથી હૃદયધૂતને.
૬૧૪ દુર્જનાવન્દિતાય નમઃ - દુર્જનોથી અર્પાદિતને.
૬૧૫ દુર્જયાય નમઃ - દુર્જયને.
૬૧૬ દુર્જરાત્રપાચકાય નમઃ - ન પચે તેવા ખોરાકને
પચાવનારને.
૬૧૭ દુર્જરાય નમઃ - સંદેવ યુવાન રહેનારને.
૬૧૮ દુર્જાતગતિદાય નમઃ - અભાગિયાને ગતિ
આપનારને.
૬૧૯ દુર્જાતશરણ્યાય નમઃ - અભાગિયાના શરણને.
૬૨૦ દુર્દમાય નમઃ - જે કઠીનાઈથી વશ
થાય છે તેને.
૬૨૧ દુર્દર્શરૂપાય નમઃ - મહામુસીબતે જોઈ
શકાય તેવા રૂપવાળાને.
૬૨૨ દુર્દર્શાય નમઃ - મહામુસીબતે જોઈ
શકાય તેવાને.

રંગ હ્રદયમ્

- ૬૨૩ દુર્દશાઽદુઃખિતાય નમઃ - દુર્દશાથી દુઃખી ન થનારને.
- ૬૨૪ દુર્દશાવિઘાતિને નમઃ - દુર્દશાનો ઘાત કરનારને.
- ૬૨૫ દુર્દાન્તદમનાય નમઃ - કાબુમાં રાખવા મુશ્કેલનું દમન કરનારને.
- ૬૨૬ દુર્દિનધ્વાંસિને નમઃ - ખરાબ દિવસનો નાશ કરનારને.
- ૬૨૭ દુર્દેવવિદારિણે નમઃ - દુર્દેવનું વિદારણ કરનારને.
- ૬૨૮ દુર્દૈવાખિન્નાય નમઃ - દુર્દેવથી ખિન્ન થનારને.
- ૬૨૯ દુર્ધર્ષાય નમઃ - જેના પર આક્રમણ ન કરી શકાય તેવાને.
- ૬૩૦ દુર્નયવિદૂરાય નમઃ - ખરાબ નીતિથી દૂર છે તેને.
- ૬૩૧ દુર્નામકારયે નમઃ - હરસના દુશ્મન (સૂરણ૩૫)ને.
- ૬૩૨ દુર્નામકારિપ્રિયાય નમઃ - સૂરણ જેમને પ્રિય છે તેને.
- ૬૩૩ દુર્નિમિત્તવિનાશિને નમઃ - અપશુકનને નાશ કરનારને.

ભકિતહૃદયમ્

- ૬૩૪ દુર્નિવારાય નમઃ - રોકી ન શકાય તેવાને.
- ૬૩૫ દુર્નીતિનિયામકાય નમઃ - દુરાચારનું નિયનમ કરનારને.
- ૬૩૬ દુર્નીતિદૂરગાય નમઃ - ખરાબ નીતિથી દૂર જનારને.
- ૬૩૭ દુર્નીતિવિદ્વેષિણે નમઃ - ખરાબ નીતિના શ્લેષીને.
- ૬૩૮ દુર્બલદુઃખવિનાશિને નમઃ - દુર્બળના દુઃખનો નાશ કરનારને.
- ૬૩૯ દુર્બલધૈર્યપ્રદાય નમઃ - દુર્બળને ધૈર્ય આપનારને.
- ૬૪૦ દુર્બલબલદાયિને નમઃ - દુર્બળને બળ આપનારને.
- ૬૪૧ દુર્બલબલાય નમઃ - દુર્બળનો બળને.
- ૬૪૨ દુર્બલશરણાય નમઃ - દુર્બળના શરણને.
- ૬૪૩ દુર્બુદ્ધિબુદ્ધિદાય નમઃ - દુર્બુદ્ધિને સદ્બુદ્ધિ આપનારને.
- ૬૪૪ દુર્બુદ્ધિવિનાશિને નમઃ - ખરાબ બુદ્ધિનો નાશ કરનારને.
- ૬૪૫ દુર્બોધબોધકાય નમઃ - ગૂઢ (પરતત્ત્વ)નો બોધ કરનારને.
- ૬૪૬ દુર્બોધાય નમઃ - મહામુસીબતે જાણી શકાય તેવાને.

રંગ હૃદયમ્

- ૬૪૭ દુર્ભગાભાગ્યપ્રદાય નમઃ - કમનસીબને ભાગ્ય
આપનારને.
- ૬૪૮ દુર્ભગાદુઃખનિવારણાય નમઃ - કમનસીબ સ્ત્રીના
દુઃખને દૂર કરનારને.
- ૬૪૯ દુર્ભગાદૈવતાય નમઃ - કમનસીબ સ્ત્રીના
દેવતાને.
- ૬૫૦ દુર્ભગાસૌભાગ્યપ્રદાય નમઃ - કમનસીબ સ્ત્રીને
સૌભાગ્ય આપનારને.
- ૬૫૧ દુર્ભગાસ્તુતાય નમઃ - કમનસીબ સ્ત્રીથી
સ્તુતિ કરાએલને.
- ૬૫૨ દુર્ભગાકાલમ્બનાય નમઃ - કમનસીબ સ્ત્રીના એક
માત્ર આલંબને.
- ૬૫૩ દુર્ભાગ્યપાવકાય નમઃ - દુર્ભાગ્યને બાળનાર
(અગ્નિ૩૫)ને.
- ૬૫૪ દુર્ભિક્ષનિવારિણે નમઃ - દુકાળનું નિવારણ
કરનારને.
- ૬૫૫ દુર્ભિદે નમઃ - મહામુસીબતે ભેટી
(જાણી) શકાય તેવાને.
- ૬૫૬ દુર્મતિખણ્ડનાય નમઃ - દુર્મતિનું ખંડન કરનારને.
- ૬૫૭ દુર્મતિદણ્ડનાય નમઃ - દુર્મતિને દંડનારને.

ભકિતહૃદયમ્

- ૬૫૮ દુર્મતિમતિપ્રદાય નમઃ - દુર્મતિને સન્મતિ
આપનારને.
- ૬૫૯ દુર્મતિવિગીતાય નમઃ - દુર્મતિથી નિન્દિતને.
- ૬૬૦ દુર્મદદમનાય નમઃ - દુર્મદને દમનારને.
- ૬૬૧ દુર્મન્ત્રવિદ્ધિષે નમઃ - ખરાબ સલાહના ઢ્રેધીને.
- ૬૬૨ દુર્મરણનિવારણાય નમઃ - અપમૃત્યુ નિવારણ
કરનારને.
- ૬૬૩ દુર્મિત્રનાશિને નમઃ - દુષ્ટ મિત્ર (શત્રુ)નો
નાશ કરનારને.
- ૬૬૪ દુર્મુખમુખમન્નકાય નમઃ - ખરાબ વાણીવાળાનું
મુખ ભાંગનારને.
- ૬૬૫ દુર્મુખશિક્ષાપ્રદાય નમઃ - ખરાબ વાણીવાળાને
સજા આપનારને.
- ૬૬૬ દુર્મેધોદુરધિગમ્યા નમઃ - મૂર્ખને મુશ્કેલીથી પ્રાપ્ત
થનારને.
- ૬૬૭ દુર્યોધનદર્પનિવારણાય નમઃ - દૂર્યોધનના અભિમાનનું
નિવારણ કરનારને.
- ૬૬૮ દુર્યોધનાય નમઃ - મહામુસીબતે યુદ્ધ કરી
શકાય તેવાને.

રંગ હૃદયમ્

- ૬૬૧ દુર્લભદર્શનાય નમઃ - જેનું દર્શન દુર્લભ છે તેવાને.
- ૬૭૦ દુર્લભનિદિધ્યાસનાય નમઃ - જેનું નિદિધ્યાન દુર્લભ છે તેને.
- ૬૭૧ દુર્લભમનનાય નમઃ - જેનું મનન દુર્લભ છે તેને.
- ૬૭૨ દુર્લભશ્રવણાય નમઃ - જેનું શ્રવણ દુર્લભ છે તેને.
- ૬૭૩ દુર્લભસમાગમાય નમઃ - જેનો સમાગમ દુર્લભ છે તેને.
- ૬૭૪ દુર્લભસેવનાય નમઃ - જેનું સેવન દુર્લભ છે તેને.
- ૬૭૫ દુર્લભાનુગ્રહાય નમઃ - જેનો અનુગ્રહ દુર્લભ છે તેને.
- ૬૭૬ દુર્લલિતવિદ્વહે નમઃ - ઉપદ્રવી (લાડકો) સામે વિદ્રોહ કરનારને.
- ૬૭૭ દુર્વર્ણગતયે નમઃ - દુર્વર્ણ (નીચવર્ણ) ને ગતિ આપનારને.
- ૬૭૮ દુર્વર્ણદુઃખઘ્ને નમઃ - દુર્વર્ણના દુઃખ કાપનારને.
- ૬૭૯ દુર્વિદગ્ધશાસિત્રે નમઃ - મિથ્યાભિમાનીને શાસન કરનારને.

ભકિતહૃદયમ્

૫૫૩૩ ૧૬૩

- ૬૮૦ દુર્વિદાય નમઃ - મહામુસીબતે જાણી
શકાય તેને.
- ૬૮૧ દુર્વિનીતદણ્ડનાય નમઃ - અવિવેકીને દંડ
આપનારને.
- ૬૮૨ દુર્વિભાવ્યગતયે નમઃ - મહામુસીબતે કળી
શકાય એવી ગતિવાળાને.
- ૬૮૩ દુર્વિભાવ્યસ્વરૂપાય નમઃ - મહામુસીબતે કળી
શકાય એવા સ્વરૂપવાળાને.
- ૬૮૪ દુર્વિલાસવિનાશિને નમઃ - દુર્વિલાસનો વિનાશ
કરનારને.
- ૬૮૫ દુર્વૃત્તદૂરગાય નમઃ - ખરાબ ચારિત્ર્યથી દૂર
જનારને.
- ૬૮૬ દુષ્કરપ્રીણનાય નમઃ - જેને પ્રસન્ન કરવા
કઠીન છે એવા તેને.
- ૬૮૭ દુષ્કરોપાસનાય નમઃ - જેની ઉપાસના કઠીન
છે તેવાને.
- ૬૮૮ દુષ્કર્મદુરાપાય નમઃ - દુષ્કર્મથી પ્રાપ્ત કરવા
કઠીન છે તેવાને.
- ૬૮૯ દુષ્કર્મફલદાય નમઃ - દુષ્કર્મના ફળ આપનારને.
- ૬૯૦ દુષ્કર્માતિગાય નમઃ - દુષ્કર્મને પેલે પાર

રંગ હૃદયમ્

૫૪૩૭૨૬૧૦

શિયામ તિલીકુમ્બિક - જનારને. પ્રાચીન ૦૧૩

૬૯૧ દુષ્કાલનિવારણાય નમઃ - દુકાળનું નિવારણ

૨૩૩ તિલિપીઠ - કરનારને. કુળકાલિદૃ ૧૧૩

૬૯૨ દુષ્કૃતનિકર્તિને નમઃ - પાપને કાપનારને.

૬૯૩ દુષ્કૃતારપૃષ્ઠાય નમઃ - પાપથી અરપૃષ્ઠને. ૬૧૩

૬૯૪ દુષ્પચપાચકાર્ય નમઃ - ન ચઢી શકે તેવા

૧૦૨ તિલીકુમ્બિક - અત્રને ચઢાવનાર ૬૧૩

બિભાપ્રકૃતિ - (રાંધનાર)ને. (=ગાંગુ

શાભી તિલાગીરુ - મગને પણ ચઢાવનાર) ૧૧૩

૬૯૫ દુષ્પ્રતીકાય નમઃ - ઓળખવા મુશ્કેલ છે

૬૩ તિલાકીયા - તેને. પ્રાચીન ૧૧૩

૬૯૬ દુષ્પ્રધર્ષાય નમઃ - જેના પર હુમલો કરવો

૧૨૬ કાકા - અધરો છે તેને. ૩૧૩

૬૯૭ દુષ્પ્રાપકૃપાય નમઃ - જેની કૃપા પ્રાપ્ત કરવી

૧૦૬ કાકા - અધરી છે તેને. ૭૧૩

૬૯૮ દુષ્પ્રાપદર્શનાય નમઃ - જેનાં દર્શન પ્રાપ્ત કરવાં

૧૨૬ કાકા - અધરાં છે તેને. ૧૧૩

૬૯૯ દુષ્પ્રાપસમાગમીયાય નમઃ - જેનો સમાગમ પ્રાપ્ત

૧૦૬ કાકા - કરવો અધરો છે તેને. ૧૧૩

૬૧૩ કાકા - પ્રાગીમકુ ૦૧૩

ભકિતહૃદયમ્

- ૭૦૦ દૂતદેવાય નમઃ - દૂતોના દેવને.
- ૭૦૧ દૂતનુતાય નમઃ - દૂત દ્વારા સ્તુતિ કરાએલને.
- ૭૦૨ દૂતરક્ષકાય નમઃ - દૂતની રક્ષા કરનારને.
- ૭૦૩ દૂતસ્વરૂપાય નમઃ - દૂત સ્વરૂપને.
- ૭૦૪ દૂતાભયદાય નમઃ - દૂતને અભય આપનારને.
- ૭૦૫ દૂત્યકારિણે નમઃ - દૂતત્વ કરનારને.
- ૭૦૬ દૂરકર્મણે નમઃ - દૂરવર્તી કર્મ કરનારને.
- ૭૦૭ દૂરકીર્તયે નમઃ - દૂર સુધી કીર્તિ વાળાને.
- ૭૦૮ દૂરગાય નમઃ - દૂર સુધી જનારને.
- ૭૦૯ દૂરત્રિગુણાય નમઃ - દૂર છે ત્રિગુણો
જેમનાથી તે
(ત્રિગુણાતીત)ને.
- ૭૧૦ દૂરદરાય નમઃ - દૂર છે ગુફા જેમની
(અથવા દૂર છે ભય
જેનાથી) તેને.
- ૭૧૧ દૂરદર્શિણે નમઃ - દૂર સુધી જોનાર
પ્રાધિને.
- ૭૧૨ દૂરદુર્વૃત્તાય નમઃ - ખરાબ ચારિત્ર્યવાળાને
દૂર રાખનારને.

રંગ હૃદયમ્

- ૭૧૩ દૂરદુષ્ટાય નમઃ - દુષ્ટોને દૂર રાખનારને.
- ૭૧૪ દૂરધર્માય નમઃ - દૂર ધર્મવાળાને.
- ૭૧૫ દૂરપાતિને નમઃ - દૂર સુધી ઉહ્ચન કરનારને.
- ૭૧૬ દૂરપાપાય નમઃ - પાપથી દૂર એવા તેને.
- ૭૧૭ દૂરપુણ્યાય નમઃ - પુણ્યથી દૂર એવા તેને.
- ૭૧૮ દૂરપ્રમાદાય નમઃ - પ્રમાદથી દૂર એવા તેને.
- ૭૧૯ દૂરસંસ્થાય નમઃ - દૂર ઊભેલાને.
- ૭૨૦ દૂરાકર્મણે નમઃ - અકર્મથી દૂર એવા તેને.
- ૭૨૧ દૂરાદૂરાય નમઃ - દૂર અને અદૂર (પાસે) એવા તેને
- ૭૨૨ દૂરાધર્માય નમઃ - અધર્મથી દૂરને.
- ૭૨૩ દૂર્વાહ્ચુરકેશાય નમઃ - દૂર્વાહ્ચુર જેવા (પીળચટા) વાળવાળાને.
- ૭૨૪ દૂર્વાદલશ્યામાય નમઃ - દુર્વાનાં પાન સમાન શ્યામ વર્ણ વાળાને
- ૭૨૫ દૂર્વાપૂજિતાય નમઃ - દુર્વાથી પૂજાતાને.
- ૭૨૬ દૂર્વાપ્રિયાય નમઃ - દુર્વા જેને પ્રિય છે તેને.
- ૭૨૭ દૂર્વારસપ્રાશિને નમઃ - દુર્વારસને પીનારને.

ભકિતહૃદયમ્

- ૭૨૮ દૂષકદૂષિતાય નમઃ - દોષ જોનારાઓથી
(દૂષક) દૂષિતને.
- ૭૨૯ દૂષકદોષાદર્શિને નમઃ - દૂષકના દોષ ન જોનારને.
- ૭૩૦ દૂષણાદૂષિતાય નમઃ - દૂષણોથી અદૂષિતને.
- ૭૩૧ દૂષ્યાદૂષ્યાતીતાય નમઃ - ભ્રષ્ટ અભ્રષ્ટથી
અતીત (પર)ને.
- ૭૩૨ દુગ્ગોચરાય નમઃ - આંખના અગોચરને.
- ૭૩૩ દુગ્ગ્જનાય નમઃ - આંખના અંજનને.
- ૭૩૪ દુર્ગદર્શનાય નમઃ - આંખના દર્શન એવાને.
- ૭૩૫ દુઢકાઘ્યક્ષાય નમઃ - દડક (ચૂલો) ના
અદ્યક્ષને.
- ૭૩૬ દુઢકર્મણે નમઃ - દઢ કર્મવાળાને.
- ૭૩૭ દુઢકીર્તયે નમઃ - દઢ કીર્તિવાળાને.
- ૭૩૮ દુઢગ્રાહિણે નમઃ - મજબૂત રીતે પકડનારને.
- ૭૩૯ દુઢચેતસે નમઃ - દઢ અંતઃકરણવાળાને.
- ૭૪૦ દુઢનિશ્ચયાય નમઃ - દઢ નિશ્ચયવાળાને.
- ૭૪૧ દુઢપ્રાણાય નમઃ - દઢ પ્રાણવાળાને.

રંગ હૃદયમ્

- ૭૪૨ દૃઢપ્રેમગમ્યાય નમઃ - દૃઢ પ્રેમથી ગમ્ય
(મેળવી-સમગ્ર શકાય
તેવા) ને.
- ૭૪૩ દૃઢમુષ્ટચલમ્યાય નમઃ - કંજૂસથી અગમ્યને.
- ૭૪૪ દૃઢવેધિને નમઃ - દૃઢનો વેધ કરનારને.
- ૭૪૫ દૃઢસમ્બન્ધાય નમઃ - દૃઢ સંબંધ રાખનારને.
- ૭૪૬ દૃઢાઙ્ગાય નમઃ - દૃઢ અંગવાળાને.
- ૭૪૭ દૃઢાસનાય નમઃ - દૃઢ આસનવાળાને.
- ૭૪૮ દૃઢદર્પવિનાશિને નમઃ - ગર્વિતના ગર્વનો નાશ
કરનારને.
- ૭૪૯ દૃઢદુરાપાય નમઃ - ગર્વિતથી મુશ્કેલીપૂર્વક
પ્રાપ્ત થનારને.
- ૭૫૦ દૃઢદૂરાય નમઃ - ગર્વિતથી દૂર રહેનારને.
- ૭૫૧ દૃઢમ્ફૂવલયાય નમઃ - સર્પના કંકણવાળાને.
- ૭૫૨ દૃઢમ્ફૂશયનાય નમઃ - સર્પ ઉપર સૂનારને.
- ૭૫૩ દૃઢમ્ભૂપાણયે નમઃ - હાથમાં વજ્ર ધારણ
કરનારને.

ભક્તિહૃદયમ્

- ૭૫૪ દશાનદશાનાય નમઃ - (દીક્ષા) ગુરુના
(દીક્ષા) ગુરુ અથવા
બ્રાહ્મણોના બ્રાહ્મણ અથવા
પ્રકાશના પ્રકાશને.
- ૭૫૫ દશાનાય નમઃ - પ્રકાશરૂપ ગુરુરૂપ
અથવા બ્રાહ્મણરૂપને.
- ૭૫૬ દશિદશો નમઃ - દષ્ટિની દષ્ટિને.
- ૭૫૭ દશ્યમાનવે નમઃ - (સર્વ) દશ્યોના સૂર્યને.
- ૭૫૮ દશ્યસાક્ષિણે નમઃ - દશ્યોના સાક્ષીને.
- ૭૫૯ દશ્યાતીતાય નમઃ - દશ્યથી અતીતને.
- ૭૬૦ દશ્યાદશ્યાત્મને નમઃ - દશ્ય-અદશ્ય
સ્વરૂપવાળાને.
- ૭૬૧ દશ્યાભિન્નાય નમઃ - દશ્યથી અભિન્નને.
- ૭૬૨ દશ્યાસ્પૃષ્ઠાય નમઃ - દશ્યથી અસ્પૃષ્ટને.
- ૭૬૩ દષ્ટસારદેહાય નમઃ - પથ્થર સમાન મજબૂત
દેહવાળાને.
- ૭૬૪ દષ્ટયે નમઃ - જ્ઞાન સ્વરૂપને.
- ૭૬૫ દષ્ટાદષ્ટસ્વરૂપાય નમઃ - દષ્ટ (પ્રગટ) અદષ્ટ
(અપ્રગટ) સ્વરૂપને.

રંગ હૃદયમ્

- ૭૬૬ દષ્ટાન્તાવિષયાય નમઃ - જે દષ્ટાંતનો વિષય
નથી તેને.
- ૭૬૭ દષ્ટિદર્શનાય નમઃ - દષ્ટિનું દર્શન એવાને.
- ૭૬૮ દષ્ટિપૂતન્યસ્તપાદાય નમઃ - સમજીને ડગ માંડનારને.
- ૭૬૯ દષ્ટિવિભ્રમાવિદ્વાય નમઃ - દષ્ટિના ભ્રમથી ન
વીંધાનારને.
- ૭૭૦ દેદીપ્યમાનવર્ષ્મણે નમઃ - દેદીપ્યમાન દેહ પાળાને.
- ૭૭૧ દેયાદેયાત્મને નમઃ - દેય અદેય સ્વરૂપવાળાને.
- ૭૭૨ દેવકર્મકારિણે નમઃ - દેવોનાં કર્મ કરનારને.
- ૭૭૩ દેવકર્મપ્રીતાય નમઃ - દેવકર્મથી રાજી થનારને.
- ૭૭૪ દેવકર્માધ્યક્ષાય નમઃ - દેવકર્મના અધ્યક્ષને.
- ૭૭૫ દેવકાય નમઃ - પરમાત્મરૂપને.
- ૭૭૬ દેવકુળકૃત્તાવભૂથાય નમઃ - કુદરતી તળાવમાં
સ્નાન કરનારને.
- ૭૭૭ દેવકુસમમુખવાસનાય નમઃ - લવિંગની વાસથી
સુગંધિત મુખવાળાને.
- ૭૭૮ દેવખાતનિવાસાય નમઃ - તળાવમાં વાસ
કરનારને.
- ૭૭૯ દેવગતિદર્શકાય નમઃ - દેવોને ગતિ બતાવનારને.
- ૭૮૦ દેવગર્ભાય નમઃ - દેવના ગર્ભરૂપને.

ભકિતહૃદયમ્

- ૭૮૧ દેવગીતાય નમઃ - દેવોથી સ્તુતિ કરાએલાને.
- ૭૮૨ દેવગુહારનાતાજ્ઞાય નમઃ - સરસ્વતી (દેવગૃહ) માં
સ્નાન કરેલા અંગોવાળાને.
- ૭૮૩ દેવચર્યાપ્રસન્નાય નમઃ - દેવપૂજનથી પ્રસન્ન
એવાને.
- ૭૮૪ દેવચિકિત્સકાય નમઃ - દેવોના વેદ
(અશ્વિનીકુમાર)ને.
- ૭૮૫ દેવચ્છન્દકળ્ઠાય નમઃ - કંઠમાં મોતીઓના
હારવાળાને.
- ૭૮૬ દેવજનવિદ્યાવિદગ્ધાય નમઃ - સર્પ વિદ્યામાં હોશિયારને.
- ૭૮૭ દેવતરુતલવાસાય નમઃ - કલ્પવૃક્ષની નીચે વાસ
કરનારને.
- ૭૮૮ દેવતાગેયાય નમઃ - દેવતાઓથી ગાવા
યોગ્યને.
- ૭૮૯ દેવતાતીતાય નમઃ - દેવતાઓથી અતીતને.
- ૭૯૦ દેવતાત્રયાત્મકાય નમઃ - ત્રણ દેવતાઓના
સ્વરૂપને.
- ૭૯૧ દેવતાધ્યેયાય નમઃ - દેવતાઓથી ધ્યાન
યોગ્યને.

રંગ હૃદયમ્

- ૭૯૨ દેવદાસીપ્રીણિતાય નમઃ - દેવદાસીઓથી પ્રસન્ન
કરાએલને.
- ૭૯૩ દેવદાસીલજ્ઞારક્ષકાય નમઃ - દેવદાસીની લજ્જા
રાખનારને.
- ૭૯૪ દેવદુન્દુભિસુપૂજિતાય નમઃ - ઈન્દ્રથી પૂજિતને,
- ૭૯૫ દેવદેવાય નમઃ - દેવોના દેવને,
- ૭૯૬ દેવદ્રોણ્યગ્રગાય નમઃ - દેવયાત્રામાં આગળ
જનારને,
- ૭૯૭ દેવધિષ્ણ્યગતયે નમઃ - રથના ગતિસ્વરૂપને.
- ૭૯૮ દેવધિષ્ણ્યવિહારિણે નમઃ - રથમાં વિહાર કરનારને,
- ૭૯૯ દેવધ્યાતાય નમઃ - દેવો દ્વારા ધ્યાન કરાતા
એવાને,
- ૮૦૦ દેવનદીરનાતાય નમઃ - ગંગામાં સ્નાન કરનારને,
- ૮૦૧ દેવનિકાયનિવાસિને નમઃ - દેવોના સ્વર્ગમાં રહેનારને.
- ૮૦૨ દેવનિન્દકનિન્દિતાય નમઃ - દેવોના નિન્દક(નાસ્તિક)
દ્વારા નિન્દિતને.
- ૮૦૩ દેવપથમાર્ગદર્શકાય નમઃ - સ્વર્ગનો માર્ગ
બતાવનારને.
- ૮૦૪ દેવપ્રશ્રજ્ઞાય નમઃ - ભવિષ્ય જાણનારને.
- ૮૦૫ દેવપ્રિયપ્રપૂજિતાય નમઃ - શિવથી પૂજાતાને.

ભકિતહૃદયમ્

- ૮૦૬ દેવબ્રહ્મગીતાય નમઃ - નારદ દ્વારા સ્તુતિ કરાતાને.
- ૮૦૭ દેવબ્રહ્મવરદાય નમઃ - નારદને વરદાન દેનારને.
- ૮૦૮ દેવમણિભૂષિતાય નમઃ - કૌસ્તુભ મણિથી વિભૂષિતને.
- ૮૦૯ દેવયજનવાસ્તવ્યાય નમઃ - યજ્ઞ ભૂમિમાં રહેનારને.
- ૮૧૦ દેવયજ્ઞસન્તુષ્ટાય નમઃ - દેવયજ્ઞથી સંતુષ્ટ થનારને.
- ૮૧૧ દેવયવે નમઃ - (ધાર્મિક) ઉત્સવોમાં ભાગ લેનારને.
- ૮૧૨ દેવયાનપ્રદાય નમઃ - દેવયાન (ની ગતિ) આપનારને.
- ૮૧૩ દેવયુગધૃતાવતારાય નમઃ - કૃતયુગમાં અવતાર ધારણ કરનારને.
- ૮૧૪ દેવરાષ્મિત્રાય નમઃ - ઈશ્વરના મિત્રને.
- ૮૧૫ દેવર્ષિગતિદાય નમઃ - દેવર્ષિ (નારદ, અત્રિ) ને ગતિ આપનારને.
- ૮૧૬ દેવર્ષિપરિસ્તુતાય નમઃ - દેવર્ષિથી સ્તુતિ કરાએલને.
- ૮૧૭ દેવર્ષિસુતાય નમઃ - અત્રિના પુત્રને.

રંગ હૃદયમ્

- ૮૧૮ દેવલકેષ્ઠદાય નમઃ - દેવલક (પૂજારીને) ૩૦૧
ઈષ્ટ દેનારને.
- ૮૧૯ દેવલકૈકજીવનાય નમઃ - પૂજારીના એક માત્ર ૭૦૧
જીવનને.
- ૮૨૦ દેવવન્દિતપાદપદ્માય નમઃ - દેવો દ્વારા વંદિત છે
ચરણકમલા જેનાં તેને. ૧૦૧
- ૮૨૧ દેવવ્રતસ્તુતાય નમઃ - ભીષ્મથી સ્તુતિ કરાએલને.
- ૮૨૨ દેવવ્રતૈકધ્યેયાય નમઃ - ભીષ્મના એક માત્ર
ધ્યેયરૂપને. ૧૧૧
- ૮૨૩ દેવસભાવિભૂષણાય નમઃ - દેવોની સભાના
આભૂષણરૂપને. ૬૧૧
- ૮૨૪ દેવસાયુજ્યદાય નમઃ - દેવની સાથે સાયુજ્ય
આપનારને. ૬૧૧
- ૮૨૫ દેવસુહૃદે નમઃ - દેવોના મિત્રને.
- ૮૨૬ દેવાઙ્ગનાપ્રાર્થિતાય નમઃ - અપ્સરા દ્વારા પ્રાર્થિતને.
- ૮૨૭ દેવાજીવજીવિકાય નમઃ - પૂજારીને આજિવિકારૂપને.
- ૮૨૮ દેવાન્નભુજે નમઃ - હવિષ્યાન્ન ખાનારને.
- ૮૨૯ દેવાભયપ્રદાય નમઃ - દેવોને અભય દેનારને. ૧૧૧
- ૮૩૦ દેવાયુધધ્વજાય નમઃ - ઇન્દ્રધનુષની
ધ્વજવાળાને. ૭૧૧

ભકિતહૃદયમ્

- ૮૩૧ દેવારણ્યવિહારિણે નમઃ - નંદનવનમાં વિહાર કરનારને.
- ૮૩૨ દેવારિરિપવે નમઃ - દેવોના શત્રુને.
- ૮૩૩ દેવાર્પણગેયાય નમઃ - વેદથી ગાન કરવા યોગ્યને.
- ૮૩૪ દેવાલયગૃહાય નમઃ - દેવાલયમાં રહેનારને.
- ૮૩૫ દેવાલયપૂજિતાય નમઃ - દેવાલયમાં પૂજિતને.
- ૮૩૬ દેવાવાસવાસ્તવ્યાય નમઃ - દેવાલયમાં નિવાસ કરનારને.
- ૮૩૭ દેવેશાય નમઃ - દેવોના ઇશને.
- ૮૩૮ દેશકાલાતીતાય નમઃ - દેશ અને કાળથી અતીતને.
- ૮૩૯ દેશગીતગીતાય નમઃ - લોકગીતો દ્વારા ગવાએલને.
- ૮૪૦ દેશનાયકાય નમઃ - દેશના નાયકને.
- ૮૪૧ દેશપાય નમઃ - દેશનું રક્ષણ કરનારને.
- ૮૪૨ દેશભક્તદૈવતાય નમઃ - દેશભક્તોના દેવતને.
- ૮૪૩ દેશભક્તબુદ્ધિદાય નમઃ - દેશભક્તોને બુદ્ધિ આપનારને.

રંગ હૃદયમ્

- ૮૪૪ દેશભક્તરક્ષકાય નમઃ - દેશભક્તોનું રક્ષણ કરનારને.
- ૮૪૫ દેશભક્તિસન્તુષ્ટાય નમઃ - દેશભક્તિથી સંતુષ્ટ થઈ શકનારને.
- ૮૪૬ દેશવાર્તાવર્ણિતાય નમઃ - દેશની વાર્તાથી વર્ણન કરાતાને.
- ૮૪૭ દેશશત્રુઘાતકાય નમઃ - દેશના શત્રુનો ઘાત કરનારને.
- ૮૪૮ દેશાચારમાનિને નમઃ - દેશના આચારને માન આપનારને.
- ૮૪૯ દેશાટનપ્રિયાય નમઃ - દેશાટન પ્રિયને.
- ૮૫૦ દેશાદેશરહિતાય નમઃ - દેશ-અદેશ રહિતને.
- ૮૫૧ દેશિકમાર્ગદાય નમઃ - આચાર્યને માર્ગ આપનારને.
- ૮૫૨ દેશિકાચાર્યાય નમઃ - આચાર્યના આચાર્યને.
- ૮૫૩ દેશિકાય નમઃ - આચાર્ય સ્વરૂપને.
- ૮૫૪ દેશીપ્રિયાય નમઃ - દેશી (લોક) સંગીત પ્રિય છે એવાને.
- ૮૫૫ દેષ્ણાવે નમઃ - ઉદારને.
- ૮૫૬ દેહગેહાય નમઃ - દેહરૂપી ઘરવાળાને.

ભકિતહૃદયમ્

- ૮૫૭ દેહત્રયાતીતાય નમઃ - દેહ-ત્રયથી અતીતને.
- ૮૫૮ દેહધર્માતિગાય નમઃ - દેહના ધર્મોથી અતીતને.
- ૮૫૯ દેહનાશાનષ્ટાય નમઃ - દેહ નાશ થતાં નાશ ન પામનારને.
- ૮૬૦ દેહભક્તિપરાડ્-મુખાય નમઃ - દેહભકિત કરનારથી વિમુખને.
- ૮૬૧ દેહભાનરહિતાય નમઃ - દેહભાનથી રહિતને.
- ૮૬૨ દેહલિસ્થાય નમઃ - ઉમરા પર બેઠેલાને.
- ૮૬૩ દેહસારથયે નમઃ - દેહના સારથીને.
- ૮૬૪ દેહાત્મવાદખણ્ડનાય નમઃ - દેહાત્મવાદનું ખંડન કરનારને.
- ૮૬૫ દેહિગતયે નમઃ - જીવને ગતિ આપનારને.
- ૮૬૬ દેહેશ્વરાય નમઃ - દેહના ઈશ્વરને.
- ૮૬૭ દૈત્યદર્પદારણાય નમઃ - દૈત્યોના અભિમાનને કાપનારને.
- ૮૬૮ દૈત્યભીતિપ્રદાય નમઃ - દૈત્યોને ભીતી પમાડનારને.
- ૮૬૯ દૈત્યરાજસ્તુતાય નમઃ - દૈત્યોના રાજ (રાવણ, પ્રહલાદ) થી સ્તુતિ કરાએલને.

रंग हृदयम्

- ८७० दैत्यारये नमः - दैत्योना शत्रुने.
- ८७१ दैन्यदारणाय नमः - दैन्ये कापनारने.
- ८७२ दैन्यादूनाय नमः - दैन्येथी दुःखित न
थनारने.
- ८७३ दैन्याप्रियाय नमः - दैन्य-दीनता-जेने
प्रिय नथी तेने.
- ८७४ दैवज्ञाय नमः - दैवने ज्ञानानारने.
- ८७५ दैवयोगप्राप्ताय नमः - दैवयोगथी भेणवी
शकाय अेवाने.
- ८७६ दैववादिविद्विषे नमः - दैवपादीना ब्रूषीने.
- ८७७ दैवातीताय नमः - दैवथी अतीतने.
- ८७८ दैवाय नमः - दैव (भाग्य) रूपने.
- ८७९ दैष्टिकद्वहे नमः - प्रारब्धपादीनी नकरत
करनारने.
- ८८० दोः शालिने नमः - मज्जुत हाथवाणाने.
- ८८१ दोः षट्कधराय नमः - छ हाथवाणाने.
- ८८२ दोःसहस्रभृद्वरदाय नमः - हजार हाथ धारण
करनार (सहस्रार्जुन) ने
परदान आपनारने.

लडकतलहृदयडु

- ॢॢ३ दूःगुधु नडः - हूहनुरने.
ॢॢॡ दूलनुदूलतडड नडः - शुलडडुं शुलडडडतडने.
ॢॢॣ दूलडडुरडडड नडः - शुलडड डुरडडने.
ॢॢ। दूलडडडतडतुत- नडः - डुडुडुण डुडुतने
शडनुतुतडडड नडः शडनुतुतडडडकने.
ॢॢ॥ दूषकडडडकडरडुणु नडः - हडनु कडरनुरने उडकडर
कडरनुरने.
ॢॢॢ दूषकडडड नडः - हूषूडने डडडडनुरने
(डुडुडुडडनु) ने.
ॢॢॣ दूषकडडडडडडु नडः - (तुरडु) हूषूडडुनु तुडडडु
कडरनुरने.
ॢॢ। दूषकडडडडडडडडड नडः - हूषूडडडडडडड डडरने.
ॢॢ॥ दूषकडरडुखडडड नडः - डुडुडु सडडडनु डुडुडडडडडने.
ॢॢॣ दूषकडरसहूदरडडड नडः - डुडुडु डेनु लडडु हू तेने.
ॢॢ। दूषकडडडडडडडडड नडः - हूषूडडडडड डतुडुत हूडर
डडडडडने.
ॢॢ॥ दूषकडरडरशनुसहडडडडड नडः - डेडडुण हूषू डुनुरने
सहनु न कडरनुरने.
ॢॢॣ दूतुडुकरडडड नडः - हूतकडरु कडरनुरने.

રંગ હૃદયમ્

- ૮૯૬ દૌરાત્મ્યદુરધિગમાય નમઃ - દુર્જનતાથી પ્રાપ્ત થવા
મુશ્કેલને.
- ૮૯૭ દૌરાત્મ્યનાશિને નમઃ - દુર્જનતાના નાશકને.
- ૮૯૮ દૌરાત્મ્યવિદ્વિષે નમઃ - દુર્જનતાના ક્ષેપીને.
- ૮૯૯ દૌર્ગત્યવિધ્વંસિને નમઃ - દુર્ગતિના ભંજકને.
- ૯૦૦ દૌર્બલ્યદારણાય નમઃ - દુર્બળતાને ચીરી
નાખનારને.
- ૯૦૧ દૌર્બલ્યદ્રુહે નમઃ - દુર્બળતાનો દ્રોહ
કરનારને.
- ૯૦૨ દૌર્ભાગ્યપવયે (સી) નમઃ - દુર્ભાગ્યને માટે વજ્ર
રૂપને.
- ૯૦૩ દૌર્મનસ્યવિનાશિને નમઃ - માનસિક અશાંતિનો
નાશ કરનારને.
- ૯૦૪ દૌર્વીણપાનાય નમઃ - દુર્વા રસના પીનારને.
- ૯૦૫ દૌવારિકાય નમઃ - દ્વારપાલ રૂપને.
- ૯૦૬ દ્યવે નમઃ - અગ્નિ સ્વરૂપને.
- ૯૦૭ દ્યુગાય નમઃ - આકાશગમન કરનારને.
- ૯૦૮ દ્યુતયે નમઃ - ધૃતિ (તેજ) સ્વરૂપને.
- ૯૦૯ દ્યુતિકરાય નમઃ - તેજ કરનારને.

ભક્તિહૃદયમ્

- ૧૧૦ દ્યુત્યાત્મને નમઃ - તેજસ્વી સ્વરૂપવાળાને.
- ૧૧૧ દ્યુનદ્યવગાહિને નમઃ - સ્વર્ગની ગંગામાં સ્નાન કરનારને.
- ૧૧૨ દ્યુનિવાસાય નમઃ - સ્વર્ગમાં નિવાસ કરનારને.
- ૧૧૩ દ્યુપતયે નમઃ - સ્વર્ગના માલિક (ઈન્દ્ર) ને.
- ૧૧૪ દ્યુમણયે નમઃ - સૂર્યસ્વરૂપને.
- ૧૧૫ દ્યુમતે નમઃ - તેજવાળાને.
- ૧૧૬ દ્યુમ્નહરાય નમઃ - તેજ હરી લેનારને.
- ૧૧૭ દ્યુયોષિદઙ્કાય નમઃ - દેવી સ્ત્રી જેમના ખોળામાં છે તેને.
- ૧૧૮ દ્યુષદે નમઃ - સ્વર્ગમાં બેસાનાર (રહેનાર) ને.
- ૧૧૯ દ્યૂતકૃતે નમઃ - ધૂત રમનારને.
- ૧૨૦ દ્યૂતબીજરુણઠાય નમઃ - કોડી જેના કંઠમાં છે તેને.
- ૧૨૧ દ્યૂતવિધ્વંસિને નમઃ - ધૂતનો નાશ કરનારને.
- ૧૨૨ દ્યૂતસભાસ્થાય નમઃ - ધૂતની સભામાં બેઠેલાને.

રંગ હૃદયમ્

- ૧૨૩ ઘૂનચિત્તોલ્લાસકાય નમઃ - દુઃખીઓના ચિત્તને
આનંદ આપનારને.
- ૧૨૪ ઘૂનાઘૂનાત્મને નમઃ - દુઃખી અને અદુઃખી
સ્વરૂપને.
- ૧૨૫ ઘોતકરાય નમઃ - પ્રકાશ કરનારને.
- ૧૨૬ ઘોતકાય નમઃ - પ્રકાશનારને.
- ૧૨૭ ઘોતનિકાકૃતે નમઃ - વિવરણ કરનારને.
- ૧૨૮ ઘોતનિકાપ્રકાશિત-
તત્વાય નમઃ - વિવરણથી તત્ત્વને
પ્રકાશિત કરનારને.
- ૧૨૯ ઘોતહરાય નમઃ - પ્રકાશને હરી લેનારને.
- ૧૩૦ દ્રઢીયસે નમઃ - ઘણા મજબૂતને.
- ૧૩૧ દ્રપ્સ્યપ્રિયાય નમઃ - છાસ પ્રિયને.
- ૧૩૨ દ્રમ્બીજાત્મને નમઃ - દ્રં બીજ સ્વરૂપને.
- ૧૩૩ દ્રવભોજનાય નમઃ - રસાદાર ભોજન
લેનારને.
- ૧૩૪ દ્રવિણદાય નમઃ - સંપત્તિ આપનારને.
- ૧૩૫ દ્રવિણદુર્લભાય નમઃ - સંપત્તિથી દુર્લભને.
- ૧૩૬ દ્રવિણાન્ધમદનિવારિણે નમઃ - સંપત્તિથી આંધળા
બનેલાના મદનો નાશ
કરનારને.

ભકિતહૃદયમ્

- ૧૩૭ દ્રવિણાપહાય નમઃ - ધન હરી લેનારને.
- ૧૩૮ દ્રવિણાસ્પૃહાય નમઃ - ધનની સ્પૃહા ન
રાખનારને.
- ૧૩૯ દ્રષ્ટવ્યાદ્રષ્ટ્યમૂર્તયે નમઃ - દશ્ય અને અદશ્ય
સ્વરૂપવાળાને.
- ૧૪૦ દ્રષ્ટદર્શનાય નમઃ - ઋષિનું દર્શન એવાને.
- ૧૪૧ દ્રષ્ટાદુઃખાય નમઃ - દષ્ટાને સુખ
આપનારને.
- ૧૪૨ દ્રષ્ટદ્રષ્ટાતીતાય નમઃ - દષ્ટા અને દશ્યથી
અતીતને.
- ૧૪૩ દ્રષ્ટાદ્રષ્ટ્રે નમઃ - દષ્ટાથી ન
જોવાએલાને.
- ૧૪૪ દ્રષ્ટાસુખાય નમઃ - દષ્ટાને સુખ ન
આપનારને.
- ૧૪૫ દ્રષ્ટ્રે નમઃ - જોનાર (દષ્ટ્ર) ન
સ્વરૂપને.
- ૧૪૬ દ્રહોન્મજ્જકાય નમઃ - મોટા ઘરામાં ડૂબકી
મારનારને.
- ૧૪૭ દ્રાક્ષાખાદકાય નમઃ - દ્રાક્ષ ખાનારને.

રંગ હૃદયમ્

- ૧૪૮ દ્રાપોલ્લિપ્તદેહાય નમઃ - કાદવથી ખરડાએલને
દેહવાળાને.
- ૧૪૯ દ્રામ્બીજજપતુષ્ટાય નમઃ - ઢાં-બીજના જપથી
સંતુષ્ટને.
- ૧૫૦ દ્રાવકાય નમઃ - પીગળાંવી દેનારને.
- ૧૫૧ દ્વુગુરવે નમઃ - વૃક્ષ જેનો ગુરુ છે તેને.
- ૧૫૨ દ્વુઘણકરાય નમઃ - હાથમાં (ગદા)
કુહાડીવાળાને.
- ૧૫૩ દ્વુણપીડાનિવારકાય નમઃ - વીંછીની પીડા
નિવારણ કરનારને.
- ૧૫૪ દ્વુણહસ્તાય નમઃ - ધનુષ (તલવાર) જેના
હાથમાં છે તેવાને.
- ૧૫૫ દ્વુતગતયે નમઃ - (હરણ જેવી) તેજ
ગતિથી ચાલનારને.
- ૧૫૬ દ્વુતલિનિવાસિને નમઃ - વૃક્ષની નીચે નિવાસ
કરનારને.
- ૧૫૭ દ્વુતવિલમ્બિતગીતાય નમઃ - દ્રુત વિલંબિત છંદથી
ગવાએલને.
- ૧૫૮ દ્વુરુપિણે નમઃ - વૃક્ષસ્વરૂપને.

રંગ હૃદયમ્

- ૧૭૩ દ્વિજાતયે નમઃ - બ્રાહ્મણ સ્વરૂપને.
- ૧૭૪ દ્વિજાતિગુરવે નમઃ - બ્રાહ્મણોનો ગુરુને.
- ૧૭૫ દ્વિજાતિપ્રપૂજિતાય નમઃ - બ્રાહ્મણો દ્વારા ણરૂ પૂજિતને.
- ૧૭૬ દ્વિપારિમધ્યાય નમઃ - સિંહ જેવી કેડવાળાને.
- ૧૭૭ દ્વિરેફબોધિતાય નમઃ - ભમર દ્વારા બોધ પ્રાપ્ત કરનારને.
- ૧૭૮ દ્વિષન્તપાય નમઃ - શત્રુને દુઃખ આપનારને.
- ૧૭૯ દ્વિષદ્વિષે નમઃ - દ્વેષિલાનો દ્વેષ કરનારને.
- ૧૮૦ દ્વીપવિષ્ટરાય નમઃ - દ્વીપમાં બેઠક લેનારને.
- ૧૮૧ દ્વીપિચર્મપરિધાનાય નમઃ - દીપડાનું ચામડું પહેરનારને.
- ૧૮૨ દ્વીપ્યવર્ણિતાય નમઃ - વ્યાસથી વર્ણન કરાએલને.
- ૧૮૩ દ્વેષણારયે નમઃ - શત્રુતાના દુશ્મનને.
- ૧૮૪ દ્વેષદુર્લભાય નમઃ - દ્વેષથી દુર્લભને.
- ૧૮૫ દ્વેષરહિતાય નમઃ - દ્વેષ રહિતને.
- ૧૮૬ દ્વેષાતીતાય નમઃ - દ્વેષથી અતીતને.

ભકિતહૃદયમ્

- ૧૮૭ દ્વેષાસ્પૃષ્ટાય નમઃ - દ્વેષથી અસ્પૃષ્ટને.
- ૧૮૮ દ્વેષ્યાદ્વેષ્યવિવર્જિતાય નમઃ - શત્રુ-અશત્રુથી
વિવર્જિતને.
- ૧૮૯ દ્વૈગુણિકવિધ્વંસિને નમઃ - વ્યાજખોરના નાશકને.
- ૧૯૦ દ્વૈતદુઃખવિદારિણે નમઃ - દ્વૈતનું દુઃખ દૂર
કરનારને.
- ૧૯૧ દ્વૈતભિદે નમઃ - દ્વૈતને ભેદનારને.
- ૧૯૨ દ્વૈત્યતાતીય નમઃ - દ્વૈતથી અતીતને.
- ૧૯૩ દ્વૈતાદ્વૈતવિલલક્ષણમ નમઃ - દ્વૈત અદ્વૈતથી જૂદાને.
- ૧૯૪ દ્વૈતાસ્પૃષ્ટાય નમઃ - દ્વૈતથી અસ્પૃષ્ટને.
- ૧૯૫ દ્વૈધીકૃતસ્વાસ્થ્યપ્રદાય નમઃ - મુંઝાએલાને હિંમત
આપનારને.
- ૧૯૬ દ્વૈપાયનપ્રકીર્તિતાય નમઃ - વ્યાસથી
પખલાએલને.
- ૧૯૭ દ્વૈપ્યાય નમઃ - દ્વીપ (ટાપુ) માં
રહેનારને.
- ૧૯૮ દ્વૈમાતુસારાધિતાય નમઃ - ગણેશ (કાર્તિકેય)
દ્વારા આરાધિતને.
- ૧૯૯ દ્વૈવિધ્યવિનાશકાય નમઃ - દ્વિવિધતા - ભેદ-નો
નાશ કરનારને.

રંગ હૃદયમ્

૧૦૦૦ દ્વયાહિકનાશિને નમઃ - એકાંતરા તાપનો ૭૧૯

નમઃ નાશ કરનારને. ૧૧૯

૧૦૦૧ દત્તગ્નેષ્ટાય નમઃ - રંગને જેણે ઈષ્ટ

આપ્યું છે તેને ૧૧૯

॥ ઇતિ શમ્ ॥

ઇતિ શ્રીદત્તપાદારવિન્દમિલિન્દબ્રહ્મચારિપાઠુરજ્ઞ (રજ્ઞ અવધૂત)

મહારાજ વિરચિતા દકારાદિદત્તસહસ્રનામાવલિઃ સમ્પૂર્ણા ।

❖ ❖ ❖

હવે પછીનું શ્રીકૃષ્ણનામસંકીર્તન સ્તોત્ર પૂ. શ્રીએ લખવા માંડેલું પણ અધુરું રહી ગયું અને તે પાછળથી મળી આવતાં શ્રી ભાલચંદ્ર ત્રિપાઠી સંપાદિત 'બિલ્વપત્ર'માં મૂકાએલું તે અહીં અર્થ સાથે સાભાર આપ્યું છે. અર્થ કરતી વેળા નમસ્કારનો ભાવ દત્તનામસંકીર્તનની માફક પ્રત્યેક નામમાં લેવાનો છે. જે પહેલા નામમાં જ આપ્યો છે.

૬૧ શ્રીકૃષ્ણનામસંકીર્તનમ્ ।

શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	યદુનન્દન	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	ભવભઞ્ન	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	જનરઞ્ન	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	મનસોઞ્ન	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ ॥૧॥

ભકિતહૃદયમ્

યદુનંદન કૃષ્ણને નમસ્કાર, સંસારનો નાશ કરનારને.

જનના આનંદને.

મનના અંજનને.

શ્રીકૃષ્ણ કૃષ્ણ નયનોત્સવ કૃષ્ણ કૃષ્ણ

શ્રીકૃષ્ણ કૃષ્ણ પરમોત્સવ કૃષ્ણ કૃષ્ણ

શ્રીકૃષ્ણ કૃષ્ણ હૃદયોત્સવ કૃષ્ણ કૃષ્ણ

શ્રીકૃષ્ણ કૃષ્ણ બહુલોત્સવ કૃષ્ણ કૃષ્ણ ॥૨॥

નયનના ઉત્સવને પરમ ઉત્સવને. હૃદયનાં

ઉત્સવને. બહુલા (કૃષ્ણાપક્ષ)ના ઉત્સવને. ૨

શ્રીકૃષ્ણ કૃષ્ણ વ્રજમોહન કૃષ્ણ કૃષ્ણ

શ્રીકૃષ્ણ કૃષ્ણ શ્રુતિદોહન કૃષ્ણ કૃષ્ણ

શ્રીકૃષ્ણ કૃષ્ણ તરુરોહણ કૃષ્ણ કૃષ્ણ

શ્રીકૃષ્ણ કૃષ્ણ પરમોહન કૃષ્ણ કૃષ્ણ ॥૩॥

પ્રજના મોહનને. શ્રુતિ (વેદનાગ દોહનને.

વૃક્ષ ઉપર આરોહણ કરનારને. અત્યંત મોહ

પમાડનારને. ૩

શ્રીકૃષ્ણ કૃષ્ણ દધિતસ્કર કૃષ્ણ કૃષ્ણ

શ્રીકૃષ્ણ કૃષ્ણ સુપયસ્કર કૃષ્ણ કૃષ્ણ

શ્રીકૃષ્ણ કૃષ્ણ દષિભાસ્કર કૃષ્ણ કૃષ્ણ

શ્રીકૃષ્ણ કૃષ્ણ વનિભાસ્કર કૃષ્ણ કૃષ્ણ ॥૪॥

દહીં ચોરનારને. સાંઝે દૂધ ઉત્પન્ન કરનારને.

શાસ્ત્રના સૂર્યને. ઇચ્છાપૂર્તિ કરવામાં સૂર્ય-

રંગ હૃદયમ્

વાનપ્રસ્થીઓમાં સૂર્ય (ઉત્તમ)ને.

૪

શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	દૃષદાસન	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	મધુપસ્વન	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	વિતતસ્વન	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	પરમસ્વન	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ૥૫॥

પથ્થરના આસન ઉપર બેસનારને.

ભ્રમર સમાન

ગુંજનવાળાને. વીણા જેવા અવાજવાળાને. મોટા
અવાજવાળાને.

શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	ખલદણ્ડન	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	મુનિમણ્ડન	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	પરખણ્ડન	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	ઋતમણ્ડન	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ૥૬॥

લુચ્યાને દંડ દેનારને. મુનિઓના અલંકારરૂપને.

શત્રુનું ખંડન કરનારને. ઋતનું મંડન કરનારને.

શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	ધૃતચન્દન	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	કૃતવન્દન	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	હતવન્ધન	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	કૃતરન્ધન	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ૥૭॥

ચંદન ધારણ કરનારને. પંદન કરનારને.

બંધન તોડનારને. (દુષ્ટોનો) નાશ કરનારને.

ભકિતહૃદયમ્

શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	નવનીરદચિત્ર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	સુરગેયચરિત્ર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	સિતફાલ્ગુનમિત્ર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	સુરસિન્દુપવિત્ર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ॥૮॥

અષાઢી મેઘ સમાન સુંદરને. દેવોથી ગવાવા
યોગ્ય ચરિત્રવાળાને. અર્જુનના જાણીતા મિત્રને.
ગંગા સમાન પવિત્રને. ૮

શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	સુમટેશ્વર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	સુનટેશ્વર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	સુજટેશ્વર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	સુફટેશ્વર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ॥૯॥

વીરોના ઈશ્વરને. સારા નટોના ઈશ્વરને. સાધુઓ
(સારી જટાવાળા)ના ઈશ્વરને. વાસુકીના ઈશ્વરને. ૯

શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	વનબલ્લવગીત	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	સુમબર્હકિરીટ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	હતમાતુલકીટ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	હતદાનવમીટ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ॥૧૦॥

વનના ગોવાળિયાઓથી (સ્તુતિ) ગવાએલને. પુષ્પ
અને મોરપિરછના મુગટવાળાને. દુષ્ટ મામા રૂપી કીડાને
મારનારને. દાનવની ભીતિને મારનારને. ૧૦

रंग हृदयम्

श्रीकृष्ण	कृष्ण	करजोद्धृतशैल	कृष्ण	कृष्ण
श्रीकृष्ण	कृष्ण	धृतपीतसुचैल	कृष्ण	कृष्ण
श्रीकृष्ण	कृष्ण	कृतवृक्षजदोल	कृष्ण	कृष्ण
॥ श्रीकृष्ण	कृष्ण	शिशुकेलिसुलोल	कृष्णकृष्ण	॥११॥

आंगणीथी पर्वतने उपाडनारने. पीणुं पीतांबर धारण
करनारने. आड३पी डाणीनो खूलो करनारने.
बाणकीडाथी सुंदरने. ११

श्रीकृष्ण	कृष्ण	धनदोपम	कृष्ण	कृष्ण
श्रीकृष्ण	कृष्ण	जलदोपम	कृष्ण	कृष्ण
श्रीकृष्ण	कृष्ण	दहनोपम	कृष्ण	कृष्ण
श्रीकृष्ण	कृष्ण	पवनोपम	कृष्ण	कृष्ण

॥१२॥

कुबेरनी उपमा अपाय तेवाने. वादणी उपमा अपाय
तेवाने. अग्निनी उपमा अपाय तेवाना. पवननी
उपमा अपाय तेवाने. १२

श्रीकृष्ण	कृष्ण	पुरुषोत्तम	कृष्ण	कृष्ण
श्रीकृष्ण	कृष्ण	गतिदोत्तम	कृष्ण	कृष्ण
श्रीकृष्ण	कृष्ण	ददनोत्तम	कृष्ण	कृष्ण
श्रीकृष्ण	कृष्ण	भुवनोत्तम	कृष्ण	कृष्ण

॥१३॥

રંગ હૃદયમ્

અજિતોમાં અજિતને. અમિતોમાં અમિતને. રાગ
પગરનાઓમાં પણ રાગ રહિતને- અરતમાં અરતને.
અચિંત્યના અચિંત્યને. ૧૬

શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	કથિતાગમ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	વિગિતાગમ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	પરમાગમ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	સ્વયમાગમ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ

॥૧૭॥

શાસ્ત્ર કથનારને. શાસ્ત્ર જાણકારને. પરમ આગમ
(સ્વરૂપ)ને. સ્વયં આગમ (સ્વરૂપ)ને. ૧૭

શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	અણિમાસ્પદ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	મહિમાસ્પદ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	ગરિમાસ્પદ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	સુષમાસ્પદ	કૃષ્ણકૃષ્ણ	॥૧૮॥

અણિમાના સ્થાનને. મહિમાના સ્થાનને.

ગરિમાના સ્થાનને. શ્રેષ્ઠ સૌન્દર્યના ધામને. ૧૮

શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	મધુરાધિપ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	વસુધાધિપ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	જનપાધિપ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	વનપાધિપ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ

॥૧૯॥

ભકિતહૃદયમ્

મથુરાના રાજાને. પૃથ્વીના રાજાને. ૧૬
રાજાઓના રાજાને. ગોવાળિયાના રાજાને. ૧૮

શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	વિજયાશ્રિત	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	વિમતામિત	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	અસિતાસિત	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	અહિતાહિત	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ

વિજયના અથવા વિજય (અર્જુન)ના આશ્રિતને.
વિજયાશ્રિત પાઠ લઈએ તો ? વિજય (મૃત્યુથી
અશ્રિતને. દુશ્મનથી ન પમાનારને. અસિત (શ્યામ)માં
અસિત (શ્યામ)ને. અહિતો (દુશ્મન)ના અહિતને. ૨૦

શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	કરુણાકર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	હિતસાગર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	નટનાગર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	અજરામર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ

કરુણા કરનારને. હિતના સાગરને. નટનાગરને. અજર
અમરને. ૨૧

શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	કલગર્જન	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	ખલતર્જન	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	મલવર્જન	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	મધુસર્જન	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ

૥૨૨॥

રંગ હૃદયમ્

મધુર ગર્જન કરનારને. ખલના મારણને. પાપરહિતને.
મધુર ગીતોના સર્જકને. ૨૨

શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	અચલેશ્વર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	સુચરેશ્વર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	સ્વર્ગણેશ્વર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	પરમેશ્વર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ ॥૨૩॥

અચલ (પર્વત)ના ઈશ્વરને. સારા જાસુસોના ઈશ્વરને.
ખ-ગણ (આકાશીસમૂહ)ના ઈશ્વરને. પરમેશ્વરને. ૨૩

શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	સુજનેશ્વર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	કુજનેશ્વર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	સમલેશ્વર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	વિમલેશ્વર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ ॥૨૪॥

સજ્જનોના ઈશને. દુર્જનોના ઈશને. પાપીઓના ઈશને.
પુણ્યશાળીઓના ઈશને. ૨૪

શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	મણિમણ્ડિત	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	છલપણ્ડિત	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	સ્વલક્ષ્મણ્ડિત	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	જલકુણ્ડિત	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ ॥૨૫॥

મણિથી શોભતાને. કપટના પંડિતને. ખલનું ખંડન
કરનારને. જલમાં આળોટનાર (સ્નાન કરનાર)ને. ૨૫

॥૬૬॥

ભકિતહૃદયમ્

શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	મધુરાકલ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	અરિસાયક	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	ખલદારક	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	વસુધારક	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ

॥૨૬॥

સુંદર વાળવાળાને. દુશ્મનને બાણ૩૫
(મારનાર)ને. ખલનું વિદારણ કરનારને. પૃથ્વીને
ધારણ કરનારને. ૨૬

શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	અવિદૂરગ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	સુવિદૂરગ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	અનુજાનુગ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	દયિતાશુગ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ ॥૨૭॥

ખૂબ દૂર ન ફેલાતાને. ખૂબ દૂર ફેલાતાને. પછીથી
જન્મેલાઓ પડે અનુસરતાને. દયિતા (સ્ત્રી)ની મદદે
જલદી જનારને. ૨૭

શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	નિખિલાણ્ડકુલાલ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	મધુરોજ્જવલભાલ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	અસુરામ્નકરાલ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	વસુદેવસુબાલ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ

॥૨૮॥

અખિલ બ્રહ્માંડના સર્જકને. મધુર અને ઉજ્જવળ

रंग हृदयम्

कपालपाणाने. असुररूपी पादपात्रो माटे लयंकरने.
पसुटेपना श्रेष्ठ जाणकने. २८

श्रीकृष्ण कृष्ण कलिधर्मविनाश कृष्ण कृष्ण

श्रीकृष्ण कृष्ण कलिधर्मविकास कृष्ण कृष्ण

श्रीकृष्ण कृष्ण कुलधर्मप्रकाश कृष्ण कृष्ण

श्रीकृष्ण कृष्ण युगधर्मविकास कृष्ण कृष्ण

॥२९॥

कलिना धर्मनो विनाश करनारने. कलियुगमां धर्मने
विकसापनारने. कुलधर्मना इलापनारने. युगधर्मना
इलापनारने. २९

श्रीकृष्ण कृष्ण गणराजसुभाष कृष्ण कृष्ण

श्रीकृष्ण कृष्ण गतिखण्डितपाश कृष्ण कृष्ण

श्रीकृष्ण कृष्ण परिपूर्णसदाश श्रीकृष्ण कृष्ण

श्रीकृष्ण कृष्ण हतदुष्टदुराश श्रीकृष्ण कृष्ण

॥३०॥

गणराज वडे सारी रीते स्तुति करायेला. सद्बुद्धि
आपीने पाशने दूर करनारने. सारी आशा परिपूर्णा
करनारने. दुष्ट वासनाओना हलानारने. ३०

श्रीकृष्ण कृष्ण अतिमानव कृष्ण कृष्ण

श्रीकृष्ण कृष्ण कृतिमानव कृष्ण कृष्ण

श्रीकृष्ण कृष्ण हतदानव कृष्ण कृष्ण

श्रीकृष्ण कृष्ण मृततानव कृष्ण कृष्ण ॥३१॥

ભકિતહૃદયમ્

શ્રેષ્ઠ માનવને. કાર્યો વડે માનવ (જેવું વર્તન કરનાર)ને.
દાનવોને હણનારને. હલકટતાને મારનારને. ૩૧

શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	મુનિપત્યુપજુષ્ટ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	કલગોરસપુષ્ટ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	શિશુકૈતવહૃષ્ટ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	વનબાલસુતુષ્ટ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ

॥૩૨॥

મુનિ પત્નીઓ દ્વારા સેવાએલને. મીઠા ગોરસથી
પુષ્ટને. બાળકની કપટકીડાથી આનંદ પામાનારને.
વનના બાળકોથી અત્યંત સંતુષ્ટને. ૩૨

શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	સુમનોહરચિત્ર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	સુદરોચિતચિત્ર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	સુફલોઽશ્ચિતચિત્ર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	સુપયોઽશ્ચિતચિત્ર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ

॥૩૩॥

અત્યંત મનોહર ચિત્રવાળાને. સુંદર અને યોગ્ય ચિત્ર
વાળાને. સારાં જળ આપવાથી પૂજાએલા ચિત્રવાળાને.
શ્રેષ્ઠ જળ (ગંગાજળ)થી પૂજાએલા ચિત્રવાળાને. ૩૩

શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	જનિમૃત્યુસુતાર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
કૃષ્ણ	કૃષ્ણ	ભવશોભિતહાર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
કૃષ્ણ	કૃષ્ણ	કલિદુષ્કૃતકાલ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
કૃષ્ણ	કૃષ્ણ	વસનાશ્ચિતશાલ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ

॥૩૪॥

રંગ હૃદયમ્

જન્મમૃત્યુથી સારી રીતે તારનારને. સંસારમાં શોભિત
હારવાળાને. કલિમાં દુષ્ટતાના કાળને. (સુંદર) વસ્ત્રથી
શોભતા દેહવાળાને. ૩૪

શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	અવરોદ્ધૃતનાર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
કૃષ્ણ	કૃષ્ણ	અરઘોષવિહાર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
કૃષ્ણ	કૃષ્ણ	ભવસાગરપાર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
કૃષ્ણ	કૃષ્ણ	જિતમન્મથસાર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ ॥૩૫॥

અવર (કનિષ્ઠ) સ્ત્રીનો ઉદ્ધાર કરનારને. મોટા
નેસમાં વિહાર કરનારને. સંસારસાગરને પાર
કરાવનારને. કામદેવના સૌંદર્યને જીતનારને. ૩૫

શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	હતસર્જનભાર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	ધૃતરક્ષણભાર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	ધૃતભૂધરભાર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	યમુનૈકવિહાર	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ ॥૩૬॥

સંસારના ભારને હરનારને. રક્ષણની જવાબદારી
ઉપાડનારને. ભૂધર (ગોવર્ધન)ના ભારને ધારણ
કરનારને. યમુનામાં એક માત્ર વિહાર કરનારને. ૩૬

શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	શરણાનુગ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	મનનાનુગ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	કવનાનુગ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	નમનાનુગ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ ॥૩૭॥

ભકિતહૃદયમ્

શરણાગતને અનુસરનારને. મનન કરનારને
અનુસરનારને. કવન કરનારને અનુસરનારને, નમન
કરનારને અનુસરનારને. ૩૭

શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	કવિકાવ્યરહસ્ય	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	મુનિશાસ્ત્રરહસ્ય	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	રણવીરવયસ્ય	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	નટધીવરિવસ્ય	કૃષ્ણ ॥૩૮॥

કવિના કાવ્યના રહસ્યરૂપને. મુનિના શાસ્ત્રના
રહસ્યરૂપને. રણમાં વીરના મિત્રને. નટોની બુદ્ધિ દ્વારા
પૂજાએલાને. ૩૮

શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	કરણાતિગ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	પવનાગિત	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	કિરણાતિગ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	સુમતાતિગ	કૃષ્ણ	કૃષ્ણ ॥૩૯॥

ઈન્દ્રિયોથી પરને. પવનથી પરને. કિરણોથી
પરને. શ્રેષ્ઠ બુદ્ધિથી પરને. ૩૯

શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	તુલસીદલતુષ્ટ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	દધિગોરસપુષ્ટ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	બદરીફલમિષ્ટ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	નવનીતસુહૃષ્ટ	કૃષ્ણ ॥૪૦॥

રંગ હૃદયમ્

તુલસીના દલથી સંતુષ્ટને. દહીં ગોરસથી પુષ્ટને.
બોરના ફળ કરતાં મિષ્ટને. માખણથી ખૂબ રાજ
થનારાને. ૪૦

શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	જલદુર્ગનિવાસ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	કૃતગહ્વરવાસ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	અખિલેષ્ટનિવાસ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	કૃતહૃત્કજવાસ	કૃષ્ણ ॥૪૧॥

જળરૂપ કિણામાં (દ્વારકામાં) નિવાસ કરનારને.
ગુફામાં વાસ કરનારને. (જગતના) તમામ (પદાર્થમાં)
નિવાસ જેમને ઇષ્ટ છે એવાને. હૃદયકમળમાં વાસ
કરનારને. ૪૧

શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	મુનિમાનસહંસ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	હતમાતુલકંસ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	જગતામવતંશ	કૃષ્ણ
શ્રીકૃષ્ણ	કૃષ્ણ	વિપદુદ્ધૃતવંશ	કૃષ્ણ ॥૪૨॥

મુનિના મનરૂપી માનસમાં હંસને. મામા કંસને
મારનારને. જગતના મુકુટમણિરૂપને. વિપત્તિથી વંશનો
ઉદ્ધાર કરનારને. ૪૨

॥૦૪॥

જ્ઞાન હૃદયમ્

૧. તત્ત્વચિન્તનમ્ ।

(રાગ આસા માંડ-ઝપતાલ (પ્રભાતિયું)

ધ્યાય હ્યત્રિજમરં જીવ કરુણાકરં

તં વિના કોડપિ નો તારકસ્તે ।

બ્રહ્મ સત્યં જગદ્વિદ્ધિ મિથ્યા પરં

ચિન્તયાહર્નિશં તત્ત્વમન્તે ॥ ધ્ય૦ ॥

૧. તત્ત્વચિન્તનમ્

હે જીવ ! તું કરુણાનિધાન અત્રિકુમાર ભગવાન
દત્તાત્રેયનું પિના પિલંબે ધ્યાન કર; એના પગર તારો
કોઈ બેલી નથી. બ્રહ્મ સત્ય છે. અને જગત મિથ્યા છે
એ પરમ તત્ત્વનું તારા અંતઃકરણમાં અહોનિશ ચિંતન
કર. ધ્ય૦

મોહરાત્રિર્ગતા જ્ઞાનદીપ્તિસ્તતા-

જ્ઞાનતલ્પે વૃથા કિં નુ શેષે ।

બુદ્ધ્ય કસ્ત્વં કુતો દેશિકં વ્રજ તતો

દાન્તિવૈરાગ્યતઃ શૂન્યદેશે ॥ ૧ ॥

મોહરાત્રી ચાલી ગઈ છે, બધે જ્ઞાનપ્રકાશ ફેલાઈ
રહ્યો છે. તો પણ હજીયે તું અજ્ઞાનરૂપી પથારીમાં
નકામો કેમ આળોટ્યા કરે છે ? તું કોણ છે ? ક્યાંથી

રંગ હૃદયમ્

આવ્યો છે ? એનો વિચાર કર. એ માટે શમદમાદિ સાધન સાથે યૈરાગ્યપૂર્વક એકાંતમાં સદ્ગુરુ શરણ લે. ૧

સ્થૂલમેતદ્વૃથા સૂક્ષ્મમન્તવૃથા

કારણે કા કથા તત્પરં તત્ ।

॥૦૪૪॥ દ્વૈતમુલ્લઙ્ઘ્ય યત્તદ્ધિ રૂપં તુ સત્

તે ન નાનાઽસ્તિ ત્વત્તસ્તુ ચાન્યત્ ॥ ૨ ॥

આ સ્થૂળ મિથ્યા છે, સૂક્ષ્મ દેહ પણ મિથ્યા છે, તો (અજ્ઞાનમૂલક) કારણ દેહની તો વાત જ શી ? એ (પરમાત્માસ્વરૂપ) એ (ત્રણે દેહ) થી પર છે. જે 'હું' 'તું' વગેરે ઢ્લેતથી પર છે તે જ તારું સત્ સ્વરૂપ છે. તારા વગર બીજું કાંઈ અનેક જેવું નથી. ૦૪૪ ૨.

નામરૂપે ન તે જાતિગોત્રે ન તે

કિન્ત્વહં મન્યતે મૂઢ કસ્માત્ ।

ન ત્વહં નાપિ ત્વં સર્વમેતત્ક્ષરં

॥ ૧ ॥ વિદ્ધિ વિદ્યુઃચ્છલં વિસ્મ તસ્માત્ ॥ ૩ ॥

નથી તારે નામ કે રૂપ ! ન તારે જાતિ કે ગોત્ર ! તો પણ હે મૂઢ ! તું આ બધાંને 'હું' એમ કેમ માને છે ? નથી 'હું' કે નથી 'તું', આ બધું વિનાશી છે,

જ્ઞાન હૃદયમ્

વીજળીના જેવું ક્ષણભંગુર છે એમ જાણા. ત્યાંથી પાછો
વળ અને તારા મૂળ સ્વરૂપ તરફ પાછો જા. ૩.

શુक्तिरजतं यथा सर्वमेतत्तथा

भासमात्रं वृथा स्वप्नकल्पम् ।

भूपतिस्त्वं वृथा भिक्षसे किं पथा

भुङ्क्व राज्यं ततानन्तकल्पम् ॥४॥

આ બધું છીપમાં રૂપાના જેવું છે, સ્વપ્ન જેવું
મિથ્યા આભાસ માત્ર છે. તું તો (આ) દુનિયાનો
બાદશાહ છે; રસ્તે નકામો ભીખ શી માગે છે ? હે
તાત ! અનંત કલ્પો સુધી તું તો સ્વાત્મ સ્વારાજ્યનું
એશ્વર્ય ભોગવ્યા કર.

तीर्थभ्रमणं वृथा शास्त्रश्रवणं तथा

नो श्रुता 'रङ्ग' यदि मौन गाथा ।

सा श्रुतेस्त्यागतस्तत्त्वमस्यत्र ते

जन्म व्यर्थं गतं कोऽन्यत्राता ॥५॥

(પૂ. શ્રી અવધૂત મહારાજ કહે છે કે) હે રંગ !
(વાસના માત્રનો) ત્યાગ કરીને એ સુપ્રસિદ્ધ શ્રુતિ
ભગવતી - તે તું છે - નો મૂક ઉપદેશ જો ન સાંભળ્યો
(એટલે કે) જીવનમાં એનો સાક્ષાત્ અનુભવ ન

રંગ હૃદયમ્

આવ્યો) તો તારું તીર્થભ્રમણ પણ નકામું છે; તો તારા શાસ્ત્રના શ્રવણમાં પણ કંઈ માલ નથી. (જાણ કે) તારો જન્મ આ દુનિયામાં મનુષ્ય તરીકે એળે ગયો છે. એના વગર તારું રક્ષણ અન્ય કોણ કરનાર છે ? માટે એ ત્રિગુણ અને ત્રણે અવસ્થાથી પર પરબ્રહ્મ સ્વરૂપ શ્રીદત્તનું ચિંતન કર. ૫.

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत) महाराजविरचितं तत्त्वचिन्तनं सम्पूर्णम्।

૨. પ્રશ્નોત્તરમાલા

ક: સાધુ: સાધનવાન્માલામુદ્રાદિશોભિતો નૈવ ।

किं साधनं विवेको वैराग्याद्यं शमादिषट्कं च ॥ १ ॥

૨ પ્રશ્નોત્તરમાલા

સાધુ કોણ છે ? જે (અંતરથી) સાધના કરતો હોય તે; નહિ કે માલા, મુદ્રા વગેરે (બાહ્ય) સાધનોથી શોભતો. સાધન શું છે ? વિવેક યૈરાગ્ય વગેરે ; અને શમ વગેરે (દમ, ઉપરતિ, તિતિક્ષા, શ્રદ્ધા, સમાધાન) એ ષટ્સંપત્તિ. ૧.

किं ध्येयं हरिरूपं नो हरिणाक्षी कदापि कस्यापि ।

किं देयं सद्विद्या का सा जन्तुर्विमुच्यते यस्याः ॥ २ ॥

જ્ઞાન હૃદયમ્

ધ્યાન ઘરવા જેવું શું છે ? હરિનું સ્વરૂપ; નહિ કે કોઈ પણ સમયે કોઈપણ સ્ત્રીનું. શું આપવા યોગ્ય છે ? સદ્વિદ્યા. તે કઈ છે ? જેનાથી પ્રાણીને મુક્તિ મળે . ૨
કા ભૂષા ચારિત્રં કિં તત્સન્માર્ગગામિતા લોકે ।

ક: સન્માર્ગ: પ્રોક્ત: સન્તો યં નો ત્યજન્તિ વિષમેડપિ ॥૩॥

આભૂષણ કયું છે ? ચારિત્ર્ય. તે શું ? લોકમાં સન્માર્ગે જવું તે. સન્માર્ગ કયો કહ્યો છે ? વિષમ કાળ હોય તો પણ જેને સંતો છોડતા નથી. ૩

જિહ્વાભરણં સત્યં મૂર્ધાભરણં તથા ચ નમ્રત્વમ્ ।

કિં હસ્તસ્યાભરણં કાલે વાસોન્નદાનમર્થિભ્યઃ ॥૪॥

જીભનું આભૂષણ (શું) ? સત્ય તથા મસ્તકનું ? મસ્તકનું આભૂષણ નમ્રતા છે. હાથનું આભૂષણ શું છે ? યોગ્ય સમયે યાચકને વસ્ત્ર, અન્ન (વગેરે) નું દાન આપવું તે. ૪

કિં નરકસ્ય દ્વારં કામઃ ક્રોધસ્તથા ચ લોભશ્ચ ।

સ્વર્ગદ્વારં કિં વા દાનં દીને દયા દમશ્ચૈવ ॥૫॥

નરકનું દ્વાર કયું ? કામ, ક્રોધ અને લોભ. સ્વર્ગનું દ્વાર કયું ? દીન જનોને દાન, તેના પ્રત્યે દયા, અને (સ્વેન્દ્રિય) દમન. ૫

રંગ હૃદયમ્

કિં હેયં પરનિન્દા હ્યાત્મશ્લાઘા ગવાઽનૃતા વાણી ।

ગેયં શ્રીપતિચરિતં પેયં સદ્યઃ સદુક્તિપીયૂષમ્ ॥૬॥

ત્યાગ કરવા લાયક શું છે ? પરનિન્દા, વાણીથી (ખુદ્દે આમ) આત્મશ્લાઘા (સ્વપ્રશંસા) અને જૂઠી વાણી. ગાવા યોગ્ય શું છે ? શ્રીપતિ ભગવાન વિષ્ણુનું ચરિત્ર અને પીવા યોગ્ય ? સદુક્તિરૂપ અમૃતનું પાન વિના વિલંબે કરવું જોઈએ. ૬

કો ધન્યો હરિભક્તઃ કોઽસૌ યો નો વિભક્તિમાસહતે ।

કા ભક્તિઃ પ્રેમમયી તસ્મિન્નીશે પરાનુરક્તિર્યા ॥૭॥

૧૧૪૧ કોણ ધન્ય છે ? હરિનો ભક્ત. તે કોણ છે ?

જે વિભક્તિ (હરિનો વિયોગ) સહન કરતો નથી તે.

ભક્તિ કયી છે ? જે પ્રેમમયી, પરમાત્માના પરમ

અનુરાગવાળી (પરા ભક્તિ) હોય તે. ૭

કા ગુરુતા નિઃસ્પૃહતા લોકે લઘુતા ચ હીનતો યાચ્ચા ।

કિં ગોપ્યં પરરન્ધ્રં ધ્યેયં કિં ત્રા પરસ્ય સૌજન્યમ્ ॥૮॥

મોટાઈ શી છે ? નિઃસ્પૃહતા. અને લઘુતા ?

લોકમાં હીન પાસે યાચના કરવી તે લઘુતા છે. શું

છુપાવવા યોગ્ય છે ? પારકાનું છિદ્ર, (પ્રગટમાં) માણસે

કહેવા જેવું શું ? બીજાએ બતાવેલું સૌજન્ય. ૮

જ્ઞાન હૃદયમ્

આમરણં કિં સેવ્યં સચ્છાસ્ત્રં સદ્ગુરુસ્તથા ત્રીશઃ ।
પ્રથમં જ્ઞાનપ્રાપ્ત્યૈ નિવૃત્ત્યર્થં તુ કૃતઘ્નતાયાશ્ચ ॥૧૧॥

મરણ પર્યંત શાનું સેવન કરવું ? સત્શાસ્ત્ર,
સદ્ગુરુ અને દત્તભગવાનનું. પ્રથમ (શાસ્ત્ર)
જ્ઞાનપ્રાપ્તિ માટે, અને (ગુરુ તથા દત્ત) પછી
કૃતઘ્નતામાંથી બચવા માટે. ૯

કિં દુર્લભં નૃજનનં પુંસ્ત્વં તત્રાપિ મુમુક્ષુતા તત્ર ।
સત્યપ્યેવં ત્રિતયે સદ્ગુરુલાભસ્તુ દુર્લભો લોકે ॥૧૦॥

દુર્લભ શું છે ? મનુષ્ય જન્મ, પુંસ્ત્વ
(પુરુષદેહ) અને તેમાં પણ મોક્ષની ઈચ્છા, આ
ત્રણેય હોય તો પણ સદ્ગુરુની પ્રાપ્તિ આ લોકમાં
અત્યંત દુર્લભ છે. ૧૦

કો ગુરુરાગમવેત્તા બ્રહ્માનન્દે નિમગ્ન ઉપદેષ્ટા ।

શિષ્યઃ કો ગુરુવાક્યે રક્તો ભક્તસ્ત્વનન્યશરણો યઃ ॥૧૧॥

ગુરુ કોણ છે ? જે (આગમ) વેદ (અને
શાસ્ત્ર) નો જાણકાર છે, બ્રહ્માનંદમાં નિમગ્ન અને
ઉપદેશક છે. શિષ્ય કોણ ? જે ગુરુવાક્યમાં
અનુરાગવાળો, ભક્ત અને અનન્ય શરણાગતિવાળો
છે. ૧૧

रंग हृदयम्

किं रूपं भो ब्रह्म सत्यं यत्सर्वकाल एकं च ।

माया मृगाम्बुकल्पा निस्तत्त्वा दृष्टनष्टरूपा या ॥१२॥

हे ભાઈ બ્રહ્મ કેવા સ્વરૂપનું છે ? (બ્રહ્મનું સ્વરૂપ કેવું છે ?) જે સર્વકાળે (ત્રણે કાળમાં) એક (ફૂટસ્થ) જ અને સત્ય છે. (માયા કેવા પ્રકારની છે ?) માયા એ મૃગજળ જેવી તત્ત્વહીન અને ઘડીકમાં દેખાય, ઘડીકમાં નાશ પામે એવા સ્વરૂપની છે. ૧૨

कः शूरो यो दान्तो मुक्तः को वा न कामदासो यः ।

किं पापं त्वालस्यं पुण्यं किं वा सदा सदुद्योगः ॥१३॥

શૂરવીર કોણ છે ? જે દાન્ત (દંડિદ્રવ્ય ઉપર કાબુવાળો) હોય. મુક્ત કોણ છે ? જે કામનાઓનો દાસ ન હોય તે. પાપ શું છે ? આળસ. પુણ્ય શું છે ? હંમેશા સદુદ્યોગ (સારાં કાર્યો કરવાં તે.) ૧૩

जीवन्नपि नष्टः को यः खलु ना दुर्यशोङ्कितो लोके ।

को नष्टोऽप्यमृतात्मा यन्निर्मलकीर्तिकीर्तनं लोके ॥१४॥

જીવતો છતાં મરેલો કોણ છે ? જે મનુષ્ય અપકીર્તિથી લોકમાં અંકિત હોય તે. કોણ મરેલો છતાં અમર છે ? લોકમાં જેની કીર્તિ ગવાય છે તે. ૧૪

ज्ञान हृद्यम्

कोऽन्धो यः खलु रागी बधिरो नो यः श्रृणोति सद्वाक्यम् ।
पङ्गुस्तीर्थं नेयान्कः को वा न यो हरिं गायेत् ॥१५॥

આંધળો કોણ છે ? જે રાગયુક્ત છે. બહેરો
કોણ છે ? જે સદ્વાક્યનું શ્રવણ કરતો નથી. અને
પાંગળો ? જે તીર્થમાં જતો નથી (તે પાંગળો છે).
મૂગો કોણ ? જે હરિને ગાતો નથી (અર્થાત્ હરિનું
ભજન કરતો નથી) તે. ૧૫

किं राज्यं संतोषो दारिद्र्यं दुःखदं दुराशा या ।
कःकारा याऽऽसक्तिर्निःसङ्गो मुक्तिमण्डपः शीतः ॥१६॥

રાજ્ય શું છે ? સંતોષ, દુઃખ આપનાર
ગરીબાઈ (શું છે) દુરાશા-ખરાબ ઈચ્છા અથવા
નિષ્ફળ આશા. જેલ કયી છે ? આસક્તિ. મુક્તિનો
શીતળ મંડપ કયો ? નિઃસંગતા. ૧૬

का वन्द्या गृहलक्ष्मीर्दक्षा धन्या परिव्रता नारी ।
को गृहभानुः प्रोक्तं पुत्रश्चिन्ताहरः पितुर्लोके ॥१७॥

વંદનીય કોણ છે ? ચતુર, ધન્ય ને પતિવ્રતા
ગૃહની લક્ષ્મી એવી પત્ની. ઘરનો સૂર્ય કોણ કહેવાય ?
પુત્ર કે જે લોકમાં પિતાની ચિંતા દૂર કરે તે. ૧૭

રંગ હૃદયમ્

કિં તીર્થ સ્વસ્વાન્તં શુદ્ધં દેવોઽન્ન નિર્મલો હ્યાત્મા ।
કો મન્ત્રઃ શ્વાસકૃતો હંસઃ સોઽહં વિમુક્તિદો લોકે ॥૧૮॥

તીર્થ શું છે ? પોતાનું શુદ્ધ અંતઃકરણ. દેવ કોણ ? નિર્મળ આત્મા જ. મંત્ર કયો છે ? જે શ્વાસઉચ્છ્વાસમાં ચાલે છે તે હંસઃ સોહં કે જે લોકમાં મુક્તિ આપનાર છે. ૧૮

કિં શાસ્ત્રં જ્ઞાનુભવઃ શસ્ત્રં સાધૂચિતં મતં ક્ષાન્તિઃ ।
કા સ્વર્ગદા દયા કો ધર્મશ્રાહિંસનં મતઃ શુદ્ધમ્ ॥૧૯॥

શાસ્ત્ર શું છે ? જ્ઞ (આત્મા) નો અનુભવ. સાધુ-પુરુષોને ઉચિત શસ્ત્ર શું માનેલું છે ? ક્ષમા. સ્વર્ગપ્રદ શું છે ? દયા. ધર્મ કયો મનાયો છે ? શુદ્ધ અહિંસા એ જ ધર્મ મનાએલો છે. ૧૯

કો યક્ષ્મા પ્રાણભૃતાં ચિન્તા, કિં તસ્ય ભેષજં બ્રૂહિ ।
શ્રીહરિપદારવિન્દે ભક્ત્યા સ્વાત્માર્પણં સદા ત્વેકમ્ ॥૨૦॥

પ્રાણીઓને ક્ષય રોગ કયો છે ? ચિંતા. તેનું ઔષધ શું છે તે કહે. શ્રીહરિના ચરણકમળમાં ભક્તિપૂર્વક સદા સ્વાત્માર્પણ એ જ એક તેનું ઔષધ છે. ૨૦

ज्ञान हृद्यम्

को रङ्गस्तृणालू राजा को यस्तु निःस्पृहो लोके ।
दासः कस्त्वाशार्तः स्वामी दासी च यस्य सा ह्याशा ॥२१॥

કોણ ગરીબ છે ? તૃષ્ણાવાળો. રાજા કોણ છે ? જે લોકમાં નિઃસ્પૃહ છે તે. દાસ કોણ છે ? જે આશાથી પીડાતો હોય તે. અને શેઠ કોણ છે ? તે જ આશા જેની દાસી હોય તે. ૨૧

किं शीतं त्वज्ञानं, ज्ञानं बहिश्च तन्निवृत्यर्थम् ।
भक्तिर्वायुः प्रोक्तो वह्निसखः कर्म चेन्धनं विद्धि ॥२२॥

ટાઢ કઈ છે. અજ્ઞાન. તેની નિવૃત્તિ અર્થે અગ્નિ કયો છે ? જ્ઞાન. અગ્નિનો મિત્ર એવો વાયુ કયો? ભક્તિ (અને બળતણ?) કર્મ એ બળતણ છે એમ તું જાણ . ૨૨

कोऽस्पृश्यश्चण्डालः कोऽसौ क्रोधी न चान्त्यजातो यः ।
को वन्द्यो हरिभक्तो ज्ञानी नेवात्र ब्रह्मबन्धुर्यः ॥२३॥

અસ્પૃશ્ય અને ચંડાળ કોણ ? ક્રોધી; નહિ કે અત્યંજ જાતિનો. વન્દનીય કોણ છે ? હરિનો જ્ઞાની ભક્ત, નહિ કે જે અહીં કેવળ નામધારી બ્રાહ્મણ હોય. ૨૩

॥४६॥

રંગ હૃદયમ્

કો નિન્દ્યો દુર્નીતિર્નીતિઃ કા સઙ્ગનૈર્ધૃતા યાઽત્ર ।
કે સઙ્ગના ન સત્યં પ્રાણત્યાગેઽપિ યે ત્યજન્ત્યત્ર ॥૨૪॥

કોણ નિન્દ્ય છે ? ખરાબ નીતિવાળો. નીતિ
કઈ છે ? જે સજ્જનોએ અહીં ધારણ કરી હોય.
સજ્જનો કોણ છે ? જે અહીં પ્રાણના ભોગે પણ
સત્યને છોડતા નથી. ૨૪

સત્યં યાથાતથ્યં હિતકૃન્મધુરં ન ચાદુયુક્તં યત્ ।
કઃ પૂજ્યઃ પરમાત્મા નો ધનિકાત્મા કદાપિ કસ્યાપિ ॥૨૫॥

સત્ય (શું) છે ? સત્ય એ છે કે જે જેવું હોય
તેવું કહેવું તે, હિતકર, ને મધુર. નહિ કે ખુશામતવાળું
પચન. પૂજ્ય કોણ છે ? પરમાત્મા, ધનિકાત્મા
કદાપિ નહીં. ૨૫

કિં લોલં તારુણ્યં વિક્તં ચિક્તં જનસ્ય જિહ્વાસ્ય ।
કઃ સ્થૈર્યાત્મા લોકેઽચલવદ્યોગી વશીકૃતાક્ષોઽત્ર ॥૨૬॥

ચંચળ શું છે ? તારુણ્ય, વિક્ત અને કુટિલ
માણસનું ચિક્ત. લોકમાં પરવત સમાન સ્થિર આત્મા
કોણ છે ? ઇન્દ્રિયોને અહીં પશમાં રાખનાર યોગી. ૨૬

કા વાસાર્હા નગરી સુજલા સ્વધિપા સુધાન્યયુક્તા યા ।
વિદ્યાપ્રકાશકલિતા ત્યાજ્યા ત્રાઽન્યાસુખેપ્સુના લોકે ॥૨૭॥

જ્ઞાન હૃદયમ્

રહેવા યોગ્ય નગરી કયી ? જલયુક્ત, સારા રાજા વાળી, સારા ધાન્યથી યુક્ત, વિદ્યાના પ્રકાશવાળી એ સિવાયની બીજી નગરી સુખ ઇચ્છનાર મનુષ્ય માટે આ લોકમાં ત્યાજ્ય ગણાય. ૨૭

કા પ્રેયસી વિધેયા સજ્જનમૈત્રી ન રાજસેવાડ્ર ।

કો નૈવાત્ર ત્યાજ્યઃ પ્રાણત્યાગેડ્પ્યનન્યશરણાર્થી ॥૨૮॥

પ્રેયસી કોને બનાવવી ? સજ્જનોની મૈત્રીને, નહિ કે રાજસેવાને. પ્રાણત્યાગના પ્રસંગે પણ કોને ત્યાજ્ય ન ગણવો ? અનન્ય શરણ માગનારને. ૨૮

કો નિત્યાતિથિરુક્તશ્ચાત્રઃ સંન્યાસિનસ્ત્વવીરા સ્ત્રી ।
કિં દેયં ચાત્રં કં વાસોયુગ્મં ચ પુસ્તકં સાધુ ॥૨૯॥

કાયમનો અતિથિ કોને કહ્યો છે ? વિદ્યાર્થી, સંન્યાસીઓ અને પતિપુત્ર રહિત (અનાથ) સ્ત્રીને. શું આપવા યોગ્ય છે ? અત્ર, પાણી, વસ્ત્રની જોડી અને સાડું પુસ્તક. ૨૯

કઃ સંન્યાસી પ્રોક્તો યસ્યેચ્છાસ્તં ગતા ન કાષાયી ।
કો યોગી નો સહતે ત્રીશાયોગં ન કિન્ચિદભ્યાસી ॥૩૦॥

સંન્યાસી કોને કહ્યો છે ? જેની ઇચ્છા અસ્ત ધઇ ગઇ છે તે; નહીં કે ભગવાં વસ્ત્રધારી, યોગી કોણ

રંગ હૃદયમ્

છે ? જે દત્ત (ભગવાન)નો વિયોગ સહન કરી શકતો નથી. થોડો અભ્યાસી (સુંઠને ગાંગડે ગાંધી થએલો) હોય તે નહીં. ૩૦

પ્રશ્નોત્તરમાલેયં રઙ્ગ્રથિતા મુમુક્ષુભૂષાયૈ ।

તોષાયાસ્તાં વિદુષાં દુર્જનલોષાપહા સદા લોકે ॥૩૧॥

આ પ્રશ્નોત્તરમાલા મુમુક્ષુઓને વિભૂષિત કરવા માટે વિદ્વજ્જનોના સંતોષ માટે રંગે (રંગ અવધૂત મહારાજે) ગ્રથિત કરી છે અને તે લોકમાં સદા દુર્જનના દોષને દૂર કરનારી થાઓ. ૩૧

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (રઙ્ગ અવધૂત) મહારાજવિરચિતા પ્રશ્નોત્તરમાલા સમ્પૂર્ણા ।

૩ અક્ષરગીતા ।

अहिंसा परमो धर्मस्त्वकारेण निरूपितः ।

मनसा कर्मणा वाचा न हन्यादल्पमप्यतः ॥१॥

૩ અક્ષરગીતા

અહાર કહે છે કે અહિંસા એ જ પરમ ધર્મ છે. માટે મન વચન કે કર્મથી પ્રાણીને અલ્પ પણ દુભવવું નહિ. ૧

ज्ञान हृदयम्

आशादासो जगद्दासो निराशीरवनीपतिः ।

तस्माद्द्वयाशां समुच्छिद्य स्वानन्दे रमते बुधः ॥२॥

જે આશાનો દાસ છે તે જગતનો દાસ છે, જે આશારહિત છે તે જગતનો બાદશાહ છે અને તેથી જ એ આશાનો સમૂળ નાશ કરીને જ્ઞાની પુરુષ નિજાનંદમાં મસ્ત રહે છે. ૨

इडा कामदुघा प्रोक्ता सत्यवत्सा बलप्रदा ।

सेवध्वं मुनयः सर्वे सर्वभावेन तामतः ॥३॥

ઇડા એટલે વાણીરૂપી ગાય. એ કામદેનુ છે. એનું પત્ન સત્ય છે, એ બલપ્રદા છે. તેથી હે મુનિઓ, સર્વભાવે તેનું સેવન કરો. ૩*

ईशानः सर्वभूतानामीड्यो नान्यः कथञ्चन ।

यदीक्षणाञ्जगज्जातं यस्मिन्नेव प्रतिष्ठितम् ॥४॥

- * અહિંસા શ્રેષ્ઠ છે ધર્મ, કાર એહવું કથે;
મન-કર્મે ન વાણીથી, હણે અલ્પેય તેથી કો. ૧
આશાદાસ જગદ્દાસ, નિરાશી પૃથ્વીપતિ;
રમે જ્ઞાની નિજાન દે, છેદી તેથી જ આશને. ૨
ઈડા કામદુઘા કીઘી, સત્યવત્સા બલપ્રદ;
સેવો તથા સર્વભાવે, મુનિઓ સર્વ એહને. ૩

रंग हृदयम्

ઈશાન એટલે પ્રાણીમાત્રનો નિયંતા પરમાત્મા જ સ્તવન કરવા યોગ્ય છે કારણ કે એના વગર કોઈ પણ રીતે બીજો કોઈ છે જ નહીં (અને તેથી જ સ્તવનીય કે ઉપાસનીય પણ એ એક જ છે.) એના ઈક્ષણથી જ સંકલ્પ માત્રથી જ જગત ઉત્પન્ન થયું છે અને એને આધારે જ સ્થિત છે. ૪

उच्चलं निर्मलं यस्य किं तीर्थैस्तस्य भूतले ।

उच्चलं नामलं यस्य किं तीर्थैस्तस्य भूतले ॥५॥

જેનું મન (ઉચ્ચલ) નિર્મળ છે તેને આ ભૂતલ પરના તીર્થોથી શું પ્રયોજન છે ? અને તીર્થોમાં રખડવા છતાં ય જેનું મન નિર્મળ નથી બન્યું તેને પણ એ નિરર્થક છે. ૫

उच्चावचेषु भूतेषु समदृष्टिर्विशिष्यते ।

उत्कृष्टं हि समं ब्रह्म तस्माद् ब्रह्मणि स स्थितः ॥६॥

ઉચ્ચાવચેષુ ભૂતેષુ સમદૃષ્ટિર્વિશિષ્યતે ।
રાખે છે તે શ્રેષ્ઠ છે કારણ કે સર્વત્ર સમાન રહેલું બ્રહ્મ એજ ઉ એટલે સર્વ શ્રેષ્ઠ છે અને તેથી જ આવી સર્વત્ર સમાન દૃષ્ટિ રાખનાર બ્રહ્મમાં સ્થિર છે. ૬

ज्ञान हृद्यम्

ऊर्ध्वमूलमधःशाखं संसारद्रुममुन्नतम् ।

छित्वाऽसङ्गासिना तूर्णं तत्पदं याहि मुक्तिदम् ॥७॥

સંસાર એ એક ઉન્નત વૃક્ષ છે. તેનાં મૂળ ઉપર છે અને શાખા નીચે છે. અસંગ રૂપી અસિથી તેનું છેદન કરીને મુક્તિદાતા પરમ પદની પ્રાપ્તિ કરો-એવો આ શ્લોકમાં ઊ ને નિમિત્ત કરીને બોધ આપ્યો છે.

૭

ऋजुगाय ऋषिः प्रोक्तो वक्रो वञ्चक उच्यते ।

ऋजुरवे लभेन्मुक्तिं वक्रः स्वार्थात्प्रमुच्यते ॥८॥

જે સરળ (એટલે નિરાપરણ બ્રહ્મનું ગાન કરનાર) છે તેને ઋષિ કહે છે. જે વક્ર (વાંકો છળકપટથી ભરેલો, મનનો મેલો) છે તેને વંચક (ઠગ, સ્વાત્મા સાથે છેતરપીંડી કરનાર) કહે છે; કારણ કે જે ઋષુ (સરળ, નિષ્કલંક બને) છે તેજ મુક્તિ પામે છે. વાંકો ચાલનાર આત્મપ્રાપ્તિથી, સ્વાત્મઘનથી રચુત થાય છે.

ऋक्थेच्छादित्रयं त्यक्त्वा तत्पदं याहि सुव्रत ।

नामृततत्त्वस्य ह्याशास्ति वित्तेनेति श्रुतिर्जगौ ॥९॥

રંગ હૃદયમ્

ધન (અકથ) આદિ ત્રણ ઇચ્છાઓનો ત્યાગ કરીને હે સુપ્રત ! પરમ પદની પ્રાપ્તિને પંથે પ્રયાણ કર. ધનથી અમૃતત્વની પ્રાપ્તિની આશા વ્યર્થ છે એવું શ્રુતિએ ગાયું છે. ૯

एकमेवाद्वितीयं तन्नान्यात्किञ्चित्ततः परम् ।

एकधा बहुधा भाति नामारूपादिभेदतः ॥१०॥

તે બ્રહ્મા એકજ છે, અદ્વિતીય છે તેનાથી પર બીજું કશું જ નથી. નામરૂપ આદિ ઉપાધિભેદને કારણે તે એક હોવા છતાં અનેકવિધ ભાસે છે. ૧૦

चित्तैकाग्रकृपाणेन धृत्या परमया वृतः ।

जहि शीघ्रं महाबाहो ऐकागारिकपञ्चकम् ॥११॥

પરમ ધીરજયુક્ત બનીને ચિત્તની એકાગ્રતા રૂપ (एकाग्र) કૃપાણ ધારણ કરીને પાંચ વિષયો રૂપી ચોરોનો હે મહાબાહો ! સત્વર સંહાર કર. ૧૧

ओङ्कारधनुरादाय ह्यात्मेषु ब्रह्मणि क्षिपेत् ।

अप्रमत्तं सदा साधो बाणवत्तन्मयो भवेत् ॥१२॥

ઓંકારરૂપી ધનુષ લઈને તેમાં આત્મા (ચિત્તવૃત્તિ) રૂપી બાણ ચઢાવીને શરસંધાન કરીને

જ્ઞાન હૃદયમ્

બ્રહ્મરૂપી લક્ષ્યનું, પ્રમાદનો ત્યાગ કરી, વેદન કરવું અને જેમ બાણ લક્ષ્યમાં તન્મય બને-ચોંટી જાય તેમ આત્મામાં તન્મય થવું. ૧૨

औषधं भगवन्नाम वैद्यः कारुणिको गुरुः ।
संसाररोगनाशाय पथ्यं साधुसमागमः ॥१३॥

(જેને સંસારનો રોગ લાગુ પડ્યો છે તેને માટે) ભગવાનનું નામ એ ઔષધ છે. (ઔષધ દેનાર) વેદ તે કરુણાભર્યો ગુરુ છે અને (તે ઔષધની) પરેશ ચરી સંતસમાગમ છે. ૧૩

कर्मैव कारणं चिद्धि जीवानां सुखदुःखयोः ।
सार्थं बन्धाय निष्कामं मुक्तये समुदाहृतम् ॥१४॥

જીવના સુખદુઃખનું કારણ કર્મ છે. સકામ કર્મ બંધનનું કારણ છે અને નિષ્કામ કર્મ મુક્તિપ્રદ છે એમ કહ્યું છે. ૧૪

एकं खं बहुधा भातमुपाधिगुणतो यथा ।
एकं चित्रिर्मला प्रोक्ता बहुधोपाधियोगतः ॥१५॥
આકાશ (ખ) એકજ છે પણ ઉપાધિ અને ગુણને કારણે જેમ અનેકવિધ ભાસે છે તેમ ચિત્ એક

રંગ હૃદયમ્

છે, નિર્મળ છે, પણ ઉપાધિ-યોગથી અનેકવિધ ભાસે છે. ૧૫

ગુણમૂલો હિ સંસારો ગુણાતીતં તદુચ્યતે ।

નિર્ગુણત્વમિયાન્તસ્માદ્ ગકારગર્જનં ત્વિદમ્ ॥૧૬॥

સંસાર ગુણમૂલક છે. પરમ તત્ત્વ ગુણાતીત છે. તેથી નિર્ગુણત્વ પ્રાપ્ત કરો, એવો ગકારનો ગર્જનયુક્ત બોધ છે. ૧૬

ઘટે ભિન્ને ઘટાકાશે લીયતે ચ મહામ્બરે ।

દેહે નષ્ટે તથા દેહી લીયતે પરમાત્મનિ ॥૧૭॥

ઘટ જ્યારે ભાંગી જાય ત્યારે તેમાંનું ઘટાકાશ મહાકાશમાં ભળી જાય છે તેમ દેહ નષ્ટ થાય છે ત્યારે દેહી-આત્મા પરમાત્મામાં લીન થઈ જાય છે. ૧૭

ચકોરસ્ય યથા પ્રીતિશ્ચન્દ્રેઽસ્મિન્નિર્મલા તથા ।

પરે ચેત્કો ન મુચ્યેત જન્મસંસારબન્ધનાત્ ॥૧૮॥

ચંદ્રમાં ચકોરના જેવી એકનિષ્ઠ નિર્મળ પ્રીતિ છે તેવો નિર્મળ પ્રેમ જો પરમાત્મામાં હોય તો જન્મ-સંસારના બંધનમાંથી કોણ મુક્ત ન થાય ? (અર્થાત્ બધાજ મુક્ત થાય.) ૧૮

જ્ઞાન હૃદયમ્

છાગીમેકાં ત્રિસ્તનીં દૃશ્યવત્સાં

ચિત્રસ્વાઙ્ગાં દુઃખસૂમામવૃદ્ધામ્ ।

પ્રજ્વાલ્યાગ્નિં યો હુનેદ્દૃત્સુકુણ્ડે

સ્વર્ગે લોકે તિષ્ઠતેઽનન્તકાલમ્ ॥૧૧॥

જેને ત્રણ આંચળ છે, પ્રાપંચિક દૃશ્ય જેનું વાછરડું છે, જેના અવયવો ચિત્રવિચિત્ર છે, દુઃખ એજ જેનું દૂધ છે, જે નિત્ય જુવાન છે એવી એક બકરી (છાગી) છે; તેને જે હૃદયરૂપી કુંડમાં અગ્નિ પ્રજ્વલિત કરીને હોમે છે તે અનન્તકાળ સુધી સ્વર્ગલોકમાં નિવાસ કરે છે. ૧૯

જકારેણ જપઃ પ્રોક્તઃ પાયતે જન્મતો યતઃ ।

મખશ્રેષ્ઠઃ સતાં શ્નાધ્યસ્ત્રિક્રમો મુક્તિદાયકઃ ॥૨૦॥

જકારથી જપ કહેવામાં આવ્યો છે કારણ કે તે જન્મમરણના ભયમાંથી રક્ષણ કરે છે. સંતો પણ જેની પ્રશંસા કરે છે એવો એ સર્વશ્રેષ્ઠ યજ્ઞ છે. એ ત્રણ પ્રકારે-ઉપાંશુ, માનસિક અને જોરથી-કરવાથી મુક્તિદાયક બને છે. ૨૦

ઙ્મપ્પારુસૌહૃદં ત્યક્ત્વા ઙ્મર્ઙ્ગરીશસખો ભવ ।

યત્તેજોબિન્દુમાત્રેણ ત્રૈલોક્યં ઙ્મગ્ઙ્મગાયિતમ્ ॥૨૧॥

રંગ હૃદયમ્

મનરૂપી બંદર (જાંપારુ) ની મૈત્રીનો ત્યાગ કરીને જેના બિન્દુ માત્રથી આ ત્રણે લોક ઝગઝગતો પ્રકાશ પામે છે તે શંકરની મૈત્રી સાધ. ૨૧

ટક્કપ્રહારસહનેન સુરત્વમેતિ

હ્યશ્મા જહોડપિ કિમુ નેહ મનુષ્યજન્મા ।

મા મ્લાનતાવશમુપેહિ વિઘૌ પ્રતીપે

સર્વસહેવ વહ દુઃખસુખાદિ લોકે । ॥૨૨॥

પાષાણ જેવો જડ પદાર્થ પણ ટાંકણાના (ટંક) પ્રહાર સહન કરીને દેવત્વ પ્રાપ્ત કરે છે તો મનુષ્ય શું ન પામી શકે ? વિધિ પ્રતિકૂળ હોય તો પણ જીવનપથમાં ખેદ મા કરીશ. જગતમાં-સંસારમાં દૈવયોગે જે કાંઈ સુખ-દુઃખાદિ આવી મળે તે, સર્વ સહન કરનાર મા ભોમની માફક, સહન કર. ૨૨

ઠક્કુરશ્વાપિ પૂજ્યઃ સ્યાન્નીચાશ્વો ન કદાચન ।

ઠક્કુરં શરણં યાહિ ત્રીશમેકં જગત્પતિમ્ ॥૨૩॥

કોઈ ઠાકોર (ઠક્કુર) કે મોટા માણસનો કૂતરો પણ આદર પામે છે, હલકા માણસના ઘોડાને પણ કોઈ તેટલું પૂછતું નથી. જગત્પતિ ત્રિલોકનો નાથ એ એક જ સાચો ઠાકોર છે માટે એને જ શરણ જા. ૨૩

ज्ञान हृद्यम्

ओङ्कारडमरूद्घोषाद् द्रावयाशुभडाकिनीम् ।

डिम्भो भूत्वा डयस्वार्य मा डोमत्वं समाचार ॥२४॥

ઓંકારરૂપ ડમરુના ઘોષથી એટલે પ્રણવનો ઉચ્ચાર કરી પ્રણવના નાદથી અશુભ વાસનારૂપી ડાકિણીને ભગાડો અને પ્રણવરૂપી ડમરુના નાદથી ભડાકિની એટલે ભ્રાંતિરૂપી ડાકિનીને 'આશુ' એટલે સત્વર ભગાડી દો. બાળક બનીને હે આર્ય ! અંતરિક્ષમાં ઊડ. હલકપટપણું મા કર. ૨૪

क्षमा-ढालयुतोयस्तु सत्यखड्गसमन्वितः ।

शीलवर्मसमायुक्तः स केन परिभूयते ॥२५॥

જે ક્ષમારૂપી ઢાલયુક્ત છે, જેણે સત્યરૂપી ખડ્ગ ધારણ કર્યું છે, જે ચારિત્ર્યના વિજ્ઞાનરૂપ વર્મથી (બખ્તર) રક્ષિત છે તેને કોણ પરાજિત કરી શકે ? (અર્થાત્ કોઈ જ નહીં.) ૨૫

तकारो विषयाध्यासस्तन्मुक्तं तु यदा मनः ।

उन्मनी गदिता शास्त्रे सिद्धचैन्मोक्षप्रदायिनी ॥२६॥

તકાર એટલે વિષયાધ્યાસ એ વિષયાધ્યાસથી જ્યારે મન મુક્ત થાય છે ત્યારે તે ઉન્મની અવસ્થા કહેવાય છે. એવું શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે. એ ઉન્મની

રંગ હૃદયમ્

અવસ્થા જ્યારે સિદ્ધ થાય છે ત્યારે તે મોક્ષને અપાવનારી બને છે. ૨૬

થશ્ચલોઽણુર્મહાન્વાપિ સર્વં બ્રહ્મૈવ કેવલમ્ ।

इति स्यान्निश्चलो बोधस्तं थं न बाधते कदा ॥२७॥

અચળ પર્વત અર્થાત્ સ્થાવર વસ્તુઓ અને અણુ-પરમાણુ કિંવા મહાન વસ્તુઓ સ્થાવર જંગમ જે કોઈ છે તે સર્વ કેવળ બ્રહ્મ જ છે એ નિશ્ચળ બોધ-જ્ઞાન જેને પ્રાપ્ત થયું છે તે અભયપદ પામે છે. ૨૭

दकारेण दमः प्रोक्तो दीने दानं दया तथा ।

दंभादीनां परित्यागः स्वात्मदोषानुदर्शनम् ॥२८

દકાર દ્વારા દમ એટલે ઈન્દ્રિયદમન કરવાનું કહ્યું છે. વળી જે દીન છે તેના પ્રત્યે દયાભાવ રાખવાનો અને દાન આપવાનો બોધ છે. દંભ આદિનો ત્યાગ કરીને પોતાના જ દોષ જોવાનું 'દ'કાર દ્વારા સૂચન છે. ૨૮

धारणाद्धर्म इत्याहुर्भेदभावान्न तद्भवेत् ।

तस्माद्भेदं परित्यज्य नित्यधर्म समाश्रयेत् ॥२९

જે વ્યક્તિ અને સમાજને ધારણા કરે, છિન્નભિન્ન થતા અટકાવે, તેનું નામ ધર્મ. ભેદભાવથી

જ્ઞાન હૃદયમ્

એ બની શકે નહિ. માટે ભેદભાવનાનો ત્યાગ કરી
નિત્ય એવા ધર્મનો આશ્રય કરવો. ૨૯

ધર્મમૂલા શ્રિયઃ પ્રોક્તા ધર્મમૂલં તથા સુખમ્ ।

ધર્મમૂલા ચ કીર્તિઃ સ્યાત્તસ્માદ્ ધર્મ સમાચરેત્ ॥૩૦॥

સર્વ સંપત્તિનું મૂળ ધર્મ છે તેમ જ સર્વ સુખનું
મૂળ પણ ધર્મ છે. કીર્તિનું મૂળ પણ ધર્મ જ છે. માટે
મનુષ્યે ધર્મનું જ સમ્યક્ પ્રકારે આચરણ કરવું
જોઈએ. ૩૦

આદિમધ્યાવસાનેષુ યત્કર્મ નિર્મલં શ્રુતમ્ ।

તદ્ધર્મ ઇતિ જાનીહિ જ્ઞાત્વાપ્યેવં સમાચર ॥૩૧॥

જે કર્મ આદિમાં, મધ્યમાં અને અંતે નિર્મળ
છે તે કર્મ ધર્મ છે એમ જાણ અને જાણીને તે પ્રમાણે
આચરણ કર. ૩૧

નર્મદા શર્મદા લોકે પુરારિપદદા મતા ।

યે સેવન્તે નરા ભક્ત્યા તે ન યાન્તિ પુનર્ભવમ્ ॥૩૨॥

આ લોકમાં 'નર્મદા' આનંદ દેનારી છે અને
શિવ પદ દેનારી છે એમ મનાય છે. જે મનુષ્ય તેને
ભક્તિથી સેવે છે તેનો પુનર્જન્મ થતો નથી. ૩૨

॥૩૬॥

रंग हृदयम्

परार्थो हि परं पुण्यं पापं तु परपीडनम् ।
पकारगर्जनामेतां श्रुत्वा जागृहि जागृहि ॥३३॥

परहित એ જ પરમ પુણ્ય છે અને પરપીડન
એ જ પાપ છે. આ પ્રકારની ગર્જના છે તેને
સાંભળીને હે માનવી ! જાગ્રત થા, જાગ્રત થા. ૩૩
परार्थे जीवनं यस्य स पुमान्सद्भिरुच्यते ।
कीटोऽपि स्वोदरापूर्तौ यततेऽत्र न विस्मयः ॥३४॥

જેનું જીવન પરાયા કાજે છે તેને સારા માણસો
પુંમાન એટલે નર કહે છે, કારણ કે પોતાનું પેટ
ભરવા માટે તો કીટ પણ પ્રયત્ન કરે છે તેમાં વિસ્મય
પામવા જેવું શું છે ? ૩૪

फलाकाङ्क्षा हि बन्धाय निष्काङ्क्षोऽमृतमश्नुते ।
तस्मात्काङ्क्षां परित्यज्य यततां लोकसङ्ग्रहे ॥३५॥

ફળની આકાંક્ષા જ બંધનનું કારણ છે. જે
આકાંક્ષા રહિત છે તે અમૃતત્વને પ્રાપ્ત કરે છે તેથી
આકાંક્ષાનો પરિત્યાગ કરીને કેવળ લોકસંગ્રહ અર્થે
જ કર્મનું આચરણ કરવાનો યત્ન કરવો જોઈએ. ૩૫
बलं बलवतां विष्णुर्निर्बलानां बलं हरिः ।
स्वकुलादिबलं त्यक्त्वा हरिमेकं समाश्रयेत् ॥३६॥

ज्ञान हृद्यम्

બળવાનોનું બળ વિષ્ણુ છે, નિર્બળનું બળ
પણ હરિ છે તેથી પોતાના કુળ આદિના બળનો
ત્યાગ કરીને એક માત્ર હરિને જ આશ્રયે જા. ૩૬

ભક્તિર્ગરીયસી લોકે વિભક્તિભયનાશિની ।

મુક્તિદા મુક્તિદાઽમોઘા તિષ્ઠેઽત્ર ભવનાશિની ॥૩૭॥

ભક્તિ જગતમાં શ્રેષ્ઠ છે. જુદાપણાને લીધે
ઉત્પન્ન થતો ભય નાશ કરનારી છે ભક્તિ અને
મુક્તિ ઉભયની દાતા છે. કદી નિષ્ફળ ન જાય તેવી
છે. (અને તેથી તેનો જો આધાર ગ્રહણ કરીએ તો)
આ કળિકાળમાં અહીં જ ભવનો (એટલે જન્મમૃત્યુના
બંધનોનો) નાશ કરનારી છે. ૩૭

મમેતિ બધ્યતે જન્તુર્ન મમેતિ પ્રમુચ્યતે ।

નિર્મમો નિરહંકારઃ સુખમત્યન્તમશ્રુતે ॥૩૮॥

‘મારું’ માન્યું એટલે પ્રાણી બંધાય છે. ‘મારું
કોઈ નથી’ એવી દૃઢ ભાવના થઈ કે દુઃખના
બંધનથી મુક્ત થાય છે. માટે જ જેને ‘હું’ અને ‘મારું’
નથી તે જ નર્થુ સુખ પામે છે. ૩૮

યમી બન્ધો યમી ધન્યો મોક્ષભાક્ શીઘ્રમેવ સઃ ।

યમો ન વીક્ષતે તાત યમિનં ત્રીશસેવિનમ્ ॥૩૯॥

રંગ હૃદયમ્

જે સંયમી (યમી) છે ને વંદનીય છે, જે સંયમી છે તે ધન્ય છે. તે વિના વિલંબે મોક્ષ પામે છે. હે તાત ! એવા સંયમી ભગવદ્ભક્તની સામે જોવાની ચમની પણ તાકાત નથી. ૩૯

रमानाथो रदो दास दुःखात्यन्तनिवर्तकः ।

रमन्ते योगिनो यत्र स रामः किं न सेव्यते ॥४०॥

રમાનાથ એટલે લક્ષ્મીપતિ પરમાત્મા ઈચ્છા પૂરણ કરનાર છે અને અનન્યભાવે શરણ જનારના દુઃખનું કાયમ નિવારણ કરનાર છે. જેમાં યોગીઓ સ્મમાણ થાય છે તે રામની-પરમાત્માની સેવા કેમ નથી કરતા ? ૪૦

लधिमा महिमा चैव कर्मणा भवति प्रभो ।

ईशेन पूरितं सर्वं को लघुः को गुरुर्भुवि ॥४१॥

લધિમા અને મહિમા આદિ સિદ્ધિઓ અને વ્યાપહારિક લઘુતા મહત્તા માણસના કર્મથી નીપજે છે. જગત સર્વ પરમાત્માથી પરિપૂર્ણ છે ત્યાં સંસારમાં નાનું કોણ અને મોટું કોણ ? (અર્થાત્ બધાં સમાન છે.) ૪૧

॥१६॥

ज्ञान हृद्यम्

वासना जन्ममूलं स्यात्तन्मुक्तो मुक्त उच्यते ।

वासનાતાનવાદ્ધ્યાશુ મનોભઙ્ગસ્તતઃ પરમ્ ॥૪૨॥

જન્મનું મૂળ વાસના છે. તેનાથી જે મુક્ત થાય તે મુક્ત છે. વાસના ક્ષીણ કરવાથી સત્વર મનોભંગ થાય છે અને મનોભંગ થતાં જ પરમ તત્ત્વની પ્રાપ્તિ સ્વયં સિદ્ધ જ છે. ૪૨

શङ्करं शंकरं लोके सुखदं शरणं व्रजेत् ।

શ્યતીતિ શઙ્કરઃ પ્રોક્તઃ શં કરોતીતિ વા હરિઃ ॥૪૩॥

જગતનું જે કલ્યાણ કરે છે તેને શંકર કહે છે. જગતમાં તે જ સર્વ સુખ આપનાર છે. માટે તેને શરણ જવું જોઈએ. જે ભક્તોનાં દુઃખોને ક્ષીણ કરે છે, નિવારણ કરે છે તે શંકર છે. અથવા તે જ સર્વ દુઃખ હરણ કરનાર હરિ જે જગતનું કલ્યાણ કરતો હોવાથી તેને શંકર કહે છે. ૪૩

षडारातिगणं हत्वा षण्मुक्तो भव सुव्रत ।

ષળડાલીસહગા હોતે ષળઢત્વં ત્વાં નયન્તિ ભોઃ ॥૪૪॥

હે સુવ્રત (હે સારે રસ્તે વળેલા, પરમાત્મપ્રાપ્તિ માટે કટિબદ્ધ થએલા સાધક !), રસરૂપી છ (ષડ) શત્રુઓનો નાશ કરીને (કામ,

રંગ હૃદયમ્

ક્રોધાદિ) ષડ્ વિકારોમાંથી મુક્ત થા, કારણ કે એ,
(માયારૂપી) વ્યભિચારિણી સ્ત્રીઓના સહચરો છે.
બધી રીતે એ તને નિર્માલ્ય બનાવશે. ૪૪

સત્યમેવ પરો ધર્મઃ સત્યમેવ પરં તપઃ ।
સત્યમેવ પરા પૂજા તસ્માત્સત્યં સમાશ્રયેત્ ॥૪૫

સત્ય એ જ પરમ ધર્મ છે, સત્ય એ જ પરમ
તપ છે, સત્ય એ જ મહાપૂજા છે, તેથી સત્યનો સારી
રીતે આશ્રય ગ્રહણ કરવો જોઈએ. ૪૫

સત્યં જ્ઞાનમનન્તં સદ્ બ્રહ્માચિન્ત્યમરૂપકમ્ ।

તત્પદાર્થેન વિખ્યાતં તત્પરો ભવ સુવ્રત ॥૪૬॥

જે બ્રહ્મ છે તે સત્યસ્વરૂપ છે, જ્ઞાનસ્વરૂપ છે,
અનન્ત છે, અચિન્ત્ય છે, અરૂપ છે, તત્પદમાં
લક્ષ્યાર્થથી એનું જ અનેક રીતે બ્યાન કરેલું છે. માટે
હે સુવ્રત ! તત્પરાયણ થા. ૪૬

હકારો રવિરિત્યુક્તષકારશ્ચન્દ્ર ઉચ્યતે ।

તયોરૈક્યં હઠં વિદ્ધિ ન હઠો દેહપીડનમ્ ॥૪૭॥

હકાર એટલે રવિ (પ્રાણ અથવા પરમાત્મા)
અને ઠકાર એટલે ચંદ્ર (એટલે અપાન કિંવા
જીવાત્મા). ઉભયની એકતાને હઠયોગ કહેવામાં આવે

જ્ઞાન હૃદયમ્

છે. કેવળ દેહપીડન એ સાચો હૃદયોગ નથી. ૪૭

हरिरेव हरः साक्षाद्धर एव हरिः स्वयम् ।

અભેદે ભેદમારોપ્ય ત્વક્ષયં નરકં વ્રજેત્ ॥૪૮॥

હરિ એ જ સાક્ષાત્ હર છે અને હર એ હરિ પોતે જ છે. (હર અને હરિ અભેદ છે તે) અભેદમાં જે ભેદબુદ્ધિનો આરોપ કરે છે તે કાયમના નરકમાં જાય છે. ૪૮

हर्षशोकौ समौ कृत्वा लाभहानी तथैव च ।

માનામાનો સ્તવં નિન્દાં હ્યાત્માનન્દે સદાઽઽરમ ॥૪૯॥

હર્ષ અને શોક એ સમાન માનીને, લાભહાનિને પણ સરખાં ગણીને માન અપમાન, સ્તુતિનિંદા વગેરેને પણ સરખાં જ ગણીને સદા આત્માનંદમાં જ રમણ કર. ૪૯

‘रङ्ग’ प्रणीता त्वक्षरगीता गेया ध्येया मुक्तिप्रदा ।

નો દેયા સા યસ્મૈ કસ્મૈ સચ્છિપ્યાય સદા દેયા ॥૫૦॥

રંગપ્રણીત આ અક્ષરગીતાનું ગાન કરવાથી, અને ધ્યાનપૂર્વક તેનું ચિંતન કરવાથી તે મુક્તિપ્રદા બને છે. એ ગમે તેને આપવા યોગ્ય નથી. જે

રંગ દ્વયમ્

સચ્છિષ્ય છે તેને સદા આપવા યોગ્ય છે. ૫૦

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत)
महाराजविरचिता अक्षरगीता सम्पूर्ण ।

॥૧૪॥

૪ બોધમાલિકા ।

વાસુદેવગુરું નત્વા સત્તામાત્રં સદોદિતમ્ ।

સ્વાત્મરજ્જનમાત્રાર્થં તન્યતે બોધમાલિકા ॥૧॥

૪ બોધમાલિકા

વાસુદેવ ગુરુને નમું સત્તાજ્યોતિસ્વરૂપ;

સ્વાત્મરંજન કારણે ગૂઠું માળ સુરૂપ. ૧

કર્મણા મલમાક્ષાલ્ય પૂર્વપાપસમુદ્ભવમ્ ।

ઉપાસનેન વિક્ષેપં જ્ઞાનેનાવરણં ત્યજેત્ ॥૨॥

પૂર્વ પાપ મળ^૧ કર્મથી, ઉપાસને^૨વિક્ષેપ:

ત્યજે આવરણ^૩ જ્ઞાનથી; એ સાધનસંક્ષેપ. ૨

કર્મેવ કારણ વિદ્ધિ જીવાનાં સુખદુઃખયો: ।

સાર્થં બન્ધાય નિષ્કામં મુક્તયે સમુદાહૃતમ્ ॥૩॥

૧. પૂર્વપાપના સંસ્કારરૂપ મળ, જેથી સ્તકર્મમાં પ્રવૃત્તિ જ ન થાય.

૨. વિષયપાસનાઓથી ચિત્તમાં રહેતી ચંચળતા.

૩. સ્વરૂપાચ્છાદક અજ્ઞાન.

જ્ઞાન હૃદયમ્

કારણ સુખદુઃખો તણું, કર્મ જાણ તમામ;
બાંધે સકામ સર્વને, કરે મુક્ત નિષ્કામ. ૩

ઔષધં ભગવન્નામ વૈદ્યઃ કારુણિકો ગુરુઃ ।
સંસારરોગનાશાય પથ્યં સાધુસમાગમઃ ॥૪॥

ભવની ભાવટ ભાંગવા, ઓષડ હરિનું નામ;
વૈદ્ય દયાળુ સદ્ગુરુ, ચરી સુસંગ અકામ. ૪

મંત્રમૂલં ગુરોર્વાક્યં ગુરોરાજ્ઞા તુ પદ્ધતિઃ ।
સ્મરણં કવચં પ્રોક્તં ગુરોર્નામ સહસ્રકમ્ ॥૫॥

મંત્રમૂળ ગુરુવાક્ય છે, પદ્ધતિ^૨ આજ્ઞા આમ;
સ્મરણ કવચ કહ્યું તને, સહસ્રનામ ગુરુનામ. ૫

હૃદયં પરિચર્યા સ્યાદ્ ગીતા સ્વૈરકથાસ્તથા ।
શિષ્યાજ્ઞાનસંહૃતેશ્ચ ગુરુઃ સાક્ષાદ્ધરઃ સ્મૃતઃ ॥૬॥

ગીતા સ્વૈરકથા કહી^૩, સેવા હૃદય^૪ સુજાણ;
ગુરુ સાક્ષાત્ શિવ છે નકી, હરે શિષ્ય-અજ્ઞાન. ૬

૧. નિઃસ્વાર્થ ૨. મંત્રજપાદિની રીત. ૩. આડીઅવળી વાતો.

૪. શાસ્ત્રીય ઉપાસનાનાં ગીતા, સહસ્રનામ, સ્તવરાજ (સ્તુતિ,
કવચ) ને હૃદય-એ પંચાગમાંનું હૃદય નામક સ્તોત્ર.

રંગ હૃદયમ્

ભાષણં ભષણં વિદ્ધિ ચિત્તસ્વાસ્થ્યપ્રહારકમ્ ।
સભા ભાસો વૃથા લોકે તસ્માજ્જાગૃહિ જાગૃહિ ॥૭॥

ભાષણ ભાસવું જાણ તું, ચિત્તશાન્તિહર જેઠ;
સભા ભાસ ખોટો જગે, માટે જાગ 'સદેહ. ૭
કાકા: શબ્દં પ્રકૃર્વન્તિ ન કા-મૂલં વિજાનતે ।
સોડહં હંસસ્તુ તદ્વેત્તિ મૂકસ્તત્ત્વે પ્રતિષ્ઠિતે ॥૮॥

કા...કા^૨...કરંત કાગડા, લહે ન કા-નું મૂળ;
જાણે સોહં હંસ એ, મૂક તત્સ્થ^૩ રે' શૂર. ૮

આત્મા મે ગુરુરાખ્યાતો મનઃ શિષ્યો હ્યાનુત્તમઃ ।
ઉપદેશસ્તત્ત્વમસિ સોડહં મંત્રઃ સનાતનઃ ॥૯॥

આત્મા ગુરુ મારો નકી, મન શિષ્યોત્તમ જાણ;
તત્ત્વમસિ ઉપદેશ છે, સોહં મંત્ર પુરાણ. ૯

યાવજ્જીવં સુખં જીવેજ્ઞાત્વાત્માનં પરમં વ્રજેત્ ।
જીવાત્મૈક્યં પરં તત્ત્વં યજ્ઞાત્વા નો પુનર્ભવેત્ ॥૧૦॥

આનંદે શ્રવણું સદા, જાણી આત્મ પરમ;

પરમ તત્ત્વ આત્મૈક્ય છે, અનુભવ્યે ન જે જન્મ. ૧૦

૧. શરીર સાફ છે ત્યાં સુધી ૨. કોણ ? (હું કોણ છું ?)

૩. એ આત્મસ્વરૂપમાં સ્થિર.

ज्ञान हृदयम्

स्मरणं स्वस्वरूपस्य ह्यखण्डैकात्मना तु यत् ।
तदेकं भजनं प्रोक्तं जन्ममृत्युजरापहम् ॥११॥

अहं इति ताग्रथी, स्वस्वरूपं चिंतन,
भजनं मुख्यं अहं भावितुं, तां जन्ममरणा. ११

यदद्भ्योऽत्र समुत्पन्नं भातं फेनादिकं च यत् ।
नामरूपात्मकं विद्धि मिथ्या बुद्बुदवीचयः ॥१२॥

जे जलं मांहे नीपज्युं, बुद्बुद' इति तदंगं;
नामरूपं विद्या ना कश्चिं, मिथ्या अहं तदंग. :१२

स्मरणं यच्छरीरस्य तद्धि पाखण्डमुच्यते ।
पाखण्डं नरकायैव त्रिः सत्यं प्रब्रवीम्यहम् ॥१३॥

स्मरणा जेह शरीरं, ते ज पाहं अहं;
नरकप्राप्तिं पाहं इति, निःसंशयं तुं मान. १३

यो येषां सर्वरूपाणि यस्य यत्तत्सुबुद्ध्यताम् ।
रूपभ्रान्तिर्वृथा लोके ह्यरूपं तत्तु निर्मलम् ॥१४॥

यो येषां जे यत् तदां, भूतं अहं ते रूपं;
रूपव्रान्तिं पृथा जगे, निर्मलं अहं अरूप. १४

१. परपोटा.

રંગ હૃદયમ્

મલિના સ્વાન્તરે યે તુ તે ન પશ્યન્ત્યમું તથા ।
નાનારૂપધરો યોઽસૌ ભક્તાનુગ્રહકાંક્ષયા ॥૧૫॥
અંતરમાં મેલા ન એ દેખે રૂપ યથાર્થિ;
ભક્તાનુગ્રહ કારણે ધરે રૂપ જે 'સાર્થ'. ૧૫
કૃતેષુ ચાકૃતં પશ્યેદકૃતેષુ કૃતં તથા ।
કૃતાકૃતજ્ઞઃ સ જ્ઞાની ન કૃતૈર્બદ્ધ્યતે કદા ॥૧૬॥
કર્મે અકર્મ જે જૂએ, કર્મ અકર્મે તેમ;
જ્ઞાની કર્માકર્મને જાણી પડે ન એમ. ૧૬
પુનર્ભૂઃ સ્યાત્તથા નૈવ વાસનામુક્તિઃ પુંમાન્ ।
ક્ષીણે ભોગે તનું ત્યક્ત્વા બ્રહ્મણા હ્યેકતાં વ્રજેત્ ॥૧૭॥
મુક્ત વાસનાથી તથા જન્મે ફરી ન એહ;
પ્રારબ્ધાન્તે તનું ત્યજી, ભળે બ્રહ્મમાં તેહ. ૧૭
નરસ્ત્વકર્મા યશ્ચાન્તઃ સ્મરતે વિષયાંસ્તથા ।
પચ્યતે નરકે ઘોરે મિથ્યાચારઃ સ પાપભુક્ ॥૧૮॥
બહાર અકર્મા, અંતરે કરે વિષયચિંતન;
ઢોંગી પાપાહારી એ, સડે નરકનિમગ્ન. ૧૮

૧. અર્થવાળું; સગુણ.

ज्ञान हृदयम्

भुक्त्वा यः स्वेच्छया कामानिच्छेच्छान्तिं स मूढधीः ।

घृतेनानलवल्बोके कामो भोगेन वर्धते ॥१९॥

विषय ल्हेरधी भोगवी यह शान्ति, ખર તેહ;

વધે કામ જો ! ભોગથી, ધીથી અગ્નિવત્ એહ. ૧૯

स सर्वानापनुयात्कामान् यो निराशः सदान्तरे ।

आशादासो जगद्दासो निराशीः सार्वभौम इत् ॥२०॥

ધાય પૂર્ણ તત્કામના, ત્યજે સકળ જે આશ;

જગદ્દાસ આશા તણો દાસ, ભૂપ નિરાશ^૧, ૨૦

नो जनिः सत्यमेतस्य त्यक्तेच्छस्य कदाचन ।

कामबीजो भवतरुर्नष्टे बीजे कुतोऽंकुरः ॥२१॥

ત્યજે સકળ ઉરકામના, જન્મ ન તેને શૂર;

કામ બીજ ભવવૃક્ષનું, થતાં નષ્ટ^૨નાંકુર. ૨૧

आकारः कल्पनामात्रो ह्याद्यन्ते नैव दृश्यते ।

अस्तिभातिप्रियत्वेन चात्मा ह्योकोऽवशिष्यते ॥२२॥

મન કલ્પના આકૃતિ, આદિઅંતમાં ન કયાંય !

અસ્તિભાતિપ્રિયરૂપ^૩ છે, આત્મા કેવળ ત્યાંય ! ૨૨

૧. જેને કશી આશાતૃપ્તિ નથી તે. ૨. ન અંકુર. ૩. સચ્ચિદાનંદસ્વરૂપ.

રંગ હૃદયમ્

સાકારં વા નિરાકારં હ્યેકં દ્વિ ત્રીણિ વા તથા ।
વિવદન્તે વૃથા બાલા બ્રહ્મ માનાતિગં હિ તત્ ॥૨૩॥

નિરાકાર સાકાર વા, બે ત્રણ વા એ એક ?
વૃથા અજ્ઞ^૧ વિવદે^૨ તથા; બ્રહ્મ માનપર^૩ છેક ! ૨૩

યઃ સ્મરન્ યાતિ યદ્ભાવં તદ્ભાવં સ વ્રજેદ્ ધ્રુવમ્ ।
इत्येषा ध्यानमीमांसा कथिता योगवित्तमैः ॥૨૪॥

ત્યજે દેહ જે સ્મરણમાં, બને તેહ તે રૂપ,
ધ્યાન મર્મ યોગીશ્વરો કહે આને જ ભૂપ. ૨૪

यस्तरन्भवसिन्धुं नो विस्मरेदात्मवैभवम् ।
न स कालत्रये मृत्योर्वशं याति सुवित्तमः ॥૨૫॥

ભૂલે આત્મૈશ્વર્ય ના, કરતાં ભવજલ પાર;
થાય મૃત્યુપશ ના કદી. તેહ જ્ઞાનીનો બાળ. ૨૫

एको यः शाश्वतो नित्यः को हन्यात्केन तं कथम् ।
सर्वं ह्यात्मेति जानीयाद् मृत्योर्मृत्युः स भीषणः ॥૨૬॥

એક નિત્ય અપિનાશી જે, હણે કોણ એ કેમ ?
જાણ સર્વ આત્મા જ આ, જમનો જમ એ તેમ !

૧. અજ્ઞાની. ૨. વિવાદ કરે. ૩. પ્રમાણથી પર.

ज्ञान हृद्यम्

स्वं भजन्नान्यदाप्नोति स्वस्मिन्नेव लयं व्रजेत् ।
सर्वं स्वात्मेति ज्ञानेन जीवन्मुक्तश्चरेद् भुवि ॥२७॥

स्वात्मलज्जनी स्व्यात्ममां पामे लय निर्वाणः;
स्वात्मस्वप्न अधुं लघुं, शुपनमुक्त सुजाण। २७

सुगतिं समवाप्नोति गुरुभक्तः सदानघ ।
तस्मात्सर्वेण भावेन सद्गुरुं शरणं व्रजेत् ॥२८॥

पामे सद्गति गुरु तणो सदा बाणको जेह;
गुरु शरणो माटे जपुं, लापपूर्णा नतदेह. २८

वदन्ति विविधं ह्येनमात्मानं सर्वतोमुखम् ।
एकं नित्यमजं देवं कूटस्थमचलं ध्रुवम् ॥२९॥

सर्वव्यापी अे आत्मने, नित्य अजन्मा अेक;
अचल देव कूटस्थने कथे विविध ध्रुव छेक. २९

स्तोतुं कः प्रभवेन्नूनं ह्यात्मानं तं निरामयम् ।
वेदा यद्वर्णने मूका नेति नेति ब्रुवन्ति हि ॥३०॥

थाके वेदो वर्णने, रहे नेति कही मूक;
निर्विकार अे आत्मने कथे कोण अयूक ! ३०

१. न+इति = अे परमात्मा आवो नथी.

रंग हृदयम्

यमिनः कर्मशौकल्येन भवन्ति सद्गुरुप्रियः ।

किं दुर्लभं ततस्तेषां नास्ति दाता गुरोः परः ॥३१॥

विशुद्ध कर्मे संयमी जने सद्गुरु-प्राणः

शुं दुर्लभ तेने पछी ? दाता श्रेष्ठ न आन. ३१

वदान्ये परमे रत्वा कोऽन्यत्र रन्तुमाव्रजेत् ।

स्वायत्तां पद्मिनीं त्यक्त्वा कः परां कुष्ठिनीं व्रजेत् ॥३२॥

परमात्मानंटे रमी टोडे विषये कोण ?

त्यज पदमणी धरनी को परे कोठिली आन ? ३२

कं ध्यायेत् कं वदेत् साधो मनः के ह्येव वेशयेत् ।

अन्या वाचो विमुञ्चेत् कं सर्वत्र विभावयेत् ॥३३॥

राजी मन ब्रह्मे सदा ध्यापुं पदपुं ब्रह्म;

जीज पातो मूडीने, जेपुं सधणे ब्रह्म. ३३

यः सर्वं स्वात्मनीक्षेत स्वात्मानं सर्वगं तथा ।

तस्य सर्वमयस्यात्र कुतः शोकाप्तिरमृत ॥३४॥

जूअे सर्वने स्वात्ममां, स्वात्म सर्वमां तेम;

अन्यो सर्वमय जगतमां, शोड न तेने अेम. ३४

रंग हृदयम्

पावनं परमेशानं दृष्ट्वाऽप्यज्ञो न पश्यति ।
हित्वा नाभिस्थकस्तूरीं बहिर्धावति हैणवत् ॥३९॥

जेवा छतां न ओणजे, पावन परम स्वरूप;
त्यञ्ज 'नाभिस्थ कस्तूरी, टोडे मृग पन 'कूप. ३८
न चान्यत्तदभिन्नं वा भिन्नं कुत्रापि विद्यते ।

यदस्ति तत्तदेवात्र सर्वं ब्रह्मेति वे श्रुतिः ॥४०॥

ना जीजुं जयां ब्रह्मथी, मित्र अमित्र ज कूला ?

जे छे ब्रह्म ज ते अद्युं, 'सर्वं ब्रह्म' श्रुति-धून ! ४०

स्थूलं मृषा मृषा सूक्ष्मं मृषा कारणमेव च ।

तत्परं च परं ब्रह्म कार्यकारणवर्जितम् ॥४१॥

स्थूल मृषा^३ सूक्ष्मे मृषा, मिथ्या कारण अम;

कार्य कारणरहित अ, अथी पर परब्रह्म. ४१

स्वस्वरूपं तु तद्विद्धि ह्यात्मा ब्रह्मैव केवलम् ।

अहं-ब्रह्मादिसङ्कल्प-रहितं नामवर्जितम् ॥४२॥

स्वस्वरूप ज जाणे अ, आत्मा केवण ब्रह्म;

अहं-ब्रह्म संकल्प विद्या, नामरूप विद्या सम. ४२

१. दुंटीमां रहेली. २. कुपो (पर्यतनी जीला; गुझा पगेरेनुं निदर्शक)

३. मिथ्या

ज्ञान हृद्यम्

स्वात्मनो नो परं तत्त्वं ज्ञाने चात्मनि नो परः ।
स्वस्मिञ्ज्ञाते न ज्ञातव्यं प्राप्तव्यं कार्यमेव वा ॥४३॥

स्वात्माथी पर तत्प ना, स्वज्ञाने ना अन्य;
जाणानुं करणानुं ना, ना प्राप्तव्य तदन्य. ४३

निःसङ्गो विहरेल्लोके ह्याप्तकर्मा निरामयः ।
अन्यचिन्तां न कुर्वीत प्रारब्धे दत्तदृक् सुधीः ॥४४॥

निर्विकार इरे जगे, २आप्तकर्म निःसंग;
राणी दृष्टि प्रारब्धमां, शिंते अन्य न रंग. ४४

अहं ब्रह्मेति शब्दौ द्वे तत्त्वं ह्येकं तु निर्मलम् ।
केनापि वर्ण्यतां नाम्ना वस्त्वन्यन्नो भवेत्क्वचित् ॥४५॥

अहं-ब्रह्म शब्दो ज जे, पस्तु सुनिर्मल अक;
शवे ते नामे पदो, पलटे पस्तु न देज. ४५

अहमेव परं ब्रह्म ब्रह्मैवाहं पुनः पुनः ।
ब्रह्मैवैकं न चान्योऽहं नाहं न त्वं न वै ह सः ॥४६॥

हुं ज ब्रह्म, पर ब्रह्म हुं; ब्रह्म हुं ज, हुं ब्रह्म;
ब्रह्म अक, हुं अन्य ना; ना हुं तुं अे ब्रह्म. ४६

१. अनाथी जीजुं. २. जेने कंठ पला कर्म करणानुं बाकी नथी तेवो.

रंग हृदयम्

आत्मा वै ब्रह्मनामास्ति देहभेदे ह्यहं तु सः ।

आत्मव्योम्नि देहमेघो रज्ज्वां मिथ्या भुजङ्गमः ॥४७॥

ब्रह्म नाम आत्मातप्तुं, देहे अेज 'अहम्;

देहमेघ आत्मा नले, सर्प रज्जुमां लम. ४७

सुवचः श्रृणु मे ह्येतन्नास्ति ज्ञानमतः परम् ॥

तत्परो भव तन्निष्ठस्तेन शान्तिमवाप्स्यसि ॥४८॥

सांभल सुपथन माहर्ं, आथी श्रेष्ठ न ज्ञान;

पामीश अेथी शांति तुं, था तन्निष्ठ सुपथ. ४८

देहभावेन दासत्वं जीवभावेन चांशता ।

आत्मभावेन ह्येकत्वमित्येषा परमार्थता ॥४९॥

देहलापथी दासता, उपलापथी अंतः

आत्मलापथी ऐकता, परम सत्य अे हंस ! ४९

मले निवृत्ते मन आविशेत्स्वयं

ह्युपासनामार्गगमन्तरात्मनि ।

तस्मिन्प्रविष्टे तदु चैव तद्भवे-

न्निरस्तसंकल्पमनामयं स्यात् ॥५०॥

१. हं.

જ્ઞાન હૃદયમ્

જાતાં મળ, મન આત્મમાં, પેસે ભક્તિ વિશુદ્ધ;
થાય તેજ ત્યાં પેસતાં, નષ્ટસંકલ્પ પૂત. ૫૦

સ્વયં નીરઙ્ગરઙ્ગેન ગ્રથિતૈષા સુમાલિકા ।

સ્વાભિન્નસર્વકળેડતશ્ચાર્પિતાડસ્તુ સુબોધદા ૫૧

રંગમુક્ત રંગે રચી બોધમાલિકા એહ;

અભિન્નભાવે સર્વને અર્પા કંઠે તેહ !? ૫૧

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत)

॥૬॥ મહારાજવિરચિતા બાધમાલિકા સમ્પૂર્ણા ।

૫ મુક્તિસ્તોત્રમ્ ।

શાન્તોઽહં શાન્તિપુત્રોઽહં ન મે વૈક્લવ્યમાપતેત્ ।

યદિ સ્યાં વિહ્વલો બ્રહ્મન્ કુતો મે શાન્તિરૂપતા ॥૧॥

૫ મુક્તિસ્તોત્રમ્ ।

હું શાંત છું, શાંતિપુત્ર છું, અસ્વસ્થતા મારી
પાસે કદાપિ આવી શકે તેમ નથી. જો હું અસ્વસ્થ
થાઉં તો મારી શાંતિરૂપતા શી ?

૧. પવિત્ર બ્રહ્મસ્વરૂપ ૨. ક્ષ) બધા લોકોને ક્ષ) સને શનો અભેદ
માનતાં-શર્વને; જ્યાં એ રચાઈ. (સં ૨૦૦૦ ના ચૈત્ર વદ પંચમી
ગુરુવાર) ત કેદારનાથ મહાદેવને !!! સર્વમય પરમાત્માને

रंग हृदयम्

व्याधिग्रस्तो हि देहः स्यान्नाहं देहः कदाचन ।
त्रिभिर्मुक्तः सदानन्दो निर्भयोऽस्मि निरामयः ॥२॥

કારણ કે વ્યાધિગ્રસ્ત તો દેહ થાય છે, ને હું તો કદી પણ દેહ નથી. હું તો સ્થૂલ સૂક્ષ્મ ને કારણ ત્રણે દેહથી મુક્ત, સદા આનંદી, નિર્ભય અને વ્યાધિરહિત છું. ૨

धर्मो देहगतो मृत्युरदेहस्य कुतो मम ।
अथवावद्धि जल्पन्ति मूढा देहात्मवादिनः ॥३॥

મોત એ તો શરીરનો ધર્મ છે, હું અશરીરી છું. તો મને મોત ક્યાંથી હોય ? આ તત્ત્વ ન જાણનાર અને શરીરને જ આત્મા માની બેસનાર મૂઢ લોકો ફાવે તેમ બક્યા કરે છે. ૩

नाहं जातो न मे मृत्युर्देहो गेहं ममेति चेत् ।

अनन्तस्य च का हानिर्नष्टे बिन्दौ तु वार्धितः ॥४॥

હું જન્મ્યો જ નથી તો મારે મોત ક્યાંથી હોય ? જો કોઈ કહે કે શરીર એ માંડ-આત્માનું ઘર છે તો હું કહું છું કે હું અનંત છું ને તેથી મારાં ઘર પણ અનંત, પાર વગરનાં છે એમાંથી એકાદનો નાશ થાય તો તેથી માંડું શું નુકશાન થવાનું હતું ? ૪

ज्ञान हृदयम्

आकाशस्य यथा हानिर्लाभश्चैव न नाशतः । १० ॥१५८

उपाधीनां घटादीनां तथैवात्मानुभाविनाम् ॥५॥

ઘટમઠાદિ ઉપાધિનો નાશ થતાં જેમ આકાશને કોઈ પણ જાતનું લાભનુકશાન નથી તેવી જ રીતે શરીરાદિ ઉપાધિ રહે કે જાય તેથી આત્મજ્ઞાનીને કોઈ પણ જાતનાં લાભ કે નુકશાન નથી. ૫

भूतैर्विनिर्मितो देहो भूतान्येवानुसंब्रजेत् ।

यस्य तं प्राप्तमित्यत्र हर्ष एव विधीयताम् ॥६॥

શરીર એ પંચમહાભૂતનું પૂતળું છે. એનો નાશ થતાં એ પાછું પંચમહાભૂતમાં મળી જાય છે, જેની ચીજ તેને આવી મળે તેથી તો ઉલટો આનંદ થવો જોઈએ. ૬

महतापि प्रवातेन निष्कम्पोऽद्रिर्यथा सुग ।

निजानन्दप्लुतो योगी तथैवाधिसहस्रतः ॥७॥

હે સુમાર્ગે જનાર ! જેવી રીતે ફાવે તેટલો જોરથી વંટોળિયો છૂટે તો પણ પર્વત જરાય કંપાયમાન થતો નથી, તેવી જ રીતે નિજાનંદમાં ડૂબેલો યોગી હજારો રોગો આવી પડે તો પણ જરાયે ડગમગતો નથી. ૭

રંગ હૃદયમ્

યથા જલં જલે ન્યસ્તં વિભક્તં ત્વેકમેવ તત્ ।
તથૈવાત્મા મલાસ્પૃષ્ઠો યત્ર કુત્રાપિ જ્ઞાનિનઃ ॥૮॥

જેવી રીતે શુદ્ધ જળમાં બીજું શુદ્ધ જળ નાંખીએ
અથવા એને જુદું રાખીએ તો પણ બંને એકરૂપ જ
છે તેવી જ રીતે જ્ઞાની પુરુષનો આત્મા કાવે તે
સ્થિતિમાં હોય તો પણ એને મેલનો સ્પર્શ થતો
નથી. ૮

હતો હન્તા હનિષ્યામિ વૃથા જલ્પન્તિ બાલિશાઃ ।
નો હતો ન ચ હન્તવ્યં હન્તા નૈવાસ્ય વિદ્યતે ॥૯॥

ફલાણો મરી ગયો, ફલાણાએ ફલાણાને મારી
નાખ્યો, હું અમુકને મારી નાખીશ-એમ મૂરખ લોકો
નકામા બકે છે. કોઈ હણાતું પણ નથી, કેમકે કંઈ
હણવાનું છે જ નહિ, ને આ આત્માને હણનાર
દુનિયામાં કોઈ છે પણ નહિ (કેમ કે સર્વત્ર એક
પરમાત્મા જ વસેલો છે, બીજું કંઈ છે જ નહિ.) ૯
કો હન્યાન્માં નિરાકારં નિર્વિશેષં નિરામયમ્ ।
ચિદ્ધનં પરમાનન્દમદ્વિતીયં ચ કેવલમ્ ॥૧૦॥

તદ્ધન નિરાકાર, ઉપાધિરહિત, વ્યાધિમુક્ત,
ચૈતન્યસ્વરૂપ, પરમ આનંદ, અદ્વિતીય, ને

જ્ઞાન હૃદયમ્

કેવલસ્વરૂપ, એવો જે હું તેને કોણ મારી શકે ? ૧૦

આયાન્તુ નિર્ભયં રોગાઃ શસ્ત્રાસ્ત્રસહિતાશ્ચ તે ।

પ્રહરન્તુ યથાશક્તિ નિશ્ચલોઽસ્મિ મહાનગઃ ॥૧૧॥

પોતપોતાનાં શસ્ત્રાસ્ત્રથી સજ્જ થઈ સર્વ રોગો ભલે આવે-જરાએ ડરવાની જરૂર નથી ને પોતાની સર્વ શક્તિથી મારા પર પ્રહાર કરે, પણ હું તો મહાન પહાડ જેવો અચલ છું. ૧૧

किं मे देहेन कर्तव्यं नो सिंहस्य क्वचिद् गृहम् ।

आकाशस्य कुतो पन्थाः कुत्र नाहं वद प्रभो ॥१२॥

મારે દેહની સાથે શું કર્તવ્ય છે ? સિંહનું કોઈ જગ્યાએ ઘર દેખ્યું છે ? આકાશ ચાલે એવો રસ્તો ક્યાં છે ? (કેમ કે તે બધે છે) તેમ હે પ્રભો ! હું ક્યાં નથી તે કહે. ૧૨

अमर्त्योऽहमजो ब्रह्मन् मृत्युर्मे खाद्यमुत्तमम् ।

कालस्य कालकृत्साक्षी सानन्दो नाटकी महान् ॥१३॥

હે બ્રહ્મન્ ! હું જન્મમરણથી રહિત છું, મોત તો માફ ઉત્તમ પકવાણ છે. હું કાળનો પણ કાળ, સર્વસાક્ષી, આનંદરૂપ, મહાનાટકી છું. ૧૩

રંગ હૃદયમ્

ऊर्ध्वबाहु वदाम्येतच्छुणुध्वं मृत्युकातराः ।

नास्ति मृत्युरिति प्रोक्तं श्रुतेरपि सुनिश्चितम् ॥१४॥

हे મૃત્યુથી ડરનાર જીવો ! હાથ ઊંચા કરીને
હું આ કહી રહ્યો છું કે મૃત્યુ જેવી કોઈ ચીજ જ નથી
અને વેદોએ પણ વારંવાર ડંકો વગાડીને એ જ કહ્યું
છે- તે સાંભળો. ૧૪

श्रावयध्वं भयत्रस्ताञ् शृणुयुर्यदि ते न च ।

मोहान्मानान्मदाद्वापि विनाशः स्यात्सुदुस्तरः ॥१५॥

અને મોતના ડરથી બેભાકળા થએલા લોકોને
આ મારી ગર્જના સંભળાવો અને જો તેઓ મોહને
લીધે, અભિમાનને લીધે, કે મદને લીધે એ ન
સાંભળે તો તેમનો વિનાશ આવી પહોંચ્યો છે જેમાંથી
છૂટવું મુશ્કેલ છે (તેમાં હું શું કરું ?) ૧૫

स्वानुभूत्यमृतं होतद् 'रङ्ग'स्वान्तविनिर्गतम् ।

दिवानक्तं पिबेद्यश्च स मुक्तिं लभतेऽचिरात् ॥१६॥

રંગના અંતઃકરણમાંથી નીકળેલું આ
સ્વાનુભવરૂપી અમૃત રાત્રી-દિવસ જે પીશે તે
જલદીથી મુક્તિ પામશે. ૧૬

ज्ञान हृदयम्

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत)

महाराजविरचितं मुक्तिस्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

६ अन्त्यप्रार्थना ।

अहं चेत्सद्यिदानन्दः पूर्णब्रह्म सनातनः ।

अद्वैतः कं कथं वन्दे तूष्णीमस्तु स्थितिर्नतिः ॥१॥

७ अन्त्य प्रार्थना

हुं ४ जो सख्यिदानंद पूर्ण ब्रह्म सनातन
अद्वैत हुं तो कोने केवी रीते वंदु ? भौनभाव ४
नमस्कार हजो. १

कदा रेवातीरेऽत्रिजपदसुचिहाङ्कितपदे

ककुप्प्रान्ताच्छन्नः शिशुवदनिशं ब्रह्मणि रतः ।

अहं ब्रह्मास्मिति प्रतिक्षणमनुध्याननिरतो

विदेहो देही सन्निमिषमिव नेष्यामि दिवसान् ॥२॥

अत्रिऋषिना पुत्र दत्तात्रेय भगवानना
यरलोना सुखिह्मथी अंकित ४गावाणा रेवाना किनारे
भाणवत् दिगंबर (ककुप्=दिशा, प्रान्ता= छेडाथी
छन्नः आरुषादित), सतत ब्रह्ममां रत रही, हुं ब्रह्म
हुं अेम प्रत्येक क्षणे ध्यानमां मस्त, देहभान पगरनो

रंग हृदयम्

देही थई निभिषनी भाइक हुं क्यारे टिवसो पसार
करीश ? २

भोः स्नानास्तु शिवं शुभे त्वयि नमः सन्ध्ये नमस्ते जप
पूजेऽन्ता विहिता नतिः पितर ओं नो तर्पणेऽस्मि क्षमः ।
स्वस्थाने सुखमास्यतामहमयं देवाः प्रशान्तोऽधुना
सर्वं ब्रह्म न द्वैतमल्पमिति स्वानन्दाम्बुधौ सुस्थिरः ॥३॥

हे स्नान ! तां ललुं थजे ! हे शुभ संध्या, तने
नमस्कार हो ! हे जप ! तने पंदन ! हे पूजा, तने आ
छेक्षा नमस्कार कर्या ! हे पितृओ, आपना तर्पण माटे
हुं शक्तिमान नथी ! हे देवो ! स्वस्थाने सुजपूर्वक रहो
! आ हुं हवे प्रशान्त थयो छुं. जधुं ज ब्रह्म छे अने
ऋत अल्पमात्र पण नथी अेम स्थानंद सागरमां हुं
सुस्थिर थयो छुं ! ३

मातः काय पितर्मनो भगिनि है बुद्धे सखे काम भोः
प्राणा बन्धुजनास्तु वो नतिरियं सह्यो वियोगोऽधुना ।
यास्मामि त्वगमव्ययं सदसतः पारं परं निर्मलं
यूयं यत्र न नाप्यहं न च जगन्नो जन्म मृत्युः कुतः ॥४॥

हे माता काया ! हे पिता मन, हे अहेन बुद्धि !
हे सभा कामदेव, हे अण्धुजन प्राणो ! तमने सौने आ

જ્ઞાન હૃદયમ્

નમસ્કાર ! હવે વિયોગ સહેવો જ પડશે. હું અગમ્ય અપ્યય સત્અસત્થી પેલે પાર રહેલ નિર્મળ તરફ જાઉં છું, જ્યાં તમો નથી, હું પણ નથી. જગત પણ નથી, જન્મ પણ નથી તો મૃત્યુ તો ક્યાંથી હોય ? ૪

ભસ્મેદં તુ શરીરકં ભવતિ चेद् भूयात्तथा सत्त्वरं
प्राणारस्ते द्रुतमाविशन्तु ह्यनिलं सूक्ष्मं तु सूत्रात्मनि ।
कर्मेतद्विनिदह्यतां दृढतरं ज्ञानानले बीजयुङ्
निर्द्वन्द्वोऽस्मि निराकुलो विगतभी सोऽहं सदा निर्मलः ।५।

આ શરીર જે ભસ્મીભૂત થવાનું હોય તો સત્પરે તેમ થાઓ ! તે પ્રાણો પણ જલ્દીથી વાયુમાં પ્રવેશો અને સૂક્ષ્મ શરીર સૂત્રાત્મામાં પ્રવેશો. બીજ સહિત આ વધુ દૃઢ કર્મ પણ જ્ઞાનરૂપી અગ્નિમાં બળી જાઓ. હું નિર્દ્વન્દ્વ, આકુળતા વિનાનો, ભયરહિત, સોડહં સ્વરૂપ સદા નિર્મળ છું. ૫

ज्वलतु ज्वलतु देहो बाधतां शीतमुग्रं
वमतु रुधिरमेतत्त्वान्तमुष्णं यथेष्टम् ।

भ्रमतु शिर इदानीं त्र्युद्यतां प्राणग्रन्थि -
रचल इव नु द्वारि ह्यद्य मृत्योः स्थितोऽस्मि ॥६॥

દેહ ભલે ખૂબ બળતરા અનુભવો અથવા ઉગ્ર શીતળતા એને પીડો. આ હૃદય ઇચ્છાનુસાર ઉષ્ણ

રંગ હૃદયમ્

રુધિરનું ભલે પમન કરો. અહીં માથું ફરી જાય, પ્રાણોની ગ્રંથીઓ ભલે તૂટી પડો ! હું પર્વતની માફક આજે મૃત્યુના દ્વાર ઉપર ખડો છું. ૬

આત્મવિસ્મરણં મૃત્યુર્ન મૃત્યુર્દેહભઞ્જનમ્ ।

इति चेन्निश्चलो बोधः को विभीषाद्यमादिह ॥७॥

આત્માનું વિસ્મરણ એજ મૃત્યુ છે; દેહભંજન મૃત્યુ નથી, એવો નિશ્ચલ બોધ હોય તો અહીં ચમથી પણ કોણે બીવું જોઈએ ? ૭

अनेकविवृत्तद्वारे देहेऽस्मिन्निव पञ्जरे ।

चित्रं जीवः खगस्तिष्ठेत्प्रयाणे विस्मयः कुतः ॥८॥

અનેક પ્રકારનાં ખુદાં દ્વારવાળા દેહરૂપી આ પિંજરમાં જીવપક્ષી રહે છે તે જ આશ્ચર્ય છે. તે પ્રયાણ કરે તો આશ્ચર્ય ક્યાંથી હોય ? ૮

जले वीचिः समुद्भूतः किं जातं जलभिन्नमुत् ।

भग्नश्चेत् किं कुत्र तथैवैतत्तसमूह्यताम् ॥९॥

જળમાં મોજું ઉત્પન્ન થયું તો શું તે જળથી ભિન્ન થયું ખરું ? અને ભાંગી ગયું તો શું મરી ગયું ? તે જ રીતે આને પણ સારી રીતે સમજો. ૯

ज्ञान हृदयम्

शून्यमादौ तथा चान्ते शरीरं मृगवारिवत् ।
आदावन्ते च यच्छून्यं मध्येऽपि तत्तथैव च ॥१०॥

મૃગજળની માફક શરીર પણ શરુમાં અને અંતે
શૂન્ય છે. આદિ અને અંતમાં જે શૂન્ય છે તે મધ્યમાં
પણ તેવું જ (શૂન્ય) છે. ૧૦

यद् दृष्टं तद् द्रुतं नष्टं जातं पुनः पुनः ।
सागरे वीचयो यद्वत् तद्वत्स्वात्मान्बुधिस्थितिः ॥११॥

જે જોવાયું છે તે જલ્દીથી નાશ પામ્યું છે અને
નષ્ટ થયેલું ફરી જન્મ્યું છે, જેમ સાગરમાં મોજાંઓ છે
તેમ સ્વાત્મારૂપી સાગરની સ્થિતિ છે. ૧૧

चिदाकाशे मनोवातः खेलति स्वस्वभावतः ।
अजातं दृश्यते त्वैतज्जगज्जन्म तथा मृतिः ॥१२॥

ચિત્ આકાશમાં મન રૂપી વાયુ પોતાના
સ્વભાવથી ખેલી રહ્યો છે. પરંતુ જગત-જન્મ અને મૃત્યુ-
અજાત હોવા છતાં દેખાય છે. ૧૨

या त्वत्र मृतिराख्याता परत्र जनिरेव सा ।
प्राक्सृष्टौ तु मृतिर्जन्म ह्यत्र हर्षो वृथा नृणाम् ॥१३॥

જે આ ઠેકાણે મરણ કહેવાય છે તે બીજે જન્મ

રંગ હૃદયમ્

જ કહેવાય છે. સૃષ્ટિની પહેલાં જે મરણ છે તે અહીં જન્મ (કહેવાય છે) (તેથી) આ બાબતમાં માણસોનો હર્ષ પૃથા છે. ૧૩

મિચિતે જાયતે હ્યેષા મૂઢધીર્દુઃખકારણમ્ ।

અસજ્ઞો ન હિ સજ્યેત હ્યાત્મા દેહી કદાચન ॥૧૪॥

દુઃખનું કારણ એવી આ મૂઢ બુદ્ધિ જ મરે છે અને જન્મે છે. અસંગ દેહી આત્મા કદાપિ સકત થતો નથી. ૧૪

જીર્ણે ઘટે નવં યદ્વદાહરેજ્જલકામુકઃ ।

તથા દેહી નવં દેહં જીર્ણેઽસ્મિન્ભોગકામુકઃ ॥૧૫॥

ઘડો ગુર્ણ થયો હોય તો જેમ જળ ઇચ્છનાર નવો લાવે છે, તેમ દેહી ભોગની કામનાથી આ જૂનો ગુર્ણ થતાં નવા દેહને ધારણ કરે છે. ૧૫

ભોગભૂમિઃ શરીરં સ્યાત્સુખદુઃખસમન્વિતમ્ ।

અદેહ્યાત્મા તુ નિઃસજ્ઞઃ સુખદુઃખવિવર્જિતઃ ॥૧૬॥

સુખદુઃખથી યુક્ત એવું શરીર ભોગભૂમિ છે. પરંતુ અદેહી આત્મા નિઃસંગ અને દુઃખસુખરહિત છે. ૧૬

ज्ञान हृद्यम्

अज्ञानी बाध्यते जन्तुर्जन्ममृत्युपिशाचकैः ।

ज्ञानी सुखं विलोकयान्तर्निःसङ्गो रमते सदा ॥१७॥

જન્મમૃત્યુ વગેરે પિશાચકોથી અજ્ઞાની જન્તુ
હેરાન થાય છે, જ્યારે જ્ઞાની અંતરનું સુખ જોઈને સદા
નિઃસંગ રમમાણ થાય છે. ૧૭

મેઘચ્છન્ને વિનિર્મુક્તે યદ્વદ્ વ્યોમ સુનિર્મલમ્ ।

તદ્વજ્જ્ઞાની સુશાન્તાત્મા દેહાપત્તૌ તથાન્યથા ॥૧૮॥

મેઘથી આરછાદિત વ્યોમ જેમ તેનાથી મુક્ત
થતાં અત્યંત નિર્મળ ભાસે છે તેમ જ્ઞાની સુશાન્ત
આત્માવાળા છે પરંતુ દેહની પ્રાપ્તિ થતાં તે ઉલટું
બને છે. ૧૮

एहि मृत्यो विनिर्गच्छ यथेष्टं कुरु सुव्रत ।

मृत्योर्मृत्युरहं सम्यग् जानीहि त्वं यथातथम् ॥१९॥

હે મૃત્યુ, આવ અથવા જા. હે સુવ્રત! તને
ફાવે તેમ કર. હું તો મૃત્યુનું મૃત્યુ છું એ સત્ય વાત
તું સારી રીતે જાણી લે. ૧૯

अजोऽहं निर्विकारोऽहं किं मे देहेन किं मृदा ।

यदि स्यात्तुष्टिरेतेन तवैनं त्वं गृहाण भोः ॥२०॥

રંગ હૃદયમ્

હું અજ છું. નિર્વિકાર છું. મને આ માટીરૂપી દેહથી શું ? આનાથી જ તને સંતોષ થતો હોય તો તે તું ગ્રહણ કર. ૨૦

કિં વિભેષિ સમાગચ્છ નિર્ભયં ત્વાં કરોમ્યહમ્ ।
રોગાસ્તે કિઙ્કરા સર્વે મત્તો વિભ્યતિ હા કુતઃ ॥૨૧॥

તું શું કામ કરે છે ? આપ, હું તને નિર્ભય કરું છું. તારા નોકરો, રોગો, મારાથી અરેરે શા માટે બીએ છે ? ૨૧

પલાયન્તે પલાયન્તે સર્વે હા યમકિઙ્કરાઃ ।
કિં કરોમિ નિરાશાસ્તે હા હા મૃત્યુવિડમ્બના ॥૨૨॥

અરેરે ! બધા યમના દાસો પલાયન થાય છે, ખરેખર પલાયન થાય છે. હું શું કરું ? તેઓ નિરાશ થયા છે ! અહાહા ! મૃત્યુની આ કેવી વિડમ્બના ! ૨૨

નૈષ મૃત્યુર્વૃથા મીતિર્વેતાલોઽધતમે યથા ।
બાલાન્મીષયતિ ત્વજ્ઞાન્ જ્ઞાની હસતે મુદા ॥૨૩॥

આ મૃત્યુ નથી. એનો ભય નકામો છે. અજ્ઞાની બાળકોને, ગાઢ અંધકારમાં, વેતાળ જેમ બીવડાવે છે, તેવું આ છે, જ્યારે જ્ઞાની તો આનંદથી હસતો રહે છે. ૨૩

ज्ञान हृद्यम्

पञ्चभ्यो यत्समुद्भूतं पञ्चस्वन्ते विलीयते ।

रङ्गे परे त्वयं रङ्गः किम् कस्य विहतं पुनः ॥२४॥

पाંચમાંથી જે ઉત્પન્ન થયું હતું તે પાંચમાં જ અંતે વિલીન થાય છે. રંગથી પર એવો આ રંગ છે. કોનું શું હણાયું છે ? ૨૪

નામરૂપાત્મકં ચૈત્ત્નામરૂપે વિહાય ચેત્ ।

શાન્તે પરે વિલીયેત કિં જાતં કિં મૃતં વદ ॥૨૫॥

નામ અને રૂપવાળું (આ જગત) જો નામ ને રૂપને છોડી દઈ પરમ શાન્તમાં વિલીન થાય તો ત્યાં કોણ જન્મ્યું અને કોણ મર્યું, તે કહે. ૨૫

નામરૂપે મૃતે ચૈતેડત્યન્તાસત્યે પરં પુનઃ ।

અજાતમનૃતં શાન્તં તચથૈવાચલં ધ્રુવમ્ ॥૨૬॥

અત્યંત અસત્ય એવાં આ નામ અને રૂપ મરી જાય છે. પરંતુ અજાત, અમૃત એવું શાંત પરમ તત્ત્વ અચલ અને ધ્રુવ જ છે. ૨૬

તદેવાહં તદેવાહં તદેવાહં ન સંશયઃ ।

મૃત્યોમૃત્યુશ્ચિદાનન્દ ઇતીયં રક્ષગર્જના ॥૨૭॥

રંગ દ્વયમ્

હું તે જ છું, હું તે જ છું, હું તે જ છું એમાં
સંશય નથી. હું મૃત્યુનું પણ મૃત્યુ ચિદાનંદરૂપ છું એ
રીતે રંગની આ ગર્જના છે. ૨૭

इति श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग
अवधूत) महाराजविरचिता अन्त्यप्रार्थना सम्पूर्णा ।

૭ કોડહમ્ ।

નાહં મર્ત્યો નાસુરો નો સુરો વા

ન સ્થાણુર્નો જઙ્ગમો દશ્યરૂપઃ ।

નાહં બાલો નો યુવા નાપિ વૃદ્ધઃ

સોડહં શાન્તઃ સઘ્નિદાનન્દરૂપઃ ॥૧॥

૭. કોડહમ્ (હું કોણ છું ?)

હું મર્ત્ય નથી, અસુર નથી, સુર નથી, સ્થાવર
કે જંગમ કે દશ્યરૂપ નથી, હું બાળક નથી, યુવાન કે
વૃદ્ધ પણ નથી. હું તે જ શાંત સચ્ચિદાનંદરૂપ છું. ૧

રાજૈશ્વર્યો રાજરાજોડહમાદ્યો

દૈવૈશ્વર્યો દેવદેવશ્ચ પ્રેહ્યઃ ।

સર્વૈસ્ત્યક્તઃ સર્વશેષોડપ્યશેષઃ

સોડહં સોડહં યઃ સદન્તર્નિગૂઢઃ

॥૨॥

ज्ञान हृदयम्

राजाना ऐश्वर्यवाणो, राजानो पला हुं
आद्य राजा हुं, देवोना ऐश्वर्यवाणो देवो नो देव अने
अत्यंत प्रशंसनीय हुं. सर्वथी त्यक्त, सर्वनो शेष
छतां अशेष सोहं भावइप जे सत् इपे अंदर
समाभेलो छे (ते हुं हुं) २

नाहं मूर्खः पण्डितो वापि नैव

नाहं शक्तो नाप्यशक्तोऽहमत्र ।

न स्त्री षण्डो नो पुमान्नो शिखण्डी

सोऽहं कोऽहं कः प्रभुर्जातुमत्र ॥३॥

हुं मूर्ख नथी अथवा पंडित पला नथी. हुं
शक्तिमान नथी तथा अहीं हुं अशक्त पला नथी. हुं
स्त्री, नपुंसक के पुरुष अथवा शिखंडी नथी. हुं ते ज
हुं. कोला हुं ते अहीं जालावाने कोला समर्थ छे ? ३

का मे माता कः पिताऽजन्मतो मे

मृत्युः कस्मादस्तदेहादिकस्य ।

देहादेहातीतरूपस्त्वरूपः

सोऽहं साक्षी साक्ष्यसाक्षित्वहीनः ॥४॥

अजन्मा अेवी भारी माता कोला ? अने भारो
पिता कोला ? जेना देह पगेरे अस्त पामेल छे तेने मृत्यु

रंग हृदयम्

क्यांथी होय ? देह-अदेहथी अतीत रूपवाणा, अरूप,
साक्षी, साक्ष्य अने साक्षित्वहीन अेषो हुं छुं. ४

नो बन्धोऽतो मुक्तिवार्ता कुतः स्या-

न्नाध्येतव्यं को गुरुः कोऽत्र शिष्यः ।

मूलं नास्तीतीह वार्ता द्रुमस्य

मिथ्येत्येवं सर्वदाहं सदेकः ॥५॥

अहीं अंधन ४ नथी तो मुक्तिनी पात ४
क्यांथी थाय ? ललापानुं नथी तो अहीं कोला गुरु
अने कोला शिष्य ? मूण ४ नथी तो पृक्षनी पात
४ क्यांथी ? अे अद्युं मिथ्या छे. हुं हंमेश। सत्,
अेकरूप छुं. ५

ज्ञानाज्ञानं नास्ति मे हात्र किञ्चिद्

रागारागातीत एकः शिवोऽहम् ।

किं प्राप्तव्यं त्वाप्तकामस्य विष्णोः

कल्पः काचं याचते किं कदाचित् ॥६॥

ज्ञान अने अज्ञान मने कंठ छे ४ नही. राग
अने अरागथी अतीत अेक मात्र शिवस्वरूप हुं छुं.
आप्तकाम विष्णुने बीजुं शुं प्राप्त करवानुं होय ?
कल्पपृक्ष कोठ काणे शुं कायनी पासे याचना करे ? ५

ज्ञान हृदयम्

भावाभावातीतभावः सदेक-

श्रेत्याचेत्यातीतचैतन्यरूपः ।

नन्दानन्दातीत आनन्दमात्रः

सोऽहं शान्तो रङ्गनिमुक्त रङ्गः ॥७॥

लाप अने अलापथी अतीत अेवा
लापवाणो, सत् ३प अेक हुं छुं. येत्य अयेत्यथी
अतीत आनंदमात्र अेवो संसारमांथी मुक्त थअेलो
शांत रंग हुं छुं. ७

श्रीदत्तपादारविन्दमिलिन्दब्रह्मचारिपाण्डुरङ्ग (रङ्ग अवधूत)

महाराजविरचितं कोऽहं स्तोत्रं सम्पूर्णम् ।

चिदानन्दरूपः शिवः केवलोऽहम् ।

न वाऽहं नरो नैव नारी न षण्डः ।

जगत्सर्वमेतन्न मत्तोऽस्ति चान्यत् ॥

न कोऽहं न सोऽहं सदेकं त्वनादि ।

चिदानन्दरूपः शिवः केवलोऽहम् ॥१॥

हुं पुरुष नथी, हुं स्त्री नथी तेम ४ हुं नपुंसक
पण नथी. आ आभुं ४गत माराथी ४हुं नथी. हुं

रंग हृदयम्

कोऽहं (हुं कोण-अपो प्रश्न करनार कर्ता) नथी तेम
ज हुं सोऽहं (हुं ते छुं - अम अनुभवनार
साक्षात्कारी) पण नथी. हुं तो इक्त आदि रहित
अेक सत् तत्त्व जे यिद् आनंद स्वरूप छे ते शिव ज
मात्र छुं. १

न गङ्गा न गोदा न रेवा जलं तत् ।

न नद्या न चाब्धिर्जलं केवलं सत् ॥

न चाद्रिर्न वृक्षाः सदेकं सदेकं ।

चिदानन्दरूपः शिवः केवलोऽहम् ॥२॥

हुं गंगा नथी, हुं गोदापरी नथी के हुं रेवा पण
नथी. ते तो मात्र जण ज छे. हुं नदी पण नथी के
समुद्र नथी. आ जघामां मात्र जण ज सत् छे. हुं
पर्वतेय नथी अने पृक्षेय नथी. हुं इक्त
यिदानंदस्वरूप शिव जे अेक मात्र सत् छे ते
सत् ज छुं. २

न देहो मनो बुद्धिरक्षासवोऽहम् ।

॥ न मे जन्ममृत्यू न वर्णाश्रमादिः ॥

न बन्धो न मोक्षो न चिन्ताभ्रमादि ।

*चिदानन्दरूपः शिवः केवलोऽहम् ॥३॥

हुं देह नथी, मन नथी, बुद्धि नथी, धन्द्रियो
नथी के प्राण पण नथी. मने जन्मेय नथी अने मृत्यु
पण नथी. मने नथी पणो के नथी आश्रमो, नथी
बंघ के नथी मोक्ष, नथी चिंता के नथी लम. हुं तो
चिदानंदरूप मात्र शिव ज छुं. ३

* पू. श्री ओ हरिद्वारमां ता. १५-११-५८ना रोज लजेतुं
अधूतं लागतुं स्तोत्र.

रंग हृदयम्

१९३६ काठ

विष्णोर्देवता, विष्णोर्देवता, विष्णोर्देवता, विष्णोर्देवता
विष्णोर्देवता, विष्णोर्देवता, विष्णोर्देवता, विष्णोर्देवता
विष्णोर्देवता, विष्णोर्देवता, विष्णोर्देवता, विष्णोर्देवता
विष्णोर्देवता, विष्णोर्देवता, विष्णोर्देवता, विष्णोर्देवता

रङ्गहृदये परिशिष्टानि

६. शुद्धि ४ मन्त्रि काठ प्रकृतिकाउडी

रङ्गोऽवधूतः

विष्णोर्देवता, विष्णोर्देवता, विष्णोर्देवता, विष्णोर्देवता
विष्णोर्देवता, विष्णोर्देवता, विष्णोर्देवता, विष्णोर्देवता

પરિશિષ્ટાનિ

૧. દ્વે પત્રે

(૧) ઉભરાટ, વૈ. શુ. ૧૪. રવૌ

સ્વામિભગવતઃ પૂજ્યપાદયોઃ

વિષાદમૃતમશ્રન્તિ સાધવઃ સારભાજિનઃ ।

શર્કરાયા વિષં ચાન્યે મેહિનો ગર્દભો ઇવ ॥૧॥

પત્રનો પ્રત્યુત્તર

ઉભરાટ યે. શુ. ૧૪ રવિ

*સ્વામી ભગવતનાં પૂજનીય ચરણોમાં,

સાર ગ્રહણ કરનાર સાધુઓ વિષમાંથી અમૃત લઈ લે છે અને બીજા અત્યંત કામી ગદેડાઓની માફક સાકરમાંથી ઝેર ગ્રહે છે. ૧

પત્રસ્ય મ્લેચ્છપ્રાપ્તત્વાત્ તદ્વૃત્તવિનિબન્ધનમ્ ।

વૃત્તં ચ મલિનો દેહો વિચારાત્મા તુ નિર્મલઃ ॥૨॥

મ્લેચ્છ પાસેથી પત્રની પ્રાપ્તિને કારણે તેના જ પૃત્તમાં (છંદ-ગઝલ) જવાબ આપ્યો છે. પૃત્તનો દેહ (સ્વરૂપ) ભલે મલિન હોય પરંતુ એનો વિચાર રૂપી આત્મા નિર્મળ છે. ૨

રંગ હૃદયમ્

ચાપલ્યં ક્ષમ્યતામેતત્સેવ્યતાં બાલવાક્યવત્ ।

સ્વસ્પષ્ટં ખણ્ડિતં ચાપિ પ્રેમગર્ભમકૃત્રિમમ્ ॥૩॥

આ ચાપલુસી ક્ષમ્ય ગણો અને સારી રીતે
અસ્પષ્ટ ખંડિત છતાં પ્રેમથી ભરેલી ને અકૃત્રિમ
એવી બાળકની વાણી માફક એને સેવો. ૩

(ગઝલ વૃત્તમ્)

પ્રાપ્તમેકં પત્રમત્ર કાવ્યબદ્ધં તે પ્રભો ।

કિં લિખામિ નોઽબુધત્વાદ્વેદિ ક્ષન્તવ્યં વિભો ॥૧॥

ગઝલ

હે પ્રભો ! તમારો એક કાવ્યમય પત્ર અહીં
પ્રાપ્ત થયો. અબુધપણને લીધે શું લખું તે હું જાણતો
નથી તો હે વિભો ક્ષમા કરો. ૧

‘સન્તઃ કિયન્તઃ સન્તિ’ તત્પૃષ્ઠં પુરા રાજર્ષિણા ।

પરગુણાનણુપ્રમાણાન્ધ્યાન્તિ યે શૈલપ્રભાન્ ॥૨॥

દૃષ્ટ એકસ્ત્વં તથા યન્મોદસેઽલ્પાન્બહુ ગૃણન્ ।

નોમિ ભગવંસ્ત્વત્પદાબ્જેઽહં પુનઃ પુનરાનતઃ ॥૩॥

પારકાના અણુપ્રમાણ ગુણોને જે શિખર
જેવડા બતાવે છે (એવા) સન્તો કેટલા છે એવું

જ્ઞાન હૃદયમ્

રાજર્ષિ ભર્તૃહરિએ પહેલાં પૂછ્યું હતું તો આપ એકલા જ તેવા જણાયા છો કે જે અલ્પને બહુ કરીને આનંદ પામો છો. હે ભગવન્ તમારા ચરણાવિન્દમાં હું ફરીફરીથી નમન કરીને આપની પ્રશંસા કરું છું. ૨-૩
બ્રહ્મ ચૈકં નો દ્વિતીયં સત્યમેતદ્દિ તત્ત્વતઃ ।

સ્વપ્નવદ્વિશ્વં તુ યાવન્નો વિલોપો વ્યવહતેઃ ॥૪॥

બ્રહ્મ એક છે, (તે સિવાય) બીજું કંઈ નથી. એ તત્ત્વતઃ સત્ય જ છે. જ્યાં સુધી વ્યવહારનો વિલોપ ન થાય ત્યાં સુધી વિશ્વ સ્વપ્નવત્ (મિથ્યા) છે. ૪

જ્ઞાતે સુવર્ણેડલઙ્કૃતેશ્ચિત્તરઙ્ગનહેતુતા ।

કિં વૃથોપાસ્તેસ્તથા સા દેવભક્તવિભિન્નતા ॥૫॥

સુવર્ણનું જ્ઞાન થયા પછી અલંકારમાત્ર ચિત્તરંજનનો જ હેતુ છે. તેવી રીતે ખોટી ઉપાસનાની શી જરૂર છે ? કારણ કે તેમાં દેવ અને ભક્ત એવો ભેદ રહેલો છે. ૫

ભક્તિ પરા નો કલ્પના યસ્યાં હિ દ્વિત્વાદ્વિત્વયોઃ ।

આગમોક્તાડથાપરા નાનાવિધા વિક્ષેપદા ॥૬॥

જેમાં દ્વેત અને અદ્વેતની કલ્પના નથી એ

રંગ હૃદયમ્

પરાભક્તિ છે. આગમોમાં કહેવાયેલી અને વિક્ષેપ
આપનારી જુદાજુદા પ્રકારની ભક્તિ તે અપરા ભક્તિ
છે. ૬

સાધનં ત્રિવિધં સ્મૃતં દોષાનુરૂપં ભવહરમ્ ।

યોગાદિકં તૂપાસનં તદ્વિત્તવૃત્તિનિરોધકમ્ ॥૭॥

દોષને અનુરૂપ અને સંસારને હરનારું સાધન
ત્રણ પ્રકારનું કહ્યું છે. યોગ વગેરે ઉપાસના ચિત્તનો
વિરોધ કરનાર છે.

ચિત્તં હિ ચિદ્ ભ્રમવર્જિત ત્વધ્યાસશબ્દબહિષ્કૃતમ્ ।

સ્વસ્વરૂપં ચાત્મનસ્તજ્ઞાસિમાઃ ત્રમુદાહૃતમ્ ॥૮॥

અધ્યાસરહિત અને ભ્રમ વિનાનું ચિત્ત
(ચૈતન્ય) છે તે આત્માનું પોતાનું સ્વરૂપ છે અને તેને
જ્ઞાપ્તિ (જ્ઞાન) માત્ર જ કહેલું છે.

શાન્તં શિવં સૌન્દર્યયુક્ સત્સુખઘનં વિન્મઙ્ગલમ્ ।

ભાવગમ્યં નો ક્રિયાતઃ પ્રાપ્ય પ્રાપ્તં મૂકવત્ ॥૯॥

સ્વે મહિન્નિ રાજમાનો બાલવદ્વિચરેન્મુદા ।

જહવત્ ક્વચિત્તૂન્મત્તવદ્ ગ્રસ્તાદિવત્ક્રીડન્વશી ॥૧૦॥

જ્ઞાન હૃદયમ્

કુશલોઽકુશલવત્સન્નસદ્વદ્બહુશ્રુતો નો શ્રુતો ઇવ ।

ભુજ્ઞન્સ્વકં પર્યાપ્તકામો નિઃસ્પૃહો નિર્મમ ઇહ ॥૧૧॥

કુર્વન્નકુર્વન્વા સમઃ સમ્રાટ્ સ્વમગ્નઃ શાન્તધીઃ ।

ईक्षमाणो ब्रह्मलीलां वर्तते प्राप्तं यथा ॥१२॥

જે શાંત, શિવ, સૌન્દર્ય યુક્ત, સત્, આનંદધન, જ્ઞાનમંગલ અને ભાવથી ગમ્ય પણ ક્રિયાથી અગમ્ય એવા અત્યંત આત્મ પરમતત્ત્વને પ્રાપ્ત કરીને મૂંગાની માફક પોતાના મહિમામાં શોભતો (સાધક) આનંદથી બાળકની માફક તો ક્યારેક જડની માફક તો ક્યારેત ઉન્મત્તની માફક તો ક્યારેક (ભૂતપ્રેત વડે) ગ્રસ્ત થયેલાની માફક ક્રીડા કરતો, સંયમી, કુશળ છતાં અકુશળની જેમ વર્તતો, સજ્જન હોવા છતાં દુર્જનની જેમ વર્તતો, બહુશ્રુત (વિદ્વાન) હોવા છતાં અજ્ઞાનીની માફક વર્તતો તેમ પોતાનાં કર્મોને ભોગવતો, પર્યાપ્ત કામનાવાળો નિઃસ્પૃહ અને નિર્મમ, સમબુદ્ધિવાળો, સમ્રાટ, આત્મમગ્ન, શાન્ત બુદ્ધિવાળો (બ્રહ્મજ્ઞાની) બ્રહ્મની લીલાને (સર્વત્ર) જોતો જેમ જેમ પ્રાપ્ત થાય તેમ વર્તે છે.

सुज्ञे बहूक्तेनाप्यलं हृदि दर्शनेच्छात्युत्कटा ।

पूरणे भगवन्समर्थस्त्वन्तरङ्ग - नियामकः ॥१३॥

રંગ હૃદયમ્

। સુજ્ઞને બહુ કહેવાની શી જરૂર ? હૃદયમાં (આપના) દર્શનની ઇચ્છા અતિ ઉત્કટ છે તેને પૂરી કરવામાં હે ભગવન્, અંતરંગ (હૃદય) નિયામક સમર્થ છે.

સચ્ચિત્સુખાત્મા સ્વામિરાટ્ સ્વાનન્દસાગરતસ્તિત્વતઃ ।

બિન્દુમાત્રં નિક્ષિપેદ્દેત્કઃ સુધન્યો માદૃશઃ ॥૧૪॥

इति शम्

भवदीयः सत्पादपांसुकणः

पाण्डुरङ्ग

સચ્ચિદાનંદરૂપ સ્વામિરાટ્ એવા આપ સ્વાનંદસાગરમાંથી આ બાજુ (મારા ઉપર) જો એક બિન્દુ પર નાંખશો તો મારા જેવો બીજો કોણ સુધન્ય હશે ?

सत्पुरुषोना यरएानी रजकएा एवो आपनो

पांडुरंग

(कोक) निरति निरुद (निराहउद) निराहउ

, छ रं हं हं हं हं हं हं हं हं हं हं

। तत्कृष्णघर्जनींश्च डीङ्गं त्राप्यान्तर्कंश्च हिम्

॥६१॥ : कामाक्षी - च्छान्दोग्योपनिषद्भाग ११

સ્નાતં સુહૃત્તીર્થજલે સુપુણ્યે સ્વાધ્યાય-યજ્ઞાત્મસર્વળકૂલે ।
હ્લાદશ્ચ તૃપ્તિશ્ચ શમશ્ચ ગાહાદૈક્યં સતા દ્વૈતમલો નિવૃતઃ ॥૧॥

પત્રનો પ્રત્યુત્તર

સુહૃત્તીર્થરૂપી અતિપુણ્યકારક, સ્વાધ્યાય અને યજ્ઞરૂપી સુર્વભય કિનારે આનંદ, તૃપ્તિ અને શાંતિ મળ્યાં અને અપગાહન કરવાથી સત્ સાથે ઐક્ય થયું, દ્વૈત મળ જતો રહ્યો. ૧

મૃષૈવ બન્ધસ્તુ તથાપિ બાધતે

ગુરોઃ કૃપેન્સુઃ સ્વવશો જિજીવિષેત્ ।

પ્રાપ્તં ન હિત્વા હ્યનવાપ્તમસ્મરન્

પન્થા ન ચાન્યઃ સ્વવિગાહનાય ॥૨॥

બન્ધન જૂઠું છે છતાં દુઃખ આપે છે. જે મળ્યું છે તેને ન છોડીને જે નથી મળ્યું તેનું સ્મરણ ન કરીને (માણસે) સ્વપશી થઈને ગુરુની કૃપાની ઈચ્છા કરતા જીવનની ઈચ્છા રાખવી જોઈએ. સ્વાત્મામાં ડૂબકી

* સુહૃત્તીર્થ નામના એક વિદ્વાન સંન્યાસી મહારાજશ્રીએ પૂ. શ્રીને એક પત્ર લખ્યો હતો તેના જવાબમાં પૂ. શ્રી એ આ શ્લોકો લખી મોકલ્યા હતા.

રંગ હૃદયમ્

મારવા માટે બીજો કોઈ રસ્તો નથી. ૨

મૌનં હિ સર્વાર્થકરં નિષેવે

શબ્દૈઃ કિમાત્મન્ બહુભિર્વિશેષૈઃ

સર્વત્ર ગૂઢો હૃદિ સોઽયમેવ

યુક્તો યથા તેન તથા કરોમિ

॥૩॥

સર્વઅર્થકારી મૌનનું જ હું સેવન કરું છું. હે આત્મન, બહુ અને વિશેષ એવા શબ્દોથી શું ? સર્વ ઠેકાણે અને હૃદયમાં તે એક જ સંતાઈને રહેલો છે તે જે રીતે (મને) નિયુક્ત કરે છે તે રીતે હું કરું છું. ૩

શબ્દચ્છલઃ સર્વમલપ્રધાન

ઋતે ન શબ્દાદગતિરત્ર બન્ધો

શબ્દેન શબ્દાતિગમુદ્ધિ લભ્યં

નામ્નૈવ નામીતિ સુનિશ્ચિતં સ્યાત્

॥૪॥

શબ્દછળ એ સર્વ મળમાં પ્રધાન છે. હે બન્ધુ ! શબ્દ વિના અહીં ગતિ નથી. શબ્દથી જ શબ્દાતિતને મેળવી શકાય છે. નામથી જ નામી છે એમ નક્કી થાય છે. ૪

જ્ઞાન હૃદયમ્

સન્તો નામપરાઃ સ્વભૂતિનિરતા લક્ષ્યે મતેર્ધારણાદ્
હેરમ્વાચ્યુતરામકૃષ્ણનૃહરે મૃત્યુઞ્જયેતીહ યે ।

સ્વાનન્દામૃતવારિઘૌ વિગલિતા જ્ઞાનોત્તરં ભક્તિતઃ

કુર્વાણા હિ જિજીવિષન્તિ પરમં તેભ્યો મુનિભ્યો નમઃ ॥૫॥

હે હેરંબ (ગણેશ) ! હે અચ્યુત ! હે રામ ! હે
કૃષ્ણ ! હે નરસિંહ ! હે મૃત્યુંજય ! હે
ભગવન્નામપરાયણ બુદ્ધિને લક્ષમાં ધારણ કરવાથી
આત્માના અનુભવમાં મશગૂલ, પોતાના આનંદરૂપી
અમૃતસાગરમાં ડૂબકી મારનાર અને જ્ઞાન થયા પછી
ભક્તિ કરતાં કરતાં જે સંતો જીવવાની ઈચ્છા ધરાવે
છે, તેવા મુનિઓને (મારા) નમસ્કાર. ૫

રજ્જેનારજ્જતામીયાત્ સ્વાત્મરજ્જેણ રજ્જિતઃ ।

સોડ્યં રજ્જઃ સદાનન્દઃ સ્વાનુભૂત્યેકવિગ્રહઃ ॥૬॥

માણસે રંગ (સંસાર) પડે અરંગપણુ પ્રાપ્ત કરવું
જોઈએ. આત્માના રંગથી રંજિત થયેલો, સદા આનંદ
અનુભવનારો અને સ્વાત્માનુભવ રૂપી એક માત્ર શરીરને
ધારણ કરનારો એવો આ “રંગ” છે. ૬

આશીર્વાદાત્મક શ્લોકાઃ ।

(૧)*

ભવદ્વિઃ પ્રેષિતં પત્રં પ્રાપ્તં ચ વાચિતં મુદા ।

ગ્રન્થાનાં સદ્ગુરોર્યત્ર પુનર્મુદ્રણયોજના ॥વા॥

પુણ્યપર્વેન ભક્તૈર્યાં ચાદ્રિયેતૈવ સર્વથા ।

સૂર્યસ્યેવોદયાર્વાગરુણસ્ય પ્રભા હિ સા ॥સુ॥

જે (યોજના) ભક્તો દ્વારા સર્વથા પુણ્ય પર્વની માફક સંમાનપૂર્વક આપકારાય છે તે ખરેખર સૂર્યોદય થતા પહેલાં અરુણની પ્રભા જેવી છે. (સુ.)

સ્વલ્પારમ્મો મહાસિદ્ધિર્વિસ્મર્તવ્યં ન કર્હિચિત્ ।

એકં પદં દૃઢીકૃત્ય દ્વિતીયં ક્રમ્યતે બુધૈઃ ॥દે॥

થોડો આરંભ મહાસિદ્ધિ છે, તે કદાપિ ભૂલવું ન જોઈએ. એક પગલું દૃઢ કરીને ડાહ્યા માણસો બીજું ભરે છે. (દે)

* પ. પૂ. પ. પૂ. વાસુદેવાનંદ સરસ્વતી (ટેબે) સ્વામી મહારાજશ્રીના બઘાજ ગ્રંથો છાપનારા પ્રકાશન સમિતિ વતી શ્રી કવીશ્વર શાસ્ત્રીજીએ પૂ. શ્રીના આશીર્વાદ માટે પત્ર લખ્યો હતો તેના પ્રત્યુત્તરમાં લખાયેલ.

ज्ञान हृदयम्

प्रेरणा श्रीगुरोः साक्षात् प्रबला सिद्धिदा मता ।

तथाप्युत्तरेस्माकमत्र नन्दन्तृत्यति नृत्यति ॥वा॥

श्रीगुरुनी प्रेरणा साक्षात् प्रबल અને સિદ્ધિ
આપનારી મનાઈ છે. તો પણ અહીં આનંદથી રાજી
થતું અમારું હેયું આ અંગે વારંવાર નાચે છે. (૫)

साशीर्जलं वर्षतीव मधुवन्मक्षिकामुखात् ।

सफलाः सन्तु ते भावा गुरुणा नोदिता यथा ॥ न ॥

મક્ષિકાના મુખમાંથી જેમ મધ ટપકે તેમ તે
(કૃપા) જાણે કે આશીર્વાદનું જળ વર્ષાવે છે. ગુરુએ
પ્રેરિત કરેલા તે ભાવો સફળ હજો. (૬)

अङ्गीकृतं महत्कार्यं सिद्धिं यात्वविलम्बितम् ।

स्थेमानमाप्नुयाद्धर्मो भारतेऽस्मिन् यथा पुरा ॥मो॥

અંગિકાર કરેલું આ મોટું કાર્ય વિના વિલંબે
સિદ્ધિને પામો (પૂરું થાવ) અને પહેલાંની જેમ આ
ભારતમાં ધર્મ સ્થિર થાવ (મો).

वासुदेवकृपापुष्टा सर्वे सन्तु सुहृज्जनाः ।

वासुदेवः सर्वमिति ज्ञात्वा क्लेशविमोचिताः ॥स्तु॥

રંગ હૃદયમ્

। વાસુદેવ બધુંજ છે એમ જાણીને કલેશમાંથી
મુક્ત થયેલાં બધાંજ સુહૃદ્ જનો વાસુદેવની કૃપાથી
પુષ્ટ બનો. (સ્તુ)

સ્મર્યતાં દીનરક્ષોડયં ક્વચિદઘ સ્મૃતો યથા ।

(૧) દાસો ન યાચતે કિચિદ્દતે દાસ્યાદિ સર્વશઃ ॥તે॥

આજે જેમ યાદ કર્યો તેમ ક્યારેક આ દીન
રંગને યાદ કરજો. દાસ બધા પાસે દાસ્ય સિવાય
બીજું કંઈ યાચતો નથી. (તે)

૩. મણિશઙ્કરશાસ્ત્રિણે તદીયેશ્વરસ્વરૂપાય ચ

મણિશંકર શાસ્ત્રીને તથા તેમના ઈશ્વરસ્વરૂપને
શુભ આશિષઃ ।

મણિશંકર શાસ્ત્રીને તથા તેમના ઈશ્વરસ્વરૂપને

શુભ આશિષ

શામ્યેત યસ્ય વૈ ચિત્તં યેન તસ્ય હિ તદ્વરમ્ ।

વિચારાચારભિન્નત્વં ન નિવર્તેત સર્વથા ॥ન॥

જેનાથી જેનું ચિત્ત શાંતિ અનુભવે છે તેને
માટે તે શ્રેષ્ઠ છે. વિચાર અને આચારની ભિન્નતા
સર્વથા જતી નથી. (ન)

ज्ञान हृदयम्

भिन्नत्वेऽपि त्वभिन्नत्वमभिन्नत्वे हि भिन्नता ।

सर्वत्र समदर्शित्वमनुभूते सुधा मता ॥मः॥

(१५) भिन्नत्वमां अभिन्नता अने अभिन्नतामां
भिन्नता अे प्रमाणे सर्वत्र समदर्शिपणुं अनुभवाय
त्यारे अे अमृत मनायुं छे. (मः)

पीत्वा तूष्णीं समासीत स्वे महिम्नि स्थिरः पुमान् ।
द्वावन्धौ भ्रमतोऽत्यन्तं बहूनां का पुनः कथा ॥शि॥

जे आंधणा भूल लटके छे तो घण्टा
आंधणाओनी तो शी पात ? पोताना महिमां
स्थिर थयेला माणसे (ते अमृतनुं) पान करीने
गूपयूप जेसपुं जेधजे. (शि)

न ज्ञानं न च व्युत्पत्तिर्नाधिकारोऽस्ति मेऽत्र हिं ।
ग्रन्थिमुक्तिं च यः कुर्यात् तस्मै ग्रन्थाय मे नमः ॥वा॥

अहीं (आ विषयमां) मने ज्ञान, व्युत्पत्ति के
अधिकार नथी. जे (हृदयनी) ग्रंथिने छोडावे ते
ग्रंथिने मारा नमस्कार. (वा)

शुभं जीव चिरं जीव जीवयान्यांश्च सत्कृतैः ।

अज्ञानसर्पदष्टानां मणिवच्छङ्करः सुहृत् ॥या॥

रंग हृदयम्

हे मित्र ! शुभ (जुवन) जुव, यिरकाण जुव
अने सत्कृतिथी जीजाओने जुवाड. अज्ञानरूपी
सर्पथी डसायेला माटे मणिनी भाइक शंकर था. (य)

(४)

कुर्याद् भद्रं सुभद्रं हि सर्वेषां सर्वशः सदा ।

संस्थेयं श्रीभद्रसन्निष्ठा भद्रेश्वरप्रसादतः ॥

श्रीभद्रनी संनिष्ठास्वरूप आ संस्था
भद्रेश्वरनी कृपाथी सर्वनुं सर्व रीते सर्वदा कल्याण
ज करती रहो.*

(५)

प्रसिद्धिं यात्वयं ग्रन्थो ग्रामे ग्रामेऽस्य चिन्तनात् ।

भक्ताः स्वक्षा व्रजन्तूर्ध्वं व्रजेशस्य प्रसादतः ॥

पामो प्रसिद्धि आ ग्रंथ गामडे गामडे जघे,

पांथी अे पैषणपो मुक्त प्रजेशानुग्रहे जनो !

१. स्वामी श्रीभद्र द्वारा स्थापित संस्थाने आशिष. २. परम
भागवत पू. डोंगरे महाराजश्रीनी वाणीने संकलन करता
ग्रंथने शुभाशिष. ३. भक्तकविश्री दयाराम उपर महानिबंध
लभनार डॉ. सुभाष दवे (पडोहरा-डभोर्ध)ने अवधूतजुनो
आशीर्वद.

(६)

रसपूर्णा रसोत्फुल्ला ३दयारामेन्दुकौमुदी ।

साक्षराऽप्यक्षरातीता तनोतु मङ्गलं भुवि ॥

रसथी लरेली, रसथी पिडसित साक्षर
(अक्षरपाणी) होवा छतां अक्षर पगरनी (अक्षरथी
पर) अेवी आ दयारामरूपी चंद्रनी डौमुदी जगतमां
मंगल डेलाओ !

(७)

आप्नुवन्तु सदा शान्तिं पुष्टिं तुष्टिं च सर्वशः ।

*विद्योपास्तिं प्रकुर्वन्तु बटवो दीक्षिता इमे ॥ॐ॥

वेदधर्मरता नित्यं राष्ट्रसेवापारायणाः ।

अन्योन्यमानिनः सर्वे सहकार्यकराश्च ते ॥ग्लौं॥

सर्वे च व्रतिनो भूत्वा यमिनः कर्मकौशलाः ।

॥१॥ सदुद्योगा निरालास्या सर्वे सन्त्वभयाः सदा ॥द्रां॥

। ॐ शान्तिः ! शान्तिः ! ! शान्तिः ! ! !

॥६॥ आ उपवीत-दीक्षा पाभेला अटुओ सदा शांति

* समूहजनोद्य प्रसंगे-धरमपुरमां

रंग हृदयम्

पामो अने जधी रीते पुष्ट अने तुष्ट रही
विधोपासनामां मंड्या रहे.

तेओ जधा येदिक धर्मना आयरलामां निरत
रही हंमेशां राष्ट्रसेवामां तत्पर रहे अने ऐक बीजा
प्रत्ये आदर राजी जधा ऐकबीजना कार्यमां
मददगार थाओ.

जधा आत्मशुद्धयर्थे प्रतधारी थर्ध, अहिसा
सत्य ब्रह्मचर्यादि प्रतोनुं पालन करी निष्काम कर्मयोग
आयरो. जधा सदुधोगमां रायो. आणस जंजेरी
नाओ. अने सदासर्वदा निर्भय जनी बीजाने
अभयदान दी.

ॐ शांति: ! शांति: !! शांति: !!!

(८)

*ब्राह्मणाः सन्तु मे पूर्वे ब्राह्मणाः सन्तु पश्चिमे ।

ब्राह्मणाश्चोत्तरे सन्तु ब्राह्मणाः सन्तु दक्षिणे ॥१॥

ब्रह्मबालो ब्रह्मदासो ब्रह्मचिन्तनलोलुपः ।

ब्रह्मशीर्वादयुक्तश्च ब्राह्मण्यं संव्रजाम्यहम् ॥२॥

* सूरतमां ब्राह्मणो समक्ष.

मारी पूर्व दिशां ब्राह्मणो हो; मारी पश्चिमं पण ब्राह्मणो हो; मारी उत्तरं ब्राह्मणो हो अने मारी दक्षिणं ब्राह्मणो हो. (१)

ब्रह्म (ब्राह्मण; परब्रह्म) नो बाणक, ब्रह्मनो दास, ब्रह्मना यिंतनं लोलुप, ब्रह्मना आशीर्वादी युक्त एवो हुं ब्रह्मभावनो शरणो ञडं धुं. (२)

(१) हृदयाशिषः ।*

भव्यामृतोत्सवे ह्यस्मिन्नुरोऽस्माकं सदाशिषा ।

नृत्यत्यानन्दसान्द्रं वै मिथोऽभेदानुचिन्तनात् ॥ॐ॥

स जीवति यशो यस्य कीर्तिर्यस्य स जीवति ।

चरितार्थमिदं दृष्टं त्वय्यवधूतमण्डले ॥आं॥

आयुरारोग्यसन्नद्धो जीवतोऽपि चिरं मणे+ ।

गुणांशुभिर्दिशः सर्वाः प्रकाशयन् यथा मणिः ॥हीं॥

अनुभूय परां शान्तिं पुष्टिं तुष्टिं च सर्वशः ।

स्वात्मन्येव स्थिरो भूत्वा व्रजं सायुज्यमन्ततः ॥क्रों॥

+ हे मणिभाण !

रंग अवधूत

રંગ હૃદયમ્

હૃદયાશિષ

ભવ્યામૃતોત્સવે હાવાં, હૈયું આનન્દસાન્દ્ર છે,
પરસ્પરાભેદ ચિન્તી આશિષે નર્તતું સદા !

જીવે તે યશ છે જેને, જીવે તે કીર્તિ જેહની,
ચરિતાર્થ દીકું આપું તુંમાં અવધૂતમંડલે !

આયુષ્યારોગ્યથી સજજ, આથી વધુ, મહિા જીવ,
મહિા જેમ દિશા સર્વે પ્રકાશી સ્વગુણાંશુથી !

ભોગવી પરમા શાન્તિ, પુષ્ટિ, તુષ્ટિ ચ સર્વશઃ,
સ્વાત્મમાં સ્થિરતા સાધી, પામ તું મુક્તિ અંતમાં !

(૧૦) શ્રી રમણલાલ કૃષ્ણલાલ શાસ્ત્રિણે
તદીયસંક્ષિતમભાગવતાય ગ્રન્થાય ચ
શુભાશિષઃ

સ્વયં ભગવતો યત્ર સદાશિસ્તત્ર કસ્ય નો ?

પૂર્ણા ભવતુ વેગેન યોજનેદં સુમજ્જલા ॥ ૧૧॥

જ્યાં સ્વયં ભગવાનના આશીર્વાદ હોય ત્યાં
બીજા કોના ન હોય ? આ અત્યંત મંગળકારી યોજના
ઠડપથી પૂરી થાઓ ! ૧

ज्ञान हृद्यम्

ये ये प्रकाशिता ग्रन्था ये चान्ये त्वत्प्रकाशिताः ।

ते सर्वे मुद्रिता भूत्वा तुर्णं यान्तु प्रतिगृहम् ॥२॥

આજે જે પ્રકાશિત ગ્રંથો છે તે અને બીજા તમે પ્રકાશિત કરેલા તે બધા જ ગ્રંથો છપાઈને જલ્દીથી પ્રત્યેક ઘેર પહોંચો ! ૨

सेवाभक्तिप्रदीपोऽयं भवत्प्रज्वालितोऽत्र यः ।
ज्वलत्वखण्डितं चैवम् अमोधाशीः सदा मम ॥३॥

તમે પ્રગટાવેલો આ જે સેવાભક્તિનો દીવો છે તે અખંડિત જલતો રહો એવી મારી હંમેશની અમોઘ આશિષ છે ! ૩

(૧૧) પ્રકીર્ણશ્લોકાઃ ।

(૧)

को हिन्दुः ?

हीनेन दूयते इति हिन्दुः ।

यस्त्वन्तर्दूयते सम्यग् हिंसादिहीनकर्मणा ।

स्वयं हीनं चरेन्नैव स हिन्दुर्वेदसम्मतः ॥१॥

રંગ હૃદયમ્

૫૬૩૭ ૧૦/૧૨

૧. આશીસ્કારકા હિન્દુ કોણ ! આશીસ્કાર ઇ ઇ

હિસા (ચોરી, વ્યભિચાર) વગેરે હીચકારાં કર્મથી જેનું અંતઃકરણ અતિશય દુભાય છે અને જે પોતે એવાં નીચ કર્મની છાયામાં પણ ઊભો રહેતો નથી તે જ વેદમાન્ય હિન્દુ છે. ગજ્ઞાં ગાં ચૈવ ગાયત્રીં મન્યતે રાષ્ટ્રગૌરવમ્ । ન રુણદ્વચન્યધર્માન્ યઃ સ હિન્દુઃ કસ્ય નો મતઃ ॥૨॥

૭. ગંગા, ગાય અને ગાયત્રીને જે રાષ્ટ્રનું ગૌરવ માને છે અને જે બીજાના ધર્મોનો વિરોધ કરતો નથી તેને હિન્દુ કોણ ન માને ? - તેના તરફ હિન્દુ તરીકે માનની દૃષ્ટિએ કોણ ન જૂએ ? ૨

યસ્યાસિન્ધવ્બિધિપર્યન્તા માતૃભૂઃ પ્રાણતોડધિકા ।
સર્વલોકાન્સમં પશ્યેત્ સ હિન્દુઃ સર્વસમ્મતઃ ॥૩॥

સિન્ધુ નદીથી સમુદ્રપર્યંતની ભૂમિને જે પોતાની માતૃભૂમિ ગણે છે અને માતૃભૂમિને જે પ્રાણથી પણ અધિક ગણે છે- વખત આવે એને માટે પ્રાણ પણ ન્યોછાવર કરવા જે તત્પર રહે છે અને સર્વલોકને સમાનદૃષ્ટિથી જૂએ છે તેને હિન્દુ તરીકે બધાજ લોક માને છે. ૩

ज्ञानं च त्रि(२) नृत्तनीमिहिशामिह ३६

स्वामी नारायणो यस्य नान्यः कोऽपि, कदाचन ।

न मे, तस्यैव मन्येत स्वामिनारायणः स वै ॥

જેનો નાથ સાક્ષાત્ નારાયણ, પરમ પરમેશ્વર છે, ફાવે તેવા સમર્થ અન્ય કોઈનુંય છત્ર જે કાલત્રયે પણ સ્વીકારતો નથી, અને જે હૃદયથી (માત્ર મોઢેથી નહિ) માંડું કાંઈ નથી, જે કાંઈ છે તે એનું જ એમ માને છે તે જ સાચો સ્વામિનારાયણનો ભક્ત છે.

(૩)

રાગદ્વેષવિમુક્તો યઃ સર્વભૂતહિતે રતઃ ।

યસ્મૈ કસ્મૈ ચ તસ્મૈ મે શતશોઽસ્તુ નમો નમઃ ॥

જે રાગદ્વેષથી વિમુક્ત છે ને તમામ પ્રાણીઓના હિતમાં રત છે તેવા જે કોઈ હોય તેને મારા સેંકડો નમસ્કાર હજો.

(૪)

કદા કૃષ્ણાવેણીતટવિમલયજ્ઞાન્નિલયઃ

કુચેલો વિદ્ધૂતો ગુરુચરિતચિન્તૈકનિરતઃ ।

रंग हृदयम्

हरे श्रीपादश्रीयतिवरनृसिंहेति च गृणन्

विदेहो देहि सन् निमिषमिव नेष्यामि दिवसान् ॥

कृष्णा अने वेणी नदीना तट उपर निर्मल
ओदुम्बर नीचे पास करनार, झटेलानं पत्रपाणो,
त्यजालो, गुरुरित्त्रनुं ४ अक मात्र चिंतन करपामां
रत, हरे श्रीपाद-श्रीपद्म ! यतिपर नृसिंहसरस्वती
अम जोलतो देहमान विनानो देहदारी बनी क्यारे
निमिषनी माइक दिवसोने पसार करीश ?

(५)

कुण्डीदण्डौ करकिसलयोर्धारयन्तं यतीन्द्रं
भद्रां मुद्रां

योगशुद्धासितमुखकजं भूतिशृंगारभाजम् ।
तिष्ये ब्रह्माच्युतहरकलाकल्पिताङ्गं कृपाब्धिं
रेवावामे गरुडवसतिं वासुदेवं प्रपद्ये ॥

हंसकमंडल (अथवा लङ्ग मुद्रा) ने करकमणमां
धारण करनार, यतिओमां श्रेष्ठ. योगश्री पडे
प्रकाशित मुख-कमणपाणा, विलूतिनो शालागार
धारण करनार, कलियुगमां ब्रह्मा, हरि अने हरना
अंशथी उत्पन्न थअल अंगपाणा, कृपासागर, रेवाना

જ્ઞાન દૃઢયમ્

ઉત્તર તટે ગુરુડેશ્વરમાં વસનાર શ્રીવાસુદેવાનંદ
સરસ્વતીને શરણે હું જાઉં છું.

(૬)

વાસુદેવ સપ્તશતી ગ્રંથમાં મૂકાએલા
શ્લોકો.

સકલાઃ સ્વનુતિષ્ઠેરન્નિતિકૃત્વા સ્વયં તથા ।

દત્તાવતારો લોકાર્થં હ્યકામશ્ચાચરત્ક્રિયાઃ ॥વા॥

બધા લોકો સારી રીતે અનુષ્ઠાન કરી શકે
અને પોતે પણ કરી શકે એમ મનમાં વિચાર કરીને
દત્તાવતારે લોકોને માટે જાતે નિષ્કામ બનીને
ક્રિયાઓનું આચરણ કર્યું. વા

નિવૃત્તિઃ સ્વાન્તરે યસ્ય મગ્નઃ પ્રવૃત્તિવારિધૌ ।
ન લિપ્યેત યથાકન્નમિતીવ બોધિતું હિ સઃ ॥સુ॥

જેના અંતઃકરણમાં નિવૃત્તિ છે તે પ્રવૃત્તિરૂપને
સમુદ્રમાં ડૂબેલા રહે તો પણ કમળની જેમ લેપાતો
નથી એમ બોધ આપવા માટે તે (કર્મ પ્રવૃત્ત રહેતા
હતા). સુ.

નિર્મમાઃ સાધવઃ સન્તિ સર્વત્ર સમદર્શિનઃ ।
ઇદં નિજં પરં વેતિ ગણના લઘુચેતસામ્ ॥દે॥

રંગ હૃદયમ્

સાધુપુરુષો બધે મમત્વરહિત અને સમદર્શી
હોય છે. આ પોતાનું અથવા આ પારકું એવી
ગણતરી ક્યુદ્ર અંતઃકરણવાળાની હોય છે. દે

ન ગૂઢાઃ શ્રીગુરોરગ્રે ક્રિયાઃ કશ્ચિદ્ ભુઃવિ ક્વચિત્ ।
ત્રીશમેનં ન જાનન્તિ મોહજાલસમાવૃતાઃ ॥૧૧॥

આ જગતમાં ક્યારેય પણ કોઈ પણ ક્રિયા
ગુરુથી અજાણી નથી. મોહજાળમાં ફસાએલા લોકો
એ ત્રીશ (૬૮)ને જાણતા નથી. ૫.

સ્તોતું કઃ પ્રભવેન્નૂનં ત્રીશં ત્વાં ભક્તવત્સલમ્ ।
શાસ્ત્રયોને દયાસિન્ધો ત્રાહિ માં શરણાગતમ્ ॥૧૨॥

હે શાસ્ત્રના મૂળ ! અને દયાના સાગર ! ત્રીશ
અને અને ભક્તવત્સલ એવા તારી સ્તુતિ કરવાને
કોણ શક્તિમાન છે ? શરણો આવેલા માં રક્ષણ
કર. ૬.

ય પરઃ સર્વભૂતાનાં ભૌતિકાનાં ચ યઃ પરઃ ।
આત્મા બ્રહ્મેતિ જાનીયાદ્ ભૂતાત્યયે ન યત્ક્ષયમ્ ॥૧૩॥

જે સર્વભૂતોની અને ભૌતિકતાની પર છે અને
ભૂતોના નાશ થવા છતાં જેનો નાશ નથી તે આત્મા
બ્રહ્મ છે એમ જાણવું જોઈએ. ૭.

જિજ્ઞાસ (૭) (૧)

નૈવાત્ર કાવ્યગુણ એવ તુ ચિન્તનીયો
ગ્રાહ્યં પરં ગુણવતા યલુ સાર એવ ।
સિન્દૂરચિત્રરહિતા ભુવિ રૂપશૂન્યા

પારં ન કિં નયતિ નૌરિહ ગન્તુકામાન્ ॥

અહીં કાવ્યના ગુણનો વિચાર ન જ કરવો
જોઈએ. પરંતુ ગુણવાને તો માત્ર સાર જ ગ્રહણ કરવો
જોઈએ. આ જગતમાં સિન્દુરના (રંગથી
ચિતરાએલાં) ચિત્રોથી રહિત રૂપથી શૂન્ય એવી નોકા
જવાની ઈચ્છાવાળાને શું પાર નથી લઈ જતી ?

(૮)

+ યદ્ રોચતે તદ્ ગ્રાહ્યમ્ । યન્ન રોચતે તદ્ ત્યાજ્યમ્ ।
સુખેનૈવ ભોક્તવ્યમ્ ।

જે ભાવે તે ગ્રહણ કરશો. ન રુચે છોડી દેશો
પણ શાંતિથી કોઈપણ જાતના શોરબકોર વગર
આરોગશો.

૧. ઉપનિષદોની વાતોની પ્રસ્તાવના ના અંતે મૂકાએલ શ્લોક.
+ ગીર્વાણભાષા પ્રવેશ - ની પ્રસ્તાવનામાંથી.

(૧) દ્વે મંગલે

નત્વા સરસ્વતીં દેવીં શબ્દાર્થાન્તરધારિणीમ્ ।
દેવભાષાપ્રવેશાર્થં ક્રિયતે પુસ્તકં ત્વિદમ્ ॥૧॥

મંગલ (૧)

શબ્દ અને અર્થને અંતરમાં ધારણ કરનાર
સરસ્વતી દેવીને નમસ્કાર કરીને સંસ્કૃત ભાષામાં પ્રવેશ
અર્થે આ પુસ્તકની રચના કરવામાં આવે છે. ૧
આંગ્લભાષાનિબદ્ધાનિ સન્ત્યેવ પુસ્તકાન્યપિ ।
ઇદં તુ ગુર્જરીબદ્ધં જ્ઞાનસૌકર્યહેતવે ॥૨॥

અંગ્રજી ભાષામાં ગ્રથિત થએલાં બીજાં પુસ્તકો
તો છે; પણ આ જ્ઞાનની સરળતા થાય તે માટે
ગુજરાતી ભાષામાં ગ્રથિત કરેલું છે. ૨

(૨)

અગરાજસુતાસુતાઙ્ઘી વન્દેડનલવાન્તિવર્ણનાશાય ।
નાશાય પ્રાણભૃતાં યલ્લત્તા કિમુત દૃષ્ટિકારુણ્યમ્ ॥૧॥

મંગલ-૨^૧

અગ્નિના વાન્તિ (ધૂમાડા) જેવા વર્ણવાળા અજ્ઞાન રૂપી અંધકારનો નાશ કરવા હું હિમાલયની પુત્રી પાર્વતીના પુત્ર ગણપતિના ચરણકમળને વંદું છું. (કારણ કે) જેના પગની લાત પણ પ્રાણીઓના કલ્યાણ માટે છે તો પછી દષ્ટિની કરુણાનું તો પૂછવું જ શું ? ૧

પૂર્વાર્ધો વિશ્રુતો લોકે સંસ્કૃતજ્ઞે વિશેષતઃ ।

ઉત્તરાર્ધસ્તથૈવાયં પ્રીતયેઽસ્તુ સતાં સદા ॥૨॥

(ગીર્વાણ ભાષા પ્રવેશનો) પૂર્વાર્ધ લોકોમાં વિશેષ કરીને સંસ્કૃત જાણનારાઓમાં વિખ્યાત થયો. તે જ રીતે આ ઉત્તરાર્ધ પણ હંમેશા સત્પુરુષોની પ્રીતિ (મેળવવા) માટે થાઓ. ૨

યદત્રાસૌષ્ઠવં કિન્ચિજ્ઞાનાભાવાત્સમુત્થિતમ્ ।

સન્તસ્તત્ક્ષન્તુમર્હન્તિ વિશાલહૃદયા હિ તે ॥૩॥

૧. પૂ.શ્રી. રચિત વ્યાકરણ ગ્રંથ ગીર્વાણભાષાપ્રવેશ (પૂર્વાર્ધ) નું મંગલ.

૨. પૂ.શ્રી. રચિત વ્યાકરણ ગ્રંથ ગીર્વાણભાષા પ્રવેશ ના ઉત્તરાર્ધનું મંગલ.

રંગ હૃદયમ્

૧૬૩૭ ૧૦૧૭

અહીં જે કંઈ સારું નથી તે જ્ઞાનના અભાવને કારણે ઉપસ્થિત થયું છે, તેને વિશાળ હૃદયવાળા તે સન્તો ક્ષમા આપવાને યોગ્ય છે. ૩

નાહં કવિર્ન વા વિદ્વાન્ ભાષાપ્રેમ્ણૈવ કેવલમ્ ।

તનોમિ વાઙ્મયીં પૂજામાત્મદોષવિશુદ્ધયે ॥૪॥

હું કવિ નથી કે નથી વિદ્વાન. માત્ર ભાષાના પ્રેમને કારણે આત્મદોષની વિશુદ્ધિ માટે વાઙ્મયી પૂજા કરી રહ્યો છું. ૪

છાત્રદેવાન્નમસ્કૃત્ય સર્વે સ્યુર્ગન્થવાદિનઃ ।

તેષુ તુષ્ટેષુ તુષ્ટં સ્યાદ્ રુષ્ટં રુષ્ટેષુ વૈ બૃહત્ ॥૫॥

છાત્રદેવોને નમસ્કાર કરીને બધા ગ્રંથનો ભલાપનાર (શિક્ષકો) થાઓ. તે સંતોષાતાં બ્રહ્મ (ઈશ્વર) સંતોષ પામો અને તે રુષ્ટ થતાં રુષ્ટ થાઓ ! ૫

(૧૦) અમિનન્દનપત્રમ્

(નિત્વા સરસ્વતીં દેવીં શબ્દાર્થાન્તરધારિણીમ્ ।

પ્રેમ્ણા યલ્લિચ્છ્યતે કિચ્છિત્તદસ્તુ તવ પ્રીતયે ॥

स्वस्ति । वटोदरे परमप्रेमनिधानं मित्रवर्ष-
 देवतेति दिव्यकुलोत्पन्नं बलवन्तसुनुं रामचन्द्रनामा-
 भिधानममदावादपत्तनात्पाण्डुरङ्गः परमप्रेमपुरःसरं
 प्रणम्य लिखति यथा । गतं खल्वानन्दस्य परां कोटिं मे
 मनो यदाऽहं श्रुतवान्भवान्फे लो पदे नियुक्त
 इति । किं कर्तुकामोऽस्ति भवानतः परम् । अप्यात्मानं
 मास्टर ऑफ आर्ट्स इत्युपाध्यलङ्कृतं द्रष्टुमिच्छति ।
 अपि विस्मृतोऽस्त्ययं जन एतावतैव कालेन सर्वैः
 सुहृद्जनैः । क्व सन्ति ते भावेताम्बेगणपुलादयो
 महानुभावाः । कस्मिन्महति कार्ये व्यापृता यन्न विन्दन्ते
 कालममुं दीनं जनं संस्मर्तुमपि, हरतु भवांस्तान्प्रति
 मत्कुशलमयप्रवृत्तिसनाथं साष्टाङ्गप्रणिपातम् । मया
 किल भ्रान्तमनेकदिक्षु देशसेवापिपासया । लब्धं
 यशश्चापकीर्तिश्चापि यतो विरलाः खलु ते ये
 सर्वास्तुष्टिमानयन्ति । तुलादृष्टिस दृशानुवृत्तिर्हि
 लोकः । उभयपक्षानुरञ्जनार्थं यतमानस्य तु दिवाभीतवन्न
 कुत्रापि प्रतिष्ठा । प्रतिष्ठाहीनस्य च
 जन्माजागलस्तनस्येव निरर्थकम् । अस्तु नामैतद्ग-
 तेतिहासकथनेन भवतः कालापहरणम् । अथ

रंग हृद्यम्

प्रकृतमनुसरामि । अधुना त्वत्रस्थायां राष्ट्रीय आदर्श
विनयमन्दिरेति खयातायां पाठशालायां
गीर्वाणाङ्गलभाषाध्यापकपदे नियुक्तोऽस्मि नेच्छाम्यतः
परं निर्लज्जधर्महीनाङ्गलराजनियंत्रितविद्यापीठदत्तो-
पाधिनाऽऽत्मानं मलिनीकर्तुम् । नैतद् उपपद्यते खलु
प्राचीनवेदामृतमन्थिवंशजेषु यत्क्षुद्रस्वोदरपूरणार्थं
स्वाभिमानं राष्ट्राभिमानं च दूरीकृत्य श्वावन्निःशङ्कं तेषां
श्वेतयवनराजपुरुषाणां पादयोर्लाङ्गूलचालनं कुर्वन्ति ।
हा धिगिमां निर्लज्जताम् निशङ्कं विहरत्स्वेतादृशेषु
कुलाङ्गारेषु कथं देशोदयस्वप्नः सफलः स्यात् । क्रातः
परोऽधःपातः सम्भवत्यस्मद्देशीयानाम् । क्षम्यताम् ।
निष्फलोऽरण्यरुदितवन्ममाश्रुपातोऽस्मिन्विषय इति
जानन्नपि न शक्नोमि हृदयोर्मिप्रवाहं संयन्तुम् ।
अप्येतद्वौर्बल्यम् । न जाने । इच्छाम्यात्मनः सकलं
मनोगतं भवतः पुरस्तादुद्धाटयितुं सामर्थ्यम् । किन्त्व-
शक्यमेव तत् । अत्यन्ताशक्यम् । हृदयपेटिकानिगू-
ढानेतादृशान्विचारान्वर्णयितुं वैखरी न समर्था ।
बुद्धिरपि पङ्गुस्तदाकलने किं मनः । तेषां गंभीरता
मनुष्यमुन्मनीकृत्याश्चर्ये निमज्जयति । किं बहुना विद्वन् !
प्रत्युत्तरेणानुग्रहीतव्योऽयं जनः कदाचित् । प्रणतिपुरः
सरं विरम्यतेऽधुना ।

ज्ञान हृदयम्

स्वीकर्तव्यो दोषसंकुलोऽपि प्रेमप्रेरित इत्ययं लघुर्लेखः !

अमदावादपत्तने

वळावेकुलोत्पन्नस्य विट्ठलसूनोः

का.शु. १३ भानु

पाण्डुरङ्गशर्मणः ।

वासरे सं. १९७८

१० अभिनंदनपत्र

शब्द अने अर्थने अंतरमां धारण करनार सरस्वती देवीने नमन करीने प्रेमथी जे कंઈ लभाय छे ते तारी प्रीति माटे हो !

स्वस्ति श्री वडोदरामां परम प्रेमना लंडार मित्रपर्य देवता नामना दिव्यकुलमां उत्पन्न थयेलां जणवंतना टीकरा रामचंद्र नामवाणाने अमदावाड शहेरथी परम प्रेमपूर्वक प्रणाम करीने पांडुरंग लजे छे :

भरेभर मारुं मन आनंदनी पराकाष्ठाये पहोंर्युं के ज्यारे में ऐम सांभण्युं के तमो इलोपटे नियुक्त थया छे. हवे पछी आप शुं करवा धारो छे ? मास्टर ओइ आर्द्सनी पदवीथी अलंकृत थवानी आप ईरछा राजो छे भरा ? अत्यार सुधी जघा मित्रोथी आ

રંગ હૃદયમ્

સ્વજનને ભૂલાઈ જવાયો છે શું ? ક્યાં છે તે ભાવે, તામ્ને, ગણપુલ વગેરે મહાનુભવો ? ક્યા મોટા કાર્યમાં તેઓ ગૂંથાઈ ગયા છે કે આ દીન જનને યાદ કરવાને પણ તેઓને વખત મળતો નથી ? મારી કુશળતા સહિતની પ્રવૃત્તિના સમાચાર સહિત સાષ્ટાંગ પ્રમાણ તેઓને પાઠવજો. દેશસેવાની તીવ્ર ઈચ્છાથી અનેક દિશાઓમાં હું ફર્યો અને યશ અને અપકીર્તિ બંને મેળવ્યાં કારણ કે જે બધાને જ સંતોષ આપી શકે તેવા વિરલ જ હોય છે. બંને પક્ષનું રંજન કરવાનો પ્રયત્ન કરનારને, દિવસે ભય પામનાર ઘુપડની માફક ક્યાંય પ્રતિષ્ઠા મળતી નથી. અને પ્રતિષ્ઠા વગરનાનો જન્મ અજા (બકરી)ના ગળાના સ્તનની માફક નિર્રર્થક જ છે. આ પાછલા ઇતિહાસના કથનથી આપનો સમય બગાડવો રહેવા દઉં. અને વર્તમાન ભણી વળું. હાલમાં હું અહીં આવેલી 'રાષ્ટ્રીય આદર્શ વિનય મંદિર' નામથી ઓળખાતી પાઠશાલામાં સંસ્કૃત અને અંગ્રેજી ભાષાના અધ્યાપક પદે નિયુક્ત થયો છું. હવે પછી હું નિર્લજ્જ અને ધર્મહીન અંગ્રેજી રાજથી નિયંત્રિત વિદ્યાપીઠ દ્વારા અપાયેલ ઉપાધિથી પોતાની જાતને મલીન કરવા માગતો નથી. પ્રાચીન વેદરૂપી અમૃતનું મંથન કરનાર વંશમાં ઉત્પન્ન થયેલાઓ પોતાના ક્ષુદ્ર પેટને ભરવા

જ્ઞાન હૃદયમ્

૫૬૩૭ ૧૬૬

ખાતર સ્વાભિમાન અને રાષ્ટ્રનું અભિમાન દૂર કરીને ફૂતરાની માફક નિ:શંક તે ગોરા ચપન રાજપુરુષોના ચરણે પૂંછડી પટપટાવતા રહે છે તે તેમને યોગ્ય નથી. અરેરે આ નિર્લજ્જતાને ઘિકકાર છે ! આવા કુલાંગાર જ્યાં સુધી નિ:શંક વિહરતા રહે છે ત્યાં સુદી દેશના ઉદયનું સ્વપ્ન કેવી રીતે સફળ થાય ? આપણા દેશવાશીઓ માટે આથી બીજો અઘ:પાત કયો સંભવે ?... ક્ષમા કરો, પ્રેમાત્મન, ક્ષમા કરો. આ વિષયમાં નિષ્ફળ અરણ્યરુદનની માફક મારો અશ્રુપાત છે એમ જાણવા છતાં પણ હૃદયની ઊર્મિના પ્રવાહને સંચમમાં રાખી શકતો નથી. શું આ દુર્બળતા છે ? (એ અંગે) હું (કંઈ) જાણતો નથી. મારું બધું જ મનોગત તમારી આગળ ખૂલ્લું મૂકવાનું સામર્થ્ય હું ઈચ્છું, પરંતુ તે અશક્ય જ છે, અત્યંત અશક્ય છે. હૃદયરૂપી પેટીમાં છૂપાએલા આવા વિચારોને વર્ણવાને યેજરી વાણી સમર્થ નથી. બુદ્ધિ પણ તેને સમજવાને પાંગળી છે તો પછી મનની તો શી વાત ? તેની ગંભીરતા (ઊંડાઈ) મનુષ્યને મૂંઝવી આશ્ચર્યમાં ગરકાવ કરે છે. બહુ (લખવાથી) શું ? હે વિદ્વાન, પ્રત્યુત્તરથી ક્યારેક આ જનને અનુગ્રહીત કરવા યોગ્ય છો, પ્રણામપુર:સર હાલ

! ગિત્તમ્ । ન્નિર્લજ્જન્ટુ : જ્ઞાન ઈત્ત ઉદાસનાકપાકગઠ

रंग हृदयम्

तो विरभुं छुं. दोषधी भरेलो छतां प्रेमप्रेरित आ लघुलेज
स्वीकारणे.

अमटापाट.

पणामे कुणमां उत्पन्न

डा. शु. १३

विह्वलना दीकरा पांडुरंग शर्मा

सोमवार, वि. १९७८

११ मानपत्रम्

सा विद्या या विमुक्तये ।

श्रीमत्सकलविद्यालङ्कृतरसायनाचार्य डॉ. प्रफुल्लचन्द्र
रॉय !

गांधी महात्मानो निवासेन
पवित्रीभूतममदावादपत्तनं प्रति तेनैव महात्मना
प्रस्थापितस्य सकलजन्मतपःसारभूतस्य विद्यापीठस्य
मंदिरशिलारोपणेन तस्यावतारकृत्यस्य
दृढिकरणार्थमिव भवत आगमनं श्रुत्वाऽऽनन्दस्य परां
कोटिं गतमस्माकं मनः । साधो ! विज्ञानवारिधे !
स्वागतं सुस्वागतं तेऽस्माकं लघ्वीं पाठशालां प्रति ।
पुनीमह आत्मानं वयमेतत्पाठशालास्था
अध्यापकाश्छात्राश्च सर्वे भवतः पुण्यदर्शनेन । साधो !

वन्दामहे त्वां दीनबन्धो !

पूर्वमेव श्रुतान्यस्माभिर्भवन्नामसङ्कलितानि
पुण्याक्षराणि आकर्णितोऽस्माभिर्भवतो गुणषट्पदैः
कृतो गुणगुञ्जारव एव । अद्य तु साक्षात् तेषां गुणानां
मूर्तिरेव प्रादूर्भूताऽस्माकं पुरस्तात्पूर्वपुण्यप्रकर्षात् ।
वर्तमानयुगस्य धुरन्धरविज्ञानशास्त्रिन् ! कथं भवान् न
नमस्यः सर्वेषाम् ? भवतां पाश्चात्यप्रकाशान्धीभूतेभ्यो
जनेभ्य सूत्रयन्त्रस्य रहस्यं दर्शितम् । वारंवारं
दुर्भिक्षपीडितदीनजनानां दुःखापहेरणेन स्वात्मा क्लेशं
नीतः । मातृभूमेरुज्वला कीर्तिर्दिगन्तं नीता ।
महात्मंस्त्यागमूर्ते ! भवतो निर्दोषमृजुजीवितं
पूर्वेषामृषीणां चरितं कं न स्मारयति । परमगहनोऽपि
सेवाधर्मः प्रत्यक्षीकृत एवास्माभिर्भगवद् दर्शनेन ।
भूतदयार्थ एव भवतो जन्म । दीनदुःखापहरणमेव भवतो
धर्मः ।

देशसेवार्थमेवाजन्मब्रह्मचर्यव्रतधारिन् !
महात्मन् ! के वयं युष्माकं गुणानुवर्णनं कर्तुम् !
इच्छामो हृदयमुद्घाटयितु सामर्थ्यम् । किन्त्वशक्यमेव
तत् । अत्यन्ताशक्यम् । हृदयपेटिकानिगूढान्
विचारान् वर्णयितुं वैखरी न समर्था । बुद्धिरपि

રંગ હૃદયમ્

પડ્ ગુસ્તદાકલને કિં મનઃ ? તેષાં ગંભીરતા
મનુષ્યમુન્મનીકૃત્યાશ્ચર્યં નિમજ્જયતિ । કિં બહુના ?
વિદ્વન્ ! અનુગ્રહીતવ્યેયં પાઠશાલાઽઽશીર્વચનેન ।
કરોત્યાયુષ્મન્તં ભવન્ત યચ્છન્તુ ચ ભવતેઽતુલં સામર્થ્યં
દેશસેવાં કર્તુ જગત્સૂત્રધારો ભગવાન્કમલાપતિઃ ।
વિરમ્યતેઽધુના ।

રાષ્ટ્રીય વિનય મંદિરમ્ ભવદ્ગુણાનુકાઙ્ક્ષિચ્છાત્રાધ્યાપકમુખમ્
ઘી કાંટા-અમદાવાદ રામશંકર હરજીવન ત્રિપાઠી
ફાલ્ગુન કૃષ્ણ ૬ સે. ૧૯૭૯ આચાર્ય :
ગુરુવાસર:

૧૧ માનપત્ર

વિદ્યા તે જ કે જે મુક્તિ અપાવે.

બધીજ વિદ્યાઓથી અલંકૃત રસાયણશાસ્ત્રના
આચાર્ય શ્રીચુત ડૉ. પ્રફુલ્લચંદ્ર રોય !

મહાત્મા ગાંધીજીના નિવાસથી પવિત્ર થએલા
અમદાવાદ શહેરમાં તે જ મહાત્માજીએ પ્રસ્થાપિત
બધા જ જન્મોના તપના સારરૂપ બનેલી વિદ્યાપીઠના

જ્ઞાન હૃદયમ્

મંદિર-શિલાન્યાસથી જાણે કે તેમના અવતારકાર્યને દઢ કરવા માટે આપનું આગમન સાંભળીને આનંદની પરાકાષ્ટાએ અમારું મન પહોંચી ગયું ! હે સાધુપુરુષ ! હે વિજ્ઞાનવારિધિ ! અમારી આ નાની શી પાઠશાળામાં આપનું સ્વાગત, સુસ્વાગત હો ! અમે આ પાઠશાળાના અધ્યાપકો અને છાત્રો બધા જ આપનાં પુણ્ય દર્શનથી જાતને પવિત્ર થયેલી ગણીએ છીએ. હે સાધુપુરુષ ! હે દીનબંધુ ! તને અમે વંદન કરીએ છીએ, વંદન કરીએ છીએ.

આપના નામ સાથે સંકળાએલ અક્ષરોને (અર્થાત્ આપના નામને) અમે પહેલેથી જ સાંભળ્યા હતા જ. આપના ગુણરૂપ ભમરાઓ દ્વારા કરાએલ ગુણગુંજારવ અમારા કર્ણપટ પર અથડાએલ હતો જ. આજે તો અમારા પૂર્વ પુણ્યના ઉત્કર્ષથી તે ગુણોની સાક્ષાત્ મૂર્તિ જ અમારી સમક્ષ પ્રાદુર્ભાવ પામી છે. વર્તમાન યુગના હે ધુરન્ધર વિજ્ઞાનશાસ્ત્રી ! આપ બધાને માટે ન નમન કરવા યોગ્ય નથી એમ કઈ રીતે ? (અર્થાત્ આપ સર્વને માટે નમન યોગ્ય જ છો) પાશ્ચાત્યના પ્રકાશથી આંધળા બનેલા લોકોને આપે સૂતરચંત્ર (મિલ)નું રહસ્ય બતાવ્યું છે. વારે વારે

રંગ હૃદયમ્

દુકાળથી પીડાતા દીન જનોનાં દુઃખ દૂર કરવામાં આપે
જાતને કષ્ટ આપ્યું. માતૃભૂમિની ઉજ્જવળ કીર્તિને
દિગ્ગન્તમાં ફેલાવી. હે મહાત્મન્ ! હે ત્યાગમૂર્તિ ! આપનું
નિર્દોષ, સરળ જીવન પહેલેના ઋષિઓના જીવન-
ચરિત્રની યાદ કોને નથી આપતું ? પરમ ગહન છતાં
સેવાધર્મ અમે આપનાં દર્શનથી પ્રત્યક્ષ જ કર્યો છે.
પ્રાણીમાત્ર તરફ દયા માટે જ આપનો જન્મ છે.
સ્વદેશસેવા જ આપની કુલદીક્ષા છે. ત્યાગ એ જ
આપનો કુલાચાર છે. દીનજનોનાં દુઃખ હરણ કરવાં
એ જ આપનો ધર્મ છે.

દેશસેવાને માટે આજીવન બ્રહ્મચર્ય વ્રત
ધારણ કરનાર હે મહાત્મન્ ! આપના ગુણોનું વર્ણન
કરનાર અમે કોણ ? હૃદય ઉઘાડવાનું સામર્થ્ય અમે
ઈચ્છીએ છીએ. પરંતુ તે અશક્ય છે, અત્યંત
અશક્ય છે. હૃદયરૂપી પેટીમાં છૂપાએલા વિચારોને
વર્ણવવા વૈખરી વાણી સમર્થ નથી, તેને સમજવા
બુદ્ધિ પાંગળી છે તો પછી મનનો તો શો હિસાબ ?
તેની ઊંડાઈ મનુષ્યને મુંઝવી આશ્ચર્યમાં ડૂબાડી દે
છે ! વધુ શું ? હે વિદ્વાન ! આ પાઠશાળાને
આશીર્વચનથી અનુગ્રહીત કરો. જગતના સૂત્રધાર

જ્ઞાન હૃદયમ્

ભગવાન વિષ્ણુ આપને આયુષ્યમાન કરો અને
દેશસેવા કરવા માટે આપને અતુલ બળ અર્પો !
(એમ પ્રાર્થી) અમો અહીંજ વિરમીએ છીએ.

લી.

રાષ્ટ્રીય વિનય મંદિર આપના ગુણને અનુસરવાની ઈચ્છાવાળા
ધી-કાંટા, અમદાવાદ છાત્રો અને અધ્યાપકોના મુખ એવા
શાલ્ગુન કૃષ્ણા ૬ રામશંકર હરજીવન ત્રિપાઠી
સં. ૧૯૭૯ ગુરુવાર આચાર્ય

૧૨ બિરુદાવલિ:

અખણ્ડભૂમણ્ડલાચાર્ય વૈદિકધર્મપ્રચારક
યોગમાર્ગપ્રવર્તક અત્રિવરદ અનસૂયાનન્દન
પરબ્રહ્મસ્વરૂપ શ્રીમદ્ દત્તાત્રેયાઽવધૂતો વિજયતેતરામ્,
વિચયતેતરામ્ વિજયતેતમામ્ ।

અખંડ ભૂમંડલના આચાર્ય, વૈદિકધર્મના
પ્રચારક, યોગમાર્ગના પ્રવર્તક, અત્રિને પરદાન
આપનાર, અનસૂયાના પુત્ર પરબ્રહ્મસ્વરૂપ શ્રીમદ્
દત્તાત્રેય અવધૂત વિજય પામે છે, વધુ ને વધુ વિજય
પામે છે, અત્યંત વિજય પામે છે !

रंग हृदयम्

१३ गङ्गेश्वरमहिमा

* गङ्गेश्वरं परशिवं सततं नमामि

गङ्गेश्वरं परशिवं सततं गृणामि ।

गङ्गेश्वरं परशिवं सततं स्मरामि

गङ्गेश्वरं परशिवं शरणं प्रपद्ये ॥१॥

परम शिव गंगेश्वरने हुं सतत नमुं छुं. परम शिव गंगेश्वरनी हुं सतत प्रशंसा कइं छुं. परम शिव गंगेश्वरनुं सतत स्मइं छुं. परम शिव गंगेश्वरनुं हुं शरलुं लईं छुं. १

गङ्गेश्वरं दृढमतिर्यदि काऽत्र चिन्ता

गङ्गेश्वरेऽदृढमतिर्यदि का न चिन्ता ।

गङ्गेश्वरे कृतमतेर्न हि दुःखमत्र

गङ्गेश्वरेऽकृतमतेः किमु सौख्यमत्र ॥२॥

गंगेश्वरमां जे दृढ मति होय तो (आ लोकमां) अही शी यिन्ता ? गंगेश्वरमां जे दृढ मति न होय

* कछोली (वाया अमलसाड) पासे गंगेश्वर महादेव पू. श्री गया त्यारे करेल स्तुति.

ज्ञान हृदयम्

तो कर्ध यिन्ता न होय ? गंगेश्वरमां यित्त राभनारने-
अहीं द्रुःभ नथी. गंगेश्वरमां मति न राभनारने अहीं
क्युं सुभ होय ? २

१४ शुभकामना

(१)

+वा-मना भव वा-भक्तो वा-याजी वां नमस्करू ।

वां-एवैष्यसि सत्यं ते प्रतिजाने प्रियोऽसि मे ॥

सद्गुरुनाथ वासुदेपनुं જ મનન-ચિંતન કરો.
સર્વાન્તર્યામી વાસુદેવનું જ ભજન કરો; વાસુદેવ-
આદેશ-આદર્શોને માટે જ જીવન સમર્પણ કરો
પ્રાણીમાત્રમાં પરિવ્યાપ્ત શ્રી વાસુદેવને જ નમન કરો
એમ કરીને આપ સર્વે શ્રીવાસુદેવને પ્રાપ્ત કરી
વાસુદેવમય જ થઈ જશો. એવી મારી ગુરુપુત્ર રંક રંગ
અવધૂતની પ્રતિજ્ઞા છે કારણ કે આપ બધાં મને
અત્યંત પ્રિય છો. ગ્રંથને શુભાશિષ

+ વા= પ્રથમ અક્ષર ઉપલક્ષિત સંપૂર્ણ શબ્દ-વાસુદેવ=
વાસુદેવાનંદસરસ્વતી (ટેમ્બે) સ્વામી મહારાજ. આ સ્તોક
પૂ. શ્રી એ ગ્રંથયોજનાના શ્વોલો મોકલ્યા ત્યારે જે પત્ર લખ્યો
તેના અંતે લખ્યો હતો.

રંગ હૃદયમ્

+ભવદ્વિઃ પ્રેષિતો ગ્રન્થોઽનધ્યો મૌલિકં એવ ચ ।
રહસ્યોદ્ઘાટનકોઽર્વો યથાતથ્યેન વીક્ષિતઃ ॥૧॥

આપે મોકલેલો ગ્રંથ અમૂલ્ય મૌલિક, રહસ્યનું
ઉદ્ઘાટન કરનાર, અર્પૂર્વ છે જે મેં સંપૂર્ણ પણે
જોયો છે.

(૫)
સાક્ષાત્કારૈકદષ્ટિનાં સુબોધઃ ક્રમભક્તઃ ।
તનોતુ વિશ્વમાઙ્ગલ્યં સ્વપરાત્મૈક્યસૂઃ સદા ॥૨॥
૧૧-૪-૧૧૫૮ રઙ્ગોઽવધૂતઃ ।

સાક્ષાત્કારની એક દષ્ટિએ જોઈએ તો તેમાં જે
ક્રમભંગ થયો છે તે (અર્થની દષ્ટિએ યોગ્ય અને)
સુબોધત્વને વધારનાર છે. સ્વ અને પરના
આત્મૈક્યને વધારનાર તે ગ્રંથ વિશ્વના માંગલ્યનો
સદાય વિસ્તાર કર્યા કરો. ૨

+ શ્રી નીલકંઠ વિષ્ણુ તુળપુજે (સંસ્થાપક, સુબોધગીતા
કાર્યલય) ગાણગાપુર ને તેમાન “શ્રી કૃષ્ણાચા
આત્મસાક્ષાત્કાર” ગ્રંથ વાંચીને મોકલેલા આશીર્વાદત્મક
શ્લોકો.

+ १५. आशीर्वाद-प्रवचनम्

“न तत्र सूर्यो भाति न चन्द्रतारकं
नेमा विद्युतो भान्ति कुतोऽयमग्निः ।
तमेव भान्तमनुभाति सर्वं
तस्य भासा सर्वमिदं विभाति” ॥

यस्य भासा सर्वमिदं विभाति तत्स्वरूपा
माननीयाऽध्यक्षमहाशया, अन्यविद्वद्भार्याः,
सुहृज्जनाश्च, किं वच्मि, भवतां भगवत्स्वरूपाणां
स्वनामधन्यानां महानुभावानां विद्यावारिधीनां,
विशेषतः पण्डितानानां श्रीबदरीनाथशास्त्रिणां,
विद्याभास्कर-श्रीमणिशङ्करशास्त्रिणां, परमात्मीय
भागवतसर्वस्वश्रीकृष्णशङ्करशास्त्रिणां च निर्व्या-
जप्रेमवशाच्छरीरासामर्घ्येऽपि चुम्बकाऽऽकृष्टलोह-
शलाकावद् यथाकथञ्चिदत्रा गतोऽस्मि किन्तु,
अत्रागत्यापि किंवक्तव्यतामूढः सञ्जातः ।

+ पडोदरानी संस्कृत पिट्टसलामां तेना १९मा
वार्षिकोत्सवमां (श्रावण सुदी त्रीज, वि. सं. २०२४)
अतिथिविशेष ३पे पू. श्री ओ आपेतुं प्रवचन.

रंग हृद्यम्

भवद्भिः सम्प्लावितस्य स्नेहप्रपातस्य प्रत्युत्तरं
मूकप्रह्वी भावेनैव ददामीति क्षन्तुमर्हन्ति सुहृज्जनाः ।

मया किल संस्कृतपाठशालाया मुखमपि न
दृष्टम् । भवादृशां कृपाप्रसादेन दुरधिगतानि विद्यन्ते
कानिचित् सद्विद्याक्षराणि किन्तु तान्यपि “अनभ्यासे
विषं विद्ये” -ति न्यायाद् विस्मृतप्रायाणि । न्यूनाधिकं
क्षन्तव्यमतः ।

यथा क्षुद्रपल्वलोदकमपि गङ्गाजलं समेत्य
गाङ्गमिव पवित्रं भवति, तथैव मादृशो
भाषादौर्बल्यदूषितो ज्ञानदुर्भिक्षपीडितः सर्वतो
रिक्तोऽबुधो भवादृशां विद्वद्रत्नानां सम्पर्काद्
वित्सम्पन्नो मन्यत इति न चित्रम् ।

यः कश्चिज्जडोऽप्यश्मा भवत्सदृशैर्महद्भिः
सुप्रतिष्ठितो देवत्वमेत्य पूज्यो भवति किं पुनर्मादृशो
नाममात्रोऽपि मनुष्यः । धन्योऽस्मि भवतां समागमेन
सन्दर्शनेन च । तथापि भवद्भिः सत्यवादिभिरपि मद्दिषये
यदुक्तं यद् गीतं तत् सर्वं यथार्थत्वेन न गृह्णामि । किन्तु
भगवतोऽपि दैवतभूतानाम् भवताम् अमोधमाशीर्वच-
नमिति, कस्मिंश्चिद् दूरेऽपि दिने सत्यत्वेन मां
संक्रमिष्यतीति मत्वा, एवमेव दिने दिने भवत्स्नेहो
वर्धताम्, इत्याशास्य विनम्रभावेन स्वीकरोमि ।

भा-रता भारतीयसंस्कृतिः संस्कृताश्रितैव ।
पाली अर्धमागधी च संस्कृतान्तर्गते एव । तस्मात्
पृथक्त्वेन तदुल्लेखो न क्रियते । तां भारतीयसंस्कृते-
मूलस्रोतोभूतां देववाणीमनादृत्य, संस्कृतेः संरक्षणो-
ज्जीवनेत्याद्युद्घोषणा क्लीबगर्जनेव वृथा निष्फला चेति
मे विनम्राऽपि निश्चला मतिः ।

तस्माद् भारतोत्कर्षेच्छुभिः सर्वैरेवं
मूलसंरक्षणसंवर्धनाय कटिबद्धैर्भवितव्यमविलम्बितेन ।

एतद्देशीयराजपुरुषैः शासनस्थसत्तारूढैश्चास्मिन्
विषये विचारः कर्तव्यः सशीघ्रम् । अन्यथा प्रोदीप्ते भवने
कूपखननमिव तेषां प्रयत्ना हारयास्पदा भवेयुः ।

आङ्ग्लभाषाविभूषिता पण्डितं मन्यमानास्तथा-
कथितविद्वांसः केचित् परप्रत्ययनेयबुद्धय एतद्देशीया अपि
वर्गविग्रहमूल-केवल-भौतिक-समृद्धयुद्दीपितनेत्राः
सम्मोहिताः संस्कृतगां “जीर्णा दुग्धदोहा निरिन्द्रिया-”
इति वर्णयित्वा तामुपहसन्ति । “मृता” - इति
तस्यागौरवेणोल्लिख्यावमानयन्ति । श्रेयोऽक्षिविहिनास्ति
एकाक्षा इव दयनीयाः ।

न जानन्ति ते वराका यद् ब्रह्मप्रचलिताऽप्येषा
गीर्वाणभाषा, मृता निष्प्राणा न, किन्तु प्राणपूर्णा
चेतनापरिप्लुता, नित्यं श्वसन्ती जीवन्त्येव अन्या

प्रियभाणा भाषा जीवयितुं समर्था । अत्रत्यविद्वत्सभा
एतस्य कथनस्य सत्यतायाः प्रत्यक्षप्रमाणं न किम् ?

प्राचीनमर्वाचीनं यं कमपि विषयं गीर्वाणगिरैव
निरूपयन्तोऽत्रत्या विद्वज्जना एतेषां
निर्लोचनानामेकाक्षाणां च दिवान्ध्यदूरीकरणे समर्था,
करिष्यन्त्येव कालेन इति वक्ति निःसन्दिग्धं मे हृदयम् ।

तेषां तत्करणे शक्तिर्भक्तिर्निरामयं
दीर्घमायुरस्त्विति प्रार्थयेऽहं सहृदयं तं परमानन्दं माधवं
जगद्गुरुम् ।

किमन्यद् एषा विद्वत्सभा केवलं वटोदरस्य गौरवं
न, किन्तु निखिलगुर्जरभूमेः शोभा । अतोऽत्रत्यैः-
श्रीमद्भिः श्रेष्ठिभिर्विद्याभिरुचिभिः सत्तारूढैरपि धन-
सहकार्य-सन्मानादिभिरात्मीयेव सा निरन्तरं पोषणीया,
संवर्धनीया, समुत्तेजनीया च । इति मे भवतां पुरस्तात्
सहृदया विज्ञप्तिः ।

किं बहुना, विद्वत्सभाया अयं ध्वजो
मानवताऽपरपर्यायसनातनहिन्दुधर्मस्य, संस्कृतेः
सद्विद्यायाश्च प्रतीकत्वेनैवमेव सदैवोच्चेस्तिष्ठतु,
संस्कृतव्योम्नि प्रौन्नतमुड्डयताम् इति मे सहृदया प्रार्थना
जगन्नियतृभगवद्वरणेषु ।

ज्ञान हृदयम्

किं बहुना, एतावतेव विरमामि ।

विज्ञा मत्सरनिर्मुक्ताः प्रभवः स्मयवर्जिताः ।

बोधप्रभाविताश्चान्ये भवन्तु भारते सदा ॥

भारतं भा-रतं भूयात् पूर्वैश्वर्ययुतं पुनः ।

स्वस्थं शान्तं समृद्धं च श्रेयः पथप्रदर्शकम् ॥

विद्वांसः सन्तु मे त्वग्रे विद्वांसः सन्तु पृष्ठतः ।

विद्वांसो दक्षिणे सन्तु विद्वांसः सन्तु वामतः ॥

निर्भयं विचराम्येव विद्वत्कवचरक्षितः ।

विद्वच्चरणकञ्जेषु सदा मेऽस्तु मतिस्ततः ॥

ॐ शान्तिः ! शान्तिः ! ! ॐ शान्तिः ! ! !

जेना प्रकाश पडे आ सर्प प्रकाशे छे तेना
स्वर्प माननीय अद्यक्ष महाशय, अन्य विद्ध्यर्थो
अने सुहृदृज्जो.

शुं वहुं, आपना लगपत्स्वर्प स्वनामधन्य
महानुभापोना, विद्यासागरोना विशेष,
पंडितपंथानन श्रीजदरीनाथ शास्त्रीना, विद्यालास्कर
श्रीमण्डिशंकर शास्त्रीना अने परम आत्मीय
लागपतसर्वस्व श्रीकृष्णशंकर शास्त्रीना निर्व्याज
प्रेमने पश जनी शरीरधी असमर्थ होवा छतां

રંગ હૃદયમ્

યુંબકથી સોય જેમ આકર્ષાય તેમ આકર્ષાઈ ગમે તેમ અહીં આવ્યો છું. પણ અહીં આવીને પણ શું બોલવું તે ભૂલી ગયો.

આપે વહેવડાવેલા સ્નેહપ્રવાહનો પ્રત્યુત્તર હૃદયના મૂક આનંદથી આપું છું તો સુહૃદજજનો ક્ષમ્ય ગણાશો.

મેં તો સંસ્કૃત પાઠશાળાનું મોઢું પણ જોયું નથી. આપના જેવાના કૃપાપ્રસાદથી કેટલાક સદ્વિદ્યાક્ષરો પ્રાપ્ત કર્યા છે. તે પણ “અનભ્યાસે વિષં વિદ્યા” અભ્યાસ વિના વિદ્યા ઝેર (સમી નકામી) છે એ ન્યાયથી વિસ્મૃતપ્રાય છે, માટે વત્તું ઓછું બોલાય તો ક્ષન્તવ્ય ગણાશો.

જેમ નાના ખાબોચિયાનું જળ પણ ગંગાજળને મળીને ગંગાજળની જેમ પવિત્ર બને છે તેમ જ મારા જેવો ભાષાની દુર્બલતાથી દૂષિત, જ્ઞાનના દુકાળથી પીડિત, બધી રીતે ખાલી, અબુદ્ધ પણ આપના જેવા વિદ્વદ્ગત્નોના સંપર્કથી જ્ઞાનસંપન્ન ગણાય તો આશ્ચર્ય નથી.

કોઈ પણ જડ પથ્થર આપના જેવા મોટાઓ સુપ્રતિષ્ઠિત કરે તો તે દેવત્વ પ્રાપ્ત થતાં પૂજ્ય બને

ज्ञान हृदयम्

છે, તો પછી મારા જેવો નામમાત્રનો મનુષ્ય તેમ શું
ન બને ?

આપના સમાગમ અને દર્શનથી ઘન્ય બન્યો
હું. આપ સત્યવાદી છો તો પણ મારા વિષયમાં જે
કાંઈ કહ્યું, જે ગાયું તે બધું જ સત્ય છે, એમ હું
સ્વીકારતો નથી. પરંતુ ભગવાનના પણ દેવતરૂપ
બ્રાહ્મણો આપના આશીર્વાચન નિષ્ફળ હોય નહીં
એથી દૂરના કોઈ દિવસે પણ એ વચનો મારામાં
સત્ય બની જશે એમ માનીને, આ જ રીતે પ્રતિદિવસ
આપનો સ્નેહ વધતો રહે એમ આશા રાખીને વિનમ્ર
ભાવથી આપનાં વચનોનો સ્વીકાર કરું છું.

તેજસ્વિની ભારતીય સંસ્કૃતિ સંસ્કૃતના
આશ્રયે જ રહી છે. પાલી અને અર્ધમાગધી ભાષા
સંસ્કૃતમાંથી ઉદ્ભવ પામેલી હોવાથી સંસ્કૃતમાં એ
આવી જાય છે. માટે તેનો જુદો ઉદ્દેશ હું કરતો નથી.
ભારતીય સંસ્કૃતિના મૂલ પ્રવાહરૂપ તે દેવભાષાનો
આદર કર્યા વગર, કરવામાં આવતી સંસ્કૃતિના
સંરક્ષણ, ઉજવણ વગેરે ઘોષણાઓ નપુંસકોની
ગર્જના સરખી વૃથા અને નિષ્ફળ છે એમ મારો વિનમ્ર
પણ નિશ્ચલ મત છે.

માટે ભારતના ઉત્કર્ષની જો ઈચ્છા જ હોય તો

रंग हृदयम्

બધાએ એ સંસ્કૃતિના મૂળના સંરક્ષણ અને સંવર્ધન માટે વિના વિલંબે કેડ બાંધીને તૈયાર થયું જોઈએ.

આ દેશના રાજપુરુષો અને સત્તાઝૂલ લોકોએ આ વિષયમાં વિના વિલંબે વિચારવું જોઈએ; નહિ તો ઘર સળગ્યા પછી ફૂવો ખોદવાની જેમ તેમના પ્રયત્નો હસવા જેવા બનશે.

આંગલ ભાષાથી વિભૂષિત થયેલા અને પોતાને પંડિત માની બેઠેલા કહેવાતા વિદ્વાનો અને પારકાની અક્કલે દોરાતા આ દેશના વિદ્વાનો પણ ભૌતિક સમૃદ્ધિ કે જેના મૂળમાં વર્ગવિગ્રહો જ રહેલા છે, તેનાથી અંજાયેલા સંમોહિત થયેલા સંસ્કૃત વાણીને જીર્ણ, નિઃસાર, ઇન્દ્રિયરહિત એવું વર્ણન કરીને હસતા હોય છે. અને તેને 'મરી ગયેલ' એમ આદરભાવ વગર જાહેર કરીને અપમાન કરતા હોય છે. તે શ્રેયસ્ રૂપી આંખ વગરના કાંણા માણસની જેમ પોતે જ દયનીય છે.

તે બિચારા નથી સમજી શકતા કે ઘણા પ્રચાર વિનાની આ દેવભાષા નથી મરેલી કે નથી નિષ્પ્રાણ, પણ પ્રાણવાળી, ચૈતન્યથી ભરેલી, નિત્ય, શ્વાસોચ્છ્વાસ સંપન્ન, સનાતન જીવન ધરાવતી, બીજી મરતી ભાષાઓને પણ જીવાડવાને સમર્થ છે.

જ્ઞાન હૃદયમ્

વડોદરાની આ વિદ્વત્સભા મારા આ કથનની સત્યતાનો પ્રત્યક્ષ પુરાવો નથી શું ?

પ્રાચીન કે અર્વાચીન કોઈ પણ વિષયને સંસ્કૃત ભાષામાં ચર્ચતા અહીંના વિદ્વજ્જનો એ ભાષા પ્રત્યે અનાદર દેખાડતા, એ આંધળા અને કાંણા લોકોનું ઘોળે દિવસે આવેલું અંધત્વ દૂર કરવાને સમર્થ છે, વખત જતાં તે દૂર કરશેજ, એમ મારું હૃદય નિશ્ચિતરૂપે બોલી રહ્યું છે.

તેમને પોતાનું કાર્ય કરવામાં શક્તિ, ભક્તિ, વ્યાધિ ઉપાધિ વિનાનું દીર્ઘ આયુષ્ય પ્રાપ્ત થાય એમ હું તે જગદ્ગુરુ પરમાનંદ સહૃદય માઘવને પ્રાર્થું છું.

વધારે શું કહું ? આ વિદ્વત્સભા કેવલ વડોદરાનું જ ગૌરવ છે એમ નહીં પણ સમગ્ર ગુર્જરઘરાની શોભા છે માટે શ્રીમાન ઘનવાનોએ, વિદ્યામાં અભિરુચિ ધરાવનારાઓએ, તેમજ સત્તાઝઢ અધિકારીઓએ ઘનથી, સહકારથી, અને સંમાનથી આ સભા પોતાની જ છે એમ માનીને એનું નિરંતર પોષણ કરવું, સંવર્ધન કરવું અને ઉત્તેજન આપવું એમ તમારી પાસે મારી હૃદયથી વિજ્ઞાપિ છે.

વધુ શું વદું ? વિદ્વત્સભાનો આ

રંગ હૃદયમ્

(સારસ્વતદેવજ) સનાતન હિન્દુધર્મ કે જેનું બીજું નામ માનવતા છે, તેની સંસ્કૃતિ અને સદ્ધિધાના પ્રતીક રૂપે આ જ રીતે હંમેશા ઊંચો રહે. સંસ્કૃત-આકાશમાં ઊંચે લહેરાતો રહે એવી જગન્નિયંતા ભગવાનના ચરણમાં મારી સહૃદય પ્રાર્થના છે, આટલાથી વિરમું છું.

આ ભારતમાં હંમેશા વિદ્વાનો માત્સર્ય વિનાના, લક્ષ્મી અથવા અધિકાર સંપત્તિ લોકો ગર્વ વિનાના અને બીજા લોકો જ્ઞાનના પ્રભાવથી સંપત્તિ બની રહો.

ભારત પહેલેના ઐશ્વર્યથી સંપત્તિ ફરીથી એવું ભારત બને, સ્વસ્થ, શાન્ત અને સમૃદ્ધ અને બીજાઓને કલ્યાણનું માર્ગદર્શન આપનારું બને.

મારી આગળ પાછળ જમણે ડાબે વિદ્વાનો જ પસેલા છે. વિદ્વાનો રૂપી કવચથી રક્ષિત હું નિર્ભયરીતે ફરું છું. વિદ્વત્ ચરણ કમલોમાં હંમેશા મારી મતિ રહો.

ૐ શાન્તિ: ! શાન્તિ: !! શાન્તિ: !!!

१६. विद्याविनोदः

खच्चरः खच्चरं ब्रूते खच्चरेण वयं समाः ।

खच्चराय नमस्तुभ्यं खच्चरान्नो भयं यतः ॥१॥

खच्चरस्य प्रसादेन जीवेम शरदः शतम् ।

खच्चरे हि लयं नो स्याद् खच्चर त्वं हि नः प्रभुः ॥२॥

अथ्यर (जटारामां जेसनार माणस) जटाराने
कहे छे आपणे (भार वाहन करता होवाथी)
अथ्यरना जेवा छीअे. अथ्यर अेवा तने नमस्कार
कारण के अमने जटाराथी मोटो भय छे. जटाराणी
कृपाथी अमे सो वर्ष जुवीअे. अमारो लय जटारामां
न थाय, हे जटारा तुं अमारो मालिक छे.

कोऽयं? खच्चरराट्; कुतो? नगरतोऽण्ये कथं ?
शुण्विह श्रीखण्डं प्रविलभ्यते प्रतिदिनं, सत्यं ह ? नो
तत्तथा ।

श्रुत्वैवं च पलायिताः झटिति ते, स्थानाधिपस्ताननु
श्रीखण्डं नोऽ(?) खण्डमत्र सहसा कुर्यात् सदा मङ्गलम् ॥१॥

आ कोण छे ? जटारानो मालिक, क्यांथी
आव्यो छे ? नगरमांथी. जंगलमां शा माटे ?
सांभणो अहीं दररोज श्रीजंड मणे छे. शुं आ सायुं

રંગ હૃદયમ્

છે ? ના, તેમ નથી. (રોજ શ્રીખંડ મળતો નથી) આ પ્રમાણે સાંભળીને તે (બધા) જલદીથી પલાયન કરી ગયા. સ્થાનના અધિપતિ પણ તેમની પાછળ ગયા. અહીં શ્રીખંડ અમારું હંમેશા મંગલ કરો (=અમને અહીં કાયમ શ્રીખંડ મળતો રહો !)

નિઠાસમ્ (નિઠાસમ્ સાંભળી નિઠાસમ્) ઠાસમ્

(નિઠાસમ્) ૧૭. સુભાષિત - સૂત્રાણિ

- * ન માતુઃ પરદૈવતમ્ ।
- માતા સમાન બીજુ કોઈ દેવત મોટું નથી.
- * માતા માતૈવ કેવલમ્ ।
- મા તે માત્ર મા જ છે.
- * ભક્તિર્દમ્ભો વિના ભાવમ્ ।
- ભાર વિનાની ભક્તિ કેવળ દંભ છે.
- * સ્વયમાશીસ્તુ સત્કર્મ ।
- સત્કર્મ (સાચું ને પવિત્ર કર્મ) એ જાતે જ આશીર્વાદ રૂપ છે.
- * પરમ્પરદેવો ભવ ।

ज्ञान हृदयम्

એકબીજાને દેવ માનો-એના દેવી અંશને પિછાનો.

* શ્રેયઃ પ્રેયસો વિશિષ્યતે ।
પ્રેય કરતાં શ્રેય ચઢિયાતું છે.

* છાત્રદેવો ભવ ।
છાત્રો (વિદ્યાર્થીઓ) ના દેવી અંશને પિછાનો.

* શ્વાસે શ્વાસે દત્તનામ સ્મરાત્મન્ ।
સ્મરી લે પ્રતિશ્વાસ હે ચિત્ત ! દત્ત.

૧૮. વિદ્યાવિનોદઃ

॥ નમસ્તે ગાંડવે ગાંડુપતયે ગાંડવાધિપતયે નમઃ ।
ગાંડુને નમસ્કાર, ગાંડુપતિને, ગાંડુના અધિપતિને
નમસ્કાર હો.

॥ શ્રી ગાંડુઃ પ્રસન્નોઽસ્તુ ॥
માતા ગાંડુ પિતા ગાંડુર્મિત્રં ગાંડુઃ સુહૃદ્ધ સઃ ।
માર્યા ગાંડુઃ સુતો ગાંડુઃ સર્વં ગાંડુમયં ગૃહમ્ ॥
ગાંડુસ્તે હ્યગ્રતસ્તિષ્ઠેદ્ ગાંડુસ્તિષ્ઠેઘ્ પૃષ્ઠતઃ ।
ગાંડુસ્તે પરિતસ્તિષ્ઠેદ્ ગાંડુરૂપો ભવાન્ યતઃ ॥

रंग हृदयम्

श्री गांडु प्रसन्न थाव !

माता गांडु पिता गांडु मित्र गांडु सुहृद् वणी ।

भार्या गांडु सुते गांडु गांडुमय जघुं गृह ॥

गांडु हो आगणे तारी गांडु पृष्ठे ठीला रहे ।

गांडु चारेय बाबु हो कारण गांडु ३५ छो ॥

वृकोदरः पृषपादं दु-ग्रहे सिद्धहस्तकम् ।

रसनं लंबपूर्वं च व्यक्षमव्यक्तचेष्टितम् ॥

गांडुर्गांडुं स्मरेत् प्राज्ञो गांडुना चैकतां गतः ।

निवेद्य गांडवे गांडोर्गांडौ गांडो लयं ब्रज ॥

पृकोदर शीघ्रपाद दु-ग्रहे सिद्धहस्तक ।

अब छे भूष लांबी ने आंज छे अव्यक्तचेष्टित ॥

प्राज्ञ गांडु स्मरो गांडु गांडुधी अेकता थद्य ।

निवेद्य गांडुने गांडु गांडुमां गांडुलीन था ॥

स्वस्तिश्री गांडुक्षेत्रे महाशुभस्थाने अनेकशुभाशु-

भोमपालायक अखंडमंडलाकारस्वादनैव्यग्रत्वाद

विस्मृतान्यकार्यभार लड्डुकापरनामान्नब्रह्मसाक्षा-

त्कारतपाप्तानंदाप्लुत- सर्वगोत्रकिं नामधेय ...तु

पदधारी द्विजवर्य श्री....नी सेवामां

ज्ञान हृदयम्

स्वस्तिश्री गांडुक्षेत्रे महा अशुभस्थाने अनेक
शुभ-अशुभ उपमालायक अण्ड मंडलाकार (लाडु)ना
એકમાત્ર સ્વાદમાં જ વ્યગ્ર હોવાના કારણે બીજે
બધો કાર્યભાર ભૂલી જનાર લાડુનું જ બીજું નામ એવા
અત્રપ્રહ્લના સાક્ષાત્કાર માટે તપના આનંદમાં ડૂબેલ
સર્વગોત્ર અનામી..... પરંતુ પદધારી દ્વિજવર્ષ
શ્રી... ની સેવામાં

આદૌ ગાંડુર્મધ્યે ગાંડુરન્તે ગાંડુશ્ચ સર્વશઃ ।

સ્ત્રી ગાંડુશ્ચ પુમાન્ ગાંડુઃ સર્વ ગાંડુમયં જગત્ ॥

આદ્યે ગાંડુ મધ્યે ગાંડુ અંતે ગાંડુ જ સર્વથા ।

સ્ત્રી ગાંડુ પુરુષે ગાંડો ગાંડુમય જગત્ બધું ॥

૧૧. ગુણનિધિ:

સ્વામી નારાયણશ્ચેકો નાન્યઃ કોઽપિ કદાચન ।

ન મે તસ્યૈવ મન્યેત સ્વામિનારાયણઃ સ વૈ ॥૧॥

સ્વામી શાસ્તા ન મે ચાન્યો પૃથક્ નારાયણાત્ ક્વચિત્ ।

શિરોધાર્યા તદાજ્ઞા મે સ્વા. ના. મન્યેત સર્વદા ॥૨॥

ભગવાન્ સહજાનંદઃ સ્વામીનારાયણઃ સ મે ।

તસ્યૈવાહં ન ચાન્યસ્ય સ્વા. ના. મન્યેત સર્વદા ॥૩॥

रंग हृदयम्

अस्त्यमृतं लौकिकोक्त्या स्वामी तदनुभूतिमान् ।

मत्तोऽप्यनुन्मत्त एक स्वामीनारायणः स्मृतः ॥४॥

જેનો નાથ સાક્ષાત્ નારાયણ, પરમ પરમેશ્વર છે. ફાવે તેવા સમર્થ અન્ય કોઈનુંયે છત્ર જે કાલત્રયે પણ સ્વીકારતો નથી, અને જે હૃદયથી (માત્ર મોઢેથી નહિ) મારું કાંઈ નથી, જે કાંઈ છે તે એવું જ છે એમ માને છે તે જ સાચો સ્વામિનારાયણનો ભક્ત છે.

સ્વામીશ્રી યોગીજી મહારાજે દેશપરદેશ ફરીને વિજયપતાકા ઠેરઠેર લહેરાવીને ગુરુવર્ય શ્રી યજ્ઞપુરુષદાસજીના પુણ્ય સંપ્રદાયના સહસ્રાવધિ-લક્ષાવધિનરનારીઓની જીભે રમતું કરી મૂકવામાં જે ભારે ભગીરથ પુરુષાર્થ કર્યો છે એ માટે સ્વામીશ્રીજી યોગીજી મહારાજનાં જેટલાં ગુણગાન ગાઈએ તેટલાં ઓછા છે.

શ્રીજીની કૃપાશિષ તેઓશ્રી પર સદાસર્વદા અખંડ વરસી જ રહી છે. તેઓશ્રી સંપ્રદાયનું કાર્ય હજી પણ વધારે વેગ અને જોમથી કરી શકે તેવું દીર્ઘ નિરામય આયુષ્ય ભગવાન તેઓશ્રીને અર્પો એવી હાર્દિક પ્રભુ પ્રાર્થના સાથે જ્ઞાનવૃદ્ધ, તપોનિધિ યોગીજી મહારાજના તીર્થચરણમાં જય

ज्ञान हृदयम्

स्वामिनारायण साथे अनेकशः पंढना.
(मोडलेल अेक पत्रमांथी)

२०. नित्यानंद-पत्रिकाने आशीर्वाद

रागद्वेषविमुक्तो यः सर्वभूतहिते रतः ।

यस्मै च कस्मै तस्मै शतशोऽस्तु नमो नमः ॥१॥

ब्रह्मानन्दः स्वयं जातो नित्यानन्दस्वरूपतः ।

गणेशपुरमास्थाय लीलाश्च कृतवान् बहु ॥२॥

तव गुणान् गातुमेवैषा प्रस्तुता पत्रिता यतः ।

गृहे गृहे समायातु स्वभक्तेषु विशेषतः ॥३॥

त्रितापहारिणी भूयात् पुष्टितुष्टिप्रदायिनी ।

संसारतारिणी नूनमध्यात्मपथदर्शिनी ॥४॥

स्वानुभूत्येकजननी सुप्तशक्तिप्रबोधिनी ।

भूयाद् यशस्विनी नित्यं चिरञ्जीवतु पत्रिका ॥५॥

ॐ रागद्वेषधी मुक्त सर्वभूतहिते रत ।

ॐ हो तेने नमस्कार हो मारा सेंकडो तिहां ॥१॥

२१.

श्री गांडामहाराज-मराठी-चरित्र-लेखकाय
श्रीदहिवेलकराय आशीर्वादवचनम्

चरितं योगिवर्यस्य योगानंदयतेरिदम् ।

दृष्ट्वा-भयं कस्य नोऽत्र नृत्यच्चित्तमुदाप्लुतम् ॥१॥

काहनदेशस्य विप्रेण दहिवेलकरेण तत् ।

रचितं बहु संशोध्य भवभ्रान्तसुमार्गदम् ॥२॥

लोकभाषा-निबद्धं च नानालंकारमण्डितम् ।

पद्यरत्नभूषणाढ्येयं मधुरं मधुराक्षरम् ॥३॥

गुर्वाददर्शप्रदीपो यच्छिष्याचारसुसंहिता ।

पाथेयं सन्मुमुक्षाणां श्रेयः सोपानमुद्ग्रहम् ॥४॥

भक्ता यस्य रसास्वादाद् धन्यतामाप्नुयुश्च ते ।

सुवासः प्रसरत्वस्य चतुर्दिक्खविलंबितम् ॥५॥

- रंगोऽवधूतः

શ્રી ગાંડા મહારાજના મરાઠી ચરિત્રના લેખક
શ્રી દહિવેલકરને આશીર્વાદ

યોગિવર્ય યોગાનંદ યતિનું આ ભવ્ય ચરિત્ર જોઈને
(વાંચીને) આનંદમાં ડૂબવું કોનું ચિત્ત અહીં ન નાચી
ઊઠે ?

ખાનદેશના વિપ્ર શ્રી દહિવેલકરે સંસારના
બ્રાન્તજનને સાચો માર્ગ દેખાડનારું તે ઘણું સંશોધન
કરીને રચ્યું છે.

લોકભાષામાં લખાયેલું, વિવિધ અલંકારોથી
શોભિત, પદ્યરત્નોના આભૂષણોથી મઢેલું, મધુર
અક્ષરોવાળું તે મધુર છે.

જે ગુરુ માટે આદર્શ દીપ સમાન છે અને
શિષ્યોના આચારની સંહિતા છે, મુમુક્ષુઓ માટેનું
પાથેય છે અને શ્રેયકારક પથદર્શક છે.

ભક્તો તેના રસના આસ્વાદથી ઘન્યતા પ્રાપ્ત
કરો અને આની સુવાસ વિના વિલંબે ચારે
દિશાઓમાં પ્રસરી રહો !

-રંગ અવધૂત

૨૨ આદર્શ સાધુ:

ધન્યાસ્તે વસન્ત્યત્ર નિયતં બ્રહ્મચારિણઃ ।

અર્ચયન્તઃ શિવં ભક્ત્યા સ્નાનનિર્ઘૂતકલ્મષાઃ ॥૧॥

વિદ્યાદાનરતા યે વા સાધવઃ કલિતારકાઃ ।

ધ્યાયન્તશ્ચ શિવં સામ્બં નિઃસ્પૃહાઃ શાન્તમાનસાઃ ॥૨॥

અકિંચનાઃ સાર્વભૌમા નિર્ઘ્નિર્ઘ્ના નિષ્પરિગૃહાઃ ।

વીતરાગભયક્રોધાઃ સત્યૈકવ્રતશાલિનઃ ॥૩॥

નિર્હેતુકદયાસારા મેઘવતૃપ્તિદાયકાઃ ।

નિઃસંગા નિત્યતૃપ્તાશ્ચ તાપત્રયવિનિર્ગતાઃ ॥૪॥

ધન્ય જેઓ વસે આંહી બ્રહ્મચારી નિરંતર,

ભક્તિથી શિવ અર્થત સ્નાને પાપવિમુક્ત હા. ૧

વિદ્યાદાનરતા વા જે સાધુઓ કલિતારક,

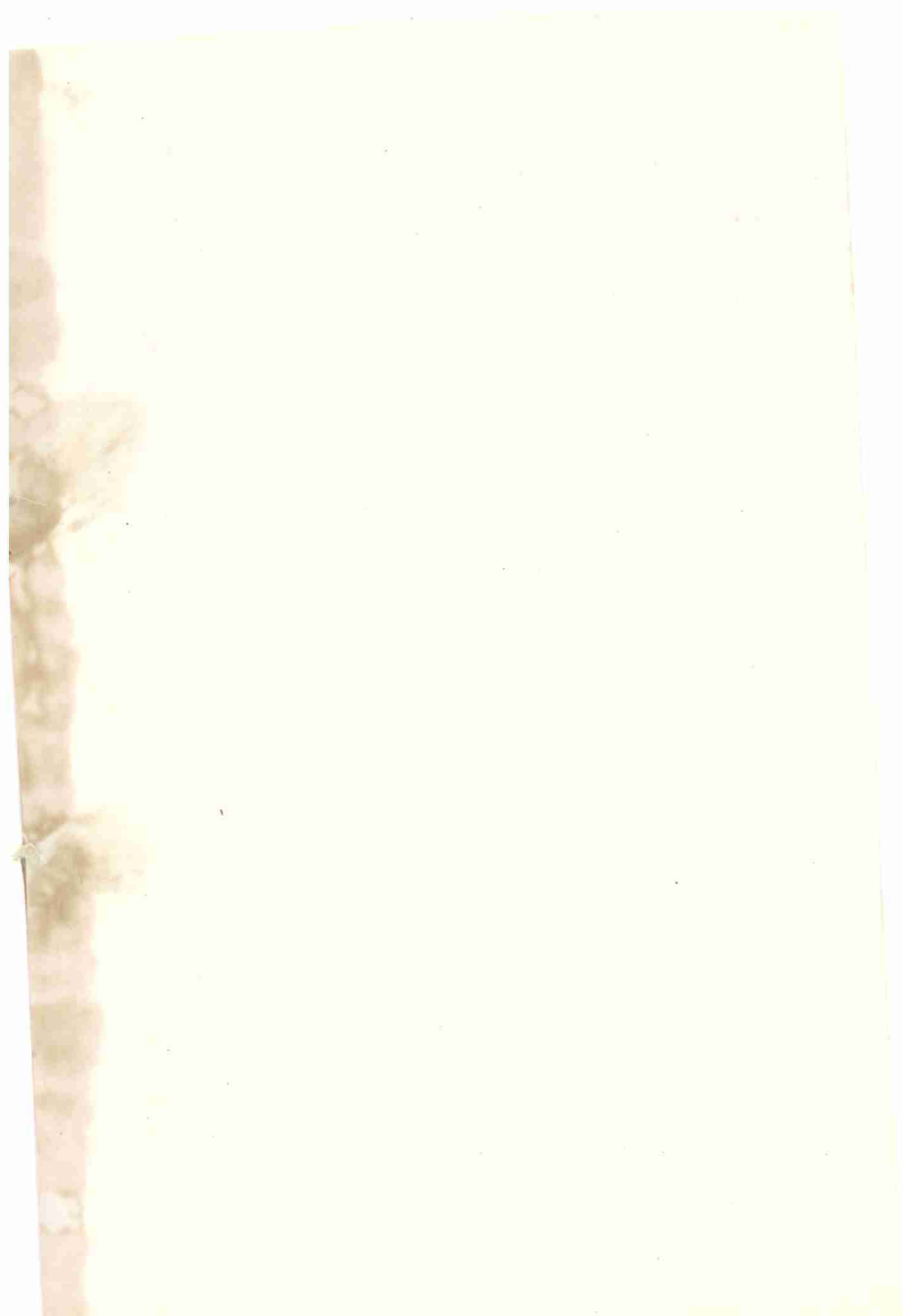
ધ્યાયંત સાંબ શંભુને નિઃસ્પૃહી શાંત ચિત્તથી. ૨

અકિંચન મહારાજ નિર્ઘ્ન નિષ્પરિગૃહી,

છોડી રાગભયક્રોધ સત્યૈકવ્રતશાલી જે. ૩

વિના હેતુ દયાવાળા મેઘ શા તૃપ્તિદાયક,

નિઃસંગી નિત્યસંતૃપ્ત તાપત્રય-વિનિર્ગત. ૪

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ ॥ श्रीसरस्वत्यै नमः ॥ ॥ श्री दत्तात्रेयाय नमः ॥
॥ गुरुकृपा हि केवलम् ॥

॥ श्रीदत्तमहामालामन्त्रः ॥

ॐ इदं विष्णुर्विचक्रमे श्रेया निदधे पदम् । समूढमस्य
पा०सुरे स्वाहा ॥ १ ॥ १ ॥ श्रीणि पदा विचक्रमे विष्णु-
गोपाऽथदाभ्यर्ह । अतो धर्माणि धारयन् ॥ २ ॥ २ ॥ तद्दि-
ष्णोर्ह परमं पदं सदा पश्यन्ति सूरयः । दिश्वि चक्रधुराततम् ॥
॥ ३ ॥ ३ ॥ ॐ नमो भगवते दत्तात्रेयाय स्मरणमात्रसन्तुष्टाय महाभय-
निवारणाय प्रहाज्ञानप्रदाय चिदानन्दात्मने बालोन्मत्तापिशाचवेषाय
महायोगिने अवधूताय अनमूथानन्दवर्धनाय अत्रिपुत्राय ॐ भवबन्ध-
विमोचनाय ॐ असाध्यसाधनाय श्रीं सर्वविभूतिदाय क्रों असाध्या-
कर्षणाय ऐं वाक्प्रदाय क्लीं जगन्नथवशीकरणाय सौः सर्वमनः-
क्षोभणाय श्रीं महासम्पत्प्रदाय ग्लौं भूमण्डलाधिपत्यप्रदाय द्रां
चिरञ्जीविन वषट् वशीकुरु वशीकुरु वौषट् आकर्षय आकर्षय हुं
विद्वेषय विद्वेषय फट् उच्चाटय उच्चाटय ठः ठः स्तम्भय स्तम्भय
खैं खैं मारय मारय नमः सम्पन्नय सम्पन्नय स्वाहा पोषय पोषय
परमन्त्रपरयन्त्रपरतन्त्राधिः चिच्छन्धि चिच्छन्धि ग्रहान्निवारय निवारय
व्याधीन् विनाशय विनाशय दुःखं हर हर दारिद्र्यं विद्रावय विद्रावय
देहं पोषय पोषय चित्तं तोषय तोषय सर्वमन्त्रस्वरूपाय सर्वयन्त्रस्वरूपाय
सर्वतन्त्रस्वरूपाय सर्वपल्लवस्वरूपाय ॐ नमो महासिद्धाय स्वाहा ॥

॥ अवधूतचिन्तन श्रीगुरुदेवदत्त ॥

॥ इति श्रीदत्तमहामालामन्त्रः ॥